

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe

Contents

Lúkkë	1
Saŋ	48
Filip	82
1 Tesalonik	87
2 Tesalonik	92
2 Timoote	95
Tit	100
Filemoo	103
Saak	105
1 Peer	111
1 Saŋ	118
2 Saŋ	124
3 Saŋ	125
Yúcf	126
Feeñiyoh	128

Uni Neba bíní Lúkkë rë Kúnsëe

Di baahi jaŋaa Lúkkë daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiḅ. Di fi Lúkkë nék húmú payoh, te ri húmú yëwúḁ neh. Di bíníté tééré kay, daa ri bee won sun fi tilédí apootarra ra. Di húmúy apootari Yéésú dé', ɓani Pool daa na húmú ñéerúu (Saame Kolos 4.14). 'Di meelsa' meelsoo níi dī lahte yii lante ri sun fi pesi Yéésú, dī na anti bíní unni yeh. Di bíní unna ɓëyí hínú Tewofil.

Lúkkë bíníté iñi lahte solo pesadi Yéésú : Koope wolte Yéésú ɛldúnë nda ɓëyí gém dīi na ɓééɓ múc. Di teeɓa'te biti ɓal Yéésú daa Yíkëe.

Filiḅ téeríi beh, dī wonte sun fi :

- yii lenjke dee aya' Saŋ Batis ɛldúnë rë (1.5-25 ; 56-80),
- yii lenjke dee aya' Yéésú ɛldúnë rë (1.26-55 ; 2.1-20),
- yii lenjke payi Yéésú jéríḁḁé (4.38-41 ; 5.12-26),
- yii lenjke kimtaanni caakka paŋ ri ra (7.11-17 ; 8.22-25 ; 9.10-17),
- yii lenjke anili ɓëe' naa'-keeñ dék Samari ra (10.29-37),
- yii lenjke bee paya' Yéésú faam i Martaa a Mari ra (10.38-42),
- yii lenjke kolohi Yéésú Galile dī na saañ Yerusalem (13.22-30 ; 18.31-34),
- yii lenjke anili kúkëyë múuy níi olute ra (15.11-32),
- yii lenjke húlí Yéésú (23.13-56),
- a yii lenjke kolohi ɓúúdé (24.1-49).

ɓëyí fi jaŋi téeríi bee ɓééɓ ay yúh biti Yéésú daa Sëmlëhí ɓëewë gémú dīi na ra ɓééɓ.

Yee tah Lúkkë bíní unna ra

¹ Bah Tewofil, ow caak bíníyúté di oluu wa ri, di yii lenjke iña lah filiḅ fi fun dee bín fë rë, ² ti di ɓíllúu wë ɓëewë maasuu iñyaaha dalaani wa ra, te daa wa ɓëewë na waariyu Unni Koope ra. ³ So' ɓal, mi nampee meelsa' yii lante sun fi iñyaaha ɓééɓ, mi na téebíḁ, dala'te dalaani wa, mantee ot biti ette mi bíníyíḁ dë wë. ⁴ Hen daaha raa, fay yúh biti iña teeɓu fu ra ɓééɓ kaah.

Woni ban fi límí Saŋ Batis

⁵ Jamanaa hena' Erot buuri Yúdee rë, húmú lahte seeyohi hínú Sakari, dī non goomali seeyoh yi Abiyaa koon. ɓeleɓi hínú Ilsabet, dī sédí Aaron seeyohi gaana. ⁶ Wa ɓééɓ ana húmú júbúté illí Koope, wa na hélíh yin túuyë' yë, wa na pagu iña naha' Koo-Yíkëe rë ɓééɓ. ⁷ Wa húmú lahuy koy, af biti Ilsabet húmú mínéh pok loo, te wa ɓééɓ ana ɓahayute.

⁸ Lahte bis, Sakari hompe waaji seeyoha yulíḁ Koope na ra, ndah goomali daa eyuu paŋi. ⁹ Di ɓaahuu wa ri, seeyoh ya húmú tansuu ow, kédrí Koope cuuraay tigë lukki sela filiḅ Faam fi gaani Koo-Yíkëe rë. Bee yínëe tansa keen sun fi.

¹⁰ Wahtaa na kara' cuuraaya ra, ɓëewë ɓééɓ húmú ɛssë na ɗagu.

¹¹ Sakari hom filiḅ níi ri otte malaakii Koo-Yíkëe hatna paa' tigë na tamuu cuuraay ra ya' ñamaa. ¹² Di títté, afa kúnëhté. ¹³ Ndaa malaakaa won ri tih : « Ngana tíit Sakari ! Koope tahte ɗaŋu : ɓeleɓu Ilsabet ay roo límíḁ koy yaal, lah dëekëe rí Saŋ. ¹⁴ Keeñu ay naa sos níi sos te límí ay

neba' ow caak. ¹⁵ Di ac ow gaan íllí Koo-Yíkëe. Di ii han béeeñ mbée hani mín maniyil béeeñ. Bala ri límú, dí ay líif a Ruuh-Peseñ. ¹⁶ Di ay nimilid ow caak di béy Israyel Koope na, Yíkí wë. ¹⁷ Di ay kèllèh Yíkëe, ñéerè' a doolii Ruuhi Koope húmú yonente Éelí nè rë, yugusa' hanndal ki baappa a koyya, nimilid béewë súgúu Koope ra, wa ñéerè' a béewë júbú rë. Di ay saam dúukéli béewí ay homde Koo-Yíkëe. » ¹⁸ Sakari meelte malaakaa won ri tih : « May yúhee biti yii baa ay lah díh ? So' mi bahate te beleb so' bitiffe. » ¹⁹ Malaakaa tahte won ri tih : « Daa mi Gaburyel, mi homa' hébís Koo. Daa ri wol so' d'oo na, komu uni nebi bah. ²⁰ Yee won mi ro baa ra ay lahee daaha biti wahtaa lah. Ndaa gémé gémey fu so' ra tahte fi míníl won níi yin nay lahe iñyaaha ra. »

²¹ Yaaha béeeñ béewé húmú éssë na sehu, wa éemúte maaña maañ Sakari fliib tígi selaa ra. ²² Dúhè' rí rë, dí mínéh won waa na, dí wona' a wa wonad likid. Tígi daaha, béewé anutee yúh biti ri ot yin tígë.

²³ Dúmlè' Sakari waalla eyuu ri Faam Koope ra, dí nimilte faam. ²⁴ Gétè' iñyaa béeeñ rë, hompe níi Ílsabet belebi pokke loo, hompe yii mitte céyín iip faam dúhëy. Di won nufi tih : ²⁵ « Élí yee pagid' so' Koo-Yíkëe rë kan ! Nufa payte soo na, dí níssé gacaa húmú homa' mi leelii béewé rë. »

Woni ban fi límí Yéésú

²⁶⁻²⁷ Céyín pëenë filoon fi heni Ílsabet loo, Koope wolte malaaka Gaburyel kúkëy cafay na, hínú Maryaama ; dí dék Nasaret dí Galile. Di húmú onute yaal ; yaala Suseyf sédí Dawit. ²⁸ Laha' malaakaa faam Maryaama ra, dí won ri tih : « Coleere Maryaama, d'ó fa Koo-Yíkëe on d'ó mal ra. Di ee d'oo na. » ²⁹ Woni malaakaa kúnté af Maryaama ; dí na níf yee wadti fahaa won wodohi baa ra. ³⁰ Malaakaa won ri tígi daaha tih : « Ngana tíit Maryaama, Koope daa on d'ó mal. ³¹ Síkírée ! Fay pok loo te fay lahee koy yaal, lah dëekée ri Yéésú* . ³² Di ac ow gaan te ri ay dëekúu Koy Koope fa sunaa-sun. Koo-Yíkëe ay rii yed' ñaani nguur ki Dawit ciffi. ³³ Di ay hen buuri béy Israyel faraah, Nguur ki ii méssí dúm. » ³⁴ Maryaama won malaakaa tih : « Yii baa ay mínée lah díh te mi yéeh yaal ? » ³⁵ Malaakaa won ri tih : « Ruuh-Peseñ ay cép sun fu, Koope fa sunaa-sun ay teeña' doolii d'oo na. Daa tah kúkëyí selaa nay fuu lahee ra ay dëekúu Koy Koope. ³⁶ Bitifa' mboko mu Ílsabet níi, dí pokke loo ; dí fa húmú wonu biti mínéh lah koy ra, dí hom céyín fi pëenë fi woteh. ³⁷ Lahay yii wooñ Koo. » ³⁸ Maryaama won tígi daaha tih : « Mi súrgíi Koo-Yíkëe ; yee won fu ra lahaan daaha. » Tígi daaha, malaakaa takohete, saañce.

Yéri Maryaama Ílsabet

³⁹ Tíkèh i waal, Maryaama kolohte yíppée saañ hom danñi deyi Yúdée. ⁴⁰ Laha' ri ra, dí haalte faam Sakari, wodohte Ílsabet. ⁴¹ Ílsabet na keloh wodohi Maryaama, koy ka lowa hégyèhtë, Ruuh-Peseñ yíppée rii haal. ⁴² Tígi daaha, dí béyídté uni sun won tih : « Koope lukki barkel ro belebba feey fa béeeñ te koy ka lowu barkelte bal. ⁴³ Daa mi wa níi, yaafi Yíkí sé' na ac yéri sé' ? ⁴⁴ Ole ! Mi na keloh wodohu rek, keeñ koy ka loo so' sosse níi sos, tahte ri na hégyèh. ⁴⁵ Fu lahte sos-keeñ, gémé gém fu biti iña wonu fu te kola' Koo-Yíkëe nè rë ay lah. » ⁴⁶ Maryaama won tígi daaha tih :

* 1:31 1.31 Tii Yéésú dí ébrè daa Yosuwe. Yosuwe daa ri : Yahwee daa Sëmlèhë.

« Mee kañ dee gaana' Koo-Yíkëe rë,
 47 dī fa na sēmlë' sē' rë tahte keeñ so' sosse nūi sos,
 48 di yee hela' ri nuf soo na ra, so' mi sūrgë dīi na kut ra.
 Daa tah dala'te woteh nūi kiri fi kirih,
 ßëewë ay soo ðëekëe sos-keeñ fe.
 49 Koope fa mín ßëeß rë pagidte so' yii gaante ;
 tiyi selate.
 50 Dee nūi kiri fi kirih,
 dī ay teeß ßëewë neehu ri ra naa'-keeñ.
 51 Di teeßa'te doolii, pañke i yin gaan ;
 dī tasaara'te ßëewë nē gaan-gaanluu ra.
 52 Di cépidté buurra ñaanni nguur ki wa,
 ßéyídté ßëewë lahuy doole ra.
 53 Di onte ßëewë yaabu ra njél,
 líkké ßëewë caaku yin ra wa suute a ya' holonj.
 54 Di sēmlë'té ßëy Israyel sūrgë yí,
 teeßpe wa naa'-keeñ,
 55 ti di hūmú gapa' ri caacci yen nen, Abraham a séttí nūi kiri fi kirih. »

Límí Sañ Batis

56 Maryaama hompe Ilsabet na yii mitte céyín éeyë antee nimil faam.
 57 Laha' loo Ilsabet ra, dī lahte koy yaal. 58 Keluu ßëewë dékú a ri ra a mboko yi biti Koo-Yíkëe teeßpe ri naa'-keeñ nūi rë, ßani wa ßëeß bokute lahute na sos-keeñ. 59 Nimila' bisa límú kúkëyë rë, ßëewë ayute leji. Wa fahuu yeri tii Sakari koon, boffa ; 60 ndaa yaafa tahte won tih : « Èe-èe', dī hínú Sañ. » 61 Wa wonu ri tih : « Lahay ßëyí hínú ðaaha mboko yu na. » 62 Wa anutee won a boffa wonad likid, meelute ri tiya nay yeru koohi ra. 63 Tígí daaha, Sakari meela'te arduwaas, bíníté nē unni yeh : « Di ay hínú Sañ. » ßëewë ßëeß éemuté nē. 64 Pereem Sakari yíppée pëkísëh, dī dalaatte won, dī yampe na sím Koope. 65 ßëewë ßani wa dékú rë ßëeß tíitúté. Wona hente léyëñ deyi danñi Yúdée ßëeß. 66 ßëewë keluu iñyaa ra ßëeß na níbú yii leñ na, wa na meelu affi wa yee nay míllée kúkëyë rë, ndée lante biti Koo-Yíkëe ñëerë'té a ri.

Kañi Sakari Koope

67 Ruuh-Pesen haalte Sakari boffi kúkëyë, dī na léhín unni kola' Koope na won tih :
 68 « ßëewë ßëeß símún Yíkëe, Koope fi ßëy Israyel, di yee yeela' ri ßëewí, sēmlë'té wë rë.
 69 Di kompe yen ßëyí gaani nay yen sēmlée, bi dūhë' tali Dawit sūrgíi.
 70 Daa ri yee maañ ri gapa', ñeya'te ri yonente yi sela yi ra.
 71 Di hūmú wonte yen biti ri ay yen sēmlë' ya' yi haa'oh yi yen a kaa'oh yi yen.
 72 Di teeßpe caacci yen naa'-keeñ, hampe yee hūmú pok ri hanndal ki wa ra.
 73 Koope añohte ciffi yen Abraham biti
 74 dī ay yen sēmlë' ya' yi kaa'oh yi yen, nda yen néekíñíih jaamiyohi ;
 75 nda pesi yen ßëeß, yen hen ßëewí selayute te júbúté íllí.
 76 Te ðo fi koy so', fay ðëekúu yonentii Koope fa sunaa-sun, ndée fay kèllëh Yíkëe, fu ðarid ri waali,
 77 fu teeße ßëewí biti ri ay waa sēmlë', baal wa bakaadfi wa.

78 Koope fi yen baachte te ri naa'te keeñ, daa tah dī ay yen hawaan a niñi dūhē' sun ti na'a na púl rē nen,

79 niñli yen fa homu ñuus te tasuu seh kúl kē rē, dī tík yen waali jaammaa.

»

80 Sañ na oof, afa na baatti kúnsēh. Di húmú pesa' luufa ní yiin teekiroh ri bëy Israyel ra.

2

Lími Yéésú

(Saame Maccée 1.18-25)

1 Jamani baaha, buura hínú Ēgís rē túuyè'té kíní bëewé dékú ginna Rom líf wē rē béeb. 2 Lahi kíné d'éb baa ra, deef Kiriñus daa kélfi gini Síri, 3 te ow fi ow béeb saya' bíníyēh gina coosaana' ri ra. 4 Di fi Suseef bal nampee koloh Nasaret di Galile, saañce Betle'em di Yúdée, gina coosaana' Dawit ra, ndée ri non tali Dawit. 5 Na saañ Suseef biníyēh rē, bani Maryaama ñéerúu. Deef Maryaama húmú pokke loo. 6 Homi wa Betle'em daaha, lowa hampe ; 7 dī saawohte koy yaal. Di lémessé baakera ndiímú, fénídté rí mbalka ñamaa júr, bi deef wa húmú d'ēmih lasa na hanluu ayoh ya ra*.

8 Húmú lahte níirēh yí na nee'u wohi yuppi wa luufi baaha. 9 Malaaka yíné di malaaka yi Koo-Yíkēe púlēhté waa na, niñi ndami Yíkēe hawaante wa. Tígí daaha, wa títúté níi tít. 10 Malaakaa won wa tih : « Ngēnē títí ! Mí ac wonon yii neḅpe keloh, yii ay sosil keeñi bëewé béeb níi sosil. 11 Elgee woteh beh, di gin Dawit, lahte Sēmléhí límdúté rēn, daa ri Kiristaa, daa ri Yíkēe. 12 Te d'on ay rii yúhsée deh : d'on ay ot baakeri lémésú ndiímú, fēndú mbalka ñamaa júr. » 13 Malaakaa na woc wona, malaaka caak yípútée rii deefid, wa na njoofru Koope wonu tih : 14 « Koo laha ndam di sunaa-sun, te bëewé ri faha' wa ra béeb lah jaamma feey fa. »

15 Nimiluu malaaka ya sun-Koo ra, níirēh yé na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen yíppí koloh yen saañ Betle'em, yen ole yee lah ra, yee teef yen Koo-Yíkēe rē. » 16 Wa yípútée koloh suute na saamu. Lahuu wa ra, wa olute Maryaama a Suseef, wa deefute baakera fēndúté mbalka ñamaa júr. 17 Oluu wa kúkēyē rē, wa bíllúté yee won wa malaakaa sun fi ra. 18 Bëewé keluu bíllí níirēh yé rē béeb éemúté woni wa níi éem. 19 Di fi Maryaama hampe iñyaa béeb afi, na níb nē. 20 Níirēh yé anutee koloh na nimilu yuppi wa, na kañu Koope, na njoofru ri di iña keluu wa te olute wa ra. Iña béeb lahte ti dee húmú wona' wa malaakaa ra nen.

21 Nimila' bisa límú kúkēyē rē, wahtaa nay rii lecu ra lahte ; dī yerute tii Yéésú ti di húmú naha' ri malaakaa deef yaafa pokay loo doom ra.

Kúrí Yéésú Faam fi gaani Koope

22 Hompe níi wahtaa waf waa púúsúun rē lahte ti dee túuyè' rí kootii Méyis rē nen. Tígí daaha, Suseef a Maryaama koluute kúrúté Yéésú Yerusalem, jébélúté rí Koo-Yíkēe, 23 ndée biníyúté di kootii Koo-Yíkēe bitih : « *Koy ki saawi yaali límú béeb ay jébélú Koo-Yíkēe.* »* 24 Wa yerute

* 2:7 2.7 Jamani baaha, bëewé ginna luufa deyi baaha a júrē húmú mínú nee' lasa yíné. Deefuu wa lasa na hanluu ra líffé rē, Suseef a Maryaama húmú lasa na hom júrē rē. * 2:23 2.23 Saame Kolohi koyi Israyel Ésip 13.2, 12, 15 ; Kíní bëy Israyel 18.15-16

hawra na naha' kootii Koo-Yíkëe rë bal : hëtë ana mbée bédú teem-teem ana†.

²⁵ Húmú lahte bëyi dék Yerusalem, dī hínú Simewonj. Di júbépé, gémpé Koope ní gém, te lahte yaakaar ayi bëe' nay sémlee bëy Israyel ra. Ruuh-Peseñ húmú haalte ri, ²⁶ te teeþpe ri biti dī ay ot Buura Koo-Yíkëe fal ri ra, balaa ri húl. ²⁷ Daaha, Ruuh-Peseñ yeñce ri Faam fi gaani Koope. Kúrúu Suseef a Maryaama koy wa Yéésú pañi yee naha' kootii Mëyiis rë, ²⁸ Simewonj ðeþpe kúkëyë þoppe ri, símpé Koope na won tih : ²⁹ « Koo-Yíkëe, yee gap fu so' ra lahte woteh. Fu mín sêe yeris so' mi súrgúu mi húl, mi saañ a jaamma, ³⁰ ndée mi tíkké íllí sè' ngëey sun fi Sémlehë wol fu ra, ³¹ te bëy ëldúnë béeeþ ay rii ot. ³² Daa ri níña nay tahe heetta feey fa béeeþ yúh rë rë ; dī ay on bëewú, bëy tali Israyel ndam. » ³³ Boffa a yaafa éemuté yee won Simewonj sun fi kúkëyë rë. ³⁴ Simewonj dagidte wa antee won Maryaama yaafi Yéésú tih : « Koope daa wol kúkëyi beh, kéendí a bëyri ow caak Israyel. Di ay hen tünndëe te bëewë ay rii kaa'. ³⁵ Di ay tah ow caak teeþa' yee hom nuffi wa ra ; te do fi yaafa, fay lah yii ay roo misik keeñu ní misik. »

³⁶ Húmú lahte yonentii bitiffe ní bitif hínú Aane ; dī koy Penuwel fa tali Aseer. Bani yaala húmú kooð ri hena' ri cafay ra pesute kíil paana, yaala antee húl. ³⁷ Kola'te baaha, dī pesse ní ri lahte kíil sabay peeye a kíil iniil (84) te ri lahaatay yaal kay. Di homa' Faam fi gaani Koope na' a elek oore, dage. ³⁸ Di laha' daaha deeffe wa na, dī yampe na sím Koope, na won bëewë në sehaaluu biti Koope ay sémle' Yerusalem ra béeeþ yii lenke kúkëyë në.

³⁹ Wocuu boffi Yéésú a yaafa pañi yee naha' kootii Koo-Yíkëe rë, wa nimilute gin wa Nasaret di Galile. ⁴⁰ Yéésú na oof, afa na þaatti kúnsëh na won wonað baha. Di húmú neþpe nuf te Koope yedðay ri.

Laha' Yéésú kíil sabboo a kíil ana ra

⁴¹ Húmú lahaa kíil béeeþ, boffi Yéésú a yaafa pay feedi PaagaYerusalem. ⁴² Laha' Yéésú kíil sabboo a kíil ana ra, wa ñéerúuté a ri suute feedin, di baahuu wa ri. ⁴³ Dúmë' feeda ra, bëewë në nimilu, ndaa Yéésú tasse Yerusalem te boffa a yaafa yíih yin na. ⁴⁴ Wa habuu biti koon bani kooyya ñéerúu rë daa homu, níi wa tilúte bis múlgús. Kanuu wa ri ra, wa na anuu rii saam mboko ya a kooyya na. ⁴⁵ Oluy wa ri ra, wa nimilute Yerusalem na saamu ri. ⁴⁶ Waali éeyë fë, wa deefu ri filib Faam fi gaani Koope tookke yéeddëh yë në, na síkírëh wë, na meel wa. ⁴⁷ Bëewë në síkírúu ri rë béeeþ, éemuté dee ñaaña' ri ra a dee na lofa' ri won ra. ⁴⁸ Boffa a yaafa éemuté ní éem oluu wa ri ra. Yaafa won ri daaha tih : « Do fu paga' fun yii bee dñh ? Funi boffu moku moku saamu níi mok. » ⁴⁹ Di won wa tih : « Don saamuu so' yih ? Don yíih biti mi waðti homa faam Baaso' a ? » ⁵⁰ Ndaa wa yíih yee faha' ri waa won baa ra.

⁵¹ Yéésú kolohte bani wa nimilute Nasaret. Di tassi ñeya' woni wa. Yaafa hampe iña lah yaa ra béeeþ afi. ⁵² Yéésú na oof, nufa na þaatti neþ ; dī þaattee neþa' Koope a bëewë.

† 2:24 2.24 Kootaa húmú naha' hawid har a hëtë mbée har a bédú teem-teem, ndaa bëyi húmú lahay cadum har raa, dī mín yera' hëtë ana mbée bédú teem-teem ana. Saame Tali Léwi 12.8.

3

*Waarii Saŋ Batis**(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Saŋ 1.19-28)*

¹ Kiilí sabboo a iip fa homa' buura hínú Tibeer nguur ka ra, deef Poos Pilaat daa húmú gëernëeri Yúdee, Erot kúdté Galile, Filíp bahii kúdté Ítúré a Tarononit, Lisañas kúdté Abilen ; ² Haan a Kayif daa húmú seeyoh yi gaanna. Kiilí baaha, Saŋ fi Sakari hom luufa, liilte Una kola' Koope na ra, bee nay rii waareye ra. ³ Daaha, dī wérté deyi Yurdeŋ béeb, na won béewé bití wa warutee lof pesad, wa bëtsú, Koope baal wa bakaadfi wa ⁴ ti dee húmú bíníyúu rí téerri yonente Isayii ra bitih :

« *Lahte un bëyi dofohte luufa na won tih :*

“*Dëdđi Yíkëe waal,*

don yugusid dī waalla nay rii ñeye ra nū júb.

⁵ *Húlúbbë béeb píubún,*

danŋa a dúŋŋë béeb deelu ;

waalla lúgúyëh rë yugusuu,

waalla lah ngas ra leeñu.

⁶ *Hen daaha raa, bëewë béeb ay ot bití Koope ay sëmlë.”* »*

⁷ Ow caak ayute bëtsëh Saŋ na, dī won wa tih : « Tisoh yi hiliññi yeh ! Daa won don bití don minú hegeh daanee ke Koope na ac ra ? ⁸ Hena bití kaah don lofute pesad raa, lah téebii rí pagadđon. Ngënë hëbí affon bití don sëtí Abraham rek doyte. Mee ron won ra ee bití Koope mín yídís la' yi yeh wa hen sëtí Abraham ! ⁹ Wëettiyyi affon ! Yíinë canke leca'i kilikka tal-tal ka ; kilki límëy koy ki lahte njiriñ béeb ay lecu, betu kii. »

¹⁰ Bëy mboolo ma na meelu Saŋ wonu ri tih : « Koope faha' bití fun pagun yih ? » ¹¹ Di tahte won wa tih : « Bëyi lah búub ana, ona bëyi lahay búubí yínëe ; te bëyi lah yii ñama ri, wora' a bëyi lahay ñam. » ¹² I yeekoh túm ayute bëtsëh bal, meelute ri wonu tih : « A fun nék bahaa, fun wadti pagun yih ? » ¹³ Di tahte won wa tih : « Ngënë méelii yii luk yee nahu ron meela' túm rë. » ¹⁴ I soldaar ayute bal, meelute Saŋ wonu ri tih : « A fun ! Fun wadti henun dñh ? » Di won wa tih : « Ngënë nëefi hélis ow, te ngënë féli ow ron beë hélisí. Lah téyi iña na yínlu ron ra. »

¹⁵ Bëewë lahute yaakaar nūi wa béeb na wonu nuffi wa nda Saŋ daa Buura Koo fal ri ra neh. ¹⁶ Saŋ won wa béeb tih : « So' mi beh, mi bëtsë' ron a muluë, ndaa lahte bëyi ee ac ra, dī luk soo gaan fap, mi haayayti liil kotti*. Di ay ron bëtsëe a Ruuh-Peseŋ a kii. ¹⁷ Di hampe ifi ya' i : dī ay faad too ka, sođ peba misahi, tam fikid fa filië kii kí yímëeh. »

¹⁸ Saŋ ñeya' yëeddë' yí yaaha a i won kay caak waareye bëewë Uni Neba. ¹⁹ Di wonte af gëernëer Erot bal, naafa naaf ri Erojat beleb bahii ra a iñi bossi caakki kayya paŋ ri ra. ²⁰ Erot pagilte bi luk yaa bos, dī bekrohte Saŋ kasu.

*Bëtsí Yéesú**(Saame Maccëe 3.13-17 ; Marka 1.9-11)*

* **3:6** 3.6 Saame Isayii 40.3-5 * **3:16** 3.16 mi haayayti liil kotti :Di gerek, bíníyú deh : te mi yinte sah pëkísí nih yí ñafadđi.

²¹ Saŋ hómú bétíssé bēewē hómú daaha ra bééβ, dī bētsēelēhté Yéésú nē bal. Na hómú daŋ Yéésú bee na bētsú rí rē, sun-Koo kúnsēhté, ²² Ruuh-Peseŋ céppé sun fi man bēdú nen, antee lah uni dūhē'té sun won tih : « Daa fu Koy so' ! Mi faha'te ro nū faha' ! Keeŋ so' sosse dōo na nū sos ! »

*Coosaani Yéésú
(Saame Maccée 1.1-17)*

²³ Na dal Yéésú légéyí rē, dēef ri waɗti lahaa kíil sabay éeyē (30). Bēewē hómú habuu biti dī koy Suseef fi Héelí. ²⁴ Héelí koy Matat fi Léwí ; Léwí koy Melki fi Yanay ; Yanay koy Suseef ²⁵ fi Matacaas ; Matacaas koy Amos fi Nahum ; Nahum koy Esli fi Nagaay ; ²⁶ Nagaay koy Maat fi Matacaas ; Matacaas koy Séméyín fi Yoseh ; Yoseh koy Yoda ²⁷ fi Yowanan ; Yowanan koy Resaa fi Sorobabel ; Sorobabel koy Salasiyel fi Nérí ; ²⁸ Nérí koy Melki fi Adi ; Adi koy Kosam fi Elmadam ; Elmadam koy Er ²⁹ fi Yéésú ; Yéésú koy Eliyeseer fi Yorim ; Yorim koy Matat fi Léwí ; ³⁰ Léwí koy Simewón fi Yudaa ; Yudaa koy Suseef fi Yonam ; Yonam koy Eliyakim ³¹ fi Meleyaa ; Meleyaa koy Menna fi Matataa ; Matataa koy Natan fi Dawit ; ³² Dawit koy Yéssée fi Obet ; Obet koy Búus fi Sala ; Sala koy Nahson ³³ fi Aminadap ; Aminadap koy Atmín fi Arni ; Arni koy Hesron fi Peres ; Peres koy Yudaa ³⁴ fi Yakop ; Yakop koy Isaak fi Abraham ; Abraham koy Terah fi Nahoor ; ³⁵ Nahoor koy Sérúk fi Réwú ; Réwú koy Pelek fi Ebeer ; Ebeer koy Selaa ³⁶ fi Kenan ; Kenan koy Arpaksat fi Sem ; Sem koy Nowe fi Lemek ; ³⁷ Lemek koy Matusalem fi Henok ; Henok koy Yeret fi Mahaleyel ; Mahaleyel koy Kenan ³⁸ fi Enos ; Enos koy Set fi Aadama ; Aadama koy Koope.

4

*Saami Seytaane fiiri Yéésú
(Saame Maccée 4.1-11 ; Marka 1.12-13)*

¹ Yéésú lííffé a Ruuh-Peseŋ, kolohte laahi Yurdeŋ, Ruuha kúdté rí na ben ri luufa. ² Di hompe dín fē waal sabay iniil (40) Seytaane na saam fiiri. Waalli yaaha bééβ, dī túmēy yin loyi nū yaabi misikke mullē'té rii ham.

³ Seytaanaa won dī tígí daaha tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, túuyé la'i bee yíssēh ñam. » ⁴ Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerēe bitih : “*Ow pesa' ñam neh kut.*”[✧] »

⁵ Seytaanaa kúdté rí sun fi daŋi utte, yíppée rii teeβ ginna feey fa bééβ, ⁶ antee rii won tih : « May roo yef' nguur ka a alal ma ginni yee bééβ ; wa bééβ ee ya' so', te mi mín wēe on bēyí neba' so'. ⁷ Kon fu jaamiyoh so' raa, fu laha' wa bééβ. » ⁸ Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerēe bitih : “*Fay yekre Koo-Yíkēe daa Koope fu ra te fay jaamiyee ri kut.*”[✧] »

⁹ Filoon fi baaha, Seytaane kúdté rí Yerusalem, cēgídté rí jibi Faam fi gaani Koope, antee rii won tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, yeedde feey. ¹⁰ Bíníyúté Téerēe biti Koope ay nah malaaka yi níidú woo ? ¹¹ Bíníyúté biti bal : “*Wa ay roo meeb teŋel, toñeh fay kabinee la.*”[✧] » ¹² Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerēe bitih : “*Koo-Yíkēe daa Koope fu, ngana saam olsohi.*”[✧] »

¹³ Filoon fi bee ñeya' ri pagadfa ra bééβ na saam fiiri Yéésú rē, Seytaane saañce na séhídf waal kay.

*Nimili Yéésú Galile**(Saame Maccëe 4.12-17 ; 13.53-58 ; Marka 1.14-15 ; 6.1-6)*

¹⁴ Yéésú kola' daaha, ñeerë'te a doolii Ruuh-Peseñ nimilte Galile. Tiyi hente lëyëñ deyi baa béeb. ¹⁵ Di húmú yéeddë' filiḅ ílýyë na ḍaguu yëwúddë Koope ra, bëewë béeb kañe ri.

¹⁶ Lahte bis, Yéésú kolohte saañce Nasaret fa kora' ri ra. Laha' bisa na hílsúu yëwúddë rë, ḍi payte haalte tígë na ḍaguu Koope ra ti ḍi na húmú paga' ri merees nen ; ḍi kolohte janji Unni Koope. ¹⁷ Di yerute téerëe bíni yonente Isayii ra. Kúnsë' rí téerëe rë, ḍi otte tígë bíniyú unna na húmú saam ri yee ra :

¹⁸ « *Ruuhí Koo-Yíkëe ee soo na,*

ḍi falte so' waarii ñëkíḍḍë Uní Neba,

ḍi wolte so' woni bëewë téyú kasu ra bití wa ay yedḍu,

woni búumíḍḍë bití wa ay ot a sëmlë'í bëewë moklu ra.

¹⁹ *Di wolte so' woni bëewë bití kíilë nay waa teebe Koo-Yíkëe naa'-keeñ ra ee ac ra. »**

²⁰ Janjiya' ri unna níi wocce ra, Yéésú kúnté téerëe, nimilidte ri bëe' në tooppitoh yíi lenke tígë na ḍaguu Koope ra, tookke ay yéeddëe. Bëewë húmú daaha ra béeb na yeelu ri. ²¹ Di won wa tígí daaha tih : « Woteh fee Koo beh, Unnee téerëe keluu ron yaa ra, lahte kah-kah ! »

²² Keeññi bëewë béeb sosse Yéésú në te wa éemúte unni neḅḅa won ri ra, na wonu tih : « Añcañ yaa koy Suseef kep ee ! » ²³ Di won wa tih : « Mí yúhté bití ḍon ay soo won léehí beh : “Do fi naahee, paye afu !” Don ay soo won bití ḅal : “Fun keltuute íña pañ fu Kafarnawum ra béeb ; page maní wa filiḅ ginu noo, fun ot !” » ²⁴ Di ḅaatte won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : yonente na sikíríih gina dék rí rë. ²⁵ Cëe mí won ron : lante bití beleḅḅi yaalli wa húlúte húmú caakute Israyel na pesa' yonente Éelí rë. Bín fë, Koo húmú tobay níi hente kíil éeyë a caan, tahte yaabi misikke laḅpe gina béeb. ²⁶ Añcañ, Koope húmú wolay Éelí ow yínë sah beleḅḅi yaa na ; ḍi wol ri bi dék Sareptaa ḍi deyi Sidon, te ri yëwúḍ neh.* »

²⁷ Guuñid caak ḅal húmú Israyel na pesa' yonente Élísée rë ; añcañ, ow yínë sah waa na guuña laday faana ; faan Naamaan fa dék Síri rë kut daa lan guuña, te ri yëwúḍ neh.* »

²⁸ Keluu bëewë húmú tígë na ḍaguu Koope ra unni yah, keeññi wa béeb haayte níi haay. ²⁹ Wa koluute, ḍúhrúte Yéésú gina, kúruté rí af ḍaṅa yípúu gin wa ra, na fahuu yeñi feey. ³⁰ Ndaa ri húussé leelii wa saañce.

*Payi bëyi yébitëh na ham ri**(Saame Marka 1.21-28)*

³¹ Yéésú lahte Kafarnawum ḍi Galile. Bisa na hílsúu yëwúddë rë, ḍi na yéedid bëewë yee won Téerëe rë. ³² Wa éemúte ḍee na yéeddë' rí rë, bi na yéeddë' rí a sañ-sañ. ³³ Deef bëyi laha' yébitëh húmú waa na, ḍi tígë na ḍaguu yëwúddë Koope ra, ḍi foñke sun won tih : ³⁴ « Yéésú fi bëy Nasaret, fu faha' pañi fun yih ? Fu ac múklí fun a ? Mí yúh rë ! Daa fu Bëyi selaa dúhë' Koope na ra. » ³⁵ Tígí daaha, Yéésú digidte unni won afa tih : « Héddëe te fu yeris bëyi beh ! » Yébitëh fë kéenidte bëe' feey fii bëewë béeb, yerisse ri te yin misikay ri. ³⁶ Bëewë béeb éemúte, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Bee wonaḍ mën ḍí kan ? Bëyi bee túuyë' »

* 4:19 4.19 Saame Isayii 61.1-2 * 4:26 4.26 Saame 1 Buurra 17.8-16 * 4:27 4.27 2 Buurra 5.1-14

yébitèh yè a sañ-sañ a doole : dī túuy wè yeris ow raa, wa yeris ri. » ³⁷ Tii Yéésú yíppée hen lèyèn deyí baa bééβ.

*Bëewí caakka pay Yéésú rē
(Saame Maccèe 8.14-17 ; Marka 1.29-34)*

³⁸ Yéésú dūhté tígè na ðaguu yèwúddè Koope ra, saañce faam Simon* . Laha' ri ra, ðeef jér fènidté pacool Simon ðeleβ, faana tampe nū ti palob nen. Yéésú ðagute payi. ³⁹ Tígí daaha, dī sígimpé sun fi jérdè, digidte uni túuycé tami faana yeris dī. Tami faana yerisse belaa, dī yíppée koloh na tooppitoh wa.

⁴⁰ Haala' na' ra, bëewè lahu jéríð rē bééβ, a di míntí man jéré, komute wa Yéésú. Di tíkké wè bééβ ya' payce wa. ⁴¹ I yébitèh yedðute jéríð caak ðal, na fogu wone tih : « Daa fu Koy Koope ! » Ndaa Yéésú digidte uni sun fi wa, kadda'te waa won, ndah wa fi yaa yúhúté bití daa ri Buura Koo fal ri ra, te dī fahaay bití daa wa wonun yii baaha.

*Kolohi Yéésú Kafarnawum saañce na waare Yúdée
(Saame Marka 1.35-39)*

⁴² Lada' Koo ra, Yéésú dūhté gina, saañce tígí ðaayte. Ow caak koluute saami. Oluu wa ri ra, wa na fahuu hami, kaa' ri saañ hel wa. ⁴³ Ndaa ri won wa tih : « Mí wadtee pay ginni kayya ðal, mí waare wa Uni Nebi Nguur ki Koope, ndée yii baaha daa tah Koope wol so'. » ⁴⁴ Daaha, dī kolohte na waare ílýyè na ðaguu yèwúddè Koope Yúdée rē.

5

*Taalibe ya ðéβpí ðèek Yéésú rē
(Saame Maccèe 4.18-22 ; Marka 1.16-20)*

¹ Lahte bis, Yéésú húmú búk laahi Senesaret* , ow caak ayute na yejantuu hëbísí, na fahuu síkírèhí Unni Koope. ² Di otte gaal ana búk laaha, ðeef seeβoh ya cépúté na hosu mbaalli wa. ³ Tígí daaha, dī haalte gaali yínèe, bi Simon daa laha' ri, nahte ri yeñi gaala filíβ mulaa, dī hécèh yutuud' búk laaha. Di tookke filíβ na yéedíð bëewè.

⁴ Woca' ri wona ra, dī won Simon tih : « Kúré gaala tígí noodte, ðon anti bac mbaallon, ðon seeβ. » ⁵ Simon won dī tih : « Bahaa, yee mínú fun ra fun pagute rí elga bééβ, fun habuy yin. Ndaa hém daa fu nah so' pañi raa, fun ay bac mbaalla. » ⁶ Wa yeeluutee bac mbaalla. Jénnè habu wa ra caak caako nū mbaalla dalte pas. ⁷ Tígí daaha, wa heegute bëewè húmú gaali yínèe rē ya', wa ac habra'i wa. Ayuu wa ra, wa líífrúté gaalli ana ya jén nū gaalla talla' honoh.

⁸ Ola' Simon Peer yii bah, dī yedðohte yekke fíi Yéésú, won dī tih : « Damaay mí lebee ro Yíkèe, ndée mí bakaaroh. » ⁹ Simon a bëewè ðani húmú rē bééβ tíitúté, bi caak jénnè habu wa ra nū caak. ¹⁰ Saak a Sañ koyyi Sebede, yee wani Simon boku légéy rē tíitúté ðal. Ndaa Yéésú won Simon tih : « Ngana tíit ! Dala'te woteh, fay soo tasee saamid' ow. » ¹¹ Tígí daaha, wa teerute, helute íña lahuu wa ra bééβ ñeyute tal Yéésú.

*Payi guuñda
(Saame Maccèe 8.1-4 ; Marka 1.40-45)*

* **4:38** 4.38 Simon fa na wonuu tígí dee ra, daa ri bee Yéésú yef dī tii Peer ra. * **5:1** 5.1 Senesaret :Tii yíníi laahi Galile.

¹² Lahte bis, Yéésú húmú gin-taah deyi baaha, bëyí faana yahte a guuñ púlèhté dñi na. Ola' bëe' Yéésú, ði yedðohte kotti lihèhté feey, na ðañ ri won tih : « Bahaa, mi yúhté biti fu mín sée pay mi haalaat bëewè nè[†]. Fii soo rii pagid a ? » ¹³ Yéésú yedte ya'i tíkké sun fi, won ði tih : « Mi tahte ðañu. Yípee wah ! » Guuña yípee lan faan bëe'. ¹⁴ Yéésú kadda'te ri bílid won ði tih : « Ngana won ow yii beh. Paye seeyoha na ði olsoh ro, te fu yera' saraha naha' Mëyíis rë fu púusèh, teebi bëewè béeb biti fu lante. » ¹⁵ Filib fi baaha béeb, tii Yéésú baattee hen léyèŋ ; ow caak na ayu sikirèhí, jéridðé filib fi wa nahee pay. ¹⁶ Ndaa hom níi rëe Yéésú saañ tígí ðaayte, ði hom ðín fë ðage Koope.

Payi lëfëñidë

(Saame Maccëe 9.1-8 ; Marka 2.1-12)

¹⁷ Lahte bis, Yéésú hom yëeddë', i farisenŋ a i yëeddëh yí kootii Mëyíis maasute ; wa ðúhúu ginna luufa di Galile a Yúdée, lahte yi ðúhúu Yerusalem bal. Doolii Koo-Yíkëe húmú Yéésú nè, tahte ri na pay jéridðé. ¹⁸ Lahte bëewí kúrú lëfëñid' sun dil ayute, na fahuu haal faam fa, komi ri Yéésú. ¹⁹ Ndaa wa yíih tígè nay wa rii ñeyré rë af caagi bëewè. Wa millúu rii léwid' sun fi lasa, saamute buut anutee yëellid' lëfëñidë hom sun fi dila ra fii Yéésú leelii bëewè. ²⁰ Ola' Yéésú ðee gémuu wë rí rë, ði won lëfëñidë tih : « Yaal kowa, fu baalute bakaadfu. » ²¹ Yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenŋa na wonu nuffi wa tih : « Bëyéé na sol Koope bee ra wa ? Daa mín baala' bakaad' henay Koope ? » ²² Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, ði won wa tih : « Don níbúu yii baa ðíh ? ²³ Yi daa lukki yooß biti mi won bëyí beh : fu baalute bakaadfu, mbée kolee fu tíl ? ²⁴ Woteh ðon ay yúh biti so' mi Koy-bëe', mi lahte sañ-sañ baalaa mi bakaad' feey fi beh. » ²⁵ Di won lëfëñidë tígí daaha tih : « Kolee fu pon dilu, fu saañ faam. Daa mi túuy ðé rí. » ²⁵ Lëfëñidë yípee koloh fii bëewè béeb, ponte dila húmú fëndú rí rë, na saañ faam, na kañ Koope. ²⁶ Bëewè béeb éemuté níi éem, na kañu Koope ñéer'eté a tíit na wonu tih : « Bee woteh bee lëhiréy. »

Dëegí Yéésú Léwí

(Saame Maccëe 9.9-13 ; Marka 2.13-17)

²⁷ Filoon fi baaha, Yéésú ðúhté, otte yeekoh túm tookke tígè nè légéyé' rí rë ; ði hinú Léwí. Yéésú won ði tih : « Kolee fu ñee tal so'. » ²⁸ Léwí yípee koloh, yerisse béeb, wa ñéerúuté. ²⁹ Léwí antee cëgíd ndaje faami, teeriyohi Yéésú. Wani i yeekoh túm caak a i ow kay daa boku ñama. ³⁰ Farisenŋa a yëeddëh yí kootii Mëyíis, yee nonu waa na ra, bi nebaay wa yaa, wa wonu taalibe yi Yéésú tih : « Yi tah ðon na boku ñam a yeekoh yi túmè a bakaaroh ya ? » ³¹ Yéésú won wa tih : « Jéridðé daa sohluu payoh ndaa bëewè wahu ra neh. ³² Bakaaroh ya daa tahu mi koloh nda wa lof pesad, ndaa bëewè júbú rë neh. »

Yéésú a oora

(Saame Maccëe 9.14-17 ; Marka 2.18-22)

³³ I farisenŋa wonu Yéésú tih : « Taalibe yi Sañ na caakuu oor, ðage ; yi farisenŋa henuu ðaaha bal, ndaa taalibe yu ðékúu ñam a han. » ³⁴ Yéésú won wa tih : « Bee kílek lahte ra, ðon habuu biti ðon mínú oorloh kooyya, te ðeefa bëe' kood' ða lísé leelii wa a ? Don halaatuy ri maan

[†] 5:12 5.12 Mi yúhté biti fu mín sée pay mi haalaat bëewè nè :Di gerek, biníyú ðeh : Mi yúhté biti fu mín sée bukut mi lan.

? Funi taalibe yi so' nêk madu a bëe' kood baa ra hom a kooyi ra nen.
 35 Bis ay lah, mi këllú leelii wa. Tígí daaha, wa ay oor. »

36 Yéésú wonte wa léehí bee bal : « Ow na leceh nuf búub has daafa' ri búub kíilíf. Henun daaha raa, búubí hasa ay lah dad, te nuf piisi hasa ii ñéerë' a búubí kíildë. 37 Te ow na soreh bééñí hasi anti dal poosa' filib mbúus hun‡ kíilíf. Henun daaha raa, bééñé ay poo mbúusë, wa yúfëh, mbúusë yah. 38 Bééñ has kay, soruu mbúus has. 39 Bëyi meedte hani poosa'te na faheeh han has ; dí haba' biti hana poosa' ra daa lukki nef. »

6

Yéésú a bisa na hílsúu rë

(Saame Maccëe 12.1-8 ; Marka 2.23-28)

1 Bisa na hílsúu yëwúdcfë rë ín, Yéésú a taalibe yi ñeyu waali húus filib i meey bele. Taalibe ya homu waala, yabute na kodu yaannga yi belaa, na buluñu na húñú. 2 Lahte farisenñi wonu wa tih : « Haala' yi níi don na pagu yii Kootaa kadda'te ri bisa na hílsúu rë ? » 3 Yéésú won wa tih : « Don yúhú yee húmú pañ Dawit bee yaabuu ñani bëewí rë maan ? 4 Di húmú haal Faam Koope*, ñampe na mbúurëe yefu fii Koope ra, yee seeyoh ya kut daa waruu naa ñam ra, yedte na bëewí, wa ñamute bal. » 5 Yéésú baatte won wa tih : « So' mi Koy-bëe', daa mi lah sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu rë. »

Yéésú a bëe' ya'a beedoh ra

(Saame Maccëe 12.9-14 ; Marka 3.1-6)

6 Lahte bis hílsëe kay, Yéésú haalte tígë na daguu yëwúdcfë Koope ra, yampe na yëeddë'. Bëyi ya'i ñamaa fa beedohte húmú në. 7 Yëeddëh yi kootii Méyiis a farisenña na olsuu Yéésú nda ri ay pay ow bisa na hílsúu rë, nda wa lah yii yabun wa ri. 8 Ndaa bi yúh ri yee nuffi wa, tígí daaha dí won bëe' tih : « Kolee fu cañ fii bëewë béeb deh. » Bëe' kolohte cañke daaha. 9 Yéésú antee waa won tih : « Cëe mi meel ron : Kootaa naha' yi bisa na hílsúu rë ? Pañ yin wun mbée pañ yin bos ? Sëmlë' ow mbée yeris bëe' húl ? » 10 Di yeelte bëewë béeb níi, antee won bëe' ya'a beedoh ra tih : « Yere ya'u ! » Bëe' yedte ya'i, ya'a yíppée wah kolon. 11 Ndaa keeñi bëewë ñéerúuy a Yéésú rë haayte níi wa na peenu yee nay wa rii minée pañ ra.

Tansi apootarra

(Saame Maccëe 10.1-4 ; Marka 3.13-19)

12 Lahte bis, Yéésú lappe sun dañ dañi Koope, dí dañke elga béeb. 13 Lada' Koo ra, dí dëekké taalibe yi, tanisse na ow sabboo a ow ana, falte wa apootar. 14 Tii yi wa daa wa yeh : Simon fa Yéésú yed ri tii Peer ra a Anndere koy-yaafi, Saak a Sañ, Fílíp, Bartalemi, 15 Maccëe, Toomaa, Saak fi Alfe, Simon fi jammbaara‡, 16 Yudaas fi Saak a Yudaas Iskariyot fa millë'tée yaay Yéésú rë.

‡ 5:37 5.37 mbúus hun :Bëy gini bín fë tímúu han mbúusí yugusuu a hun. Hani tímúu mbúus hun home poosa' raa, mbúusë ñaaysa' ñaaysoo. Ndaa mbúusë ñaha raa, na mínliléh ñaaysoh. * 6:4

6.4 Faam Koope :Tígë seeyoh yi bëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú tañahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusalem ra, Méyiis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti di húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra. † 6:15 6.15 jammbaara :Mín hen bëyi far-farlohte kootii Méyiis, mbée bëyi non bëewë na haa'uu nguur ki bëy Rom ra.

*Yéeddë'í Yéésú a payi bëewë
(Saame Maccëe 4.23-25)*

¹⁷ Yéésú kolohte ñani apootarri na cépú ñaŋa. Laha' ri tígí yéeddë'té di araal ñaŋa ra, ñi caŋke ñaaha ñeef taalibe caak húmú ñé. I ow caak kay húmú ñé ñal : yee ñúhúu Yerusalem a ginni kayya Yúdee béeb, yee i gin-taah ñúk kási fë : Tíir a Sidon. ¹⁸ Wa húmú ayu síkírëhí Yéésú a payohi jérrí wë. Yee yébitëh na ham wa ra wahute ñal. ¹⁹ Bëewë béeb na saamu leñi faan Yéésú af biti lahte yii na ñúhë' ñii na paye wa béeb.

*Bëewë lahu sos-keeñ a yee torohu ra
(Saame Maccëe 5.1-12)*

²⁰ Yéésú yeelte taalibe yi tígí ñaaha, won wa tih :
« Don lahute sos-keeñ ñon fi ñëkídfë :
daa ron lahuu Nguur ki Koope.
²¹ Don lahute sos-keeñ ñon fa yaabu ra :
ñon ay lah njélí doyte.
Don lahute sos-keeñ ñon fa na looyu ra :
ñon ay lah neñ.
²² Don lahute sos-keeñ biti bëewë kaa' ron, tik ñon ñín,
sol ron te wa haba' biti ñon ow ños
af so' mi Koy-ñëe'.
²³ ñëmíi ñon bec ñdah sos-keeñ biti ññyaaha lah :
waafi mitte ñn ñon seh sun-Koo ra.
Yúhí biti caacci wa húmú mokлуу yonente ya ñaaha.
²⁴ Ndaa mas ñon fi yíkëe yí alalla :
ñon pesute nebi ron ñú wocce !
²⁵ Mas ñon fa lahu njélí doyte ra :
ñon ay yaab.
Mas ñon fa neñluu ra :
ñon ay lah ñígëem ñon looy.
²⁶ Mas biti bëewë béeb wone wun sun fon.
Caacci wa húmú henuu yonente yi paññah ya ñaaha. »

*Yü leñke kaa'oh yon
(Saame Maccëe 5.38-48 ; 7.1-5, 12, 16-20 ; 12.33-35)*

²⁷ Yéésú baatte won tih : « Don fa síkírúu së' yee ra, mi won ñon tee : lah fëhíi kaa'oh yon ñon pagíñ haa'oh yon yin wun ; ²⁸ yéenyíi bëewë ñé cuju ron ra yin wun, ñon ñagíñ bëewë na mokлуу ron ra. ²⁹ Ow lañ ro mbey, lah yere ri kakaabi yíñëe. Ow naaf sabidooru, ngana kadda' ri ñeyi búubi jítllëe ñal. ³⁰ Bëyi ñaŋ ro one ri. Bëyi ñeb yii daa fu laha' ri, ngana meel ñi ri. ³¹ ñña fahuu ron biti bëewë pagíñ ñon wa ra, lah pëgírúu wë bëewí kayya ñaaha.
³² « Don fahuu bëewí fahuute ron kut raa, ñon séntúu ñé waafi mën ñíh ? Bakaaroh ya sah fahuute bëewë daa fahuu wa ra. ³³ Don pagrún yin wun bëewë ñé pagíru ron yin wun kut raa, ñon séntúu ñé waafi mën ñíh ? Bakaaroh ya sah henuu ri ñaaha. ³⁴ Te ñon wëññún bëewë habuu ron biti kut wa ay ron yíníl rëe, ñon séntúu ñé waafi mën ñíh ? Bakaaroh ñal na wëññíñ bakaaroh, séntëe biti ri ay yínlú teemi yee wëññé' rí rë.
³⁵ Daa neh ! Lah fëhíi kaa'oh yon, ñon pagíñ wa yin wun te ngënë séntíi yíníl biti ron wëññé'. Hen ñaaha raa, waafon ay gaan. Don ay teebee biti ñon koyyi Koope fa sunaa-sun ñaaha, ñéee keeña naa'te bëewë ñé gërmih

a yee bosu ra na. ³⁶ Di naa'a' Boffon keeñ nū naa', lah mēdi ɗaaha nen naa'-keeñ. ³⁷ Don heefuy ow raa, Koope ii ron heef bal ; ɗon habruy ow yin raa, Koope ii ron habid' yin bal ; lah bëelii, Koope ay ron baal. ³⁸ Ēní bëewi kayya, Koope ay ron on : boonnon ay tūmú nū líif, ɗegu nū yúfée. Dee na natduu ɗon bëewë rë, Koope ay ron natdee ɗaaha. »

³⁹ Yeesú ñeyaatte wa léeh won wa tih : « Búumíɗ mínéh nook búumíɗ neh a ? Lahaa ɗaaha raa, wa bëeb ana ay keen ngas. ⁴⁰ Yoodoh lukeh yëeddëhí mín ; ndaa yoodohi yoon nū ɗúmël bëeb ay mín ti yëeddëhí nen.

⁴¹ « Fu olsoh yi losa il koy-yaafu te fu kénsëey dúuñë ílú ? ⁴² Do fa olay sah dúuñë ílú rë, fu mínë' won koy-yaafu biti fay rii nísíɗ losa ílí díh ? Wonu teem búkú ! Nísé dúuñë ílú nū íllú lan paay, fanti mín nís losa il koy-yaafu.

⁴³ « Tal kilki lahte njiriñ na líméh koy kilki lahay njiriñ, te tal kilki lahay njiriñ na líméh koy ki lahte njiriñ. ⁴⁴ Tal kilik yúhsúu koy ka : ñoltok na líméh koy sún te tal hak na líméh koy ɓa'. ⁴⁵ Bëyi naa'te keeñ hom wona' yii wunte ndah keeñi naa'a laha' ri ra ; bëyi bosse keeñ nék hom wona' yii bosse ndah bosu keeña homa' ri ra. Yii won ow bëeb dúhë' ri keeñi kaah.

Bëyi hoffë

(Saame Maccëe 7.24-27)

⁴⁶ « Yi tah ɗon ɗékée ɗëekë'í sè' Yíkëe te ɗon na pëgíh iña na won mi ron ra ? ⁴⁷ Cëe mi teeb ron dee na man bëyi na ac soo na bëeb, na síkírëh unna na won mi ra te paga' wa ɗaaha : ⁴⁸ ɗi mada' a bëyi saañ tabahe faam, hacce feey fa nū ɗaɓpe nɗaɗa, yíppé tabaha sun. Aya' mbënë më rë, mulaa na hùt na laɓoh faam fa, ndaa mínéh rii bëp bi híin tabaha. ⁴⁹ Ndaa bëyi síkírëh sè' te anti ñeyay woni so', ɗi mada' a bëe' tabah faami te hacay dalaa ra. Aya' mulaa laɓohte faam fa ra, ɗi yíppée bëp, poyasa'te bëeb. »

7

Ngémi kélfi soldaara

(Saame Maccëe 8.5-13)

¹ Woca' Yeesú woni bëewë iña ri faha' waa won ra bëeb, ɗi kolohte saañce Kafarnawum. ² Daaha, lahte kélfi soldaari lahte súrgii ri fonkote ri nū fonko. Súrgëe antee jér nū na ɗaatoh. ³ Kela' kélfi ban fi Yeesú rë, ɗi wolte i baha yëwúɗ ɗii na, woni biti ɗi ac sëmle' súrgii kúl kè. ⁴ Lahuu wa Yeesú në rë, wa caguute ri na ɗagu wonu tih : « Bëe' wol fun ɗoo na ra cal habra', ⁵ ndëe ɗi faha'te yen fi yëwúɗɗë, te daa ri tabahroh tígë na ɗaguu bëy gina Koope ra. »

⁶ Yeesú kolohte ñéerë'té a wa. Lebuu wa faam fa ra, kélfi soldaara wolte i kooy ɗii na, lah wa wonid' ri unni yeh : « Bahaa, ngana mokil afu, mi caleh fu haale faam so' ; ⁷ daa tah mi haba' biti mi yinte canji fiyú. Wone un yinë kut, súrgii sè' ay wah. ⁸ Fu ot mi won ɗo ri, biti so' mi bee mi lahte kélfi yi daa paa'uu so' sun, te mi kélfi i soldaar bal. Mi won ow yinë waa na géte rëe, ɗi saañ. Mi won ow kay aye raa, ɗi ac. Te mi won súrgii sè' page yii bee raa bal, ɗi paɗ yaa. » ⁹ Kela' Yeesú unni kélfi soldaara ra, ɗi éempé woni. Di yíssëhté dúukéli bëewë ñeyu tali ra na, won wa tih : « Mee ron won ra ee : mi ëllëy bëyi gémë'té deh ! Tali Israyel sah, mi ëllëy

mani na. » ¹⁰ Nimiluu kooyya wolu ra faam kélfée rë, wa dëefu súrgée wahte.

Belaa koohi këllú búudé rë

¹¹ Filoon fi baaha, Yéésú kolohte na saañ gin-taaha na wonuu Nayin ra, taalibe yi a i ow caak ñéerúuté a ri. ¹² Leba' ri haalaani gina ra, lahte búudé fi na kúrú haca yin. Húldé húmú koy yíné yaafi na ; dí fi yaafa yaala húlté. I ow caak di bëy gina na bedu yaafa. ¹³ Ola' dí fi Yíkée belaa ra, keeña d'úmpé díi na, dí won dí tih : « Yedde looya. » ¹⁴ Di antee leboh, tíkké ya' yi jaada, bëewé kúrú búudé fë rë cagute. Di won búudé fë tih : « Kolee yaal kowa ! Daa mi túuy dë rí ! » ¹⁵ Húldé yíppée koloh, tookke na won. Yéésú won yaafa tih : « Koohu abeh ! » ¹⁶ Bëewé béeb tíitúté ní tíit, wa na kañu Koope wonu tih : « Yonente gaan acce yen na ; Koope acce sëmlé'í bëewí. » ¹⁷ Bëy Yúdee a bëy deyi baa béeb keluute yee pañ Yéésú rë.

*Yee won Yéésú sun fi Sañ Batis ra
(Saame Maccée 11.2-19)*

¹⁸ Taalibe yi Sañ bíllúte kélfi wë iña na pañ Yéésú rë béeb. Tígí daaha, Sañ dëekké ow ana waa na, ¹⁹ wolte wa dí fi Yíkée në, meeli nda daa ri Sëmléhë në séentúu rë mbée bëewé wadti sehun ow kay. ²⁰ Lahuu taalibe yi Sañ Yéésú në rë, wa wonu ri tih : « Sañ Batis daa wol fun meelu nda daa fu Sëmléhë në séentúu rë mbée bëewé wadti sehun ow kay ? »

²¹ Guutaa baaha, Yéésú payce na ow caak : i jéríd, i misikíd, bëewí lahuu yébitèh, a i búumíd. ²² Di antee won taalibe yi Sañ tih : « Nímilí Sañ na don bílíd rí iña olu ron a yee keluu ron ra. Wëní rí biti búumíddé yeelute, léfëñíddé koluute, guuñídda wahute*, likídda ee keluu ra, bëewé húlú rë këllúte búudé, ñëkíddé keluute Uni Neba. ²³ Bëyí af iñi so' tahèh dí yeris ngémí, bëyí baa lahte sos-keñ. »

²⁴ Bi na suu bëewé húmú wolu díi na ra, Yéésú yampe na goneel a dúukélí bëewé yii lenke Sañ Batis na, meelte wa won tih : « Don húmú payu olsoh yi luufa ? Tal bëhéerí ngilaaw ma na jaay ri neh maan ? ²⁵ Kon don húmú payu olsoh yih ? Bëyí bekoh búubbí wunte neh maan ? Yíkée yí búubbí wunna na pesu pesi neŋpe ra oluu faam buur. ²⁶ Mantee, don húmú payu olsoh yi luufa ? Yonente neh a ? Mee ron won ra biti dí yonente kaah ; dí luk sah yonente gaan ! ²⁷ Daa ri bëe' në wona' Koope Téerée rë bitih : "Olsee ! May wol ow këllèh d'addí ro waa." » ²⁸ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won ra ee : lahay bëyí límúte feey fi beh te luk Sañ Batis gaan. Añcañ bëe' lukki yin Nguur kí Koope ra luk díi gaan. »

²⁹ Bëewé béeb níi luka' yeekoh yi túmë húmú síkirúu Sañ níi rí bëtíssé wë rë tahute biti Koope júbbé. ³⁰ Ndaa farisenŋa a yeeddèh yí kootii Mëyíis tahuy yee faha' Koope ra, wa húmú kaa'uute biti Sañ bëtís wë.

³¹ Yéésú baatilte won tih : « May mínée mëldé' bëy jamanii bee a yih ? Wa maduu a yih ? ³² Wa maduu a tunŋi tooku këem, yee na wonu affi yee tih : "Fun poosute, don becuy ! Fun fogute, don hílípúy fun !" ³³ Húmú aya' Sañ Batis kaa'a'te ñam a han ra, don wonu dí laha' yébitèh. ³⁴ Aya' so' mi Koy-bëe', mi na ñam maa han ra, don wonu tih : "Élí ! Bëyí bee

* 7:22 7.22 guuñídda wahute :Di gerek, bíníyú dèh : guuñídda ladute. ✧ 7:27 7.27 Saame Malasi 3.1

ñam a han kut daa afa, te dī kooya' yeekoh yi túmë a i bakaaroh kay." ³⁵ Añcañ bëewë ñeyu Unni Koope ra béëf olute biti waalli júbpe. »

Yéésú a belii bakaaroha

³⁶ Húmú lahte farisenji hínú Simoñ dëekké Yéésú ñam faami. Yéésú saañce faam fin, lahte wa na ñamu. ³⁷ Gini baaha, húmú lahte belii bosse pesaɗ. Kela' ri biti Yéésú in ñam faam farisenja ra, dī kúdté bútlí yotuu la' a na wonuu albataar ra, bi líiffé a laakkoloñi neɓpe, ³⁸ hompe kotti Yéésú na looy, muun mi na hilsid kotta. Di antee ðeɓ fen fi moosse wa, feenté† wë, túmpé wë laakkoloña.

³⁹ Ola' farisenja dëek Yéésú faami ra yii bah, dī won nufi tih : « Bëyi bee hena yonente koon, tin ri ay yúh belaa leɓ dīi na bee ra a pesadi fosa homa' dī ra. » ⁴⁰ Yéésú won farisenja tígí daaha tih : « Simoñ, mi lahte yii nay mi roo wone. » Simoñ won dī tih : « Wone mi keloh bahaa. » ⁴¹ Yéésú won dī tih : « Lahte bëewí ana yi húmú lahrute bëyi nē wëtdé' kabut. Bëyi yínëe lahidte ri kabut caak, yi yínëe luk yaaha sabboo. ⁴² Bi ow yínëe waa na sah mínéh rii yíníl kabut ka, dī baalte wa béëf ana. Tígí daaha, fu haba' biti bëyi bi di wa fi yaaha nay lukee faha' bëe' wëtdé' rë ? » ⁴³ Simoñ won ri tih : « Mí haba' ri bëe' kabut ki lukki caak ra. » Yéésú won dī tih : « Fu won kaah. »

⁴⁴ Di antee yíssëh belaa na, won Simoñ tih : « Ole yee pañ belii bee ra ! Haala' mi faamu, fu onay so' muluɓ hosaa kot ; ndaa belaa hosse kotti so' a muun mi, moosse wa a fen fi. ⁴⁵ Fu feenëy sè' na wodoh fu so' ra ; ndaa haala' mi dee nínén, belaa yedɗay feení kotti so'. ⁴⁶ Fu túmëy díw af so' sah ; ndaa belaa baaɓpe laakkoloñ kotti so'. ⁴⁷ Daa tah mi won don tih : dee faha' so' ri ní faha' ra daa teeɓa' biti ri baalute bakaadɗi caakki ; ndaa bëe' baalu bakaad' yutuud ɗa, faha' i na gaaneh. »

⁴⁸ Yéésú antee won belaa tih : « Fu baalute bakaadɗu. » ⁴⁹ Bëewë ñani wa húmú loona ra wonantuu hanndal ki wa tih : « Bëyéé daa wa níi na kaañ baala' bakaad' ? » ⁵⁰ Ndaa Yéésú won belaa tih : « Ngémú sëmle'té rë ; kolee fu saañ a jaamma. »

8

Bëewë nē húmú ñéerúu a Yéésú rë

¹ Filoon fi baaha, Yéésú saañce na wër filib ginna béëf, na waare Uni Nebi Nguur ki Koope. Bani taalibe yi sabboo a ana ya daa húmú ñéerúu ² a beleɓɓi dī húmú líkídté wë yébitëh, yee ri payce jérrí wë. Tii yi wa daa wa yeh : Mari fi bëy Makdala a bee líkɗú yébitëh paana ra, ³ Saan beleɓ Kusaa fa iña faam Erot tikú ya'a ra, Susaan a i beleɓ caak kay. Beleɓɓi yaa béëf ðeyu alalli wa, na habruu Yéésú a taalibe yi.

Anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.1-9 ; Marka 4.1-9)

⁴ Bëewë húmú d'uhúu gin-taah ya béëf na ayu Yéésú nē. Bëewë na ðaatuu caak, dī yampe na won wa léehí beh : ⁵ « Lahte bëyi húmú koloh sohi meeyi. Di hom hasli tisoɓ ka, lahte peppi keente búk waala, kotta ñeete sun, yakka ayute, tanute wa béëf. ⁶ Lahte yi keen feey fi laha' la'. Paala' wa ra, bi siit feey fa, wa yíppée tam. ⁷ Lahte yi keen tígí paala' ñobitaan, wa pëeltuté, ñobitaan fa hampe wa, wa tampe. ⁸ Lahte yi keen

† 7:38 7.38 Feenë feen belaa kotti Yéésú rë teeɓa' biti ri yedte Yéésú cé.

feey fi looŋpe. Wa paalte, talla kolohte, dúhídté il, laaŋpe níi laaŋ* . »
Yéésú baatte won wa tih : « Bëyí lah nuf kelaa, kelaan na ! »

Yi tah Yéésú na ñeya' léeh ?

(Saame Maccëe 13.10-17 ; Marka 4.10-12)

⁹ Filoon fi baaha, taalibe yi meelute ri yee faha' won léehë rë. ¹⁰ Di won wa tih : « Don, kúmpë yi Nguur ki Koope teebu don, ndaa yii won mi bëewí kayya béëf teya' léeh, nda wa yeele raa, wa élih nè, te wa kelee raa, wa yíh yee na wonu ra. »

Iti fi anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.18-23 ; Marka 4.13-20)

¹¹ « Léehí baa faha' woni yii beh : tisho ka daa Unni Koope. ¹² Búk waala keen tisho ka ra daa wa bëewë yéŋké biti keluu wa Unni Koope ra, Seytaane yíppée ac pahte wa keeñi wa, toñeh wa ay gémé Koope, wa múc. ¹³ Feey fa laha' la' ra daa bëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, wa yípútee wëe tah a sos-keñ ; ndaa Unna yípëy niil keeñi wa. Wa topuun waa ham guuttii baaha : misike waa na rek, wa koluun daaha yeris ngémë. ¹⁴ Feey fa na paal ñobitaan ra daa bëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, tíl tílë níi sohle yi éldúnë, alal a neŋ pes hampe wa tahte níi kaah púlëy waa na. ¹⁵ Feey fi looba daa bëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, wa tahuute wa ya' ana, habuute wa a keeñi naa'te, wa pokuute na níi wa dúhruté njiriñ ra. »

Léehí lampaa

(Saame Marka 4.21-25)

¹⁶ Yéésú baatte won tih : « Ow na kédédéh lampa líh if sun, mbée bek ri fëgërëh tìgal. Daaha neh ! Lampa líkúu líkëe, bëyí haal, ot kotti na. ¹⁷ Yii dapu béëf ay yúhú, yii laku béëf ay olu. ¹⁸ Yúhí dee na síkírúu ron Unni Koope ra ! Bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana ay baatu. Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti dí lahte ri ra sah ay naafu†. »

Bëy faam i Yéésú

(Saame Maccëe 12.46-50 ; Marka 3.31-35)

¹⁹ Koy-yaayyi Yéésú a yaafi wa ayu díi na koon, ndaa caagi bëewë tahte wa mínih lah díi na. ²⁰ Tígí daaha, lahte bëyí won dí tih : « Yaafu a koy-yaayyu ínú éssín, na meeluu ro. » ²¹ Ndaa Yéésú won bëewë béëf tih : « Yaaso' a koy-yaayyi so' daa bëewë nè síkírúu Unni Koope, te ñeye na ra. »

Yéésú luk ngilaaw doole

(Saame Maccëe 8.23-27 ; Marka 4.35-41)

²² Lahte bis, Yéésú a taalibe yi haalute gaal, dí won wa tih : « Yen saañ búk laaha hatni bin. » Wa koluute na suu. ²³ Wa homu húusí laaha, Yéésú fanohte na nee'. Hom homo níi ngilaaw gaan yíppée laŋ laaha ; mulaa na maannda' líifri gaala, lool daŋpe wa. ²⁴ Taalibe ya lahute Yéésú nè tígí daaha, na fogu yúunuté rí wonu ri tih : « Yen ee suu húlé rë Bahaa ! » Yéésú kolohte, digidte uní túuycé ngilaaw ma a mboowaanna héddëh. Deyi baa béëf hente tid. ²⁵ Di won taalibe ya tígí daaha tih : « Ngémën tasa'te ee ! » Wa títú títé níi ñéeré'té a éem, wa na meelantuu hannal

* **8:8** 8.8 laaŋpe níi laaŋ :Di gerek, biníyú dëh : tal fi tal béëf límpé pep tíméer (100). * **8:10** 8.10 Saame Isayii 6.9 † **8:18** 8.18 bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti dí lahte ri ra sah ay naafu :Bëe' pagay yii baaha ra, daa ri bëe' habay unna keloh ri ra, dí húl fayy raa, dí ay ñak béëf.

ki wa tih : « Bëyí bee mën dí ow bal ní dí túuy ngilaaw ma a mulii laaha héddëh rëe sah, wa ñee woni ? »

Yéésú luk yébitëh doole

(Saame Maccëe 8.28-34 ; Marka 5.1-20)

²⁶ Húusúu wë laaha ra, Yéésú a taalibe yi teeruu deyi Gerasaa, búgí yíní laaha jaanda' Galile ra. ²⁷ Kot Yéésú na lah feey, ow yaal di bëy gina, bi yébitëh caak na ham ri, téebilëhté rí. Hente yii maañce, dí na bëkeeh búub, na homeh faam. Di dék hacaayin.

²⁸ Ola' bëe' Yéésú rë, dí yeddohte kotta daañjohte won tih : « Do fi Yéésú Koy Koope fa sunaa-sun, fu faha' pañi so' yih ? Daa mi na ñañ do ri, ngana torohal so' ! » ²⁹ Biti Yéésú ee lík yébitëh fë díi na ra daa tah ri won yii bah. Yébitëh fë haba'te bëe' waal caak. Ya' ya a kotta pokalsuu tiñj kaa' ri fús koon raa, faraah ri korsa' wa, yébitëh fë yeñ ri luufin. ³⁰ Yéésú meelte ri won dí tih : « Daa fu hínú díh ? » Di tahte won tih : « Mí hínú Dúukël. » Biti yébitëh caak daa húmú díi na daa tah ri won yii bah. ³¹ Yébitëh yë na anuu ñañ Yéésú biti ri ñan waa bet ngaara mi nuña.

³² Deef lahte yubi mbaam-túgëllí caakute na písúu ñam araal ñañ hatni baaha. Yébitëh yë na ñagu Yéésú nda wa mínú haal mbaamma yaaha na raa. Yéésú onte wa ri. ³³ Yébitëh yë yípútée yeris bëe', haalute mbaamma na. Yuba yíppée yeddoh yëlléen kí ñañ, mbaamma béeb soruute laaha, húlúté.

³⁴ Oluu níirëh yí mbaamma yee lah ra, wa heguute suute gin-taahin a ginna luufa, na bíllú yee lah ra. ³⁵ Bëewë koluute olsohi yee na wonuu ra. Lahuu wa hëbís Yéésú rë, wa ñee fu bëe' yébitëh yë húmú habu ri ra bekohte búub, tookke hëbís Yéésú ñéerë'té a sago fi. Wa yípútée tíit. ³⁶ Bëewë maasuu ra bíllúté wë ñee payuu bëe' yébitëh yë húmú habu ri ra.

³⁷ Tíidí misiga tahte bëy Gerasaa béeb ñagute Yéésú dúh gin wa saañ. Di yeelte haalaat gaala tígí daaha na faha' saañ.

³⁸ Bëe' yébitëh yë yeris ri ra ñañke Yéésú nda wa mínú ñéerë' rëe. Yéésú tahray ri, ndaa won ri tih : ³⁹ « Nimile faam, fu bílíd íña pagíd ro Koope ra béeb. » Tígí daaha, bëe' ñeete filib gina na bílíd íña pagíd dí Yéésú rë béeb.

Yéésú luk jér a húl doole

(Saame Maccëe 9.18-26 ; Marka 5.21-43)

⁴⁰ Nimila' Yéésú rë, dúukëllí bëewë téebilëhté rí. Wa béeb húmú sehu ri. ⁴¹ Lahte bëyí hínú Yayrus, níjídí tígë na ñagu yëwúddë Koope ra, acce wahtii baaha, yeddohte kotti Yéésú, na ñañ ri ac faami, ⁴² ndah ri hela' koy ki belii na ñaatoh. Di laha' koy ki yíní baa kut, bi wadti lahaa kíil sabboo a kíil ana. Yéésú hom saaña, dúukëllí bëewë darute ri.

⁴³ Deef lahte belii húmú në, hente kíil sabboo a kíil ana yi ri yúfë' ñif. Di túmpé íña laha' ri ra béeb faamma payoh ya, ndaa ri píyëy yoofaa. ⁴⁴ Di ñeya'te Yéésú filoon, leŕpe nuf búubi, yíppée wah kotta-kotta. ⁴⁵ Yéésú meela'te won tih : « Daa leŕ soo na ? » Taasuu bëewë béeb rë, Peer won ri tih : « Bahaa ! Fu olay biti bëewë béeb ee yejantuu ra, na babuu ñoo na hatinna béeb è ? » ⁴⁶ Ndaa Yéésú won tih : « Ow leŕpe soo na : mi yéñké biti lahte yii kolohte faan so' . » ⁴⁷ Ola' belaa biti yee pañ ri ra yúhúté rë, dí acce, yeddohte kotti Yéésú faana béeb na saak. Di bílídí fíi bëewë béeb

yee tah ri leß Yéésú në rë a dfee waha' ri kotta-kotta ra. ⁴⁸ Yéésú won dí tih : « Yaa ow, ngémú tahte fu wahte. Fu mín saañ a jaamma. »

⁴⁹ Yéésú hom wona, lahte bëyí kola' faam Yayrus acce, won kélfii tih : « Sohlaay fu mokle Yëeddëhë ; koohu húlté ! » ⁵⁰ Kela' Yéésú wona ra, dí won Yayrus tih : « Ngana néekiñë'. Fu laakira' gém kut, koohu ay koloh. »

⁵¹ Laha' Yéésú faam fa ra, dí tahay biti ow kay haal a ri, henay Peer, Sañ, Saak, boffi kúkëyë a yaafa. ⁵² Húli kúkëyë tahte bëewë bëeß na fogu na hawuu. Yéésú won tígí daaha tih : « Ngënë fëgi : kúkëyë húlëy, dí nee' nee'o rek. » ⁵³ Bëewë yabute na yenu ri, ndah wa yúhúté biti kúkëyë húlté kaah. ⁵⁴ Ndaa Yéésú hampe ya' kúkëyë, bëyídté uni won dí tih : « Kolee, kúkëy bëeß ! » ⁵⁵ Kúkëyë yippée koloh. Yéésú nahte wa yeri ñam. ⁵⁶ Boffi kúkëyë a yaafa éémúté nii éem, ndaa Yéésú kadda'te wa bílíd yee lah ra.

9

Woli Yéésú taalibe yi sabboo a ana ya (Saame Maccëe 10.5-15 ; 14.1-12 ; Marka 6.7-29)

¹ Lahte bis, Yéésú dëekké taalibe yi sabboo a ana ya, onte wa ham-ham a sañ-sañ líkëe yébitëh bëeß a payaa jérídf. ² Di antee waa wol waarii Nguur ki Koope a payi jérídfë. ³ Di won wa tih : « Ngënë kúrëelii yin waalon : duud' neh, nafa neh, yii ñamun neh, héliis neh, te ow banan kúrëelëh búub lofaa. ⁴ Tígí habuun ron haneel bëeß, lah hëmi faam fa nú bín koluun ron gini baaha ra. ⁵ Te don pay íly' bëewë kaa' hamon haneel raa, lah d'úhí daaha, don paan pënë mí kotton, teeßi wa biti wa homuy kaah. » ⁶ Daaha, taalibe ya koluute suute, haalute ginna luufa bëeß na waariyu Uni Neba, na payu jérídfë.

⁷ Kela' Erot géernëeri Galile iña na pagu Yéésú a taalibe yi ra, afa kúnëhté, ndah lahte bëewí wonu ti Sañ Batis daa wafti këllú búudé. ⁸ I ow kay wonu ti yonente Éelí daa feeñiyoh. Lahte yi wonu ti ow kay di yonente ya déß rë daa këllú búudé. ⁹ Ndaa Erot won nufi tih : « Mi leccohte luum Sañ Batis. Kon bëe' na pañ iñi éemíle' yí yaa bëeß rë, wafti henan wa ? » Erot na anti faha' oli Yéésú.

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya (Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Sañ 6.1-14)

¹⁰ Kolu apootarra waala húmú wol wa Yéésú rë, wa bílluté rí iña pagu wa ra bëeß. Wa bëeß ñéerúuté, hécuuté waal gin-taaha na wonuu Betsaydaa ra. ¹¹ Keluu dúukéli bëewë biti Yéésú saañce ra, wa koluute téebídi. Lahuu wa díi na ra, dí teeriyohte wa, wonte wa yii lenke Nguur ki Koope, payce jérídfë.

¹² Bi na yëellëh na'a, taalibe yi sabboo a ana ya lebuute ri, wonu ri tih : « Wone bëewí yee saañ ginna leboh dee ra, wa saame yii túmún wë búkkí wë a tígí homun wa, tígé homu yen dee ra lahay yin. » ¹³ Ndaa dí won wa tih : « Don fi yah, yéri wë yii nay waa ñame. » Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú iip a jén ana kut. Fu wonay biti fun nay lomre bëewí yee bëeß ñam maan ? » ¹⁴ Bëewí yaalla húmú në rë warute mit ow júnní iip (5.000). Yéésú won taalibe yi tih : « Wëni wë tooka' goomal-goomal, bina-bina bëeß waftë hen ow sabay iip (50). » ¹⁵ Taalibe ya pagute yee nahu wa ra, tēekrúuté bëewë bëeß ñaaha. ¹⁶ Yéésú bëeße mbúurú yí iippa a

jénni ana ya, béyídté afi yeelte sun, símpé Koope, antee waa lecsa', yedte wa taalibe ya, nahte wa woralsa' wa bëewë. ¹⁷ Bëewë béeb ñamute ní laalute. Négirúu wooñjiida ra, wa líffé dama sabboo a dama ana.

Woni Peer biti Yéésú daa Kiristaa

(Saame Maccëe 16.13-21 ; Marka 8.27-31)

¹⁸ Lahte bis, Yéésú hééchtë na ñaŋ Koope ; taalibe ya homute hébísí. Di meelte wa won tih : « Bëewë wonuu biti daa mi wah ? » ¹⁹ Wa wonu ri tih : « Lahte bëewí wonu biti fu Saŋ Batis, lahte yi wonu yonente Éelí, i ow kay bal wonu ti fu ow kay di yonente yee merees bi koloh búudé. » ²⁰ Yéésú meelte wa won tih : « A ñon, ñon wonu biti daa mi wah ? » Peer tahte won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra. » ²¹ Tígí daaha, Yéésú kadda te wa won tih : « Ngënë wëni ow kay yin na. » ²² Di antee baat won tih : « So' mi Koy-bëe', mi wadtee mok níi mok : faha ya, kélfé yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyiis ii soo faha' tík il ; may hawu húl, te waali éeyë fë filoon fi húlí sè', may këllú búudé. »

Dee wadti ñéerúun a Yéésú rë

(Saame Maccëe 16.24-28 ; Marka 8.34 níi 9.1)

²³ Yéésú antee won bëewë béeb tih : « Bëyi faha' ñéerë' a so', ñi helan ñni afi, faraah ri enee kurwahi, anti ñee tal so'. » ²⁴ Bëyi núp húl ay ñak ñini ; ndaa bëyi tah ñagi ñini af so', ay lah pesa na ñuméh rë. ²⁵ Kaah neh biti alal mi éldunë caleh ow yaay ñini, saŋku afi a ? ²⁶ Bëyi ñni so' a wonni so' tah ri sopoh fii bëewë, so' mi Koy-bëe' may rii súugëh yiin nay mii aye filiñ ndami so', daa ndami Baaso' a malaaka yi sela ya ra. ²⁷ Mee ron won kaaf ka ra ee : lahte bëewí ewu ñon na deh, balaa wa húl, wa ay ot Nguur ki Koope. »

Teeba'i Yéésú ndami

(Saame Maccëe 17.1-8 ; Marka 9.2-8)

²⁸ Yii wadtee hen waal peeye filoon fi bee wona' ri ñnyaa ra, Yéésú ñéekké Peer, Saŋ a Saak, wa lawute sun ñaŋ, ñi na ñaŋ Koope. ²⁹ Di hom ñaŋa, kanama lofisohte, búubí na' naa'o níi na hap il. ³⁰ Dee a ñeh, ow ana feeñiyuute na gonlu a ri : wa húmú Mëyiis a yonente Éelí. ³¹ Wa fi yaa bal, búubí wë naa' naa'o níi na hap il. Wa gonlu sun fi húlë wadti húl Yéésú Yerusalem ra. ³² Peer a kooyi húmú nee'ute nee'i misikke. Yúunúu wë rë, wa olute ndami Yéésú a bëewí ana ya homu a ri ra. ³³ Tígë në takuu bëewë a Yéésú rë, Peer won ñi tih : « Bahaa, neŋpe biti yen homun tígí deh, fun yíp düt éeyë : fu lah yinë, Mëyiis yinë, Éelí yinë. » Peer húmú yéeh ña na won ñi ra. ³⁴ Di hom wona, lahte néri acce húunte wë. Taalibe ya títúté húunë húun wë néré rë. ³⁵ Lahte uni ñofohte filiñ néré won tih : « Bee daa Koy so'. Daa ri bee fal mi ra. Síkiríi rí ! » ³⁶ Wona' una níi wocce ra, taalibe ya olute biti Yéésú a afi kut daa tasu tígë. Wa habute yii baa waa na, te bín fë, wa bíllúy ow yee olu wa ra.

Payi kúkëyë yin na ham ri ra

(Saame Maccëe 17.14-18 ; Marka 9.14-27)

³⁷ Kéy ñin fë, cépúu Yéésú a taalibe yi ñaŋa ra, lahte dúukéli bëewí ayute téebiléhi. ³⁸ Ow di bëewë béyídté uni won tih : « Bahaa, mi ñaŋ ro biti fu olsid so' koy so'. Mi laha' ri koy kut. » ³⁹ Yébitëh daa na ham ri. Te ri ham ri raa yíp rii beka' liik, hégíy faana hégíyí misikke, púumil búgë ; balaa yébitëh fë yeris ri raa, hom rii mokla' mokloo níi ! ⁴⁰ Mi ñaŋke

taalibe yu lígí yébitèh fè, ndaa wa mínih yin na. » ⁴¹ Yéésú tahte won bëewè tígí daaha tih : « Don fi bëy jamanii beh, don fi bossi yee gémúy Koope yee ra, may home don na mi mújdé rèn ní kirih ? » Di antee won bëe' tih : « Kom so' koochu deh ! » ⁴² Kúkèyè na ac Yéésú nè, yébitèh fè kéenidté rí feey, hégíycc faana hégíy misikke. Ndaa Yéésú digidte uni túuycc yébitèh fè dúh líkké rí, yedte kúkèyè boffi. ⁴³ Bëewè béeb éemuté ní éem di dee gaana' Koope doole ra.

Woni Yéésú biti ri ay yaayu

(Saame Maccèe 17.22-23 ; Marka 9.30-32)

Bi homu bëewè béeb éemi wè di ina pañ Yéésú rë, dī won taalibe yi tih : ⁴⁴ « Hëbí yee nay mi ron wone bee ra affon : so' mi Koy-bëe', may yaayu bëewè. » ⁴⁵ Ndaa taalibe ya húmú yíih yee faha' ri waa won da. Koo onay wa nufi yúhúun wè wona bín fè, te wa kaañuy meel Yéésú yin na.

Bëe' lukki gaan da

(Saame Maccèe 18.1-5 ; Marka 9.33-40)

⁴⁶ Filoon fe, taalibe ya na taasantuu bëe' lukki gaan waa na ra. ⁴⁷ Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dī beβ kúkèy yutuud' cégídté hëbísí, ⁴⁸ antee waa won tih : « Bëyí af so' tah dī ham kúkèy ti bee nen a ya' ana, deef dī ham so' ; te bëyí ham so', deef dī ham bëe' wol so' ra. Bëe' haba' afi biti daa ri lukki yin don na ra, daa ri lukki gaan. » ⁴⁹ Sañ won tígí daaha tih : « Bahaa, fun olute bëyí líkè' yébitèh tiyu. Biti ri noneh yen na tahte fun kadduute ri. » ⁵⁰ Yéésú won tih : « Ngënë kéddí ri ! Yúhí biti bëyí kaa'aay ron, ñéerè' a ron. »

Bëy Samari ya kaa'uu teeriyohi Yéésú rë

⁵¹ Leba' wahtaa wađ rii bëyrëe Koope sun ra, Yéésú canke lok biti ay saañ Yerusaleem. ⁵² Di wolte i ow këllèh rí. Wa suute, haalute gin di Samari, saamdí tígè nay rii home ra. ⁵³ Ndaa biti ri hom saañ Yerusaleem tahte bëy gina kaa'uute. ⁵⁴ Keluu Saak a Sañ yii baa ra, wa wonu Yéésú tih : « Bahaa, fu fahaay biti fun kéenid' pilliña sun fi wa, múkíl wè woo ? » ⁵⁵ Di yíssèhté waa na, wonte affi wa. ⁵⁶ Wa antee koloh na suu gin kay.

Bëewè fahuu ñéerè' a Yéésú rë

(Saame Maccèe 8.19-22)

⁵⁷ Homuu wa waala ra, lahte bëyí won Yéésú tih : « Tígí mín fúu saañ béeb, may ñee talu. » ⁵⁸ Yéésú won dī tih : « Tílé yè lahute faam, yakka lahute tíf, ndaa so' mi Koy-bëe', mi lahay dék. » ⁵⁹ Yéésú won ow kay tih : « Aye fu ñee tal so'. » Ndaa bëe' won dī tih : « Bahaa, on so' paay mi pay mi hace baaso'. » ⁶⁰ Yéésú won dī tih : « Légéyú hac búudé neh* ; kolee fu waareye Nguur ki Koope. » ⁶¹ Ow kay wonil Yéésú tih : « Bahaa, may ñéerè' a ro, ndaa on so' paay, mi pay takohi bëyí faam so'. » ⁶² Yéésú won dī tih : « Bëyí tilè' tilèe heeltee, mínéh non Nguur ki Koope. »

10

Woli Yéésú taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

(Saame Maccèe 11.20-24)

* 9:60 9.60 Légéyú hac búudé neh :Di gerek, bíníyú deh : yédfí húlídédé hac húlídédé.

¹ Filoon fi baaha, Yéésú-Yíkëe tanisse i ow kay. Wa ow sabay paana a ow ana (72), faha' woli wa ana-ana, wa këllëh rí gin-taah ya a ílýyë wad' rii ñeya ra béëb. ² Di won wa tih : « Meeya laabpe te lecoh ya mítih yin ; kon dëgi yíkii meeya baat i lecoh, wa ac leja. ³ Këli mi wol ron ti ndenji suu filib i gúmú nen. ⁴ Ngënë kúrëelii héliis, mbée nafa, mbée ñafad lofaa ; ngënë cëgëelii wodoh ow waala. ⁵ Don haal faam, dëbii dagid bëy faam fa jaamma. ⁶ Bëyi sosse hom na raa, jaammaa d'agu don ra ay cëp sun fi. Bëyi sosse homay na raa nék, jaammaa nimil don na. ⁷ Lah hëmi faam fi baaha, don ñam te ron han yii yeru ron na. Bëyi légéy wadtee yínlú opa'i. Ngënë jëebëntii faamma. ⁸ Don haal gin, don habu na haneel raa, yii yeru ron lah ñëmi. ⁹ Lah pëyi jéríddë gini baaha, te ron won bëewë dékú nê rë béëb biti Nguur ki Koope lebohte wa. ¹⁰ Ndaa ron haal gin, don habuy na haneel raa, lah dúhi këemë, don won bëewë tih : ¹¹ "Pëndë mée ginon ñaak kotti fun ra, fun ee waa paagu ra, teefi ron biti don homuy kaah. Añcañ, yúhi biti Nguur ki Koope lebohte ron na." ¹² Mi won don tee : yiin nay aatiyee Koope bëewë rë, daani bëy gini baaha ay luk bi bëy Sodom misik. »

¹³ Yéésú baatte won tih : « Mas don fi bëy Korasin ! Don torohute, don fi bëy Betsaydaa ! Kimtaanna pagu gin don da, paguun Tiir a Sidon koon, tin bëy ginni yaaha maañutee lamboh saaku, wa leefoh yet, teeba'i biti wa lofute pesad. ¹⁴ Daa tah yiin nay aatiyee Koope bëewë rë, daanon nay luke bi bëy Tiir a bi bëy Sidon misik. ¹⁵ A don fi bëy Kafarnawum, mbaa don habuu biti don ay bëyrú nii sun-Koo neh ? Èe-èe' ! Añcañ, don ay cëpíru nii safara. »

¹⁶ Yéésú baatte won taalibe yi tih : « Bëyi sikirëh rën, deef di sikirëh sè' ; bëyi kaa' sikirëhi rën, deef di kaa' sikirëhi sè' ; te bëyi kaa' sikirëhi sè', deef di kaa' sikirëhi bëe' wol so' ra. »

Nimili taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

¹⁷ Ayu taalibe yi sabay paana a ana (72) ya waala koluu wa ra, keeññi wa sosse nii sos. Wa wonu Yéésú tih : « Yíkëe, fun ñeya' tiyu fun túuy yébitëh yë pañ yin raa sah, wa ñee na. » ¹⁸ Yéésú won wa tih : « Mi otte Seytaane hélkísë'té sun, keente ti héléy nen. ¹⁹ Sikirii : mi onte ron sañ-sañi tilúun don sun goñ a sun dagal a dakaya'i Seytaane a dee gaana' ri doole ra béëb, te yin ii ron míníl dara. ²⁰ Ndaa biti yébitëh yë ñeyute wonon banan hen damaa don na ; demii biti kay, tii yon ín sun-Koo. »

Kúmpëe tee bu bëewë bëy ëldúnë heefu wa ra (Saame Maccëe 11.25-27 ; 13.16-17)

²¹ Wahtii baaha, Ruuh-Peseñ sosilte keeñ Yéésú nii sosil. Yéésú yíppée won tih : « Baap, Yíkii sun a feey ! Mee roo sím rë, di yee teeba' fu bëewë bëy ëldúnë heefu wa ra iña dap fu baha ya a bëewë janiyu ra. Baap, yii baa daa neba' ro, daa tah ri laha' daaha ! »

²² Yéésú baatte won bëewë tih : « Baaso' tíkkë iña béëb ya' so'. Ow yéeh so' mi Koy ka hém henay Baaso' ; te ow yéeh Baaso' hém henay so' mi Koy ka a bëewë mi faha' wa rii tee ra. » ²³ Di antee yissëh taalibe yi na, won wa fi yaaha tih : « Lahute sos-keeñ bëewë olu yee olu ron ra. ²⁴ Mee ron won da ee : caakke yonente a buurri húmú fahuute ot yee olu ron ra, wa oluy ri ; te wa húmú fahuute keloh yee keluu don da, wa keluuy ri. »

Anili bëe' naa'-keeñ dék Samari ra

²⁵ Tígí daaha, ow di yëeddëh yí kootii Mëyiis kolohte na saam olsohi Yéésú, meelte ri won tih : « Bahaa, mi wađti paga yi níi mi lah pesa na dúmëh rë ? » ²⁶ Yéésú won dī tih : « Kootaa won yi na ? Fu yoon yi na ? » ²⁷ Bëe' tahte won tih : « Kootaa won tih : "Lah fëhü Koo-Yíkëe di keeññon bëeb, di peson bëeb, di dooloon bëeb a nuffon bëeb. Di fahuu ron affon, lah fëhü moroommon daaha." » ²⁸ Yéésú won dī tígí daaha tih : « Yee won fu ra kaah. Fu paŋ yii baa raa, fay lah pesa na dúmëh rë. »

²⁹ Ndaa bëe' na saam layaa, meelte Yéésú won dī tih : « A wa daa moroomi so' ? » ³⁰ Yéésú won dī tih : « Lahte bëyí húmú kola' Yerusalem na saañ Yérikëe. Di hom waali, i banndi geesuute ri, naafute búubbí, labute ri labbi misikke, anutee saañ, helute ri hanndal ki húl a pes. ³¹ Deef lahte seeyohi ñee waali baaha. Ola' ri bëe' rë, dī ñeete búk waala hatni yínëe saañce. ³² Ow di bëewë na habruu seeyoh ya ra* ñeete daaha bal, otte bëe', ñeete búk waala hatni yínëe bal saañce. ³³ Ow di bëy Samari saañ baañ ñeete waali baaha bal. Laha' dī fi baa daaha otte bëe' rë, keeña dúmpé ces. ³⁴ Di lebohte bëe', bëbpe bëeñ a díw payce gaañña†, ŋaawte wa, antee rii tik sun fi mbaam fi, kúdté rí tígí dī mín nëe payu, tooppitohte ri. ³⁵ Kéy fín fë, dī yedte yíkii faam fa hélíis caak, antee rii won tih : "Tooppitee bëyí beh ; mi ñeyaatee dee raa, yii tíkëh sun fi hélsë yed mi ro yee ra bëeb, may roo waa yíníl." »

³⁶ Yéésú meelte ri won tih : « Di bëewí éeyë yí yah, fu haba' biti bëyí bi waa na daa pagíd bëe' hawu ra, ti di wađti pagraa ow moroomi nen ? » ³⁷ Yëeddëhí Kootaa won dī tih : « Bëe' teef ri naa'-keeñ, payce ri ra. » Yéésú won dī tígí daaha tih : « Tílé fu hen daaha. »

Hanliri Yéésú Martaa a Mari

³⁸ Yéésú hom waali a taalibe yi, dī lahte gin, ow beleb di bëy gina hampe ri haneel faami. Bëyí belaa hínú Martaa. ³⁹ Di lahte koy-yaafi hínú Mari. Koy-yaafa acce, tookke hëbis dī fi Yíkëe, na sikírëh iña na won dī ra. ⁴⁰ Martaa nêk, légéyí caaga faam fa hampe ri. Hompe níi ri lahte Yéésú nê, won dī tih : « Yíkëe, fu olay biti koy-yaaso' helte légéyí faam fa bëeb ya' so' a ? Wone ri habra' so' book. » ⁴¹ Di fi Yíkëe won dī tih : « Do fi Martaa, iña mokil do ra caakke, ⁴² ndaa yínë kut daa lah na solo. Mari tanis bee gén dë, te ow mínëh rii kaa' sikírëhí sè'. »

11

Dee na daguu Koope ra

(Saame Maccëe 6.9-13 ; 7.7-11)

¹ Lahte bis, Yéésú húmú ílly na dāŋ Koope. Woca' ri ra, ow di taalibe yi won dī tih : « Yíkëe, yëedífdí fun dī na daguu Koope, ti dee húmú yëeddë' Saŋ taalibe yi ra nen. » ² Yéésú won wa tih : « Don yahti dāŋ Koope raa, lah wëní tih :

Baap,

bëewë yúhún biti tiyu selate.

Nguur ku lahan bëewë nê.

³ Bisi yíllëe Koo bëeb, lah on fun njél.

* 10:27 10.27 Saame Tali Léwí 19.18 ; Nêrsí Kootaa 6.5
seeyoh ya ra :Di gerek, bíníyú dëh : ow di bëy tali Léwí.

* 10:32 10.32 Ow di bëewë na habruu
† 10:34 10.34 Bëeñ hosi gaañña, díwë
ëylí misiga.

4 Baal fun bakaafdi fun ;
ndée bëyi tooñ fun béeb, fun baal ri bal.
Ngana yeris nuf bos haal fun. Démíin ! »

5 Yéésú wonaat wa tih : « Ow di don na pay faam kooyi leelu elek koon, won di bitih : “Wétid sè' bookaa kiid éeyè daa noo, yaal kowa ; 6 mi laha' haneel faam so', te mi lahay yii yera mi ri.” 7 Te kooji baa won di biti raa : “Ngana ñogol so' ! Mi wonte lí las so' níi wocce, te funi koyyi so' fanuute. Mi mínéh koloh yeru yin !” 8 Daa mi won don di ee biti di ay koloh yeri ñam. Di ii kola' yeri ñam biti di kooji dé' ; di ay rii yed' iña sohla' di ra béeb, ndah bëe' na meela' ra bekay na sopoh, ñaakke meela'a rek*.

9 « Mi won don tee bal : dëgi don ay onu, sëemí don ay ot, lébi ilè don ay kúnsírú. 10 Ahan'kay ! Bëyi ñaay ay onu, bëyi saam ay ot, te bëyi lab il ay kúnsírú. 11 Boffi koy ki bi don na, nay yere koohi goñ biti ri daga ri jén, 12 mbée yera ri dagal biti ri daga ri wah ? 13 Bosuu don níi, don mínú pagid koyyon yin wun. Kon don mínú yii baaha raa, ñeef luka' Boffa sunaa-sun neh : bëyi ñaay di Ruuh-Pesen, di ay ri rii on. »

Sañ-sañ Yéésú kola' waa na ?

(Saame Maccëe 12.22-30, 43-45 ; Marka 3.22-27)

14 Lahte bis, Yéésú hom payi bëyi laha' yébitèh fi kadda' ri won. Yedda' yébitèh fë bëe' rë, bëe' dalaatte won. Bëewë húmú daaha ra béeb éémuté. 15 Ndaa i ow waa na wonu di ñéerë' a Belsebul buuri yébitèh yë, daa tah di mín wëe lík. 16 I ow kay na saamu olsohi, nahute ri pañ kimtaani nay teebee biti Koope daa wol ri. 17 Ndaa bi yuh Yéésú yee nuffi wa, di won wa tigi daaha tih : « Bëewi daa boku nguur haa'ee filiib fi wa raa, nguur ki baa ii millè' keen a ? Bëewi daa boku faam haa'ee filiib fi wa raa, faam fi baa ay millée poo. 18 Kon hena biti Seytaane haa' a fi koon, nguur ki ay minée cañ diñ ? Don wonu neh Belsebul daa yed' so' sañ-sañ líkëe mi yébitèh è ? 19 Hena biti Belsebul daa yed' so' sañ-sañ na líkë' mi yébitèh rëe, kon daa yed' bëewën sañ-sañ na líkúu wë yébitèh rë ? Wa fi yaa teebute ron biti don homuy kaah ! 20 Yee lah ra biti kay, mi ñéerë' a Koope daa tah mi mín lík yébitèh. Baa daa teeba' biti Nguur ki Koope lahte níi don na.

21 « Bëyi mitte ow ham ngodi, cañ wohi faami raa, ow ii leñ alal mi. 22 Ndaa bëyi luk di doole ac, yejoh ri haa' ñaay di raa, di ay naaf ngoda húmú yaakaar ri ra, anti wora' iña beb ri dii na ra béeb.

23 « Bëyi ñéerëe' a so', kaa'a'te so' ; te bëyi habraay so' négirë'í yubi so', bëyi baa hasla' hasloo.

24 « Yébitèh dúh ow na raa, saya' mbale luufin saame tigi hílsée rí. Di olay raa, wona' nufi tih : “May nimil tige húmú kola' mi ra.” 25 Di nimil ñeef bëe' man ti faam fi parute, yugusute níi wunte raa, 26 tigi daaha, di ay pay saam yébitèh paana kay, yi luku rii sohoor, wa ac dék bëe' në. Hen ñaaha raa, dee nay millée bëe' rë ay luk ñee man di ñébéenë rë bos. »

27 Yéésú hom wona, un beeb ñofohite filiib fi bëewë won di tih : « Belaa kúf ñe' éldúnë bëpídté rë rë lahte sos-keñ. » 28 Ndaa Yéésú won di tih : « Bëewë në síkirúu Unni Koope te na ñeyu na ra kay, daa lahu sos-keñ. »

* 11:8 11.8 di ay rii yed' iña sohla' di ra béeb, ndah bëe' na meela' ra bekay na sopoh, ñaakke meela'a rek :Lahte bëewi habuu ri ñeh : ndaa bëe' ay kaa' lah gace yed' ri iña sohla' di ra béeb.

*Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra
(Saame Maccëe 12.38-42)*

²⁹ Bi na baatuu bëewë caak hëbís Yéésú, dī won wa tih : « Don fi bëy jamanii bee don bosute ; don meeluu kimtaani kola' Koope na a ? Añcañ don ii teeḑu kimtaan hém henay yee húmú kat yonente Sonaas ra. ³⁰ Di húmú ñeya' Koope Sonaas na teeḑpe bëy Níniif doolii, dī ay ñeyee so' mi Koy-bëe' nē daaha bal, teeḑ bëy jamanii bee doolii. ³¹ Yiin nay aatiyee Koope bëewë rē, buuri belaa húmú ilif deyi Sabaa ra ay koloh, cañ fii don fi bëy jamanii beh, teeḑ don biti don homuy kaah. 'Di húmú kola' ginna lukuu wuloh ra neh, acce sikírëhí wonnee ke Salomoo neḑ keloh nūi rē è ? Añcañ, bëyi luk Salomoo gaan daa deh. ³² Yiin nay aatiyee Koope bëewë rē, bëy Níniif bal ay koloh cañ fii don fi bëy jamanii beh, teeḑ don biti don homuy kaah. Keluu bëy Níniif waarii Sonaas ra, wa lofute pesad neh a ? Añcañ, bëyi luk Sonaas gaan daa deh. »

*Léehí lampaa
(Saame Maccëe 5.15 ; 6.22-23)*

³³ Yéésú baatte won tih : « Ow na këḑḑéh lampaa ḑap ri, mbée līh if sun fi. Daaha neh ! Lampa líkúu líkëe, bëyi haal, ot kotti na. ³⁴ Íllú daa lampii faanu : íllú wah raa, fu homa' leelii níiña ; ndaa íllú neḑay raa, fu homa' ñúusë. ³⁵ Kon lah olsee afu nda níiña ḑoo na ñúus neh. ³⁶ Hena biti fu homa níiñ nūi cér yínë sah homay ñúus rée, fay home níiñ ti ḑee na hawaana' ro lampii níiñce ra nen. »

*Yee na seh farisenḡa a yëeddëh yí Kootaa ra
(Saame Maccëe 23.1-36 ; Marka 12.38-40)*

³⁷ Woca' Yéésú wona ra, lahte farisenḡi ḑëekké rí ñam faami. Laha' ri faam fa ra, dī haalte wa na ñamu. ³⁸ Farisenḡa éempé, ola' ri biti Yéésú booñjaay booñjohi ñeete waal na dal ri ñam ra. ³⁹ Di fi Yíkëe won di tigi daaha tih : « Élí don fi farisenḡa di madu don : don hom hosuu fëel fi guluḡḡa a loonna don hel filif. Don hosuu faannon don hel keeññon : don caakute nuf lohaa te don bosute nuf. ⁴⁰ Don daa lúhú nuf ! Bëe' sak fëel rē, daa sak filif bal neh a ? ⁴¹ Ení ñëkíḑḑ'ë kay iña lahuu don ra. Hen ḑaaha raa, don ay lan ces. ⁴² Mas don fi farisenḡa ! Yii lín don béeb, don wod' na Koope níi luka' yee lukki ñak solo ra, ndaa don sarganuute pañ yii júḑpé a faha'i Koope. Añcañ, yaa daa iña wadti pagun koon ḑa, yee tas ḑa banti halu. ⁴³ Mas don fi farisenḡa ! Don fahuu took ñaanna këlleh di ílíyyë na ḑaguu Koope ra, te don fahuu biti don woduun a ya' ana këemmë. ⁴⁴ Mas don fa madu a luuyyi tinnḑúuy, bëewë ñeyuu sun, te wa yíh biti wa ñeyuu sun luuy ra. »

⁴⁵ Ow di yëeddëh yí kootii Mëyiis won dī tih : « Bahaa, fu wonaa ḑaaha raa, deef fee fun sol ra bal. » ⁴⁶ Yéésú won dī tih : « Íi ! Mas don fi yëeddëh yí Kootaa ! Don tíkúu bëewë eni bítté te don na hëbiríih wë dalaah sah. ⁴⁷ Mas don fa tabahuu luuyyi yonente ya caaccon húmú bëemú wë rē tabah yi wunte ra. ⁴⁸ Daaha, don teeḑuute biti don ñéerúuté a yee húmú pagu caaccon ra : wa bëemuté yonente ya, don ayute don na tabahu luuyyi wa. ⁴⁹ Yii baa daa tah Koope fa yúh béeb ḑë won tih : “May wol i yonente a i apootar waa na, ay lah yí wa bëem wë, yee wa mokil wa níi mokil.” ⁵⁰ Daa tah ñif mi yonente ya bëemú dala'te sagi éldúnë níi a

woteh ra, ay keen sun fi bëy jamanii beh : ⁵¹ dala'te bëemí Abeel* níi bi Sakari fa bëemú baylii Faam fi gaani Koope, hanndal ki tígë na hawruu ra a tígí selaa. Mee ron won ða ee : kaah biti bëy jamanii bee ay yínl ñíinnë kéendú yaa ra béef. ⁵² Mas ðon fi yëeddëh yí Kootaa ! Don wodute ilë nè yúhúu yee won Koope ra ; ðon fi yah, ðon kaa'uute haal, ðon anutee kaa' bëewë fahuu ra haal. »

⁵³ Kola' Yéésú tígí daaha ra, yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenña haayluute sun fi, na anuu rii meel yin fi yin béef. ⁵⁴ Wa na olsuu ri, nda ri ay won yii ñeyay waal raa.

12

Líkiní Yéésú taalibe yi

(Saame Maccëe 10.19-20, 26-33 ; 12.32)

¹ Wahtaa na wona' Yéésú farisenña na a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë, i ow júnni-júnni na baatuu ac ; caagi wa tahte wa na togantuu hanndal ki wa. Yéésú d'ébë' taalibe yi na won wa tih : « Lah mëytii lëwíiri farisenña* , daa ri wonnee ke wa teem búkki wë rë. ² Yii laku béef ay olu, yii ðapu béef ay yúhú. ³ Yii ðon won ði filib ñúus béef ay keluu na' këtëñ, te yii ðon mëddë' rí filib las béef ay ðaañjuu këem.

⁴ « Mi won ðon na, ðon fi kooyyi so' : ngënë néhí bëewë na hawu ow húl rë, wa míníh yii luk baaha. ⁵ Cëe mi teef ðon bëe' warun ðon neeh ra : néhí Koope, ndah ri hap húl rëe mín bek safara. Mi won ðon tee bal, ðon wadti neehun ði.

⁶ « Ndiit iip na yëeyih fittíñ ana woo ? Añcañ, yínë sah na múuyéh nè Koope. ⁷ Baatte biti fen fi affon sah kídu'té ! Kon ngënë sídíi yin, ðon gënú líir ndiit fap !

⁸ « Mi won ðon tee : bëyí won fii bëewë biti ði non bëewí so' mi Koy-bëe', may won fii malaaka yi Koope biti bëyí baa non bëewí sè'. ⁹ Bëyí won fii bëewë biti ði yéeh sè' nék, may won fii malaaka yi Koope biti mi yéeh bëyí baaha bal. ¹⁰ Bëyí won yin fos sun fi so' mi Koy-bëe' béef, ði mín baalu. Yaha sun fi Ruuh-Pesëñ raa nék, bëyí baa ii baalu.

¹¹⁻¹² « Don tëekrú këem filib ílíyyë na ðaguu yëwúddë Koope ra mbée fii njúttí gina a bëewë homru nguur ka ra, ngënë sídíi : yee nay ron layee wahtii baaha teme ra ii kola' ðon na, ay kolee Ruuh-Pesëñ na. »

Léehí yíkú alal ma lúh nuf ra

¹³ Tígí daaha, ow di bëewë won Yéésú tih : « Bahaa, wone bahii so' wod so' na alal ma helid' fun boffi fun ra. » ¹⁴ Yéésú won ði tih : « Kooja, daa fal so' aattiya'i iñon mbée wora'i alal mon ? » ¹⁵ Di antee baat won bëewë béef tih : « Lah héní wun, ngënë fëhíi alal níi lukus, ndée caagi ow alal taheh ri laha' ñíini. »

¹⁶ Tígí daaha, Yéésú ñeya'te wa léeh won wa tih : « Lahte yíkú alal mi húmú laha' meeyi laabpe níi laab. ¹⁷ Di won nufi tih : "May hene dí ðeh, bee lahay mi tígí túmë mí pebi so' bee ra ? ¹⁸ Mi ot na ! May hene ðeh : may baate misah yi so', mi túm pebi so' a iña laha' mi ra béef filib. ¹⁹ Mi anti won af so' tih : mi lahte alal mi ay soo mín kúf kíil caak ; mi talla' hílsëh, mi ñame, mi hane níi keeñ so' sos siif." ²⁰ Ndaa Koo won ði tih

* **11:51** 11.51 Saame Dalaana 4.1-8 * **12:1** 12.1 lëwíiri farisenña :Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

: “Lúh nuf fe ! Fay húl elgee woteh beh. Daa nay lahee iña yefid fu afu ra béeb leegi ?” » ²¹ Yéésú baatte won tih : « ‘Bëyi homa’ négírë’ alal mi saañ afi na kut, saamay Koope, hom millé’ daaha. »

*Koo daa na ona’
(Saame Maccëe 6.19-21, 25-34)*

²² Yéésú antee won taalibe yi tih : « Yii baa daa tah mi won don tee : ngënë sidii yii ñamun don, mbée yii bekuun don. ²³ Pes luk ñam lah solo, te faan luk yéré lah solo bal.

²⁴ « Èlsii ñaakka : wa na sehíh níi púlé lec, wa lahuy misah, lahuy túmëe, ndaa Koope ee waa ñëmííd rë ! Don nek, don lúkíh yakka lah solo a ? ²⁵ Wa don na, sídë’è nè sídë’ rí rë, mín fehe níi baat yin yutuud’ pesi ? ²⁶ Hé m don daa míníh yii yutuudi baa raa, don sídúu yi yin kay ?

²⁷ « Èlsii dee man capussi gaaw fa luufa ra : wa na légéyih te wa na mèkíh díis búuúf. Añcañ, mee ron won ra ee : dí fi buura hínú Salomoo ra sah, húmú laha’ ri alal níi, dí lahay búuúfí mada’ a capussi gaaw fi yaa wun ! ²⁸ Ngémèn tasa’te ee ! Koope posil gaaw fa luufa woteh níi wa man daaha wun, te teem key wa ay luuhu tamu raa, dí ay lukee bek don fi yaa búuúf neh a ? ²⁹ Kon ngënë mèklí affon saami yii ñamun don mbée yii hanun don ; ngënë sídí. ³⁰ Bëewë nënín bëewí Koope feey fi bee ra daa na moklu affi wa saami iñyaaha béeb. Ndaa don fi yah, Boffon yúhté bití don sohluute wa béeb. ³¹ Nguur ki Koope daa mit saam ; bee tas da ín ya’ Koo ! ³² Don fa yubi yutuudi beh, ngënë néekíñii, ndée Boffon daa faha’ bití don haal Nguur ki. ³³ Yëeyí alal mon don sarah ñëkííd’è cadum fa. Sëemí tígí wëerté, négíríi alal mi mínéh dúm sun-Koo, tígí lohoh liileh na te lahay maasoh. ³⁴ Yúhí bití tígí hom alal mon, nuffon homa’ na bal.

*Dee wafti sehuun ayi Yéésú rë
(Saame Maccëe 24.45-51)*

³⁵ « Pëkíi, don këríd lampa yon. ³⁶ Mëdíi a sùrgë yí sehu kélffii saañ kíléek, nda ri ac lab ílè rëe, wa yíp ríi kúnsíd. ³⁷ Lahute sos-keen, sùrgë yí yaa yéñké bití aya’ kélffii wë rë, deef wa na sehu ra. Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : dí fi kélffë ay pokoh, tëekíd sùrgë yë, yed wa ñam. ³⁸ Wuti kélffë elka’ níi elka’ raa sah, te deef wa sehe ri, wa ay lah sos-keen.

³⁹ « Don yúhúté bití yíkëe faam yúh wahtaa nay aye lohoha faami ra koon, tin dí ii rii yeris poo faam fa. ⁴⁰ Kon kélffii affon don bal, ndée so’ mi Koy-bëe’, may nimile wahtii nuffon paay na. »

⁴¹ Peer won Yéésú tígí daaha tih : « Yíkëe, fu wonííd fun kut léehí bah, mbée fu bekke bëewë béeb nè ? » ⁴² Dí fi Yíkëe won dí tih : « Mëdíi a sùrgíi ñeya’ woni kélffii te ñaance, bi kélffii tik sùrgë yí kayya faam fa ya’i, yeri wa ñam bití wahtaa lah ra. ⁴³ Lahte sos-keen, sùrgíi baa yéñké bití yíin nay nimile kélffii faam fa ra, deefa ri page yee nahu ri ra. ⁴⁴ Mee ron won kaaf ka ra ee, kélffii ay tik iña laha’ ri ra béeb ya’i. ⁴⁵ Ndaa hena bití koon sùrgíi baaha won nufi tih : “Kélffii sè’ aay doom”, níi tah dí yam sun fi sùrgë yí kayya hawsee wa, dí ñame ñami nebpe, hane maniye, ⁴⁶ kélffii ay nimil wahtii dí yéeh ri te deefa ri seher ri. Tígí daaha, kélffii ay rii bëkdë’ bëewë gémúy Koope ra, mokil ri mokli misikke. ⁴⁷ Sùrgíi yúh yee faha’ kélffii rë, antee cagay afi te pagay yii baaha, ay labu labbi misikke. ⁴⁸ Ndaa sùrgíi yéeh yee faha’ kélffii rë, anti pañ yii cal hap, ii labu lab caak.

Bëyi onu yin caak ay meelu caak ; bëyi déngéenu yin caak ay meelu yi luk yi bëyi déngéenu yutuud. »

Yéésú kúd jaamma mbée d'aralsa' ?

(Saame Maccëe 10.34-36)

⁴⁹ Yéésú baatte won tih : « Mi ac yiin kii feey fa, a dee faha' mi biti di yíppí kad haat da ! ⁵⁰ Mi wadtee ñee coono†, keeñ so' antee tookay ní lèhín kí. ⁵¹ Don habuu biti mi ac kúd jaamma feey fa a ? Èe-èe', mi won don tee : mi ac d'aralsa'. ⁵² Dala'te woteh, faam fi laha' ow iip ay d'aralsa' : bëewí éeyë yë múuyë' a bëewí ana ya, bëewí ana ya múuyë' a bëewí éeyë yë. ⁵³ Baap ay múuyë' a koy ki yaali, koy ka múuyë' a boffi. Yaay ay múuyë' a koy ki belii, koy ka múuyë' a yaafi. Pacool ay múuyë' a beleb koohi, beleb koy ka múuyë' a pacooli. »

Tiinndë' yi jamanaa

(Saame Maccëe 5.25-26 ; 16.2-3)

⁵⁴ Yéésú baatte won bëewé tih : « Don ot Koo húuh rëe, don yíppí yúh biti di ay tob ; te yii baa daa na lah. ⁵⁵ Te ngilaaw ma kúlëe ren waal tagu raa, don yúh biti di ay mbëeyë ; te yi baa daa na lah. ⁵⁶ Wonnon teem búkkën ! Don fa mínú tiinndë' iña na teeba' yii nay lahe feey fa a sun ra, haala' yi ní don mínih tiinndë' iña na teeba' Koo woteh yee ra ?

⁵⁷ « Yi tah don mínih yúh yee wadti pagun ra ? ⁵⁸ Ow yam do yin ní doni saye faam buur raa, don lah waala, lah saame biti doni júbé', toñeh doni lah dín fë di ey ro, buur tik rë ya' yi alkaati ya, fu téyú. ⁵⁹ Daa mi won don di ee : fii dúh kasaa ní bín yínlëe fu kabut ka béeb rë. »

13

Lof pesad mbée húl

¹ Wahtii baaha, i ow ayute woni Yéésú biti Pilaat hawrohte i ow di bëy Galile húl, deef wa na hawru Koope sarah. ² Yéésú won wa tih : « Don habuu biti bëemëdë bëemú bëy Galile yi yaa ra teeba' biti wa luku bëewí kayya Galile bos aa yih ? ³ Mi won don ti èe-èe' ! Te don lofuy pesad, don béeb ay sanju bal. ⁴ A bëewí sabboo a peeye yi yaa d'akaya' taahi uda Silowe na bëp dí rë, don habuu biti daa wa luku bëewí kayya Yerusalem bos aa yih ? ⁵ Mi won don ti èe-èe' ! Te don lofuy pesad, don béeb ay sanju bal. »

Léehí tal eena na líméh rë

⁶ Yéésú antee waa ñeya' léeh won wa tih : « Lahte bëyi húmú laha' tal een meeyi. Di acce na saam koy een ndaa ri olay. ⁷ Tígí daaha, di won súrgëe në lín meeya ra tih : "Ole ! Kíil éeyë ayee béeb, mi ac saam koy een tal eni beh, te mi na oleh. Di ay homee naafi feey fa te ri lahay njiriñ a ? Hawe ri !"

⁸ « Ndaa súrgëe won di tih : "Bahaa, yedde ri kíilí beh, may júkët tala mi toh ri. ⁹ Henu daaha raa, heeyce di lím kíirkí ; di límëy rëe fu hawroh ri." »

Belaa goj ra payu bisa na hílsúu rë

¹⁰ Bisa na hílsúu yëwúddë rë ín, Yéésú hompe na yëeddë' filib tígë na daguu yëwúddë Koope ra. ¹¹ Ow beleb misikid húmú në : di laha' yébitëh

† 12:50 12.50 Mi wadtee ñee coono :Di gerek, biníyú deh : Mi wadtee bëtsú.

fí daa gogil ri ; hente kíil sabboo a kíil peeye (18), dí na mínéh caŋ ní júb dalaah sah. ¹² Ola' Yéésú belaa, dí dëekké rí, won dí tih : « Yaa ow ! Misigu wocce ! » ¹³ Dí tíkké ya' yi sun fi belaa, belaa yíppée júb, yampe na kañ Koope.

¹⁴ Ndaa paya pay Yéésú belaa bisa na hílsúu rë nebaay njiídí tígé na daguu Koope ra. Tígí daaha, dí won bëewë tih : « Lahte waalli péenë yi bëewë wadti légéyún nè ; lah éyí payoh na, ndaa bisa na hílsúu rë neh ! » ¹⁵ Dí fi Yíkëe loffe ri unni yeh won dí tih : « Wonnon teem búkkën ! Bisa na hílsúu rë, ow fi ow don na béeb na pay yugiin, pékís fanfi mbée mbaam fi, pay hënní neh a ? » ¹⁶ A belii bee sédí Abraham bee ra, Seytaane antee rii pokalsa' yii hente kíil sabboo a kíil peeye (18) bee ra, dí waruyti sémlúu pokki bisa na hílsúu rë é ? » ¹⁷ Yee won Yéésú baa ra sépídté kaa'oh yi béeb ; ndaa keeññi bëewí kayya béeb sosse di íñi wunna na paŋ ri ra.

Léehí pebi tisooh ki yutuuda a bi lëwüürë
(Saame Maccëe 13.31-32 ; Marka 4.30-32)

¹⁸ Yéésú baatte won tih : « Nguur ki Koope mada' a yih ? May rii mëllée a yih ? » ¹⁹ Dí mada' a pebi yutuudi baa* bëb ow, sohte ri meeyi ra nen : dí paalte, oodte ní hente tal kilik ; yakka ayute tífúté ya' ya. »

²⁰ Yéésú wonil tih : « May mëllée Nguur ki Koope a yih ? » ²¹ Dí mada' a lëwüürë bëb ow bëleb, boolla'te wa a mún caak, iyídté wë ní wa bëeb fuudte ra nen. »

Ílí yutuuda
(Saame Maccëe 7.13-14, 21-23)

²² Yéésú hom waali Yerusalem fa, ñeete ginna na yëeddë'. ²³ Lahte bëyi meelte ri won tih : « Bahaa, bëewë nay múcé rë ac yutuud' a ? » Yéésú won bëewë maasuu ra tih : ²⁴ « Pëgí béeb ní don haala' ílí yutuuda ; daa mi won don dí ee : ow caak ay étíd haal te wa ii rii mín. » ²⁵ Yiin kolaa yíkí faam fa ní won ilë dëefa don hëelih rë, don ay home ëssë, don lahe ilë, don wone tih : « Bahaa, kúnsíd fun ! » Dí ay ron lofe tih : « Mi yéeh rën ! » ²⁶ Don ay rii wone tígí daaha tih : « Yen bokuy ñam a han, te fu yëeddë'té këemmë gin fun a ? » ²⁷ Dí ay baat won don tih : « Mi yéeh rën ! Wúli sè', don fa paguu yin bos ra béeb ! » ²⁸ Don ot Abraham, Isaak, Yakop a yonente ya béeb filiñ Nguur ki Koope, don anti líkú don saañ ëssín rëe, don ay looyee daaha, don ñafoh ní tíññën lec. ²⁹ Bín fë, ay lah bëewí kola' tígí hom ow feey fa béeb, ac ñami ndaje ma cëgíd Koope Nguur ki ra. ³⁰ Dí bëewë míllúu woteh yee ra, lahte na yi ay këllëh yiin fa, te di yee këllúu woteh yee ra, lahte na yi ay míllë' yiin fa. »

Yéésú a bëy Yerusalem
(Saame Maccëe 23.37-39)

³¹ I fariseŋ lëbuute Yéésú wahtii baaha, wonu ri tih : « Kolee dee fu saañ ílíy kay ! Erot ee saam hawrohu húl rë. » ³² Yéésú won wa tih : « Péyí don wonid' so' tisooh ki gúmfí baa bití woteh a kéy mí lík yébitéh mí na pay jéríd, nah mí dúmël légéyí sè'. » ³³ Woteh, kéy a nah béeb mí wadti homa waali Yerusalem fi so', ndée yonente waruy hawuu húl ílíy kay henay dín fë.

* **13:19** 13.19 pebi yutuudi baa :Dí gerek, biníyú dëh : tisooh mutarda. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcah ya lukki gaan di meeyya ra.

³⁴ « Don fi bëy Yerusalem daal, don fa na bëemú yonente ya ra, don fa na tawu bëewë Koope wol wa don na la' nii wa húl rë, hente waal díh ma na faha' négirë'í rën hëbis sè' ti di na négirë' paan yiilli pabbi nen ? Ndaa don fahuuy ! ³⁵ Kon Koope yedfa'te ron ginon† ! Mee ron won ra ee : don ii soo olil nii wahtaa nay ron wonee bitih : “Koo-Yíkëe barkela bëe' dí wol ri ra !”[☆] »

14

Payi Yéésú bëyí laha' jér hufil bisa na hílsúu rë

¹ Bisa na hílsúu yëwúddë rë ín, Yéésú dëekútë ñam faam ow di kélfë yí farisenña. Bëewë húmú nè rë yípútë illí wë sun fi na olsuu ri. ² Bëyí laha' jér hufil húmú nè. ³ Yéésú won yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenña tih : « Kootii yen ona'te ow pay jéríd bisa na hílsúu rë ëe onaay ? » ⁴ Ndaa wa kaa'uute lofi. Tígí daaha, dí tíkké jérdë ya' payce ri, wonte ri saañ faam. ⁵ Di antee won bëewë tih : « Ow di don na lah koy mbée fanfi keen filib yéem koon, wuti hena bisa na hílsúu rëe, dí ii rii yíppí nís ë ? » ⁶ Wa lahuy yii wonun wa di yee meel ri wa baa ra.

Líkinë'í yulid' ndaje

⁷ Yéésú otte biti haneella tansuu tíkké kèllëh rë, dí na líkin wë won wa tih : ⁸ « Ow gap ro ndaje raa, ngana pay fu tooke tíkké kèllëh rë. Mín lah bëyí luk roo gaan dëekútë, ⁹ yíkí ndaje ma anti ac won ro tih : “Kolee fu on bëyí bee took.” Fay sopoh tígí daaha fu koloh, fu saañ tooke nii tíkké míllë' rë. ¹⁰ Ngana hen d'ah ! Fu gapu ndaje raa, lah tooke tíkké míllë' rë ; daaha, yíkí ndaje ma ac raa mín rëe won tih : “Lebee dee kooja, fu took tíkké kèllëh rë.” Hen daaha raa, bëewë doni wa tooke ra bëeb ay roo haba' ow gaan. ¹¹ Yúhí biti bëyí bëyídf afi bëeb ay cépírú, te bëyí cépídf afi bëeb ay bëyrú. »

¹² Yéésú antee won yíkí ndaje ma tih : « Fu yahti gapa' ndaje raa, ngana gap kooyu, mbée koy-yaayu, mbée mboko yu, mbée yikëe yí alalla doni wa dékú rë ; ndée wa fi yaaha mínú rëe dëek ñam bal, te bín fë rëe, dëef wa yínlú rë yee pagid' fu wa ra. ¹³ Fu yahti gapa' ndaje raa, lah dëeké manti ñékíddë nen, bëewë cérrí wë mitay ra, léfëñíddë mbée búumíddë. ¹⁴ Fu pañ yii baa raa, keeñu ay naa sos ; wa mínih rëe yíníl, Koope nay roo yínlé yíin nay rii kèllé bëewë júbú rë búudé. »

Anili bëewë gapu ndaje ma ra (Saame Maccëe 22.1-10)

¹⁵ Ow di haneella kela' ri unni yaa ra, won Yéésú tih : « Bëe' nay maasee ñam Nguur ki Koope ra, keeña ay sos. » ¹⁶ Yéésú ñeya'te ri léehí beh won dí tih : « Lahte bëyí cëgídté ndaje, gappe ow caak ñama. ¹⁷ Tígë nè waaya' ñama woc ra, dí wolte súrgú woni bëewë gapu ra biti ñama nonte. ¹⁸ Ndaa bëyí rí pay díi na bëeb, bëe' won dí biti dí ii mín ac. Bëe' déb dë won dí tih : “Lah wone ri baal so' ! Mi liiltee lom meey te mi wadtee pay kénséhí.” ¹⁹ Ow kay won dí tih : “Lah wone ri baal so' ! Mi lom fana lo' sabboo te mi saañ étdí wë lín dee koon.” ²⁰ Ow kay wonil tih : “Lah wone ri manti dúhë' kooft daa tah mií mín ac.”

† 13:35 13.35 Koope yedfa'te ron ginon :Di gerek, bíníyú deh : Koope yedfa'te ron faamon. Mín hen Faam Koope bal. ☆ 13:35 13.35 Saame Kañaay 118.26

²¹ « Súrgeë nimilte kélfëe në, léhinté rí iña wonu ri ra. Keeñ kélfëe haayte, dī won súrgeë tih : “Yípée pay këemmë a waalla gina, fu kúd ñëkídfë deh, bëewë cérrí wë mitay ra, búumídfë a lëfëñídfë.”

²² « Hompe nū súrgeë acce, won tih : “Bahaa, mi pañke yee nah fu so' ra ndaa tikkë líssí tas.” ²³ Kélfëe won súrgeë tígí daaha tih : “Tawee waalla luufa, fu cagoh bëewë ñoní wa nay tee'ee ra, wa ac haal nda faam so' líif. ²⁴ Mee ron won ra ee : ya' ow yínë sah di bëewë débúu gapu ra ii haal looni so'.” »

Dee wadti ñéerúun a Yéésú rë

(Saame Maccëe 5.13 ; 10.37-38 ; Marka 9.50)

²⁵ Lahte bis, Yéésú na saañ, ow caak ñéerúuté a ri. Di yíssëhté waa na, won wa tih : ²⁶ « Bëyi ac soo na te ri lukki pokoh boffi na, yaafi, bëlebi, koyyi, koy-yaayyi, mbée dī fi afi na raa sah, dī mínéh hen taalibeyi so'. ²⁷ Bëyi enaay kurwahi ñee tal so', mínéh hen taalibeyi so'.

²⁸ « Ow faha' tabah taahi utte raa, dī ii took paay olsoh iña wad naa haal ra, dī yúh nda dī ay lah hélsí ay mín lúsídf taaha a ? ²⁹ Henay bah, dī dal tabah anti mínéh lúsídf rëe, bëewë nay ole yii baaha ra bëeb ay rii ñaawal ³⁰ wone tih : “Élí bëyëe dal tabah bee te mínéh lúsídf rë !”

³¹ « Te buur koloh haa' a buur kay raa, dī waray took paay olsoh nda bëewí júnñí sabboo (10.000) ya laha' ri ra, dī ay naa mín haa' a buura na yejoh dīi na a bëewí lecsuu yii ana ra a ? ³² Hena biti dī mínéh rí rëe, dī ay wol i ow buuri yínëe në balaa ri koloh, wa ñan ri nda wa mín júbë'. ³³ Ti ñaaha nen, ow yínë dī ñon na mínéh hen taalibeyi so', hém ri takaay a iña laha' ri ra bëeb.

³⁴ « Don yúhúte biti miraa yin wun, ndaa wa lahlilay cafka raa, wa ay nimiliruu cafkii wa dñh ? ³⁵ Di lahay njiriñ tígí daaha, dī wuneh sah tohaa ; dī ay yúfú sénin. Bëyi lah nuf kela, kelaan na ! »

15

Léehí har fa múuy dë a bi hélsë múuy dë

(Saame Maccëe 18.12-14)

¹ Yeekoh yi tùmë a i bakaaroh kay lebuute síkírëhí Yéésú. ² Yaa nebaay farisenña a yëeddëh yí kootii Mëyiis, tahte wa na wonaaluu hanndal ki wa tih : « Bëyi bee taha' bakaaroh ya a ya' ana na bok a wa ñam bee raa ! »

³ Tígí daaha, Yéésú ñeya'te wa léehí beh won wa tih : ⁴ « Ow di ñon na lah har tímëer (100), an naa múuylé' yínë rëe, dī ii hel harri sabay payniil a payniilla (99) nūrëe yë, dī saañ saame bee múuy dë nū dī ot dī a ? ⁵ Te dī ot dī raa, keeña ay sos nūi sos, dī bëb har fa tégúm rí, ⁶ dī saañ faam, anti dëek kooyyi a bëewë ñani wa dékú rë, won wa tih : “Yen bokun yen lah sos-keeñ, ndée mi otte har fee ke so' húmú múuy dë !” ⁷ Mee ron won ña ee : ti ñaaha nen, bakaaroh yínë kut lof pesad raa, Koope laha' sos-keeñ ñaaha. Sosi keeña laha' ri bëe' lof pesad baa ra, daa lukki gaan sosi keeña laha' ri bëewí sabay payniil a payniilla (99) júbú te sohluuy lof pesad ña. »

⁸ « Mbée lah bëlii lahaa hanjar úris sabboo, an naa múuydë' úris yínë rëe, dī ii kërídf lampa, saak faam fa saame nūi ot ri a ? ⁹ Te ri ot dī raa, dī ay dëek kooyyi a bëewë ñani wa dékú rë, won wa tih : “Mi otte hanjari úrisë múuydë' mí rë ; éyi yen bok yen lah sos-keeñ !” ¹⁰ Mee ron won ña

ee biti ti ɗaaha nen : malaaka yi Koope ay lah sos-keeñ biti bakaaroh yinē kut lof pesad. »

Anili koy ka múuy ɗē

¹¹ Yéésú ɓaatte ñeya'te wa anili bee na léeh wē won tih : « Lahte bëyi húmú laha' koy yaal ana. ¹² Lahte bis, bee paa' kúkëy rē won boffi tih : “Baap, mi faha' biti koon fu yef' so' wodi so' di alal ma lahuu yen ra.” Tigí daaha, boffa wora'te wa alal ma.

¹³ « Tikëh i waal, koy ka paa' kúkëy rē yaayte yee laha' ri ra, beɓpe hélsē saañce gini wulte, hompe dín fē na paŋ yii neɓa' ri nū ri yahte alal mi ɗaaha. ¹⁴ Yaaya' ri hélsē béeb rē, yaabi misikke haalte gina, ɗi lahlay yii ñama ri. ¹⁵ Di yeelte saañ, haalte légéy ow di bëy gina na ; bé'e yeñce ri meeyyin nūri mbaam-túgëllí. ¹⁶ Yaaba' ri nū yaab ɗa, nufa tasse ñam di ñami mbaamma, ndaa ow na oneh ri na.

¹⁷ « Tigí daaha, afa kúnsëhté, ɗi yíppée won nufi tih : “Bëewē nē légéyírú baaso' ra caakute ñam nū míníh yin na, mi anti home dee mi húlé a yaab a ? ¹⁸ May kolee koloo mi nimil faam baaso', mi won ɗi tih : Baap, mi bakaadte fii Koope te mi tooñce ro ɓal. ¹⁹ Mi caleh fu habee so' koohu ; beɓ so' mi légéyíɗ ɗē ti bëewí kayya nen.”

²⁰ « Di yíppée koloh na nimil boffi na. Di teem hanndal boffa séenté rí, keeña dúmpé ɗii na ces ; ɗi múkëtë téebiléhí, yabaalohte faana, wodohte ri nū wodoh. ²¹ Koy ka won ɗi tigí daaha tih : “Baap, mi bakaadte fii Koope te mi tooñce ro ɓal, mi caleh fu habee so' koohu.” ²² Ndaa boffa yíppée lec woni, yíssëhté súrgé yí nē won wa tih : “Yípi kali búubē lukki wun ɗa, ɗon beɓ ri koy so' ; békí rí supi kuna, ɗon beɓ ri ñafad. ²³ Kéllí fanfa lukki wun faan ɗa, ɗon hap ri, yen cëgíɗ ndaje. ²⁴ Koy kee ke so' húmú haba' mi biti húlte rē nimilte yéelíɗ ; ɗi húmú sooyce te mi otte ri !” Ndaa ma yíppée dal.

²⁵ « Wahtii baaha, deef koy ki saawi bë'e húmú meey. Na nimil ri nū ri lebohte faam fa ra, ɗi kelohte típpé a becca. ²⁶ Di ɗëekké ow yinē súrgé yē nē, meelte ri yee lah ra. ²⁷ Súrgëe won ɗi tih : “Ñéedú daa nimil, boffu antee hawroh fanfa lukki wun faan ɗa, af biti ri otte koohi te yin katay ri.” ²⁸ Koy ki saawa yíppée neeɓ, kaa'a'te haal faam fa. Boffa dúhté ɗii na, ɗanɓe ri haal filiɓ. ²⁹ Ndaa ri won boffa tih : “Síkírëh sē' baap ! Hente kíil caak mi na hap faan so' légéyírú, te yii túuy fú sē' béeb mi paŋ ri. Añcaŋ, fu èndëy sē' wuti yaha ndeŋ sah mi hap ri, funi kooyi so' cëgíɗ ndaje. ³⁰ Ndaa aya' koohu ra, ɗi fa yah alal mu a belebba na tílú rē, fu hawidte ri fanfa lukki wun faan ɗa.” ³¹ Boffa won ɗi tih : “Koy so', fu mëssi hom soo na, te iña laha' mi ra béeb daa fu laha' wa ɓal. ³² Ndaa yen warutee cëgíɗ ndaje nam, yen lah sos-keeñ ! Ñéedée ke ro bee húmú haba' mi biti húlte rē nimilte yéelíɗ ; ɗi húmú sooyce mi otte ri.” »

16

Anili daga lah nuf ra

¹ Yéésú ñeyaatte taalibe yi anil na léeh wē won tih : « Bëyi caakke yin húmú laha' dagi daa na tooppitoh alal mi ; ɗi antee keloh biti daga yaha' alal mi yahoo. ² Bë'e ɗëekké daga, won ɗi tih : “Yee keloh mi ɗoo na ra nebaay so' ! Teeɓ so' dee légéyē' fú rē ; woc raa fu yeris légéyē.” ³ Daga won nufi tih : “Bee nay mi líkúu légéy bee ra, may hene ɗíh ? Mi

lahay doole línëe te mi sopohte saraatoh. ⁴ Mi otte yee nay mii page ra, hen daaha mi líkú légéyí sè' rëe, lah bëewí mín sèe yef faam wa." ⁵ Tígí daaha, dī dëekké bëewë lahrú kélffí kabut ra béeb yínë-yínë. Di won bee dëb dë tih : "Fu lahid kélffí sè' yih ?" ⁶ Bëe' won dī tih : "Mi lahid dī bërgú dүүлэн тимээр (100)." Daga won dī tih : "Kéedí kabut ku abeh ; yípée took fu bíní bërgú sabay iip (50)." ⁷ Di antee dëek ow kay, won dī tih : "Fu lahid kélffí sè' yih ?" Bëe' won dī tih : "Mi lahid dī saaku pep tímээр (100)." Daga won dī tih : "Kéedí kabut ku abeh ; bíníyë saaku sabay peeye (80)." ⁸ Kélfëe laasse dëe laha' daga júbëy rë nuf. Kaah biti bëewë fahuu èldünë rë luku bëewë homu niña ra lah nuf pagaa yin hanndal ki wa. »

⁹ Yéésú baatte won tih : « Mantee ron won tee : sëmí kooy a alal ma lahuu ron feey fi bee ra, nda til nū dón lahluy wa raa, Koope tah dón faami nū kiri fi kirih. ¹⁰ Bëyí júb di yin yutuud, ay júb di yin gaan bal ; bëyí júbëy di yin yutuud, ii júb di yin gaan. ¹¹ Kon hena biti dón júbúy di na kúrúu ron alal ma feey fi bee raa, dón habuu biti dón ay dëjéénú alal ma lukki lah solo ra a ? ¹² Te hena biti dón júbúy di yii lenke alal ow kay raa, dón yaakaaru biti dón ay liil alal ma wad dón lahuun faraah ra a ? ¹³ Lahay súrgíí mín légéyíd kélfë ana : dī ay kaa' ow yínë waa na, pokoh bëyí yínëe në ; dī ay ñee won ow yínë waa na, kaa' sikírëhí bëyí yínëe. Ti daaha nen, dón mínih boolla' fonko Koope a fonko héliis. »

Kootaa a Nguur ki Koope

(Saame Maccëe 11.12-13 ; 5.31-32 ; Marka 10.11-12)

¹⁴ Farisejja tikú héliis kep affi wa ra, keluu wa unnee ke Yéésú yaa ra, wa béeb na kèekkelíyú rí. ¹⁵ Yéésú won wa tih : « Don fahuu biti bëewí kayya haba' ron bëewí júbúté, ndaa Koope yúh yee keeññon. Yee na habuu bëewë biti daa lukki lah solo ra, dī yii bosse nū fos Koope na. ¹⁶ Balaa Sañ Batis, Koope húmú ñeya' Kootaa a tééré yí yonente ya yeeddée. Aya' Sañ niínén Uni Nebi Nguur ki Koope daa na waariyu te bëyí faha' naa haal béeb fay naa cagoh. ¹⁷ Biti sun a feey muuy daa lukki yoof biti koy naa lukki yin di Kootaa ra múuy. ¹⁸ Yaali yes belefi, kood belefi kay, njaaliyohte. Te bëyí kood belii yesute, njaaliyohte bal.

Anili yíkú alal ma a Lasaar

¹⁹ « Húmú laha' bëyí caakke alal, dī beka' búubbí wunte te kofeelte, faraah dī ñama' neb. ²⁰ Bín fë, húmú lahte ñëkídí hínú Lasaar, faana béeb líiffé puul, fëndúté helute ilí faam bëe'. ²¹ Nufa tasse wooñnjiidi ñami bëe', ndaa ri liileh na. Baatte biti buh ya na ayu dëewe puulla faana.

²² « Hompe nū ñëkídë húlté, malaaka ya kúrúté rí hëbís Abraham. Yíkú alal ma húlté bal, hacute, ²³ saañce safara, na mok dín fë. Béyrë' rí afi ra, dī séenté Abraham, Lasaar tookke hëbísí. ²⁴ Di won Abraham tígí daaha tih : "Caac Abraham yérem sè', fu wol Lasaar soop kuni muluñ kom so', mi hilsid gol-gol so', ndée mi mokke filib kí kí yee níi mok." ²⁵ Ndaa Abraham won dī tih : "Koy so', nersée biti fu liilte nebu na húmú pesa' fu ra, te Lasaar húmú pesa' coono. Di liilte nebi leegi, fu hompe coono. ²⁶ Baatte biti nuñ gaan ee hanndal ki yen, tahte ow mínéh koloh fun na ac dón na, te ow mínéh koloh dón na ac fun na." ²⁷ Yíkú alal ma won Abraham tih : "Kon mi na dāñ dō Caac, fu wol Lasaar faam fun ; ²⁸ mi lahte na ñeyíd iip, lah raa dī líkín wë, toñeh wa ay soo dëefre coono fi

beh.” ²⁹ Abraham won dī tih : “Wa lahute kootii Mëyiis a tééré yí yonente ya waa na nīi wocce, wa ñeyun iña wonu na ra.” ³⁰ Yíkíi alal ma won dī tih : “Èe-èe' caac Abraham, yaa doyyay ; ndaa ow koloh búudé pay waa na raa, tígí daaha wa ay lof pesaaf.” ³¹ Abraham won dī tih : “Wa kaa' keloh woni Mëyiis a yonente ya raa, wuti ow koloh búudé deefid' wa raa, wa ii rii síkírèh.” »

17

Líkíni Yéésú taalibe yi

(Saame Maccëe 18.6-7, 21-22 ; Marka 9.42)

¹ Yéésú won taalibe yi tih : « Faraah ay lah iñi ay ñeke ow bakaaf. Ndaa mas ñe'e' nay waa komee ra ! ² Di poku la' gaan lúum betu kisi, daa nay géné dīi na, balaa ri ñek wuti yaha ow yíné di tunji yee bakaaf, wa fi taalibe yi so' ! ³ Kon cëgí affon !

« Koy-yaafu tooñ do, tēekdé rí fu won dīi na. Di réecciyèh rí nīi ri won do baah raa, lah baale ri. ⁴ Wuti dī tooña' ro waal paana bisa raa sah, te faraah dī ac wonu biti dī réecciyèhté rēe, lah baale ri. »

Yee mín ngém rē

⁵ Apootarra wonu Yéésú-Yíkëe tih : « Baate ngémí fun ! » ⁶ Di won wa tih : « 'Don lah ngém wuti yaha yutuud' koon sah, don nah tal kilki bee saañ yípée kisi, di ay ñee wonon. »

Yee waf súrgë nē rē

⁷ Yéésú wonil tih : « Ow di don na lah súrgíi líné' línée mbée nírè' nírèe koon, di ot di ac meey fa raa, dī ay rii yíppí dēek ñam a ? ⁸ Èe-èe' ! Di ay rii wone ti kay : “Lofee búub, fu pagid' so' ñam, fu tíkíí sē' loona mi ñam. Mi woc daa, fu anti mín ñam.” ⁹ Kon dī lahay yii nay rii gérmée súrgíi ; súrgëe pañ yee waf dīi na ra ! ¹⁰ Ti daaha nen, don pañ iña nahu ron ra ñeéé rēe, lah hēbii biti don i súrgë kut, don pagu yee waf don na ra. »

Guuñid' dī sabboo ya pay Yéésú rē

¹¹ Yéésú hom waali Yerusalem, ñeete hanndal ki Samari a Galile. ¹² Tilé' rí nīi lebohte gin ra, guuñid' sabboo téebilúuté rí, cagute hanndal, ¹³ anutee daañjoh na wonu ri tih : « Bahaa yérém fun, hém neba' ro ! » ¹⁴ Ola' wa Yéésú rē, dī won wa tih : « Pëyi seeyoh ya na, wa olsoh ron. » Wa homu saaña, wa wahute.

¹⁵ Ow yíné waa na ola' ri biti wahte ra, ñeyaatte kotti na nimil, béyídté uni sun na kañ Koope. ¹⁶ Laha' ri Yéésú nē rē, dī yedfohte kotta, yíppé púki feey na sím rí. Di fi baa ñey Samari. ¹⁷ Yéésú won tígí daaha tih : « Bëewi sabboo ya ñeéé daa wahu neh a ? A ñeewi payniilla dih ? ¹⁸ Ow níbëyi nimil kañi Koope sah henay bëyéé yëwúf' neh bee ra. » ¹⁹ Yéésú antee rii won tih : « Kolee fu saañ ! Ngémú tahte fu wahte. »

Dee nay aye Nguur ki Koope ra

(Saame Maccëe 24.23-28, 37-41)

²⁰ Lahte bis, i farisenj meelute Yéésú wahtaa nay aye Nguur ki Koope ra. Di won wa tih : « Ayi Nguur ki Koope yii nay olu a il neh. ²¹ Ow mínéh won bitih : “Élí, dī abeh !” mbée “Di abin !” Yúhíi biti dī ee leeloon ee. »

²² Di antee won taalibe yi tih : « Ay lah jamanu, don ay faha' hom a so' mi Koy-bëe', wuti hena bis yinë kut, te don ii rii lah. ²³ Don ay wonu biti Koy-bëe' abeh, mbée ri abin ; ndaa ngënë tiki nè nuffon, ngënë pëyi nè. ²⁴ Di na hélyë' Koo hawaan feey fa béëb, ayi so' mi Koy-bëe' ay made daaha nen. ²⁵ Ndaa balaa baaha, bëy jamanii bee ii soo faha' tik il te mi wadtee mok nii mok.

²⁶ « Jamanii nimili so' mi Koy-bëe' ay madee a yee húmú lah jamanii Nowe ra nen. ²⁷ Jamanii Nowe, bëewë húmú feey fa na ñamu na hanu, yee na koorantuu, nii yiin haal Nowe gaala ra. Mbënë më aya' tigi daaha kúdté wë béëb.

²⁸ « Di ay madee a jamanii Lot* nen bal : bëewë homute na ñamu na hanu, yee na lomu, yee na yaayu, yee na sohu, yee na tafahu ; ²⁹ ndaa yiin koloh Lot Sodom ra, Koo tof kii a la' yi na kad, nii muuyilte wa béëb.

³⁰ Jamanii nimili so' mi Koy-bëe' ay made daaha nen ; daa mi won don di.

³¹ « Yiin fa, bëyi dúh kéem, banan haal kali yin faam ; bëyi liilti saafi meey, banan nimil faam. ³² Nérsii yee húmú kat beleb Lot da.* ³³ Bëyi núp húl ay ñak ñiini ; ndaa bëyi tah ñagi ñiini ay lah pesa na dúméh rë.

³⁴ Mee ron won da ee bitih : elgi baaha, ow ana ay bok tigel ka yinë : ow yinë waa na ay kúru, bëyi yinëe helu. ³⁵ Beleb ana bal ay hom hof : ow yinë waa na ay kúru, bëyi yinëe helu. [³⁶ Yaal ana ay hom meey : ow yinë waa na ay kúru, bëyi yinëe helu.] »

³⁷ Taalibe ya meelute Yéésú wonu tih : « Yíkëe, yii baa ay lahee tigi dih ? » Di won wa tih : « Tigi eta' médë, suulla tee'uu na. »

18

Anili belaa yaali húl rë a aattiyoha

¹ Filoon fe, Yéésú na teeþ taalibe yi biti ow wadti daga Koope dago faraaah banti jëbël. Di ñeya'te wa anili beh na léeh wë won tih : ² « Lahte aattiyohi húmú gina kílë ; di neehay Koope te di yeray ow cér. ³ Lahte belii húmú gina bal yaala húlté, hom paya' payoo faraaah deefre aattiyoha, wone ri tih : "Aattiya' funi kaa'ohi so'." ⁴ Hente yii maañce, aattiyoha kaa'a'te síkiréhi belaa. Hompe nii lahte bis, di won nufi tih : "Kaah biti mi neehay Koo te mi yeray ow cér ; ⁵ ndaa may panj yee wad belii bee na ñogol so' faraaah bee ra. Henay baa di ay dékée ac, te di ay soo millë' mokil nii mi tallee húl." » ⁶ Di fi Yíkëe antee baat won tih : « Kélii yee won aattiyohi bosii baa ra ! ⁷ Don habuuy tigi daaha biti di fi Koope ii yed bëewë ri tanis wa ra kaah, wa fa na fogu dii na na' a elek ra a ? Di ay waa yeris daa wa sehe a ? ⁸ Mee ron won ra ee bitih : di ay waa yippi yed kaah. Ndaa so' mi Koy-bëe' mi ac raa, mbaa may deef ngém feey fa ? »

Anili fariseja a yeekohi túmë

⁹ Yéésú antee ñeya' anili beh na léeh bëewë habuu affi wa biti júbúté illi Koope te wonuy yin bëewi kayya ra, won tih : ¹⁰ « Húmú lahte bëewi ana yi haalu dan Faam fi gaani Koope : bëyi yinëe farisej, yinëe yeekohi túm. ¹¹ Fariseja hom a afi na dan Koope won tih : "Koope, mi na sim

* **17:28** 17.28 Lot :Di koy ñeedi Abraham. Na húmú muuyil Koope gini Sodom bani bëy faami na heguu ra, belaa daa húmú heeltah yisshtë deey miraa. Saame Dalaana 13.1 nii 14.16 ; 19.1-38.

☆ **17:32** 17.32 Saame Dalaana 19.26

rë di yee maday mi a bëewí kayya ra : yee na lohu, yee na njaaliyuu a bëewí fossi kayya. Mi na sím rë di yee maday mi a yeekohi túmí bee ra. ¹² Bis níi nimil ki bis, mi na oor na waal ana, te yii lah mi béeb, woruun sabboo raa, mi yef do wodi yínëe.” ¹³ Di fi yeekohi túmë hompe filoon, kaañay sah béyíd afi, yampe na laf araali won tih : “Koope yérém sè', so' mi bakaarohi beh.” » ¹⁴ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won ña ee bitih : nimila' yeekohi túmë faam ra, Koope haba' te ñi fi baa bëyí júfpé, ndaa habaay ri farisenja. Yúhí biti bëyí béyíd afi béeb ay cépírú, te bëyí cépíd afi béeb ay béyrú. »

Yéésú a tunja

(Saame Maccée 19.13-15 ; Marka 10.13-16)

¹⁵ Filoon fi baaha, lahte bëewí homu komi Yéésú i kúkëy, fahuu biti ñi tók ya' yi sun fi wa, barkel wa. Oluu taalibe ya yii baa ra, wa na wonu affi wa. ¹⁶ Ndaa Yéésú ñeekrëhté tunja, won tih : « Yéédí tunja ac soo na, ngënë kéddii wë ! Yúhí biti Nguur ki Koope saamdu mani wa. ¹⁷ Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí habaay Koope buur ti ñee haba' kúkëy Koope ra nen, ii hëelíd Nguur ki. »

Bëewë caaku alal ra a Nguur ki Koope

(Saame Maccée 19.16-30 ; Marka 10.17-31)

¹⁸ Ow di kélfé yí yéwúddë meelte Yéésú won tih : « Yéeddëhí baahi beh, mi wadti paga yi níi mi lah pesa na dúméh rë ? » ¹⁹ Yéésú won ñi tih : « Fu ñeeké' sè' baah a ? Yi daa baah ? Henay Koope, lahay bëyí baahte. ²⁰ Yen nimil yee meela' fu koon ra ; fu yúh iña túuyé' Koope ra maan ? “Ngënë mësú njaaliyoh ; ngënë mësú bëem ow ; ngënë mësú loh ; ngënë mësú felid ow ; lah téeppiti baappon a yaayyon.” » ²¹ Bëe' won ñi tih : « Bahaa, yii wad so' iñyaa béeb mi ñee na kúkëy kí sè' níi a ñeh. » ²² Kela' Yéésú unni yaa ra, ñi won bëe' tih : « Fu talla' yin yínë : paye fu yaay iña laha' fu ra béeb, fu wora' cadum fa ñeekíddë. Hen ñaaha raa, fay lah alal sun-Koo. Fu woc raa, fu ac fu ñee tal so'. » ²³ Kela' bëe' unni yah, bi caak ri alal níi caak, yaa misikke ri keeni níi misik.

²⁴ Ola' Yéésú biti yaa misikke bëe' rë, ñi won tih : « Haal Nguur ki Koope kofeelte yíkëe yí alalla na ! ²⁵ Géléem haal gúl kúuc daa lukki yoob biti yíkëe alal haal Nguur ki Koope. » ²⁶ Bëewë ñe húmú síkírúu rí rë wonu tih : « Kon daa míntí múc ? » ²⁷ Yéésú won tih : « Yii wooñ ow wooñeh Koope. »

²⁸ Peer won tígí daaha tih : « Bahaa ole ! Fun helute iña húmú lahuu fun ra béeb, fun ñeyute talu. » ²⁹ Yéésú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí af Nguur ki Koope tah ri hel faami, belefi, koy-yaayyi, boffi, yaafi mbée koyyi, ³⁰ ñi ay lah yi luk yaa caak fap di jamanee woteh beh, te fayú ñi ay lah pesa na dúméh rë. »

Waalí éeyë fë wona' Yéésú biti ñi ay húl, ñi koloh búudé rë

(Saame Maccée 20.17-19 ; Marka 10.32-34)

³¹ Filoon fi baaha, Yéésú hécëhté yutuud' a taalibe yi sabboo a ana ya, won wa tih : « Síkírí ! Yen ee suu Yerusalem ra ee, te iña biníyú yonente ya sun fi so' mi Koy-bëe' rë béeb ay lah. ³² May tókú ya' yi bëewë yéwúf neh ra, te wa fi yaa ay soo ñaawal, solsa' so', tuulsa' so', ³³ labisa' so' laraw, an soo hap húl. Te waali éeyë fë filoon fi húlí sè', may koloh búudé.

» ³⁴ Ndaa taalibe ya húmú yíih yee faha' ri waa won ra ; wona kúnté affi wa.

Payi búumndë

(Saame Maccëe 20.29-34 ; Marka 10.46-52)

³⁵ Na leboh Yéésú Yéríkëe rë, ðeef lahte búumndí húmú took búk waala na saraatoh. ³⁶ Kela' ri dúukéí bëewë nè gétú rë, dí meela'te yee lah ra. ³⁷ Bëewë wonute ri biti Yéésú fi bëy Nasaret daa na ñee daaha. ³⁸ Di fonke tígí daaha won tih : « Yéésú, sédí Dawit, yérém sè' ! » ³⁹ Bëewë kèllúu rë na wonu afa, fahuu biti dí héddëh, ndaa ri lukki fonj na, na won tih : « Sédí Dawit, yérém sè' ! » ⁴⁰ Tígí daaha, Yéésú cañke, kallirohte ri. Aya' ri ra, Yéésú meelte ri won tih : ⁴¹ « Fu faha' biti mi pagira ro yih ? » Di won tih : « Yíkëe, page níi íllí sè' wërsëh, mi mín ot ! » ⁴² Yéésú won dí tih : « Yeele, ngémú tahte fu wahte. » ⁴³ Íllë yíppëe wërsëh, dí na ot. Di ñeete tal Yéésú na kañ Koope. Oluu bëewë yee lah ra, wa béëb na kañu Koope.

19

Haali Yéésú faam Sase

¹ Yéésú haalte Yéríkëe na húus gina. ² Daaha, húmú lahte bëyí hínú Sase ; daa ri kélfíi yeekoh yi túmë, dí húmú yíkëe alal. ³ Di húmú faha' oli Yéésú, ndaa bi lúh rí, dí mínéh ríi ot af caagi bëewë. ⁴ Di yíppëe múkë, kèllëhté, lappe tal kilik, faha'i oli Yéésú fë ay ñeye daaha ra. ⁵ Laha' Yéésú tígí daaha ra, dí béyídté afi won Sase tih : « Yíppëe cép Sase ; mi wadti hanlire ro woteh. » ⁶ Sase yíppëe cép, kúdté rí faami, hampe ri haneel a sos-keñ. ⁷ Bëewë maasuu ra béëb, yaa nebaay wa, tahte wa na wonu tih : « Bëyëe ay hanlire bakaaroh a ? » ⁸ Sase kolohte, won Yéésú tih : « Síkirëe noo Yíkëe, may on ñëkíddë hatni yínii alal mi so' béëb, te bëyí mi liiltee rii nofa' mi bëbpe hélsí béëb, may rii nimilid teemi wa iniil. » ⁹ Yéésú won dí tih : « Bëy faam fi bee múcuté woteh. Íi, bëyí bee ðal non séttí Abraham. ¹⁰ Yúhí biti so' mi Koy-bëe', mi ac saami bëe' múuy dë, mi sémle' rí. »

Anili kélfëe déjéén súrgë yí héltis rë

(Saame Maccëe 25.14-30)

¹¹ Bëewë homute na síkirúu rí. Bi lebuu wa Yerusalem, te bëewë habuu biti Nguur ki Koope leñ cép, dí ñeya'te wa anili beh na léeh wë ¹² won tih : « Húmú lahte bëyí non tal kélfë, dí hom koloh saañi gini wulte nda ri lah dín fë falu buuri gin wa raa, dí nimil. ¹³ Balaa ri saañ, dí dëekrëhté ow sabboo di súrgë yi, yedte ow di waa na béëb hanjar úris yínë, antee waa won tih : “Bëyí hélsí yeh, ðon légyë' wë níi bín nimilaa mi ra.”

¹⁴ « Bëyí bah, bëy gin wa húmú fahuuy ri, daa tah sayá' ri ra, wa jeute i ow filooni nda bëewí yaa lah raa, won biti wa fahuuy bëyí baa buur. ¹⁵ Kaa'eeh bëe' falute buur, nimilte gin wa. Aya' ri ra, dí dëekrëhté súrgë yë dí húmú déjéén wë úrisë rë, yúhí íña tikëh sun ra. ¹⁶ Bëe' dëbpi ac ða won tih : “Bahaa, mi lahte hanjar úris sabboo sun fi bee déjéén fú sè' rë.” ¹⁷ Buura won dí tih : “Eera ! Fu súrgíi wunte ! Hém daa fu ñee woni so', fu pañke yíi yutuudi baa raa, mi yedte ro fu kúf gin sabboo.” ¹⁸ Súrgíi ana fa acce, won tih : “Bahaa, mi lahte hanjar úris iip sun fi bee déjéén fú sè' rë.” ¹⁹ Buura won dí fi baaha tih : “Do ðal, mi yedte ro fu kúf gin iip.” ²⁰ Súrgë kay acce won tih : “Bahaa, úrsë déjéén fú sè' rë

abeh ; mi húmú jok ri líil, mi dappe ri. ²¹ Sùhè sùh fú keeñ ra daa tah mi kaañay ro. Fu beya' yii fu yefay ri, te fu leca' yii fu sohay ri." ²² Buura won dī tih : "Fu sùrgií bosse ! May roo aattiyee unna won fu ra. Fu won neh mi bëyi sùhté keeñ, mi beya' yii mi yefay ri, te mi leca' yii mi sohay ri a ? ²³ Kon haala' yi níi fu wëtdëey hélsí sè' ? Tin bee nimila' mi bee ra mi laheh na yii tikèh sun a ?"

²⁴ « Di antee won sùrgè yè húmú daaha ra tih : "Nëefi bee dīi na, don yed dī bëe' laha' sabboo ra." ²⁵ Wa wonu ri tih : "Bahaa, bëyi baa liiltee lah úris sabboo níi wocce !" ²⁶ Di won wa tih : "Mee ron won da ee bitih : bëyi ham yee yeru ri ra a ya' ana ay baatu. Bëyi pagay yii baaha nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu. ²⁷ Di yii lenke kaa'oh yee ke so' fahuuy biti mi hen buuri wa ra, kéli wë deh, don hap wa húl fii sè'." »

Haali Yéésú Yerusalem

(Saame Maccèe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Sañ 12.12-19)

²⁸ Wona' Yéésú níi wocce ra, dī kèllèhté bëewè, wa ñéerúuté, dī na saañ Yerusalem. ²⁹ Tílé' rí níi lebohte Betfase a Betani, hëbís danjì Èlíiffè rë, dī wolte ow ana di taalibe yi ³⁰ won wa tih : « Pëyi gina fii bín. Don haale na raa, don ay naa deef cúmbúr mbaam poku, bi ow yëegrëy ri. Lah pëkísí rí, don kom so' ri deh. ³¹ Ow meel don yee tah don na pëkísú rí rëe, lah wëni rí biti Yíkèe daa sohla' ri. »

³² Taalibe ya kolu daaha suute. Lahuu wa ra, wa deefu iña ti dee wona' wa Yéésú rë nen. ³³ Wa homu pëkísí cúmbúrè, yíkèe yè wonu wa tih : « Yi tah don na pëkísú cúmbúrè ? » ³⁴ Wa wonu tih : « Yíkèe daa sohla' ri. »

³⁵ Wa anutee kom Yéésú cúmbúrè, larute sabidoorri wa sun, habruute Yéésú yaagohte. ³⁶ Di na saañ, bëewè beyute sabidoorri wa larute waala.

³⁷ Lefa' ri Yerusalem, na cép danjì Èlíiffè rë, keeñni mboolo mi taalibe ya béeb sosse níi sos, wa bëyrúuté unni wa sun na njoobu Koope di kimtaanna olu wa ra béeb ³⁸ na wonu tih : « *Koo-Yíkèe barkela buura dī wol ri ra ! Jaamma laha sun, Koo laha ndam dī sunaa-sun !* »* ³⁹ Lahte farisenji húmú bëewè nè, na wonu Yéésú tih : « Bahaa, wone taalibe yu héddèh ! » ⁴⁰ Yéésú won wa tih : « Mee ron won da biti wa héddèh rëe, la' ya ay waa tah ! »

Yee nay kate Yerusalem ra

⁴¹ Baata' Yéésú leboh Yerusalem níi rí otte ri ra, dī na looy af yee nay kate gina a bëewè filiib ra, ⁴² na won tih : « Don fi bëy Yerusalem, don yúh yee nay ron one jaamma bisee woteh bee ra koon ! Ndaa mas, don mínfi ríi ot. ⁴³ Ay lah jamanii yéngké biti kaa'oh yon ay ron geel, hac jul múrè, yégítèh rí, an don yejoh haa'. ⁴⁴ Wa ay hap bëewè béeb húl, dakaya' gina níi la' ii tikèh sun la'. Yaa béeb biti don yúhsúuy wahtaa ac Koope sëmlè'en rë. »

Yëeddè'í Yéésú filiib Faam fi gaani Koope

(Saame Maccèe 21.12-17 ; Marka 11.15-19 ; Sañ 2.13-22)

⁴⁵ Laha' Yéésú gina níi dī haalte baylii Faam fi gaani Koope ra, dī yampe na lík yaayoh ya homu na ra, ⁴⁶ na won wa tih : « Koo wonay Téerèe bitih : "*Faam so' ac faam dagaa*"* a ? Ndaa don yíssúté rí "*faam lohoh*"* ! »

* 19:38 19.38 Saame Kañaa ya 118.26

* 19:46 19.46 Saame Isayii 56.7

* 19:46 19.46 Saame

⁴⁷ Yéésú homa' Faam fi gaana faraaah yéeddée. Kélfé yí seeyoh ya, yéeddèh yí kootii Mèyíis a baha ya gina na saamu hawi húl, ⁴⁸ ndaa wa húmú yíih dee nay wa rii pagee ra, af biti bëy gina béeb húmú síkirúu rí nuffi wa.

20

Tígé d'uhé' sañ-sañi Yéésú ré

(Saame Maccée 21.23-27 ; Marka 11.27-33)

¹ Lahte bis, deef Yéésú na yéeddé' filiḅ Faam fi gaani Koope, na waare Uni Neba, kélfé yí seeyoh ya, yéeddèh yí kootii Mèyíis a baha ya deefute ri daaha, ² wonu ri tih : « Won fun sañ-saña na paga' fu iña na paḅ fu ra. Daa nah ro paḅ na ? » ³ Di won wa tih : « So' ḅal may ron meel yin yinè. Wèní sè' : ⁴ bëtsè nè húmú bëtis Saḅ bëewè rè, Koope daa húmú nah ri mbée bëewè ? » ⁵ Tígí daaha, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen won biti Koope daa nah ri raa, dī ay yen meel yee tah nū yen gémúy iña won Saḅ ḁa. ⁶ Te yen won biti bëewè daa nahu ri raa, bëewè ay yen tap la' nū yen húl, ndée wa béeb gémúté biti Saḅ yonente. » ⁷ Wa wonu Yéésú tígí daaha tih : « Fun yíih bëe' nah ri bëtis rè. » ⁸ Di nampee waa won tih : « Kon so' ḅal, mi ron won bëe' yed' so' sañ-saña na paga' mi wa ra. »

Anili línèh yí reseña sohooru ra

(Saame Maccée 21.33-46 ; Marka 12.1-12)

⁹ Filoon fi baaha, Yéésú ñeya'te bëewè anil na léeh wè won tih : « Laha' bëyi húmú yíp meey reseñ, yera'te ri ndalu, antee saañ ḅaabi dī ay naa maañ. ¹⁰ Nona' reseña ra, dī wolte súrgé línèh yè nè, nda wa yed' dī wodi. Ndaa laha' ri ra, línèh yè ḅabute ri, laḅute ri laḅḅi misikke, anutee rii yeris dī nimila'te ya' holonj. ¹¹ Yíkii meeya wolaatte súrgé kay. Laha' ri ra, wa laḅute ri laḅḅi misikke, solute ri solli misikke, anutee rii yeris nimila'te ya' holonj. ¹² Di wolaatte súrgé kay. Laha' dī fi baa ra ḅal, wa gaañute ri gaañi misikke anutee rii d'uhíḁ meeya.

¹³ « Yíkii meeya won tígí daaha tih : “May page yih ? Mi ot na ! May wole koy kee ke so' faha' mi ní faha' ra ; mín hen wa yed' dī cér.” ¹⁴ Ndaa séenúu línèh yè koy ka, wa wonu hanndal ki wa tih : “Lamoha abee kan ! Èyí yen hap dī húl, meeya hen bi yen.” ¹⁵ Laha' ri ra, wa yípútée ríi ham, d'úhrúté rí meeya, hawute ri húl. »

Tígí daaha, Yéésú won bëewè tih : « Yíkii meeya ay page línèh yí yaa yih ? ¹⁶ Di ay aye ayo, hap wa béeb húl, anti saam i línèh kay, yed' wa meeya. » Keluu bëewè unni yaa ra, wa wonu tih : « Yii baa ḁamaayti lah ! »

¹⁷ Yéésú yeelte wa ní antee won tih : « Bíníyúté Téerée bitih : “La'a habuu tabahoh ya

biti lahay njiriñ ra

daa millè' ham lasa.”✧

« Unee ke Téerée baa faha' won yih ? » ¹⁸ Yéésú ḅaatte won tih : « Bëyi baboh la'i baa béeb ay korsa', te la'a keen sun ow ay rii ḁakaya'. »

Túmi buur

(Saame Maccée 22.15-22 ; Marka 12.13-17)

¹⁹ Yúhúu yéeddèh yí kootii Mèyíis a kélfé yí seeyoh ya biti Yéésú yulid anili baa sun fi wa ra, wa na saamu dee nay wa rii habee wahtii baaha ra,

ndaa wa kaañuy bëewë. ²⁰ Tígí daaha, wa koluute olsohi Yéésú, yejute i ow tala. Bëewë në bënbenđúu, ayuute ti bëewí júbúté nen, na fahuu fiiri Yéésú di won. Wa húmú saamu yíi ay mín tah géernëer keen sun fi Yéésú. ²¹ Wa wonu ri tih : « Bahaa, fun yúhúté biti fu wona' kaah : fu yëedde' yee naha' Koope ra kah-kah. Fu na yeeleeh ow jëmmíi. ²² Kon won fun nda kootii yen ona'te biti Sesaar* yeru túm mbée onaay. » ²³ Ndaa bi yúh Yéésú yee nuffi wa, di won wa tih : ²⁴ « Téebi sé' héliis hanjar noo. » Yeruu ri hanjara, di meelte wa won tih : « Netli wa a tii wa daa na ? » Wa wonu ri tih : « Yi Sesaar. » ²⁵ Yéésú won wa tígí daaha tih : « Kon yéeri Sesaar yee laha' ri ra, don yed' Koope yee laha' ri ra ! » ²⁶ Wa míníh ríi ham di iña won di fii bëewë rë. Yee won di ra kay éemil wë éemilë ní tahte wa lahluy yii wonun wa.

Yii leyke koloh búudé

(Saame Maccëe 22.23-33 ; Marka 12.18-27)

²⁷ Filoon fi baaha, i sadusen, wa fa wonu biti koloh búudé lahay ra, ayute Yéésú në, ²⁸ wonu ri tih : « Bahaa, Mëyiis húmú túuycé yen bitih, bëyi húl hel beleb te dfeef bani belaa liiluyti lah koy, ñeedë wadtee lam belaa, saamid' bahii tal. ²⁹ Te kiilë, húmú lahte koy-yaay paana : bee baha waa na ra koodte, bani belaa liiluyti lah koy, di húlté. ³⁰ Bee ñee na ra koodte belaa, yee kat bahaa ra katte ri. ³¹ Bëyi éeyë fë ñeyilte kotta húlté. Na hen daaha nii wa fi paana ya béeb ñeyute kooda, húlté te ow lahay na koy. ³² Filoon fe, di fi belaa tahte bal húlté. ³³ Kon leegi, yiin nay kolee bëewë búudé rë, daa nay lahee belaa waa na te wa béeb koorute ri ? »

³⁴ Yéésú won wa tih : « Bëewë feey fi bee na koorantuu ; ³⁵ ndaa bëewë yéñké biti Koope otte biti wa warutee koloh búudé, wa haal pesa na ac ra, bín fë rëe, wa ii kooranta'. ³⁶ Wa ii míní húl, wa ay madee a malaaka ya. Wa ay hene koyi Koope, bi nay ri waa kèllé búudé. ³⁷ Biti bëewë húl rë ay kèllú búudé, Mëyiis teeba'te na yii lante filib Téerëe na won di Koo-Yíkëe filib dúufé na njaaroh ra biti daa ri "Koope fi Abraham, Koope fi Isaak, Koope fi Yakop" ra. »^{*} ³⁸ Yéésú baatte won tih : « Kon Koope, di Koope fi bëewë húlú rë neh, di Koope fi bëewë na pesu ra ; ndée di dñi na, wa fi éeyë yí yaa béeb lísúu pes. »

³⁹ I ow di yëeddëh yí kootii Mëyiis beyute una tígí daaha wonu ri tih : « Bahaa, wonu ñeete waal. » ⁴⁰ Ow kaañlay rii meelil yin kay.

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?

(Saame Maccëe 22.41-46 ; 23.1-36 ; Marka 12.35-40)

⁴¹ Yéésú baatte won bëewë tih : « Ow míné' won biti Buura Koo fal ri ra sédi Dawit díh ? ⁴² Di fi Dawit won filib téerëe laha' yeekaa yi kañaa ya ra tih : "Koo-Yíkëe won Yíkú sé' tih : Tooke hébis sé', ya'i ñamaa fi so' deh, ⁴³ nú bín nëy mü yíssée kaa'oh yu hen tíkëe yí kottu ra." »^{*} ⁴⁴ Di fi Dawit dëeké' ri Yíkëe rëe, kon Buura Koo fal ri ra míné' hen sédi díh ? »

⁴⁵ Bi na síkirúu rí bëewë béeb, Yéésú won taalibe yi tih : ⁴⁶ « Lah mëyti yëeddëh yí kootii Mëyiis, wa fa tilëesúu a búub gaan, te wa fahuu biti wa woduun a ya' ana këemmë rë. Wa tookuu ñaanna kèllëh di íliyyë na daguu yéwúddé Koope ra, te daa wa na débúu ñam biti ndaje lah. ⁴⁷ Daa

* **20:22** 20.22 Sesaar :Bín fë, bëyi húmú hen buur di Rom béeb dëekúu daaha. * **20:37** 20.37 Saame Kolohi koyi Israyel Ésip 3.6 * **20:43** 20.43 Saame Kañaa ya 110.1

wa lukuu maañ ñañ ndah teeɓa'i affi wa, te añcañ, daa wa na ɓeyu alalli beleɓɓa yaalli wa húlú rë. Daani wa nay lukee misik. »

21

Sarahi belaa yaali húl rë (Saame Marka 12.41-44)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú ɓéyídté afi, otte i yíkëe alal na ɓeku hélíis ifi saraha filíɓ Faam fi gaani Koope. ² Di otte belii yaala húlté ɓal, bi ñakke nñi ñak, bekke na hanjar yutuud' ana. ³ Di won tígí daaha tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : saraha yera' ñëkídí bee lahay yaal bee ra, luk yi ɓëewí kayya ɓééɓ lah solo. ⁴ ɓëewí kayya ɓééɓ yeruu yee lukus alal mi wa ra, ndaa di filíɓ ñagi, belaa yera' iña laha' ri ra ɓééɓ, yee waɗ ñii pesaa koon ra. »

Poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fii rë (Saame Maccëe 24.1-21 ; Marka 13.1-19)

⁵ Lahte ɓëewí na húmú wonu ñee ñama' Faam fi gaani Koope ra a la' yi wunna taɓahuu ri ra, a iñi wunlaa ya hom na, yee jéɓélú ɓëewë Koope ra. Yéésú won wa tígí daaha tih : ⁶ « Bis ay lah, iña olu ñon yee ra ɓééɓ ay ɓëp nñi la' ii tíkëh sun la' kay. » ⁷ ɓëewë meelute ri wonu tih : « Bahaa, yii baaha ay lahe kirih ? Yi nay teeɓee bitii yii baa ee saañ lahe ra ? » ⁸ Yéésú won wa tih : « Mëytii ! Ow ɓanay ron nofa'. Ow caak ay aya' tii so' won bitii daa wa Kiristaa, mbée wahtaa lahte. Ndaa ngënë sikirii wë. ⁹ Don keloh ban haa' gin a gin a ban tíkënté' af raa, ngënë tiiiti : iñyaa waɗti laha laho paay, ndaa ñeeɗa túkkii ëldúnë laheh doom. » ¹⁰ Di baatte won tih : « Gin ay yejoh gin haa', nguur haa' a nguur ; ¹¹ feey fa ay hégiyéh hégiyéh yi misikke, yaab a jérrí na kara' ay haal i ilíy feey fa ; kimtaanni tiitdë'té ɓal ay olu sun-Koo. ¹² Ndaa balaa yaaha ɓééɓ rëe, af so' ay tah ñon habu ñon moklu. Don ay kúru, ñon téekdu këm filíɓ ilíyyë na ñaguu yëwuɗdë Koope ra, wa aattiya' ron, ñon ɓeku kasu. Don ay kúru fii i buur a fii i gëernëer. ¹³ Iñyaa ay tah ñon seede yee yúhu ñon soo na ra. ¹⁴ Kon yúhi bitii ñon lahuu yii sídúun ñon di yee nay ron layee ra, ¹⁵ ndée bín fë rëe, daa mi nay ron teeɓee yee nay ron wone ra, a nufa nay ron rii wonee ra, nñi ow yínë sah di kaa'oh yon ii naa mín yin te wa ii ron mín lof. ¹⁶ Baappon sah a yaayyon, koy-yaayyon, mboko yon a kooyyon ay ron yaay ; i ow ñon na ay hawu húl. ¹⁷ Af so' ay tah ɓëewë ɓééɓ kaa' ñon. ¹⁸ Ndaa karal fen yínë sah ii kanoh affon. ¹⁹ Lah hébí híin, ñon ay múcée daaha. ²⁰ Tii nñi ñon ot i soldaar giw Yerusaleem raa, lah yúhi bitii poyi gina leɓohte.

²¹ « Tígí daaha, ɓëewë nay home Yúdee rë heguun ñaññin, ɓëewë nay home Yerusaleem ra wuloh, te ɓëewë nay home luufin ra banti haal gina. ²² Waalli yaaha, Koope ay keen sun fi ɓëewë, ti ñee bíníyúu iña filíɓ Téerëe rë ɓééɓ nen. ²³ Mas beleɓɓa nay poke loo bín fë rë a yee nay ɓëpíré rë ! Ndee ɓëy gina ɓééɓ ay mok nñi mok, ndah Koope ay teeɓa' neebi. ²⁴ Wa ay hawu húl a jépíl, wa habu ñaam hasлуу filíɓ ginni kayya ɓééɓ, te ɓëewë yëwuɗ neh ra ay togisa' Yerusaleem nñi wahtii wa lah. »

Nimili Koy-ɓëe' (Saame Maccëe 24.29-35 ; Marka 13.24-31)

²⁵ Yéésú baatilte won tih : « Ay lah iñi ay tinnúduu na'a, céyín fë a hulla na. Húni mboowaanna kisi fë ay tah affi bëewë feey fa béeb kúnëh pak ; ²⁶ doole ya sun béeb ay bëlkisëh. Ay lah bëewi tüt nii maanndee húl ndah níbi yee nay lahe feey fa ra. ²⁷ Tígí daaha, bëewë ay ot so' mi Koy-bëe' mi aye filib nér, mi ñéerë' a doole a ndam gaan. ²⁸ Don ot iñyaaha dale lah rek, lah kélii don seh, don yúh biti lej ron muc. »

²⁹ Filoon fi baaha, Yéésú ñeyaatte wa léeh won tih : « Èlsí tal kilik : ³⁰ don ot di capuse rek, don yúh biti lee ri lah koy. ³¹ Ti daaha nen, don ot iñyaaha lahe raa, lah yúhí biti Nguur ki Koope lebohte. ³² Mee ron won kaaf ka ra ee biti bëy jamanii bee ii múk te iñyaaha béeb laheh* . ³³ Sun a feey ay múk, ndaa unni so' ii mëssi múk. »

³⁴ Yéésú baatte won tih : « Cégí affon ! Keeññon banay dérkis ñammi neñña, hani misiga a iñi feey fi beh, toñeh bisi baa ay ron beettiye. ³⁵ Di na haba' mbëp yak nen, yii baa ay beettiye bëewë feey fa béeb daaha. ³⁶ Cégí affon, don dage Koope faraah, nda don mín lah doolii múcúun don iña nay lahe yaa ra béeb, te don mín cañ fi so' mi Koy-bëe' . »

³⁷ Yéésú enda' yëeddë' filib Faam fi gaani Koope ; ndaa finiin lah raa, di saya' sun fi danj Ëliffë di nee' na. ³⁸ Te Koo yíil baab cúb rëe, bëewë béeb ayuu Faam fi gaani Koope sikirée ri.

22

Cañi Yudaas yaayi Yéésú

(Saame Maccëe 26.1-5, 14-16 ; Marka 14.1-2, 10-11)

¹ Feedi mbúurú njeñe ya na wonuu Paak ra ee saañ lahe ra. ² Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis na saamu nufa nay waa hawee Yéésú húl rë, ndaa wa kaañuy bëy gina.

³ Tígí daaha, Seytaane haalte Yudaas fa na wonuu Iskariyot te non taalibe yí sabboo a ana ya ra. ⁴ Daaha, Yudaas yíppée pay kélfë yí seeyoh ya na a kélfë yí wohoh yí Faam fi gaani Koope, wa peenute dee nay ri waa yaayee Yéésú rë. ⁵ Keeññi wa sosse nii sos, wa gapute ri hélis. ⁶ Yudaas tahte yee wonu wa ra, na anti saam wahtaa nay rií damaalee Yéésú nii ri yaay wa ri, te ow yégéh rë.

Millëeni Yéésú reer a taalibe yi

(Saame Maccëe 26.17-30 ; Marka 14.12-26 ; Sañ 13.21-30 ; 1 Korente 11.23-25)

⁷ Filib feedi mbúurú njeñe ya, bisa na hawuu har fi Paaga ra lahte. ⁸ Yéésú wolte Peer a Sañ won wa tih : « Tili don waaye reeri Paaga. » ⁹ Wa wonu ri tih : « Fu faha' biti fun waayuun di tígí dih ? » ¹⁰ Di won wa tih : « Sikiríi ! Don haale gina raa, don ay tee'a' a ow yaal kúf pen muluñ. Lah ñeyí tala nii faam fa nay rií haale ra. ¹¹ Don lah na raa, wëni yikii faam fa tih : “Yëeddëhë daa nah fun meel ro lasa nay ñamee bani taalibe yi reeri Paaga ra.” ¹² Hen daaha raa, di ay ron teeb lasi gaani paa' sun, bi yugusate nii wocce : yii nay yen sohlee béeb in në. Don ay waayee reeri Paaga daaha. » ¹³ Peer a Sañ suute, wa deefute iña béeb ti dee húmú wona' wa Yéésú rë nen. Daaha, wa waayute reeri Paaga.

* 21:32 21.32 Yerusalem poo kíl sabay iniil (40) filoon fe.

14 Laha' wahtaa ra, Yéésú a apootarri goorute na reeru. 15 'Di won wa tih : « A dee faha' mi biti yen bok reeri Paagi bee ra, balaa wahtaa nay mi mokluu ra lah ! 16 Mee ron won da ee bitih : mi ñamil reeri Paaga ní ití fi teebuu Nguur ki Koope. » 17 'Di beɓpe kaas béen tígí daaha, simpé Koope won tih : « Béyí béen yeh, don wora' wa hanndal kon ; 18 te mee ron won ra ee : dala'te woteh, mi hanil béen ní bín nay ayee Nguur ki Koope ra. » 19 Filoon fi baaha, di beɓpe mbúuru, simpé Koope, lecsa'te ri, yedte taalibe yi won wa tih : « Mbúurii bee faan so', af ron tah mi yera' ri. Lah pégí yii beh, nérséhí sè'. » 20 Reeruu wa ní wocce ra, di yedte wa kaasi béenē ɓal, won tih : « Kaasi béení bee daa yii hasa pokalsa' Koope a bëewë ñeya'te ri ñif mi so' ra. Wa ay keen ndah don. 21 Yúhí biti bëe' nay soo yaaye ra, funi daa boku loon ee. 22 Kaah biti so' mi Koy-bëe' mi wadtee húl ti di faha' ri Koope ra nen ; ndaa mas bëe' nay soo yaaye ra ! » 23 Tígí daaha, taalibe ya na meelantuu bëe' nay page yii baa filib fi wa ra.

Bëe' lukki gaan ra

24 Filoon fi baaha, taalibe ya yefuute taasanta'i misikke hanndal ki wa, fahuu yúh bëe' wadti habuun biti daa ri lukki gaan waa na ra. 25 Yéésú won wa tih : « Buurri ginna daa na nootu bëewí kayya, kélfë yë saame tii sun fi bëewë. 26 Ndaa don waruy hena' daaha. Bëe' lukki gaan don na ra kay, wadti habaa afi bëe' lukki yin da ; bëe' nē tūuyë' rē wadti habaa afi sūrgú bëewë béeb. 27 Daa lukki gaan hanndal ki bëe' took na ñam ra a sūrgëe tikiđ dí loona ra ? 'Di bee na ñam ra neh a ? Añcañ, mi man sūrgë don na nen ! 28 Don fi yeh, don mēsúy sēe hel na moklu so' bëewë rē. 29 Di yera' so' Baaso' Nguur ka, mi yera' ron ri daaha ɓal : 30 yen ay bok ñam a han Nguur ki so', te don ay took ñaani Nguur ka, don ilíf talli sabboo a ana yi Israyel. »

Woni Yéésú biti Peer ay taasa' yúhí

(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Sanj 13.36-38)

31 Filoon fi baaha, Yéésú won Peer tih : « Simon, sikírëh sè' ! Seytaane danke nda ri mín rën hégíy ti di na niikë' belef nen. 32 Ndaa mi dagidte ro nda fu ban soo sūgëh. Te fu nimil soo na raa, lah one koy-yaayyu ya'. » 33 Peer won di tih : « Yíkëe, tígë nay fuu bekuu kasu ra, may naa beku ; fu hawun húl, may naa hawu. » 34 Yéésú won di tih : « Mee roo won da ee Peer : fiisiin ki paan, fay taasa' biti fu yúh sè' ní hen waal éeyë. »

Woni Yéésú taalibe yi biti wa koloh affi wa

35 Yéésú antee waa won béeb tih : « Wola' mi ron, don suute, don kúrúy héliis, don kúrúy nafa a ñafad' ra, don ñakute yin a ? » Wa wonu ri tih : « Fun ñakuy yin. » 36 'Di won wa tígí daaha tih : « Iña lofisohte ! Dala'te woteh, bëyí lah héliis kúrë, bëyí lah nafa kúrë ; te bëyí lahay ganaay wadtee yaay sabidoori lom yinë. 37 Yúhí biti Téerëe won sun fi so' tih : "Di kidëliúuté bëewí bossa na."* Mee ron won da ee biti yii baa wadti laha laho, te ri lahte ní wocce. » 38 Taalibe ya wonu tih : « Yíkëe, jépil ana ayee ee ! » Yéésú won wa tih : « Wona dúmpé ! »

Daji Yéésú sun fi daji Èliffë

(Saame Maccëe 26.36-46 ; Marka 14.32-42)

* 22:37 22:37 Saame Isayii 53.12

³⁹ Yéésú antee koloh saañce ðañj Ëlíiffë ti merees nen, taalibe yi ñeyute tali. ⁴⁰ Lahuu wa ðín fë rë, ði won wa tih : « Dëgí Koope toñeh ðon ay keene fiiri Seytaane ! » ⁴¹ Di helte wa daaha hécëhtë yutuud, yekke na ðañj Koope ⁴² won tih : « Baap, hém nefa' ro, éccíré guli coono fi bee wuloh so' ! Ndaa di mín ðii man béeb, yee nay lahe ra banan hen yee faha' mi ra, ndaa bee faha' fu ra. » ⁴³ [Tígí daaha, malaaka di malaaka yi Koope céppé hílibí. ⁴⁴ Keeña dúmpé ces, ði na baatti ðañj. 'Di opa' opoo níi opa'a man ñif nen, na siit feey.] ⁴⁵ Woca' ri ðañja ra, ði kolohte, nimilte taalibe yi na. Di ðeef wa súfúñú súfúñë níi wa na nee'u, ⁴⁶ ði won wa tih : « Don nee'u yih ? Kéli ðon ðañj toñeh ðon ay keene fiiri Seytaane ! »

Hami Yéésú

(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ; Sañ 18.3-11)

⁴⁷ Yéésú hom wona, lahte dúukéli bëewí ayute, ñéerúuté a Yudaas fa non taalibe yi sabboo a ana ya ra. Yudaas lebohte Yéésú, na faha' fëeni. ⁴⁸ Yéésú won ði tih : « Yudaas, fu yahti ac yaayi so' mi Koy-bëe' rëe, fay soo fëené fëené è ? » ⁴⁹ Bëewë ñéerúu a Yéésú rë, oluu wa yee na saañ lahe ra, wonu ri tih : « Yíkëe, fun beβ jépíllí fun, fun yejoh wa haa' a ? » ⁵⁰ Tígí daaha, ow yínë waa na paanjke súrgíi seeyohi gaana jépíl, lecce nufi ñamaa fa. ⁵¹ Yéésú won wa tih : « Yédíí ! Topaa baaha ! » Di leβpe nuf bëe', nufa wahte. ⁵² Di na anti won a kélfë yí seeyoh ya, kélfë yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, a baha ya gina ayu hami ra tih : « Don ayuu yi ðeeha a jépíl a i duud' hami so' man mi banndi nen ? » ⁵³ Mi húmú homa' ðon na faraah filiβ Faam fi gaani Koope, te ðon kaañuy soo ham. Ndaa wahtoon daa lah, elga onuu Seytaane doole sun fi so' ra. »

Taasa'i Peer yúhi Yéésú

(Saame Maccëe 26.57-58, 69-75 ; Marka 14.53-54, 66-72 ; Sañ 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Wa habute Yéésú, kúrúté rí faam seeyohi gaana. Peer húmú filoonaa filoon, ñeete talli wa. ⁵⁵ Lahte bëewí kéd'ðuté kii filiβ faam fa, tookute na yoonnduu. Peer acce, tookke waa na. ⁵⁶ Lahte belii légéyë' faam fa otte Peer níiñi kii kë, yíidté rí níi won tih : « Bëyí bee bal non bëewí. » ⁵⁷ Ndaa Peer taasa'te won tih : « Mi yéeh bëe' na wona' fu ra yaa ow ! » ⁵⁸ Tikëh yutuud, ow kay otte ri, won tih : « Do bal fu non bëewí. » Peer won ði tih : « Mi noneh na dé' ! » ⁵⁹ Hente kiis, ow kay ayilte, digidte uni won tih : « Lahte il bal ! Bëyí bee non bëewí ; ndah ði bëy Galile. » ⁶⁰ Ndaa Peer won ði tih : « Mi yéeh yee na won fu ra do ! » Di hom wona, na mín ríi lúsíð ðë paan fiisohte. ⁶¹ Yíkëe yíssëhté Peer na, yeelte ri. Tígí daaha, Peer nérsëhté yee húmú won ði Yíkëe rë biti fiisiin ki paan, ði ay taasa' biti ði yúh rí níi hen waal éeyë. ⁶² Di antee dúh ëssín na looy looyi misikke.

Dalaani mogi Yéésú

(Saame Maccëe 26.67-68 ; Marka 14.65)

⁶³⁻⁶⁴ Bëewë në húmú wuhu Yéésú rë pokute illë, na labisuu ri, na ñaawlu ri, meelute ri wonu tih : « Fu yonente saa bal ? Wone bëe' lab do ra ! » ⁶⁵ Wa wonute ri i won bos kay caak.

Tëekrí Yéésú këemí yëwúððë

(Saame Maccëe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Sañ 18.19-24)

66 Yíilë' Koo ra, baha yi yëwúdfë, kélfë yí seeyoh ya a yëddëh yí kootii Mëyíis tee'uute, tëekrúté Yéésú këem, 67 meelute ri wonu tih : « Won fun nda daa fu Buura Koo fal ri ra raa. » Di won wa tih : « Mi won d'on biti daa mi, d'on ii soo gém, 68 te mi meel d'on, d'on ii soo tiil. 69 Ndaa, kola'te woteh, so' mi Koy-bëe', may took hëbs Koope fa mín béeb rë, mi hom ya'i ñamaa fi. » 70 Wa béeb wonu tih : « Kon fu Koy Koope a ? » Di won wa tih : « Don wonute ri, daa mi ! » 71 Wa wonu tígí daaha tih : « Yen ay pagilee seede yih ? Di d'uhídté ri búkí nù wocce ! »

23

Kúrí Yéésú fí Pilaat

(Saame Maccëe 27.1-2, 11-14 ; Marka 15.1-5 ; Sanj 18.28-38)

1 Bëewë béeb koluute, kúrúté Yéésú Pilaat gëernëerë në, 2 na yabu ri iñyee wonu tih : « Di homa' daaha beke bëy gina nuf, kaddee wa yera' tùm, te ri tík afi Buura Koo fal ri ra. » 3 Pilaat meelte Yéésú won d'i tih : « Daa fu buuri yëwúdfë è ? » Yéésú won d'i tih : « Fu wonte ri, daa mi ! » 4 Pilaat won kélfë yí seeyoh ya a bëewí kayya húmú në rë béeb tih : « Mi olay yii mín tah ow keen sun fi bëyí beh. » 5 Ndaa bëewë baatutee béyíd unni wa sun na wonu tih : « Di ñeya' yëddë' yí, yahe nuffi bëewë. Di dala' Galile, ñeete Yúdée béeb nù ri lahte dee woteh. »

6 Kela' Pilaat unni yaa ra, d'i meela'te won tih : « Di bëy Galile woo ? » 7 Bëewë wonu ri tih : « Di dék në kay ! » Pilaat yúhté biti Erot daa ílíf Galile fi baaha, te d'i fi Erot húmú Yerusalem waalli yaaha, d'i yeelte yëñ bëewë kúf Yéésú d'ii na.

8 Ola' Erot Yéésú rë, keeña sosse nù sos, ndah ri húmú kelohte ban fi, te ri maañcee faha' oli. Di faha'te rii ot page kimtaan. 9 Di meelte ri yin caak, ndaa Yéésú tahay búkí d'ii na. 10 Kélfë yí seeyoh ya a yëddëh yí kootii Mëyíis digirute unni wa na yabu Yéésú yin caak. 11 Erot a soldaarri bal na ñaawlu Yéésú, bekute ri búubí wunte na këekkëliyú rí. Filoon fi baaha, Erot yejaatte ri Pilaat na. 12 Erot a Pilaat na húmú tëfrëntíih kúí, ndaa dala'te yíin fin fa wa henute kooy.

Tígí Yéésú húl

(Saame Maccëe 27.15-26 ; Marka 15.6-15 ; Sanj 18.39 nù 19.16)

13 Pilaat dëekrëhté kélfë yí seeyoh ya, baha ya a bëy gina, 14 won wa tih : « Don wonu ti bëe' komu ron so' bee ra yaha' nuffi bëy gina yahoo. Mi meela' ri fiyën, ndaa mi olay yin di iña yabu ron d'i ra. 15 Erot bal daaha, daa tah d'i yëñ ri soo na. Bëyí bee pagay yii cal d'i hawu húl. 16 Cëe mi labíroh ri laraw, mi yeris ri. » [17*] 18 Ndaa wa béeb na d'aañjuu wonu tih : « Hawe ri húl, fu d'úhrííd fun Barabaas. » 19 Di fi Barabaas húmú non bëewë na haa'uu njíttí gina ra, te ri húmú happe ow húl bal, daa tah ri téyú kasu.

20 Bi faha' Pilaat yeddi Yéésú, d'i beyaatte una, woni biti Yéésú pagay yin bos. 21 Ndaa bëewë baatutee d'aañjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah bal ! Daaye ri kurwah ! » 22 Pilaat beyaatte una waali éeyë fë won wa tih : « A ri pañ yii bosí bih ? Mi ollay ri yii cal hawaa húl. Cëe mi labíroh ri laraw, mi yeris ri. » 23 Ndaa wa na baatuu d'aañjoh na wonu tih : «

* 23:17 23:17 Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bínfyí yii beh : Lahaa feedi Paak béeb, Pilaat wadtee d'úhrííd bëy gina ow yínë kasu, yeris ri.

Daaye ri kurwah bal ! Daaye ri kurwah ! » Daañjohi misiga kùrèelèhté Pilaat ²⁴ nii ri tahte pagri wa yee fahuu wa ra. ²⁵ Tígí daaha, Pilaat dúhídté Barabaas fa fahuu wa biti daa yedfdun ra, dí fa yahi nuffi bëewè a hap ow húl daa húmú tah ri téyú rë, yedfda'te wa Yéésú.

*Kúrí Yéésú tígè nay rii hawuu húl rë
(Saame Maccèe 27.32 ; Marka 15.21)*

²⁶ Na kúru soldaarra Yéésú tígè nay rii hawuu húl rë, wa tee'uute a bëyí dék Siren, hínú Simon, deef dí kola' meey. Wa habute ri, enute ri kurwaha, ñeyrúté ri filoon Yéésú. ²⁷ Ow caak ñeyute filoon Yéésú. Beleb caak húmú filiḅ fi wa, na fogu ri na hawuu. ²⁸ Yéésú yíssèhté waa na, won wa tih : « Don fi belebbi bëy Yerusalem, ngënë léeyí sè', léeyí affon a koyyon ! ²⁹ Jamanu ay lah, bëewè won tih : "Lahute sos-keef, belebba mínih pok loo ra, yee mèsúy lah koy, yee mèsúy kúu rë !" ³⁰ Tígí daaha, bëewè ay nah danḡa keen sun fi wa, won dúḡḡè súuy wë. ³¹ Kilik hilsid daa míntí henu dee raa, mas kilik sühíd ! »

³² Soldaarra kùrèelúuté banndi ana bal, yi ay hawu húl a Yéésú.

*Daayi Yéésú kurwah
(Saame Maccèe 27.33-44 ; Marka 15.22-32)*

³³ Lahuu wa tígè nè wonuu Këeḡ-af ra, wa daayute Yéésú kurwah. Wa daayaaluute banndi yi ana ya bal : bëyí yínèe paa'te Yéésú ya' ñamaa, yínèe paa'te ri ya' sugu. ³⁴ Yéésú won tígí daaha tih : « Baap, baale wa, ndée wa yíh yee na pagu wa bee ra. » Soldaarra púlúfuté búubbi Yéésú, woruute wa hanndal ki wa. ³⁵ Bëewè cagute na olsuu. Kélfé yí yëwúdfé na ñaawlu Yéésú wonu tih : « Di sëmléey i ow kay woo ? Di sëmlée afi bal hena biti daa ri Buura Koo fal ri ra kaah ! » ³⁶ Soldaarra na ñaawlu ri bal. Wa beyute bineegar, lebuute ri na fahuu hënnidí, ³⁷ wonu ri tih : « Hena biti daa fu buuri yëwúdfé rëe, sëmlée afu ! » ³⁸ Wa biníyúte unni yee yeedda' ki afa sun : « Bëyí bee daa buuri yëwúdfé. »

³⁹ Banndii yínèe hom sun fi kurwahi, na sol Yéésú won dí tih : « Fu won neh daa fu Buura Koo fal ri ra a ? Sëmlée afu, fu sëmlé' fun na bal ! » ⁴⁰ Ndaa banndii yínèe na won afa tih : « Do fu kaañce Koope dé' ! Doni bëyí bee daa boku daan ee. ⁴¹ Bi yen wadte : yen yínlú iña pagu yen dá kat ! Ndaa dí fi bee pagay yin fos. » ⁴² Di antee won tih : « Yéésú, lah hele nuf soo na biti fu took Nguur ku. » ⁴³ Yéésú won dí tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee : woteh fee Koo beh, fay home soo na Aljana. »

*Húli Yéésú
(Saame Maccèe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Saḡ 19.28-30)*

⁴⁴⁻⁴⁵ Laha' na' leelu af ra, gina béeb ñúussé túf nii mitte wahtu éeyè. Ridii bídí Faam fi gaani Koope dap tígí selaa nii sela ra, dadte dala'te sun nii feey, bisèlsé'té ana. ⁴⁶ Yéésú d'asse foḡ tígí daaha won tih : « Baap, mi tikké coonaa fi so' ya'u. » Wona' ri unni yaa nú wocce ra, dí yedfohte lússé. ⁴⁷ Ola' kélfii soldaara yee lah ra, dí kañce Koope won tih : « Bëyí bee bëyí júbpé kaah ! » ⁴⁸ Oluu bëewè maasuu ra yee lah ra, wa tikuté ya' yi wa affi wa na looyu na nimilu faam. ⁴⁹ Kooyi Yéésú béeb cagu hanndal na olsuu yee lah ra. Belebba húmú ñéerúu a Yéésú dala'te Galile ra húmú filiḅ fi wa.

*Haji Yéésú**(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Saŋ 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Lahte bëyí dék Arimate di Yúdée, hinú Suseef, dī non baha yi bëy këemí gaani yëwúddë. Di bëyí baahte te júbpé, te ri na húmú sehaaloh ayi Nguur ki Koope. Húlë tikú baha ya Yéésú rë, dī ñéerëey në. ⁵² Di payte Pilaat na meelte ri búudé fi Yéésú. ⁵³ Tahra' ri Pilaat ra, dī nuulidte búudé fë kurwaha, líiwte rí perkal, kúdté rí dappe ri kolom ki yotu loo la', bi yéŋké biti búudé hëcdúy në. ⁵⁴ Wahtu ya tas balaa bisa na hílsúu yëwúddë rë lah caaklilay. ⁵⁵ Belebba na húmú ñéerúu a Yéésú dala'te Galile ra, ñeyute tal Suseef, wa olsuute nuŋa, olute dee fëndúu búudé fi Yéésú rë. ⁵⁶ Wa nimilute faam, waayute i yin heeñlaa a laakkoloñ, yugusii búudé fë. Laha' bisi hílsëe rë, wa hílsúuté ti di túuyúu rí nen.

24*Kolohi Yéésú búudé**(Saame Maccëe 28.1-10 ; Marka 16.1-8 ; Saŋ 20.1-10)*

¹ Dimëesë, belebba koluute miir-miirin, kúréelúuté iñi heeñlaa ya húmú waayu wa ra, suute tígë hacuu Yéésú rë. ² Lahuu wa ra, wa olute biti la'a húmú kúnúu búk luuya ra píníjúté hatin. ³ Wa haalute, wa ðeefuy na búudé fi Yéésú-Yíkëe, ⁴ affi wa kúnèhté. Ow ana yi bekúu búuñbí na tak feeñiyuute wa tígí daaha. ⁵ Belebba títúté, líhúté púkkí wë feey. Bëewë wonu wa tígí daaha tih : « Bëyí ee pes ða saamuu dī filiñ bëewë húlú rë ? ⁶ Yéésú íníh në, dī këllúte búudé. Nérsú yee húmú won dī ron homa' ri Galile ra biti ⁷ dī fi Koy-bëe' wadtee yaayu bakaaroh ya, dī daayu kurwah, waali éeyë fë filoon fi húlí dī koloh búudé. » ⁸ Tígí daaha, wa nérsúuté unna húmú won Yéésú rë.

⁹ Belebba koluute luuya daaha suute, bíllúte iñyaaha béeb apootarri sabboo a yínë yë a bëewí kayya na húmú ñéerúu a Yéésú rë béeb. ¹⁰ Belebba yaa húmú Mari fi bëy Makdala, Saan, Mari yaafi Saak a i beleb kay. Bíllúu wë apootarra ra, ¹¹ wa habuu biti belebba yíh iña na wonu wa ra, tahte wa gémúy wë. ¹² Filiñ fi baaha, Peer nampee múké luuyin. Laha' ri yérèntèhté rë, dī ðeef na boyya kut. Di nimilte faam éempé ní em di yee lah ra.

*Feeñiyohi Yéésú taalibe ana di waali Emayus**(Saame Marka 16.12-13)*

¹³ Yiin fi baaha, lahte taalibe ana yi na suu gina na wonuu Emayus ra, bi hécèhté a Yerusaleem yii mitte tíl wahtu ana, ¹⁴ na gonlu sun fi iña lah ra béeb. ¹⁵ Wa homu gonla unni wa na béyrèh sun, Yéésú dabpe wa waala ñéeré'té a wa. ¹⁶ Wa olute ri, ndaa lahte yii úmpé wë ní wa yúhsúuy rí. ¹⁷ Di won wa tih : « Don gonlu yi waala ? » Wa yípútée caŋ, kanammí wa sáfúñcé ní sáfúñ. ¹⁸ Ow di waa na hinú Kelewofaas won dī tih : « Doni afu kut di Yerusaleem daa yíh yee lah waalli yee ra maan ? » ¹⁹ Yéésú won wa tih : « Baaha yi daaha ? » Wa tahute wonu tih : « Fu kelaay yee kat Yéésú fi bëy Nasaret ra a ? Di húmú yonentii lahte sañ-sañ di pagad a wonad fii Koope a fii bëewë béeb. ²⁰ Kélfë yí seeyoh yi yen a njítti yen kúrúte rí faam buur, dī aattiyuute húl, daayute kurwah. ²¹ Fun lahute yaakaar biti koon daa ri nay sémlee Israyel ; ndaa see' ! Di filiñ fi baaha, iñyaaha lahte hente waal éeyë woteh te ow olay yin. ²² Añcaŋ, i beleb di

fun na éemílúté fun. Wa payu luuyin miir-miira oroh, ²³ wa oluy búudé fí Yéésú, wa ayute bíllúté fun biti i malaaka feeñiyuute wa, wonute wa biti dí ee pes fá. ²⁴ Filoon fe, i ow di fun na payute, olute biti iña wonu befebba ra béeb lahte. Dí fi Yéésú nék, wa oluy ri ! » ²⁵ Yéésú won taalibe yi ana ya tígí daaha tih : « Lúh-nuffi yeh ! Don gémyú iña wonu yonente ya ra gemé doom a ? ²⁶ Buura Koo fal ri ra wadtee ñee coono fi bah, anti haal ndami. » ²⁷ Dí na an waa poysiif iña bíníyú sun fi ra béeb, dala'te kootii Méyiis, ñeete tééré yé bíníyú yonente ya ra béeb.

²⁸ Tilúu wé ní wa lebuute gina na suu wa ra, Yéésú na bën'bëndëh baret, ²⁹ ndaa wa caguute ri wonu tih : « Fu saañ dih ? Tase fun na deh ! Na'a yëllëhté te Koo ee saañ elke ra. » Tígí daaha dí ñéeré'té a wa, wa suute faam. ³⁰ Wa tooku reer, Yéésú bebbe mbúurú simpé Koope, lecsa'te ri yedte wa. ³¹ Affi wa kúnsëhté tígí daaha, wa yúhsúuté rí. Ndaa ri hente mes, wa olluy ri. ³² Wa na wonantuu hanndal kí wa tih : « Yii baa daa tah keeñni yen sos ní sos na won dí a yen waala, na poysiif yen iña bíníyú Téerée rë ! »

³³ Wa yípútée koloh, nimilute Yerusalem. Lahuu wa ra, wa deefute apootarri sabboo a yíné yé a béewé nē ñéerúu a wa ra tee'uute. ³⁴ Wa wonu taalibe yi ana ya tih : « Yíkée këllúté búudé kaah ! Dí feeñiyohite Simon. » ³⁵ Wa fi ana yi yaa bal bíllúté wé yee lah waala ra a dee yúhsúu wé rí na lecsa' ri mbúurée rë.

Feeñiyohi Yéésú taalibe ya

(Saame Maccëe 28.16-20 ; Marka 16.14-20 ; Sanj 20.19-23 ; Tilëdí apootarra 1.6-11)

³⁶ Taalibe yi ana ya homu wona, Yéésú hente jalañ fii wé béeb, won wa tih : « Cëliiri yaawe ! Hëmií jaamma ! » ³⁷ Ndaa wa títú títé ní affi wa kúnëhté ; wa habuu biti koon yaa yébitëh. ³⁸ Yéésú won wa tih : « Don títú yih ? Haala' yi ní ñon na lahu nuf ana ? ³⁹ Èlsii ya' yi so' a kotti so' : yaa so' kay ! Lébi faan so' ñon olsoh ! Yébitëh na lah bo' faan ti so' nen a ? » ⁴⁰ Wona' ri wa iñyaa ra, dí teebe wa ya' yi a kotti. ⁴¹ Sosi keeña a éemé homuu wa ra, tahte wa mínih rúu gém doom. Tígí daaha, dí meelte wa won tih : « Don lahute yii ñamun dee a ? » ⁴² Wa yerute ri koy jén hütú. ⁴³ Dí bebbe jéné ñampe ri fii wé.

⁴⁴ Dí antee waa won tih : « Húmú homa' mi leeloon ra, mi wonte ron unni yeh : « Iña wonu sun fi so' filiñ kootii Méyiis a tééré yi yonente ya a Téerii kañaa ya ra béeb wadtee lah. » » ⁴⁵ Tígí daaha, Yéésú panke ní affi wa kúnsëhté, wa yúhúté yee won Téerée rë. ⁴⁶ Dí won wa tih : « Bíníyúté biti so' mi Buura Koo fal ri ra, mi wadtee mok ní mok, te waali éeyé fë filoon fi húlí sè', may koloh búudé. ⁴⁷ Te dala'te Yerusalem, heetta èldúné béeb warute waariyu di tii so', wa lof pesad Koope baal wa bakaadfi wa. ⁴⁸ Don daa seede yi so'. ⁴⁹ Te so' mi beh, may cépid sun fon Ruuh-Pesëj fa húmú gap ñon Baaso' ra. Don nék, ngënë këlii Yerusalem dee ní doolaa nay kolee sun ra cép ñon na. »

⁵⁰ Filoon fi baaha, Yéésú kúdté wé waal Betani, béyídté ya' yi na barkel wa. ⁵¹ Dí hom barkeli wa na taka' a wa, Koo béyídté rí kúdté rí hëbísí sun. ⁵² Wa fi taalibe ya jaamiyuute ri anutee nimil Yerusalem, keeñni wa sosse ní sos. ⁵³ Faraah wa homuu filiñ Faam fi gaani Koope wa simé rí.

Uni Neba bíní Sanj ra Kúnsëe

Di baahi jaŋaa Sanj fa non apootarri sabboo a ana yi Yéésú rë daa bíní téerí Uni Nebi bee, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiḅ. 'Di fi Sanj nék, bínité iñi yéŋké biti Marka a Maccëe a Lúkkë bíníyúy wë, ndaa iña wonu wa ra caakke yi daa wa bok mante (1.19-28 ; Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Lúkkë 3.1-8).

Sanj wonte biti Yéésú daa Un Koope, te Una a Koope daa mësúu hom. Uni baa daa ac dékké a bëewë, onte bëewë gémú dīi na ra ní wa henute koyyi Koope (1.1-18). Di wonte biti Yéésú daa bëe' Koope wol ri èldúnë rë (6.29 ; 17.3).

Filiḅ téerí beh, Yéésú wonte biti daa ri ñama na ona' pes ḁa (6.35), daa ri niñi èldúnë (8.12), daa ri waala, daa ri Kaaf ka, daa ri na ona' pesa (14.6), daa ri nírehi kah-kah fa (10.11).

Sanj wonte sun fi :

- yii leŋke iñi éemlë' yë paŋ Yéésú teeḁa'i biti daa ri Koy Koope ra (2.1-11 ; 4.46-54 ; 6.1-21),

- yii leŋke tee'a'i Yéésú a Nikodem (3.1-21),

- yii leŋke belaa dék Samari ra (4.1-42),

- yii leŋke lëfëñidë Betsataa (5.1-18),

- yii leŋke bëe' límúu búumíḁ ḁë (9.1-7),

- yii leŋke wahtaa nay kolee Yéésú feey fi bee saaŋ ðeefri Boffa ra (14.28 ; 16.5-11),

- yii leŋke biti bëyi fi faha' yúhi Boffa ñeya' Yéésú në, ay rii yúh rë (14.6 ; 16.26),

- a yii leŋke ḁaŋa ḁagid ḁi taalibe yi, ðeŋéenté wë Boffi ra (17.1-26).

Bëyi fi jaŋi téerí bee bëeḁ ay ot biti ow mínéh yúh Boffa te ri ñeyeeh Yéésú në, ḁi fa daa Koy ka ra. Bëyi fi ot Koy ka, otte Boffa.

Bëe' na wonuu Una ra

¹ Dalaana ðeef Una na ; Una a Koope daa húmú, te ḁi fi Una Koope.

² Una a Koope daa húmú dalaana. ³ Koope ñeya' ḁii na, sakke iña bëeḁ ; lahay yii sakute te ñeyay ḁii na. ⁴ Pesa hom ḁii na, te pesi baa daa niñi bëewë. ⁵ Niiña na ḁaḁ ñúusë, ñúusë habay ri.

⁶ Koo húmú wolte bëyi hínú Sanj*. ⁷ Sanj acce seedii niiña, nda ḁi mín tah bëewë bëeḁ gém. ⁸ Di a faanaŋ fi, ḁi niiña neh ; seedii niiña daa tah ri koloh. ⁹ Niiñi bah, daa niñi kah-kah fa yéŋké biti ac èldúnë niñli bëewë bëeḁ rë.

¹⁰ Una húmú èldúnë. Koo ñeya' ḁii na sakke èldúnë, añaŋ, bëy èldúnë yíih rí. ¹¹ Di ac mboko yi na, ndaa mboko yi sikírúuy rí. ¹² Añaŋ, kaa'eeh lahte bëewi sikírúuté rí, te gémuté rí. Te ḁi onte bëewi yaa bëeḁ ní wa henute koyyi Koope. ¹³ Wa henuuy koyyi Koope di pagad yaal a beleḁ. Di yii ow daa faha' ri neh ḁal. Èe-èe' ! Koo daa paŋ ní wa henute koyyi.

¹⁴ Una hente ow, ḁi dékké filiḅ fi yen, ñéerë'té a kaah koceec a malli mínéh ḁúm, yen na olu. Yen olute ndama liil ri Koo Boffi na ra, ndama yeḁ Boffa Koy ka laha' ri yínë kut ḁa. ¹⁵ Sanj fa seedeyid' ḁi ra, húmú

* 1:6 1.6 Sanj fa na wonuu dee ra daa ri Sanj Batis.

béyídté uni sun won tih : « Bee daa bëe' na húmú wona' mi ron ra bitih : lahte bëyí ee ac filoon so' ra, dí luk soo gaan fap, ndah balaa mi ac, deef dí húmú nè. » ¹⁶ Malla kúf dí mínéh dúm dē, dí onte yen na yi caakke ní caak. ¹⁷ Koope ñeya' Mèyíis nè pokke Kootaa, ñéyídté mal a kaah Yéésú-Kiristaa na. ¹⁸ Ow èllèy Koope. Koy ka yínè kut daa èlíd dí, te dí fi baa Koope. 'Di fa hom a Boffa ra daa tee'ba' dee man dí fi Boffa ra.

Woni Sanj Batis biti dí Kiristaa neh

(Saame Maccèe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Lúkkè 3.1-18)

¹⁹⁻²⁰ Sanj seedeya' Yéésú d'eh : kélfè yí yèwúdfè homu Yerusalem wolute seeyoh ya a bëy tali Léwí Sanj na nda meel dí dí fi baa daa ri wa. Meeluu wa ri ra, dí dapay dara, seedete won tih : « So' mi Buura Koo fal ri ra neh ! » ²¹ Wa meelaatute ri wonu tih : « Kon fu wah ? Fu Éelí è ? » 'Di won wa tih : « Èe-èe', mi Éelí neh ! » Wa wonaatu ri tih : « Daa fu yonentaa a ? » 'Di won wa tih : « 'Di so' neh dé' ! » ²² Wa míllúu rí won tih : « Kon daa fu wah ? Won fun bëe' hen fu ra, nda fun lah yii léhínún bëewè wolu fun da. » ²³ Sanj lofa'te wa a unna húmú won yonente Isayii ra, won wa tih : « Daa mi una húmú d'ofoh luufa na won bitih : "Déd'dí Yíkèe waala ní júb." »

²⁴ I farisenj húmú filib bëewè wolu Sanj na ra. ²⁵ Wa yabaatute na meelu ri wonu tih : « Fu won ti fu Buura Koo fal ri ra neh, fu Éelí neh te fu yonentaa wadti ac ra neh. Kon yí tah fu na bëtis bëewè ? » ²⁶ Sanj won wa tih : « Mi hom bëtsè' bëewè a mulu' ; ndaa lahte bëyí ee filib fi bëewè deh, te d'on yíih rí. ²⁷ 'Di ee ac filoon so' ra ndaa mi haayayti liil kotti' ». »

²⁸ Yii baa laha' énfí laahi Yurdenj dí Betani[‡], tígè nè bëtsè' Sanj bëewè rè.

Har fa yera' Koope sarah ra

²⁹ Kéy fin fè, Sanj ot Yéésú na ac díi na, dí yíppée won tih : « Èlí ! Bèyí bee daa har fa nay yeree Koope sarah[§], hosii bakaad'fí bëy èldúnè rè ! ³⁰ Daa ri bëe' na húmú wona' mi ron ra bitih : lahte bëyí ee ac filoon so' ra, dí luk soo gaan fap, ndah balaa mi ac, deef dí húmú nè. ³¹ So' mi bee sah, mi húmú yéeh bëe' wad' díi hen koon da, ndaa yee kúf aya ac mi, ma na bëtsè' mulu' ra, dí biti koyyi Israyel yúh rí. »

³² Sanj wonaat tih : « Mi otte Ruuhi Koope kola'te sun céppé sun fi man bédú nen, hompe díi na. ³³ Mi húmú yéeh bëe' wad' díi hen koon da, ndaa Koope fa wol so' bëtis a mulu' ra húmú won so' tih : "Fay ot Ruuha cép hom ow na ; bëyí baa nay bëtsée a Ruuh-Pesenj." ³⁴ Te so' mi Sanj mi otte yii baaha, te mi seedete biti bëyí baa daa Koy Koope. »

Taalibe ya débúu ñee tal Yéésú rè

³⁵ Kéy fin fè, Sanj ayaatte tígè húmú wè aa' fin ra, canjke a ow ana di taalibe yi. ³⁶ Ola' ri Yéésú na roommbiil, dí won tih : « Èlí ! Bèyí bee daa har fa nay yeree Koope sarah ra ! » ³⁷ Keluu taalibe yi ana ya unni yah, wa ñeyute tal Yéésú. ³⁸ Heelta' Yéésú otte biti wa ñeyu tali ra, dí meelte wa won tih : « 'Don saamu yih ? » Wa dèekúuté rí a tii bëyí nè yèeddé' Unni Koope, wonu ri tih : « Rabbi, fu dék dih ? » ³⁹ 'Di won wa tih : « Èyí

† **1:23** 1.23 Saame Isayii 40.3 † **1:27** 1.27 mi haayayti liil kotti :Di gerek, bíníyú d'eh : te mi yinte sah pèkísí n'ih yí ñafad'fí. ‡ **1:28** 1.28 Betani :Betani fi bee bokaay a bee dékú Lasaar a Martaa a Mari ra. § **1:29** 1.29 har :Di gerek, bíníyú d'eh : koy har.

don ot. » Tígí daaha, bi deef na'a konte, wani Yéésú ñéerúuté, wa yúhúte tígè dék dí rē, wa yeelutee díidè' caan fi bisa a dí.

⁴⁰ Anndere koy-yaafi Simoŋ Peer, non bëewí ana ya keluu wa unni Sanj, wa ñeyute tal Yéésú rē. ⁴¹ Di débpi pay saami Simoŋ, won dí tih : « Fun olute Méssiifè ! » (Iti fi tii baa daa ri Kíristaa mbée Buura Koo fal ri ra.) ⁴² Anndere kúdté Simoŋ Yéésú nē. Yéésú yeelte Simoŋ níi won dí tih : « Daa fu Simoŋ, koy Sanj ; dala'te woteh, fay dēekúu Sefaas. » (Iti fi tii baa daa ri : Peer. Iti fi tii Peer daa : la').

Fílíp a Natanayel

⁴³ Kéy fín fē, Yéésú hampe waali Galile. Laha' ri ra, dí tee'a'te a Fílíp, won dí tih : « Aye fu ñee tal so' ! » ⁴⁴ Fílíp dék Betsaydaa, ñani Anndere a Peer daa boku gin. ⁴⁵ Di fi Fílíp nampee pay otte Natanayel, won dí tih : « Fun olute bëe' nē wona' Mēyiis téerii Kootaa ra, bee na wonuu yonente ya Téerēe rē : yaa Yéésú fi Suseef, bee dék Nasaret ra. » ⁴⁶ Natanayel won dí tih : « Yin wun mín dúh Nasaret nagajek a ? » Fílíp won dí tih : « Yen saañ fu tikíá afu il ! » ⁴⁷ Wa bëyute waala na suu. Ola' Yéésú Natanayel na ac díi na, dí won dí tih : « Bee daa koy ki Israyel tígí-tígí, bi yéeh nofa' ow ! » ⁴⁸ Natanayel won dí tih : « Fu yúhè' sè' dih ? » Yéésú loffe ri won tih : « Homa' fu tal eena deef Fílíp dēekēy rē doom ra, mi otte ro. » ⁴⁹ Natanayel bëyídté uni won tih : « Bahaa, kon daa fu Koy Koope ! Daa fu Buuri Israyel ! » ⁵⁰ Yéésú won dí tih : « Wona won mi ro bití mi otte ro tal eena ra, daa tah fu gém è ? Fay ot yi luk baa éemílè'. » ⁵¹ Di antee baat won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : don ay ot sun-Koo kúnsēh, malaaka yi Koope lawe sun cépé, aye so' mi Koy-bée' nē. »

2

Kilēegē lah Kanaa ra

¹ Waal ana filoon fi baaha, kilēek lahte Kanaa di Galile. Yaafi Yéésú húmú nē. ² Yéésú a taalibe yi bal dēekúte kilēegē, wa ayute. ³ Dúmè' bëeñē ndaje ma ra, yaafa ndunutte Yéésú baaha won dí tih : « Wa lahluy bëeñ. » ⁴ Yéésú won dí tih : « Síkírèh sè' yaa ow ! Fu faha' bití mi paga yi te wahtii so' lahay doom ? » ⁵ Yaafa payte won koy-pagoh ya tih : « Yii won don dí bëeb, lah pègi rí. » ⁶ Deef lahte yaad' pēenē yí yugusuu la' húmú nē, yi yēwúddē yahti bukutoh raa efuu na. Bina-bina waa na bëeb wadtee mín sod' binwaar iniil mbée pēenē. ⁷ Yéésú won koy-pagoh ya tih : « Néhi yaaddi yee muluḅ. » Wa nehute yaadda níi liiffé pew. ⁸ Tígí daaha, Yéésú won wa tih : « Leegi éfi nē mulaa don kom koy ki gaana. » Wa pagute yii baaha. ⁹ Díkísè' koy ki gaana efa, deef mulaa yissēhté bëeñ. Di yéeh tígè koluu koy-pagoh ya bëeñē rē, ndaa wa fi yaa yúhú. Tígí daaha, koy ki gaana dēekké yíkí kilēegē ¹⁰ won dí tih : « Ndaje mi lah bëeb bëewē débúu efa' bëeñē lukki neḅ da. Tíl níi bëewē sampi píi faanni wa raa nék, yee loolay níi rē anti dúhrú ! Do nék fu henay dah, fu yef bëeñē lukki neḅ da yefo níi a deh. »

¹¹ Baa daa kimtaana débpi paŋ Yéésú rē. Di paga' ri Kanaa di Galile. Daaha, dí teeḅa'te ndami, tahte taalibe yi gémúte rí.

¹² Filoon fi baaha, dí saañce Kafarnawum ñani yaafi, koy-yaayyi a taalibe yi ; wa homute i waal daaha.

Yéésú a yaayoh ya filib Faam fi gaani Koope

(*Saame Maccèe 21.12-13 ; Marka 11.15-17 ; Lúkkè 19.45-46*)

¹³ Leba' Paagiyéwúddè rè, Yéésú kolohte saañce Yerusalem. ¹⁴ Laha' ri dī haalte baylii Faam fi gaani Koope ra, dī deef júlè yè wani harra a fañnji wa filib, yaayoh yi bédú yè, a bëewè nè lofrantuu hélíis rè. ¹⁵ Tígí daaha, dī saampe dúd nih yugusse njooraa, líkké wè, d'uhídté wè béeb éssin bani júrí wè ; dī júlkkèñce taabulli bëewè nè lofrantuu hélíis rè, hasalte hélsí wè feey, ¹⁶ antee won yaayoh yi bédú yè tih : « Kéllí inyee béeb deh ! Ngènè tíkí faam Baaso' yaayaa ! » ¹⁷ Filoon fi baaha, nuffi taalibe yi payte unna bíníyú Téerèe rè bitih : « *Tígè teem so' Faamu ra, daa mi yúh rí keen so' !* »^{*}

¹⁸ Tígí daaha, baha yi yéwúddè wonu ri tih : « Pagid fun yii éémílè'í nay fun teebe bití fu lahte sañ-saña paga' fu yii bee ra ! » ¹⁹ Yéésú tahte won wa tih : « Don poysa' Faam fi gaani Koope fi bee raa, may rii tabahaat filib waal éeyè. » ²⁰ Baha yi yéwúddè wonu ri tih : « Faam fi bee tabahute kíil sabay iniil a kíil pèenè (46) bee ra, d'ó fantee won fu mín d'íi tabahaat filib waal éeyè è ! » ²¹ Ndaa Faam fa na wona' Yéésú rè, dī yin kay neh gét nèe wona' faan dī fi baaha. ²² Tilè' níi Yéésú kélluté búudé rè, taalibe ya nérsúuté bití Yéésú na húmú won uni bah ; yii baa tahte wa gémúté yee won Téerèe rè a una húmú won Yéésú rè.

Yii homa' ow béeb Yéésú yúh rí

²³ Jamanaa homa' Yéésú Yerusalem feedi Paaga ra, ow caak gémúté rí oluu wa kimtaanna pañ dī ra. ²⁴ Ndaa bi yúh Yéésú bëewè béeb, dī lekaay wa. ²⁵ Dī húmú sohlaay bití ow ac d'íi na won bití díw man d'eh, ndah yii homa' ow béeb dī yúh rí.

3

Yéésú a Nikodem

¹ Lahte bëyi hínú Nikodem, dī non farisenja te ri kélfè yéwúf. ² Di acce elek deefidte Yéésú won dī tih : « Bahaa, fun yúhúté bití Koope daa wol ro yéeddí fun, ndah ow mínéh pañ kimtaanna pañ fu ra hém Koope ñéerèey a ri. » ³ Yéésú tahte won dī tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee : ow mínéh yúh iña Nguur ki Koope, hém dī límèetúy. » ⁴ Nikodem meelte ri won tih : « Ow tíl níi baha raa, dī ay límèetúu d'íh ? Di ii nimil loo yaafi límèetú kay maan ? » ⁵ Yéésú tahte won dī tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee : ow mínéh haal Nguur ki Koope, hém dī ñeyay mulub a Ruuh-Pesen, dī límèetú. » ⁶ Bèyí límú ow, pesa' pes ow ; bëyi límúu Ruuhi Koope, pesa' Ruuhi Koope. ⁷ Yin banay roo jaahal di yee wona' mi ro bití bëewè warutee límèetú rè. ⁸ Ngilaaw ma laba' tígí neba' ri fu kelee na neh a ? Añcañ, fu yéeh tígè kola' ri a tígè na saañ dī ra ! Di daaha kep di bëyi límúu Ruuhi Koope ! » ⁹ Nikodem won dī tígí daaha tih : « Baa mínè' lah d'íh ? » ¹⁰ Yéésú won dī tih : « Yéeddèhé tempe ti d'ó nen Israyel fu yéeh yii baa a ? » ¹¹ Mee ron won kaaf ka ra ee : fun hom wonuu iña yúhú fun d'á, fun seede iña na olu fun d'á, ndaa d'on fahuuy fun síkírèh. ¹² Mi won d'on iñi èldúnè d'on gémúy sè' rée, d'on ay soo gémée d'íh bití mi wona ron iñi sun-Koo ? ¹³ Ow pèyrèy yúhí sun-Koo ; so' mi Koy-bèe' fè kola' na ra donj daa yúh rí.

^{*} 2:17 2.17 Saame Kañaa ya 69.10

14 « Dee kera' Mëyiis goŋ fa yugusuu përem sun fi duuda, bëyídté ri luufa ra[☆], so' mi Koy-bëe' mi wađti bëyrúun daaha, 15 nda bëyi gém sè' béeb lah pesa na dúméh rë. 16 Yúhí biti Koope faha' bëewë fahoo ní dī yera'te Koy ka laha' ri ra kut, nda bëyi gém dīi na béeb banti sanjku, lah pesa na dúméh rë. 17 Koope wolay Koohi ildúné biti ri ac daani bëewë ; ëe-ëe', dī wol ri sëmlé'í wë. 18 Kon bëyi gém Koy ka na ii daanu ; bëyi gémey ri nék daanute níi wocce, af yee gémey bëe' dī fi Koy ki yiniú Koope kut ra. 19 Te yee haala' daana ra daa ri beh : niiña acce feey, ndaa núusë daa génél bëewë niiña ndah pagadđi bossi wa. 20 Bëyi na paŋ bos béeb wonay yin niiña, dī hega' ri hegoo, ndah dī kaa' biti pagadđi bossi feeñ. 21 Bëyi paga' kaah nék saama' niiña, nda bëyi ot pagadđi béeb yúh biti Koope daa bek dī na. »

Yéésú a Sanj Batis

22 Filoon fi baaha, Yéésú a taalibe yi koluute suute Yúdee. Di hompe i waal daaha a wa, dī na bëtis bëewë. 23 Sanj nampee hom Enon di hëbís Salim na bëtis daaha bal, bi caak tigë mulub. Bëewë aye dīi na, dī bëtse wë. 24 Baaha deef dī tēyúy kasu doom.

25 Lahte bis, i ow di taalibe yi Sanj na taasuu a yëwúđ yii lenke di na bukutuu. 26 Wa payute Sanj na wonu ri tih : « Bahaa, fu nérsëhté bëe' doni húmú énfí laahi Yurdeŋ fu na seedeyid dī ra a ? Di dalte bëtis te bëewë béeb yuluu dīi na. » 27 Sanj won wa tih : « Ow mínéh lah yii man dah, te Koo oneh ri ri. 28 Don mínú seede biti sah, mi wonte biti mi Buura Koo fal ri ra neh, a biti Koope wol so' këllehí doŋ. 29 Kílëek bi yaali ; kooji yaala nék homa' dah, keele una, keeña sos níi sos. Daa mi kooji bah, yii baa daa tah keeñ so' sos níi sos. 30 Di wađti laha maakaama laho saye, bi so' èylée.

31 « Bëe' kola' sun-Koo ra daa paa' béeb sun. Bëyi feey fi beh, mínti nona feey te wona' yii leŋ ildúnii beh. Bëe' kola' sun-Koo ra nék [daa paa' béeb sun] ; 32 dī seedeya' iña ot dī a yee keloh ri ra, ndaa ow na síkiréeh rí. 33 Bëyi tah iña na won dī ra, déggélté biti Koo wona' kaah. 34 Bëe' Koope wol ri ra, léhiné' woni Koope, ndah Koope feb Ruuhi Pesenji béeb sodte ri ri. 35 Boffa daa faha' Koy ka níi tíkké iña béeb ya'i. 36 Bëyi gém Koy ka lahte pesa na dúméh rë ; bëyi kaa' gémí rëe nék ii yúh pesi bah, te Koope ay rii dékéé teeŋ haay-keeñ. »

4

Yéésú a belaa dék Samari ra

1-2 Waalli yaaha, farisenja keluute ban fi biti yee lah Yéésú taalibe, bëtisë wë rë, luk yi Sanj Batis. (Deef nagajek dī fi Yéésú neh daa na húmú bëtis, taalibe yi daa na húmú pagu yaa tigë.) Yúhë' Yéésú biti yii baa halte nuffi farisenja ra nék, 3 dī kolohte Yúdee, na nimil Galile. 4 Di yahti saañ dín fë rëe, dī wađtee ñee Samari. 5 Daaha, dī tilté ní dī lebohte gini hínú Sikaar non Samari, di hëbís feey fa húmú on Yakop koohi Suseef ra. 6 Yakop húmú hacce yéem daaha. Bi mok Yéésú waali, dī tookke fúk yéemë na hílsëh, deef na' lahte leelu af. 7-8 Taalibe yi suute filiŋ ginin saam yii nay waa ñame.

☆ 3:14 3.14 Saame Kiní bëy Israyel 21.9

Lahte belii dék Samari acce neh wahtii baaha. Yéésú won dī tih : « On so' muluḅ mi han yaa ow. »⁹ Belaa won dī tih : « Mantee bal, fu d'aga' so' muluḅ dīh te fu yēwúdf, mi bëy Samari ? » (Deef wa fi yēwúdfdē nagajak, fahuuy bok a bëy Samari dara.)¹⁰ Yéésú won dī tih : « Fu yúh yii na ona' Koo a so' mi bëe' na won a dō ra koon, daa fay soo d'age muluḅ, mi on dō mulaa na ona' pes ḁa. »¹¹ Belaa tahte won dī tih : « Bahaa, dō fu lahay hoc nūi wocce, te yéemē noodte tikké sun ! Fay d'uhée mulaa na ona' pes ḁa di kon ?¹² Ciffi fun Yakop daa helid fun yéemí beh. Di hante na mulaa, koyyi hanute na, yuppi hanute na, fantee haba' biti fu luk dīi gaan a ? »¹³ Yéésú won dī tih : « Bëyí han na mulii yéemí bee bëeb, fay sifiraat ;¹⁴ ndaa bëyí han na mulaa nay mi rii one ra, ii sifiriil ta' : mulaa nay mi rii one ra kay, ay yíssée culi julli pesi na d'úméh dīi na. »¹⁵ Belaa won dī tih : « Bahaa, on so' na mulii yah, nda mi woc sifiroh te mi aylileh neh yéemí beh. »

¹⁶ Yéésú won dī tih : « Kon paye fu kale yaalu fu ac. »¹⁷ Belaa won dī tih : « Mi lahay yaal. » Yéésú won dī daaha tih : « Fu won kaah biti fu lahay yaal,¹⁸ ndah fu ñeete yaal iip, te bëe' doni na pesu leegi ra yaalu neh. Kon fu won kaah ! »

¹⁹ Tígí daaha, belaa won dī tih : « Bahaa mi ot na, fu yonente !²⁰ Caacci fun húmú jaamiyuu Koope sun fi ḁaṅi beh, ndaa ḁon fi yēwúdfdē, ḁon wonu dī waḁti jaamiyuun Yerusalem. »²¹ Yéésú won dī tih : « Yaa ow, géme yee na won mi ro bee ra : ay tīl nūi jaamiyohi bëewē Baap-Koo sun fi ḁaṅi beh, mbée Yerusalem ii caak solo. »²² Don fi bëy Samari, ḁon na jaamiyuu, ndaa ḁon yīh Koope ; fun fi yēwúdfdē nék, fun na jaamiyuu ri te fun yúhú rí, ndah ri ñeya' fun fi yēwúdfdē nē, múclí èldúnē. »²³ Wahtaa hompe lah, te ri lahte, wahtaa nay jaamiyee bëewē na saamu Baap-Koo kah-kah ra, wa ñeya' ri Ruuh-Pesenḁ a kaaf ka ra. Baap-Koo saam mani bëewí yah. »²⁴ Koope dī Ruuh, te bëyí na jaamiyoh ri waḁti ñeyaa Ruuhi a kaah. »²⁵ Belaa won dī tih : « Mí yúhté biti Buura Koo fal ri ra maanam Kiristaa, ac ayo. Di ac ḁaa, dī ay fun teeḅ bëeb. »²⁶ Yéésú won dī tih : « Daa mi, so' fa na won ḁoo na ra. »

²⁷ Taalibe yi Yéésú lahuu tígí daaha. Oluu wa Yéésú na won a beleḅ ra, wa éemuté nūi éem, ndaa ow di waa na kaañay meel Yéésú yee na saam dī ra, a yee tah dī na won a belaa ra. »²⁸ Tígí daaha, belaa helte peni mulii, nimilte ginin won bëewē tih :²⁹ « Èyí ḁon ot bëe' abee wonte so' iña paṅ mi ra bëeb. Di Buura Koo fal ri ra neh delem a ? »³⁰ Bëewē koluute, suute deefri Yéésú.

³¹ Filib fi baaha, taalibe ya gangalu Yéésú ñam wonu tih : « Bahaa, túmé yin lowu book ! »³² Ndaa dī won wa tih : « Mi lahte ñami ḁon yīh rí. »³³ Tígí daaha, wa na meelantuu hanndal ki wa wonu tih : « Ow kompe ri ñam neh a ? »³⁴ Yéésú won wa tih : « Paṅ yee faha' bëe' wol so' ra nūi mit sēk, daa ñami so'.

³⁵ « Don wonu neh dee a lec tas céyín iniil a ? So' mi won ḁon tee : èli meeyya ! Iña nonte nūi seh lec. »³⁶ Bëe' nē lec ḁa ee līl yínlí rē, na négirē' peba na saañ pesa na d'úméh rē. Hen ḁaaha raa, bëe' soh ra a bee lec ḁa bok, lah sos-keēñ. »³⁷ Léehē won kaah bitih : « Bëe' soh ra bokaay a bee lec ḁa. »³⁸ Mí yeñce ron lec meeyi ḁon mēsúy nēe paṅ dara. I ow kay daa légéyú rí, ḁon daa njiriñuu ri. »

39 Kola'te bee wona' wa belaa biti Yéésú wonte ri iña paṅ ri bééβ rē, i ow caak di béy Samari dékú gini baa ra gémúté Yéésú. 40 Te deefruu wa ri ra, wa dagute ri dī hom waa na daaha ; tígí daaha, dī hompe waal ana waa na. 41 Iña na won dī ra tahte wa baatuutee caak na haalu ngémē. 42 Wa wonu belaa tih : « Iña bílíd fu fun dā daa tah fun gém neh doṅ, ndaa biti fun kellirute affi fun dī na won, te fun yúhúté biti daa ri Sēmléhí éldünē kaah. »

Koy daga pay Yéésú rē

43 Filoon fi waalli ana ya hom Yéésú daaha ra, dī kolohte saañce Galile. 44 Di wonidte afi bitih : « Yonente heefuu gina dék dī rē. » 45 Laha' ri Galile ra, béy gina teeriyuute ri daaha, ndah payuu wa feedi Paaga Yerusalem ra, wa olute iña paṅ dī filib feeda ra bééβ.

46 Daaha, Yéésú ñeyaatte Kanaa di Galile, tígē húmú yíssē' rí mulaa béēñ rē. Deef ow di dakki buur dék Kafarnawum, koy ka keente jér. 47 Kela' ri biti Yéésú kolohte Yúdée acce Galile ra, dī saañce deefidte ri, dañke ri pay Kafarnawum payíd dī koy kee ke ri na maannda' húl rē. 48 Yéésú won dī tih : « Don oluy kimtaan a iñi éémilē'té rēe daal, won ti don ii gém múk ē ! » 49 Daga won dī tih : « Bahaa, yípée ac faam balaa koy so' húl. » 50 Yéésú won dī tih : « Nimile faam, koohu béyídté af, yin ii rii kat. » Bēe' gémpe yee won dī Yéésú rē, kolohte na saañ faam. 51 Di hom waali faam fa, sūrgē yí téebíluuté rí wonu ri tih : « Bahaa, koohu kolohte ! » 52 Di meelte wa wahtaa koloh kúkēyē rē, wa wonute ri biti faan kúkēyē woc tama bee wota' na' yutuud leelu af aa' fin ra. 53 Boffi kúkēyē yíppée ot biti yaa wahtaa wona' ri Yéésú biti koohi béyídté af ra. Kola'te baaha, ñani béy faami bééβ gémúté Yéésú. 54 Baa daa kimtaani ana fa paṅ Yéésú kola' ri Yúdée nimilte Galile ra.

5

Lēfēñidē pay Yéésú rē

1 Filoon fi baaha, ndaje di ndaje yi yēwúddē lahte Yerusalem, Yéésú kolohte saañce na. 2 Gini baaha lahte laahi Ébrē yē wonuu ri Betsataa, hom hēbís ilē nē wonuu Ílí Harra* ra. Di lahte mbaar iip. 3 I jéríd caak daa fanuu mbaarri yaaha : húumíddē deh, béewē nē yífbú rē deh, lēfēñíddē deh. [4*] 5 Filib fi jéríddí yaaha, lahte na béyí hente kíil sabay éeyē a kíil peeye (38) dī fanohte ri jér. 6 Ola' Yéésú bēe' fanohte feey te ri yúhté biti dī maañcee jér rē, dī meelte ri won tih : « Fu faha'te biti fu wah a yaal kowa ? » 7 Jérde won dī tih : « Bahaa, mulaa hégíyēh rēe, mi na laheh béyí mín sēe bek filib laaha ; mi home étíd saañ haal raa, ow kay déb sē' filib. » 8 Tígí daaha, Yéésú won dī tih : « Kolee, fu pon dilu fu tíl. » 9 Bēe' yíppée wah, kolohte ponte dili na tíl.

Yiin pay Yéésú bēe' rē tee'a' a bisa na hílsúu yēwúddē rē. 10 Oluu ñaha yi yēwúddē bēe' a dili, wa wonu ri tih : « Fu waray meeβ dilu bisee woteh

* 5:2 5.2 Gini Yerusalem bééβ húmú mírú mírē níi embite, dī antee lah il caak. Ílí bee na wonuu Ílí Harra bee ra, béewē habuu biti harra húmú ñéyrúu nē biti wa húmú yahti haal gina. † 5:4 5.4 Béewē húmú ñeyaatu unni yee bín fē wora' i wa béewē rē, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Wa homuu daaha sehe hégíyēhí mulaa. Na hom níi lah wahtii malaakii Koo-Yíkēe ac hégíy mulaa, te jérdē nē déβpí haal mulaa wahtii baaha ra ay wah, a di míntí man jéré bééβ.

beh, dī bisa na hīlsúu rē ! » ¹¹ Bēe' won wa tih : « Bēe' pay so' ra daa won so' mi bēb dili so' mi tīl. » ¹² Wa meelute ri wonu tih : « Bēe' won dō baaha ra wah ? » ¹³ Ndaa bēe' yēeh payohi, dī mínéh rīi teeċa', bi múuy Yéésu filiċ dúukéċi bēewē húmú daaha ra.

¹⁴ Filoon fe, Yéésu tee'a'te a bēe' filiċ Faam fi gaani Koope, won dī tih : « Fu abaa fu wahte leegi ! Ngana bakaaril, toñeh yīi luk baa misik ay roo kate. » ¹⁵ Kola' bēe' dah, dī payte wonte baha yi yēwúċċċé bitī bēe' pay dī ra Yéésu. ¹⁶ Kola'te baaha, wa henute halañ sun fi Yéésu, di yee paya' ri ow bisa na hīlsúu wē rē. ¹⁷ Ndaa Yéésu won wa tih : « Baaso' ee légéy rē na saañ, so' bal mee légéy rē maa saañ. » ¹⁸ Wona won dī baa ra, tahte baha yi yēwúċċċé baatuutee cañ hawi húl, ndah teyay bitī doñ dī poote kootii bisa na hīlsúu rē, ndaa dī wona' ti Koope daa boffi, daa ri bitī daa wa teyu.

Sañ-sañi Koy ka

¹⁹ Yéésu tahaatte won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : so' mi Koy ka mi mínéh koloh rek mi pañ ; mi paga' yee ot mi Baaso' na ra. Yīi pañ Baaso' bēeb, so' mi Koy ka mi paga' ri. ²⁰ Di faha'te so', te dī na teeċ so' iña na pañ dī ra bēeb. Di ay soo teeċ yi ay pagu kay, yi luk yaa gaan fap nīi dōn éem : ²¹ di na kéllē' Baaso' ow búudé on dī pes, so' mi Koy ka bēyī neċ so' mi on dī pes. ²² Baaso' na aattiyeeh ow, ndaa dī onte so' mi Koy ka sañ-sañi aattiyaa mi bēeb, ²³ nda bēewē bēeb yed' so' mi Koy ka cér ti di yeruu wa ri Baaso' nen. Bēyī yeray so' mi Koy ka cér, deef yeray Baaso' fa wol so' ra cér. ²⁴ Mee ron won kaaf ka ra ee : bēyī síkírēh woni so', te ri gém bēe' wol so' ra, lahte pesa na dúméh rē. Di ii daanu : dī múccé kúl kē, haalte pesa. ²⁵ Kaaf ka bee búk sē' beh : wahtaa ee saañ lahe ra, te ri lahte nīi wocce, wahtaa nay kelee bēewē húlú rē un so' mi Koy Koope ra, te bēewē nay kelee woni so' ra ay pes. ²⁶ Di homa' pesa Baaso' na, dī tahra' so' ri daaha, pesa hompe soo na. ²⁷ Te ri onte so' mi Koy ka sañ-sañ aattiyaa, ndah daa mi Koy-bēe'. ²⁸ Yee won mi dōn ra banay ron jaahal : wahtaa ee ac dá, bēewē húlú hacu feey fi bee ra bēeb ay keloh un so', ²⁹ te wa ay koloh búudé. Bēewē húmú paguu yin wun ra ay koloh, haal pesa na dúméh rē, yee húmú paguu yin bos ra koloh, daanu. ³⁰ So' mi Koy ka mi mínéh koloh rek mi pañ, mi na pageh yee neċa' so' ra, ndaa yee neċa' bēe' wol so' ra. Mi hom aattiya' yee nah so' Koope ra, te aattiya' i so' júbpé.

Seede yi Koy ka

³¹ « Daa mi sedehyira af so' iñi so' koon kep, ow ii tah bitī mi won kaah. ³² Ndaa ow kay daa na sedehyiċ so', te mi yúhté bitī iña na won dī sun fi so' ra kaah. ³³ Don wolute i ow Sanj Batis na, te iña won dī sun fi so' ra kaah. ³⁴ Seedii lej sun fi so' yaha bi ow kut, mi sohlaay ; ndaa mi won dōn woni Sanj, nda dōn mín múc. ³⁵ Sanj húmú man lampii kéċċċú hawaanaa nen, te dōn húmú dalute ot neċ niñi. ³⁶ Ndaa lahte seedii daa luk bi Sanj lah solo : daa wa iña na pañ mi ra. Yee nah so' Baaso' pañ ra won sun fi so', wa teeċa' bitī Baaso' daa wol so'. ³⁷ Te Baaso' fa wol so' ra, sedehyiċ so' bal. Yaa bitī kay, dōn kéllúy dī na won, te dōn éllúy rí. ³⁸ Don habuy unni dōn na ndah dōn gémúy so' mi bēe' dī wol ri ra. ³⁹ Don yahti yoon Téerēe rēe, dōn bekuu keeññon bēeb filiċ, ndah dōn séentúu pesa na

dúméh rē nē. Añcaŋ, Téerēe seedayid' so', ⁴⁰ don anutee kaa' deefri so', don pes !

⁴¹ « Mi sohlaay kañi kola' ow na. ⁴² Mi yúh don : mi yúhté biti don fahuuy Koope. ⁴³ Mi ayid' Baaso', don kaa'uute síkírēhí sē'. Ndaa ow kay daa ayira afi raa, don síkírēhí rí. ⁴⁴ Don fahuu biti rek don kañantee affon, don anutee fahuuy kañi kola' Koope fa yínē kut dá ! Don ay soo gémeé díh ? ⁴⁵ Ngēnē hēbúu biti daa mi nay ron teebee a Baaso' ; Mēyíis daa nay ron teebee, dí fa don tíkú yaakaaron díi na ra. ⁴⁶ Nagajak, don gém Mēyíis kaah koon, don warutee soo gém, ndah dí bíníté yíi leŋ soo na. ⁴⁷ Ndaa hém don gémúy íña bíní rí rēe, don ay gémeé wonni so' díh ? »

6

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya

(Saame Maccēe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Lúkkē 9.10-17)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú húussé laahi Galile fa na wonuu bal laahi Tiberiyat ra, saañce búgí yínēe. ² Bi olu bēewē kimtaanna na paŋ dí, dí na wahil jérídfē rē, dúukēl ow ñeete tala. ³ Laha' ri ra, dí lappe daŋ, tookke a taalibe yí. ⁴ Baaha, deef feedi yēwúddē na wonuu Paak ra lebohte. ⁵ Béyrē' Yéésú afi, dí otte bēewé caakute nū caak na ayu díi na. Tígí daaha, dí meelte Fílíp won tih : « Yen ay lomee mbúurú mín ñēmíd bēewí yee dih ? » ⁶ Di hom olsohi Fílíp, daa tah dí wona' ri dah ; deef dí yúhté yee nay ri page ra nū wocce. ⁷ Fílíp won dí tih : « Wuti yen lah hélsí tam dúmléh wē koon*, ii mín lom mbúurú nū wa bēeb lah wuti yaha ñiip. »

⁸ Tígí daaha, ow kay dí taalibe yí, Anndere koy-yaafi Simoŋ Peer won dí tih : ⁹ « Lahte kúkēyí kúdté mbúurú loorso† iip a jén ana deh, ndaa wa ay taabe bēewí caakki yee yih ? » ¹⁰ Yéésú won wa tih : « Wēní wē took. » Deef tígē húmú caakke gaawa. Wonuu wa baaha ra, wa tookute. Bēewí yaalla húmú nē rē warutee mit ow júnní iip (5.000).

¹¹ Yéésú beŋpe mbúurēe, símpé Koope, wora'te wa bēewē. Di beŋpe jēnē hente daaha bal, wora'te wa bēewē nū ow fi ow waa na bēeb lahte yí doyte ri. ¹² Ŋamuu wa bēeb nū wa laalute ra, Yéésú won taalibe yí tih : « Négíríi wooñjiida, yin ban naa yah. » ¹³ Négírúu wooñjiidi mbúurú yí iippa ñamu bēewē rē, wa líiffé dama sabboo a dama ana. ¹⁴ Ola olu bēewé kimtaana paŋ Yéésú rē, tahte wa wonu tih : « Bēyí bee daa yonentaa húmú wonu biti wadtee ac éldúnē rē kaah ! » ¹⁵ Bi yúh Yéésú biti bēewé yuluu hami daaha tík dí buuri wa, dí héciilté lappe daŋa, bani afi njunduj.

Tíli Yéésú sun fi mulaa

(Saame Maccēe 14.22-33 ; Marka 6.45-52)

¹⁶ Sos na'in, taalibe yí Yéésú cépúté búk laaha. ¹⁷ Wa haalute gaal na húsus laaha yullute waal Kafarnawum. Koo elekke affi wa, deef Yéésú deefray wa doom. ¹⁸ Bi gaan ngilaaw ma, mulii laaha yampe na hégíyēh. ¹⁹ Sayuu taalibe ya nū wa homute yíi mitte kilomēt iip mbée pēenē filif laaha ra, wa séenúté ow na tíl sun fi mulaa, deef Yéésú daa na ac waa na gaala ; wa yípútée tíit. ²⁰ Ndaa Yéésú won wa tih : « Ngēnē tíití ! Yaa so'

* **6:7** 6.7 hélsí tam dúmléh wē :Di gerek, bíníyú deh : déñé tímээр ana (200). Déñé yínē, daa ganjarma yíní légyé súrgē bis múlgús. † **6:9** 6.9 loorso :Wa peppi man pep bele nen. Wa hom yugusuu mbúurú.

! » 21 Tígí daaha, taalibe ya homu woni dī haal gaala, wa yípútée teer tígè na suu wa koon dā.

Ñama na ona' pes dā

22 Yíilè' Koo kéy fín fè, dúukélí bēewè húmú tasu búk laaha ra húmú olute biti gaal yinè kut daa húmú daaha aa' fin ; te wa yúhúté biti na suu taalibe ya ra, Yéésú ñeerēey a wa filib gaala ; wani affi wa kut daa suu.

23 Tígí daaha, lahte gaalli koluu Tiberiyat ayute teerute hēbís tígè húmú ñamuu wa mbúurée, bee símè' Yíkēe Koope ra. 24 Bi olu wa biti dī fi Yéésú a taalibe yi húmúy nè, wa haalute gaalli yaaha, na suu Kafarnawum saami.

25 Deefuu wa ri búgí yíní laaha ra, wa meelute ri wonu tih : « Fu ac dee kiri bahaa ? » 26 Di won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : wēerté sè' biti mbúurée ñamu dōn ní looyon mayce ra daa tah dōn na saamu so', ndaa biti dōn yúhú iti fi kimtaanni so' neh. 27 Ngèné mèkí ñami ay míllée yah. Lah mèkí bee na ona' pesa na dúméh rē kay, bee nay mii onee so' mi Koy-bēe' rē. Baap-Koo yedte so' sañ-sañ baaha. » 28 Wa meelute ri wonu tih : « Koope faha' biti fun pañ légéyí bih ? » 29 Di won wa tih : « Légéyē seh Koope dōn na ra biti dōn gém so' mi bēe' dī wol ri ra. » 30 Wa wonu ri tih : « Fay fun teebe kimtaani bi níi tah fun gém dē ? Fay page yii bih ? 31 Caacci yen ñamute maan[‡] luufa ti di bíníyúu rí Téerēe bitih : “Di onte wa yii ñamun wa, yii kola' sun-Koo.”[✧] » 32 Yéésú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : Mēyíis neh daa ona' ñama kola' sun-Koo ra, Baaso' daa na on dōn ñami kah-kah fa kola' sun-Koo ra. 33 Ñama na ona' Koope ra, daa ri bee kola' sun te na on bēewè pesa na dúméh rē. » 34 Tígí daaha, wa wonu Yéésú tih : « Bahaa on fun ñami yaa faraaah. » 35 Di won wa tih : « Daa mi ñama na ona' pesa ra. Bēyí deefid so' wocce yaaB, bēyí gém sè' wocce sifroh. 36 Mi wonte ron ri : dōn olute so' ngēey, ndaa dōn kaa'uute gémí sè'. 37 Bēyí Baaso' on so' ri bēeb ay soo deefid, te bēyí deefid so' mii rii lík, 38 ndah mi cépēy feey fa pañi yee faha' mi ra, ndaa pañi yee faha' bēe' wol so' ra. 39 Yee faha' bēe' wol so' ra nék daa ri beh : mi hanti ñak ow yinè di yee déjéen dī so' ra, ndaa mi wad waa kèllè kèllè búudé yiin nay túkkíyè èldúnè rē. 40 Yee faha' Baaso' ra daa ri bitih : bēyí yeel so' mi Koy ka bēeb te ri gém sè', dī liil pesa na dúméh rē, mi kélid dī búudé yiin nay túkkíyè èldúnè rē. »

41 Wona won Yéésú biti daa ri ñama kola' sun dā, tahte yēwúdfdē nè úlúm-úlúmú hanndal ki wa 42 wonu tih : « Yaa Yéésú koy Suseef neh hanaa ? Yen yúhú boffi a yaafi ! Di wona' biti dī kola' sun dīh ? » 43 Yéésú won wa tih : « Yéfi yee na wonu ron hanndal kon dā. 44 Ow mínéh sēe deefid hém Boffa wol so' ra yejeh ri soo na ; te so', may kélid bēyí baaha búudé yiin nay túkkíyè èldúnè rē. 45 Yonente ya bíníyúté yii beh : “Wa bēeb, Koope ay waa teeb.”[✧] Bēyí síkírèh Boffa bēeb te keloh woni, deefidte so'. 46 Baa homay won biti ow èlídte Boffa. So' fa kola' Koope na ra kut daa mi ot dī. 47 Mee ron won kaaf ka ra ee : bēyí gém sè' liilte pesa na dúméh rē. 48 Daa mi ñama na ona' pes dā. 49 Caaccee ke ron ñamu maana luufa ra húlúy è ? 50 Ndaa dee man ñama kola' sun yee ra, Bēyí ñam na

[‡] 6:31 6.31 maan :Wa peppi sewte, wa man pëndè miraa nen. Daa wa ñama húmú on Koope bēy Israyel koluu wa Ésip homute luufa níi hente kíil sabay iniil (40) ra. ✧ 6:31 6.31 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 16.4, 15 ; Kañaa ya 78.24 ✧ 6:45 6.45 Saame Isayii 54.13

béeb ii húl. ⁵¹ Daa mi ñama kola' sun, na ona' pes ra. Bëyi ñam na ñami yeh, fay pes faw. Ñama nay mii onee ra daa faan so' ; may rii ona' nda bëewë pes. »

⁵² Unna won Yéésú yaa ra tahte yëwúdfë béyruté unni wa sun, na capuu hanndal ki wa wonu tih : « Bëyi bee minë' yen yed faani dí nii yen ñam ? » ⁵³ Di won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : don ñamuy na faan so' mi Koy-bëe' te don hanuy na ñif mi so', don ii naa liil pesa. ⁵⁴ Bëyi ñam na faan so' te ri han na ñif mi so', liilte pesa na dúméh rë te may rii kélid' búudé yiin nay túkkíyé èldúnë rë. ⁵⁵ Faan so' ñamađ kah-kah, ñif mi so' han kah-kah. ⁵⁶ Bëyi ñam na faan so' te han na ñif mi so', dí pokohte soo na te mi pokohte dui na. ⁵⁷ Baaso' fa wol so' ra ee pes da, te daa ri tah mi na pes ; ti daaha nen, bëyi ñam na faan so', daa may tahe dí pes. ⁵⁸ Ñama kola' sun-Koo ra daa reení. Bani yee húmú ñamu caaccee ke ron húlú rë maduy. Bëyi ñam na ñami yah, fay pes faw. » ⁵⁹ Na yëeddë' Yéésú unni yaa ra, deef dí húmú filib tígë na daguu yëwúdfë Koope ra, di Kafarnawum.

Taalibe ya heguu ra

⁶⁰ Síkirúu wë Yéésú nii wocce ra, i ow caak di taalibe yi wonu tih : « Unna won dí ra nebeh keloh ! Wa ay tahuu díh ? » ⁶¹ Bi yúhíd' Yéésú afi biti taalibe ya úlúm-úlúmú wona won dí unni yaa ra, dí won wa tih : « Baa daa ñogol don a ? ⁶² Don ot so' mi Koy-bëe' mi saye sun nimil tígë kola' mi raa, don ay page yih ? ⁶³ Ruuhi Koope daa na ona' pes. Ow tikkiyay yin. Unna won mi don ra kola' Ruuhi Koope na, te daa wa na tah ow pes. ⁶⁴ Ndaa i ow don na gémúy sé'. » Yaaha béeb, deef Yéésú maañcee yuh bëewë gémúy ri rë, a bëe' nay rii yaaye ra. ⁶⁵ Di baatte won tih : « Yii baa daa tah mi won don biti ow minéh sëe deefid, hém Baaso' tahreh ri ri. »

⁶⁶ Kola'te baaha, ow caak di taalibe yi heguute, wocute ñéerë' a ri. ⁶⁷ Tígí daaha, Yéésú won taalibe yi sabboo a ana ya tih : « A don, don nampi fahuuy saañ neh a ? » ⁶⁸ Simoñ Peer loffe ri won tih : « Yíkëe, fun ay ñee tal wah ? Daa fu na won unna na kúd' ow pesa na dúméh rë. ⁶⁹ Fun gémúté, te fun yúhúté bití daa fu Bëyi selaa dúhë' Koope na ra. » ⁷⁰ Yéésú won wa tih : « Daa mi tani don fi sabboo a ana ya neh a ? Añcañ, ow yinè don na seytaane gaan ! » ⁷¹ Deef dí wona' Yudaas koy Simoñ Iskariyot. Di fi Yudaas, nona' ri taalibe yi sabboo a ana ya nui, daa ri nay rii yaaye.

7

Yéésú a mboko yi

¹ Filoon fi baaha, Yéésú hompe filib Galile na wër ; dí fahaay pay Yúdée ndah baha yi yëwúdfë fahuu hawi húl. ² Filib fi baaha béeb, bi na leboh ndaje na na homuu yëwúdfë düttë rë, ³ koy-yaayyi wonu ri tih : « Kolee dee fu saañ ndaje min Yúdée, nda taalibe ya béeb ot iñi éemilé' yë na pañ fu ra. ⁴ Bëyi faha' biti yúhú na dapeeh pañi iñi. Fu min pañ iñyee raa kay, feheye nui bëy èldúnë béeb yuh rë. » ⁵ Nagajek, wa fi koy-yaayyi gémúy rí. ⁶ Yéésú won wa tih : « Wahtii so' lahay doom ; ndaa don, wahtu ya béeb wun don na. ⁷ Bëewë minih ren kaa', ndaa wa kaa'uute so' di yee teeba' mi wa biti pagadfi wa bosse ra. ⁸ Don fi yaa tíl don saañ feedin.

So' mi saay, ndah wahtii so' lahay doom. » ⁹ Filoon fi unnee ke ri yah, di tasse Galile daaha.

Yéésú filib feedi yéwúddě

¹⁰ Sayuu koy-yaayyi yi ndaje min ra, di fi Yéésú nampee naa saañ ndanj feey, ow yéeh baaha. ¹¹ Baha yi yéwúddě homute filib ndaje ma na saamu ri, na meeluu tígě wad dii homa ra. ¹² Úlúm-úlúmí ban fi Yéésú misikke filib fi bēewě. Yee na wonu biti di bēyi wunte, yee kaa'uute na wonu biti di yaha' nuffi bēewě yahoo. ¹³ Di filib yaaha bēeb, ow kaañay bēyíd uni sun, ndah wa helute nuf baha yi yéwúddě nē.

¹⁴ Tilē' feeda nūi lahte leelaa ra, Yéésú saañce haalte Faam fi gaani Koope na yēeddě'. ¹⁵ Yéwúddě éémúté dee na yēeddě' rí rē, wonu tih : « Di yúhě' iñi caakki yee dih, te ri yooday ? » ¹⁶ Yéésú loffe wa wonu tih : « Iña na yēeddě' mí rē dūhēey soo na, dūhě' Koope fa wol so' ra. ¹⁷ Bēyi cañke pañi yee neba' Koope ra ay yúh nda iña na wonu mi ra kola' Koope na, nda mi wonu woni so'. ¹⁸ Bēyi wona' woni, saamda' afi ndam. Ndaa so' fa saama' ndami bēe' wol so' ra, mi yéeh fel, mi wona' kaah. ¹⁹ Mēyiis yeray ron Kootaa a ? Añcañ, ow yíně dón na pagay yee wonu di ra ! Don fahuu hawi so' húl yih ? » ²⁰ Bēewě wonu ri tih : « Yébitěh ham do neh a ? Daa faha' hawu húl ? » ²¹ Di wonu wa tih : « Mi pañ kimtaan yíně kut dón bēeb éémúté ! ²² Ēlsíi affon ! Mēyiis nahte ron leji tunka. Te yii baa dalaay dii na, kola' nūi caacci na. Biti Mēyiis daa nah ron ri, dón na pagu ri wuti yaha bisa na hilsúu rē, te ñogoleh ron. ²³ Kon dón ham kootii Mēyiis, dón mín lec kúkěy bisa na hilsúu rēe, dón ngaaruu so' yi paya pay mi ow múlgús bisi baaha ra ? ²⁴ Ngēnē ěl rek dón yíppí aatiya', lah éettiyi kaah. »

Buura Koo fal ri ra kola' dih ?

²⁵ Filoon fi baaha, i ow di bēy Yerusalem wonu tih : « Bee daa bēe' na fahuu hap húl rē saa ? ²⁶ Ēlsíi di na wona' ri sun te ow hégíyēey. Kélfě yě habuuy kah-kah biti daa ri Buura Koo fal ri ra a ? ²⁷ Wonuy biti Buura Koo fal ri ra yahti ac daa ow ii yúh tígě nay rii kolee ra a ? Bēyi bee nék yen yúhú tígě kola' ri ra ! » ²⁸ Filib yēeddě'í di Faam fi gaana, Yéésú bēyídté uní sun wonu tih : « Don wonu ti dón yúhú sē' a tígě kola' mi ra ! Yúhí biti nék nebaay so' neboo rek mi acce, bēe' mit wēelíyěh rē daa wol so', te dón yih rí. ²⁹ So' nék mí yúh rí ndah mi kola' hēbísí, te daa ri wol so'. » ³⁰ Tígí daaha, lahte bēewí na fahuu hami, ndaa bi lahay wahtii, ow tikěy rí ya'. ³¹ Di filib yaaha bēeb, lahte bēewí caakki gémúté rí, wonu tih : « Buura Koo fal ri ra ac daa ay pañ kimtaanni luk yee pañ bēyi bee ra a ? »

Wola'i hami Yéésú

³² Yee na úlúm-úlúmú bēewě sun fi Yéésú rē síitě' rí nuffi farisenña, ñani kélfě yí seeyoh ya yejute i ow di wohoh yi Faam fi gaani Koope hami. ³³ Lahuu wa ra, Yéésú wonu bēewě tih : « Mí talla'te hom filib fon nūi fi yutuud, mi anti saañ ðeefri bēe' wol so' ra. ³⁴ Ay tíl nūi dón ay soo saam ndaa dón ii soo ot, ndah dón míníh lah tígě nē saañ mi ra. » ³⁵ Yéwúddě na wonantuu filib fi wa tih : « Di ay saye di nūi yen míníh nēe lah ? Di saañ ðeefri yéwúddě tasaaruu ginni bēewí kayya ra neh, di yeel hom dín fē yēeddě bēewí kayya ginni yaaha a ? ³⁶ Yee wona' ri biti ay tíl nūi yen

ay rii saam ndaa yen ii rii ot, ndah yen mínih lah tígè nè saañ dī ra, dī faha' won yi na ? »

Culli mulaa na ona' pes da

³⁷ Bisa mullë' feeda ra daa ri bisa lukki lah solo ra. Yiin fin fa, Yéésú canjke fii bëewë, bëyídté uni won tih : « Bëyi sifiroh, aya soo na mi on dī han. ³⁸ Bëyi gém soo na, di bíníyúu rí Téerëe, culli mulii na ona' pes ay julli keeñi. » ³⁹ Di hom woni tígí daaha biti bëewë nay rii gémé rë ay liil Ruuhi Koope. Jamanu yi yaaha, deef Koope cépirëy Ruuha sun fi bëewë gémú rë, ndah deef dī teebaay ndami Yéésú doom.

Taasa'i bëewë sun fi Yéésú

⁴⁰ I ow filiḥ fi bëewë keluu wa unni yah, wonu tih : « Bëyi bee daa Yonentaa kaah ! » ⁴¹ Lahte yi wonu tih : « Daa ri Buura Koo fal ri ra ! » Ndaa lahte yi tahute wonu tih : « Buura Koo fal ri ra mín dühë' Galile a ? ⁴² Bíníyúy Téerëe biti *Buura Koo fal ri ra ay coosaanee tali Dawit te ri ay dühée Betle'em**, gina húmú dék Dawit ra a ? » ⁴³ Af Yéésú tahte wonni bëewë kéldëey. ⁴⁴ I ow waa na fahuu hami, ndaa ow tikëy ri ya'.

⁴⁵ Nimiluu wohoh yi Faam fi gaani Koope húmú wolu ra, kélfë yí seeyoh ya a farisenḡa meelute wa yee tah wa kúrëelúuy Yéésú rë. ⁴⁶ Wohoh ya wonu wa tih : « Iña won bëyi baa ra, ow mësëy wëe won ! » ⁴⁷ Farisenḡa wonu wa tih : « Bëe' kúrëelëhté don ḡal a ? ⁴⁸ Don olute kélfë mbée farisenḡ yínë gémpé rí è ? ⁴⁹ Bëewë gémú rí rë yih yin kootii Mëyiis ! Wa ay alkoh ! » ⁵⁰ Nikodem fa non wa fi farisenḡa, te húmú pëyídté deefri Yéésú rë won wa tih : ⁵¹ « Kootii yen onay yen biti yen daan ow te deefa yen síkíríih rí nūi yen yuh yee paḡ dī ra. » ⁵² Wa wonu ri tih : « Kon fu dék Galile do ḡal ! Kúnsé Téerëe fu saam nda yonente yínë kut wadtee dühë' Galile raa ! » [⁵³ Filoon fi baaha, wa hasluute suute faam.

8

Belaa habuu a yaal ra

¹ Yéésú kola' daaha, saañce danj Ëlíiffë. ² Kéy baab fin cúḡ, dī nimilte Faam fi gaani Koope, bëewë bëeḡ deefrute ri. Di tookke na yëedíḡ wë. ³ Hom homo nūi, i ow di yëeddëh yí kootii Mëyiis a i farisenḡ kúrúte belii habuu a yaal. Wa tikúte rí fii bëewë bëeḡ, ⁴ wonu Yéésú tih : « Bahaa, belii bee habuu a yaal. ⁵ Te di filiḥ Kootaa, Mëyiis túuycé yen tap mani belii bee la' nūi rí húl. Do nék, fu won yi na ? » ⁶ (Woni baa bëeḡ, wa homu fiiri Yéésú, nda wa mín lah yii yabun wa ri.) Ndaa Yéésú sígímpé, bëḡpe kuni yampe na fiis feey. ⁷ Bi caguu wa Yéésú na sehu biti dī lof wa, dī bëyídté aḡi won wa tih : « Ow di don na, bi mësëy bakaad, déḡḡe ríi tap. » ⁸ Di antee sígímëet, yampe na fiisëet feey. ⁹ Keluu wa unni yah, dala'te yee lukuu ḡaha ra, wa sayuu yínë-yínë nūi Yéésú a belaa kep daa tasu, belaa canjke hompe tígè hom dī ra. ¹⁰ Di bëyrëetté aḡi, won belaa tih : « Bëewë kúrú rë dee ra di yaa ow ? Kon lahay bëyi daana ro waa na a ? » ¹¹ Belaa won dī tih : « Lahay, bahaa. » Yéésú won dī tih : « So' ḡal, mi daanay ro. Fu mín saañ, ndaa kola'te woteh ngana bakaaril. »]

Yéésú daa niñi ëldúnë

* 7:42 7.42 Saame 2 Samiyel 7.12 ; Mísée 5.1

¹² Yéésú wonaat bëewë filib Faam fi gaani Koope tih : « Daa mi niñni èldúnë ; bëyí ñee tal so' wocce tíl ñúus, dī ay tílë niñna na ona' pesa na dūmëh rë. » ¹³ Tígí daaha, farisenja wonu ri tih : « Gaaf na peleh kukuumi ! Ow mínëh tah biti fu won kaah. » ¹⁴ Yéésú won wa tih : « Wuti mi seedeyid' af so' raa, mi won kaah. Mi yúh tígë kola' mi ra a tígë na saañ mi ra ; ndaa ñon, ñon yíh tígë kola' mi ra ní púlë tígë na saañ mi ra. » ¹⁵ Dee na aattiyuu ñon ña, homa' olad' ow ; so' mi na aattiyeeh ow. ¹⁶ Ndaa tíl ní mi aattiyaa' raa, lah tēhí biti ri kaah ndah funi af so' na neh ; funi Baaso' fa wol so' ra daa na ñéerúu nē. ¹⁷ Kootii ron wonay biti tígí seedeyuun ow ana, ñeef kaah woo ? ¹⁸ Kon mi seedeyid' af so', te Baaso' fa wol so' ra seedeyid' so' bal ! » ¹⁹ Tígí daaha, wa wonu ri tih : « A boffu dih ño ? » Di tahte won wa tih : « Don yíh sē', ñon yíh Baaso'. Don yúh sē' koon, ñon ay yúh Baaso'. »

²⁰ Na won Yéésú unni yaa ra, ñeef dī na yēeddē' filib Faam fi gaani Koope, hēbís tígë na bekuu sarah ya ra, ndaa ow étđëy hami, ndah ñeef wahtii lahay doom.

Tígë na saañ Yéésú rë

²¹ Yéésú wonil wa tih : « Mee saañ ña ee ; ñon ay soo saam ndaa ñon ay húlée filib bakaad'ñon. Don mínih lah tígë nē saañ mi ra. » ²² Tígí daaha, yēwúddē wonantuu hanndal ki wa tih : « Mbaa ri faha' naadoh daa tah dī won biti yen mínih lah tígë na saañ dī ra neh ? » ²³ Yéésú won wa tih : « Don dékú feey, èldúnii beh, ndaa so' mi dékéh nē, mi dék sun. » ²⁴ Yii baa daa tah mi won ñon biti ñon ay húlée filib bakaad'ñon. Mee ron won ra ee ñon gémúy biti daa mi^{*} raa, ñon ay húlée filib bakaad'ñon. » ²⁵ Wa meelute ri wonu tih : « Daa fu wa kon ? » Di won wa tih : « Mi maañcee ron ri dal won bín fē níi a ñeh ! » ²⁶ Mi caakke yii mín múi won sun fon, a yii mín mí ron aattiyaa', ndaa mi léhín bëy èldúnë iña won so' bëe' wol so' ra, te dī fi bëyí baa wona' kaah. » ²⁷ Bi yíh wē biti Yéésú wona' wa Boffa sun, ²⁸ dī baatte won wa tih : « Tíl ní ñon bëyíd' so' mi Koy-bëe' rëe, ñon ay yúh biti daa mi, te ñon ay yúh biti ma na koleeh rek mi pañ yin, ndaa mi léhín' iña yēedid' sē' Baaso' ra. » ²⁹ Te dī fi bëe' wol so' ra funi ñéerúu, dī yed'ñay so' a af so', ndah mi déké' pañ yee neña' ri ra. » ³⁰ Filib woni iñyah, i ow caak gémúté rí.

Kaah daa na pëkís ow

³¹ Tígí daaha, Yéésú won yēwúddē gémú rí rë tih : « Don pokoh unna won mi ron ra raa, ñeef ñon taalibe yi so' kaah. » ³² Hen ñaaha raa, ñon ay yúh kaah te kaaf ka ay ron pëkís, ñon laha' affon. » ³³ Wa wonu ri tih : « Fun sέttí Abraham, fun mēsúy hen ñaam ! Fu wona' fun biti fun ay laha' affi fun dīh ? » ³⁴ Yéésú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí pañ bakaad' bëeb, ñeef dī ñaam bakaad'. » ³⁵ Te ñaam noneh faam, ndaa koy non faam faraah. ³⁶ Kon so' mi Koy ka daa mi pëkísë ron raa, ñon ac bëewi lahuute affon kaah. ³⁷ Mi yúhté biti ñon sέttí Abraham ndaa ñon fahuu hawi so' húl, ndah iña won mi ron ra haaleh affon. ³⁸ So' mi wona' iña ot mi Baaso' na ra. Don nék, ñon paguu iña keluu ron boffon na ra. » ³⁹ Wa wonu Yéésú tih : « Abraham daa boffi fun. » Yéésú won wa tih : « Don henun koyyi Abraham kaah koon, tin ñon ñeyun kotti. » ⁴⁰ Ndaa ñon paguy bah, ñon na anuu faha' hawi so' húl ndah mi wona' ron kaaf

* 8:24 8.24 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 3.14-15

ka keloh mi Koope na ra. Iña na pagu ron ra, Abraham mësëy wëe pañ.
⁴¹ Don paguu di na paga' boffon kep. » Wa wonu Yéésú tih : « Fun koyyi píyúu waal neh ! Fun lahuu baap yínë, te ri Koope. » ⁴² Yéésú won wa tih : « Koope daa yaha Boffon kaah koon, tin d'on faha' so', ndée mi kola' d'ii na, te daa ri tah mi ac. Nebaay so' neboon rek mi acce, daa ri wol so'.
⁴³ Yi tah d'on kélíih woni so' ? Mi ot na : woni so' haaleh affon daa tah.
⁴⁴ Seytaane daa boffon tígí-tígí ! Pañ yii neba' d'i fi boffon, neba'te ron. Dalaana ní a d'eh, d'i mësí sanjku ow sanjkuoyo. Di mësëy ñeerë' a kaah, ndah kaah ínih d'ii na. Di home fel raa, d'i na hëllëeh yinë sah. Di pesa' fel, te fel coosaana' d'ii na. ⁴⁵ Ndaa so' mi beh, mi wona' kaah daa tah d'on gémúy iña na won mi d'on ra. ⁴⁶ Wa di d'on na daa mín cañ won yii nay teebee biti mi bakaadte ? Kon mi won kaah raa, yi kaa' d'on gém iña na won mi ra ? ⁴⁷ Bëyí non bëewí Koope, kela' iña na won d'i Koope ra. Ndaa d'on nëníh bëewí daa tah d'on kélíih iña na won d'i ra. »

⁴⁸ Yëwúdfë wonu Yéésú tih : « Fun wonuy kaah biti nagajek fu heedi bëy Samari, te yébitëh daa ham d'o a ? » ⁴⁹ Di nampee waa won tih : « Yébitëh habay so' ! So' kay mi yef Baaso' cér ; d'on daa yeruy so' cér !
⁵⁰ So' mi saamd'ay af so' ndam. Lahte bëyí daa na saamid' so' ri te daa ri na aattiya'. ⁵¹ Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí ñee woni so', ii mësí húl. » ⁵²⁻⁵³ Wa wonu ri tih : « Wëertë leegi biti yébitëh daa ham d'o ! Fu haba' biti d'ee fu luk ciffi fun Abraham gaan a ? Abraham húl'té, yonente ya húlúté, fantee won biti bëyí ñee wonu ii mësí húl ë ? Fu tík afu yih ? » ⁵⁴ Yéésú won wa tih : « Mi dëmdëe af so' raa, ay lahee njiriñ mi bih ? Baaso' kay daa na on so' ndam. Don wonu ti d'i Koope fon, ⁵⁵ d'on anutee rii yíih. So' mi bee mi yúh rí. Mi won biti mi yéeh rí rëe, mi ac feloh ti d'on nen. Ndaa mi yúh rí, te mi ñeya' woni. ⁵⁶ Keeñ ciffon Abraham sosse ní sos séentë' rí biti mi ac ayo ra ; d'i otte te keeña sosse. » ⁵⁷ Wa wonu ri tih : « Fu ola' Abraham d'ih, te fu lahay kiil sabay iip (50) doom ? » ⁵⁸ Yéésú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : balaa Abraham límú, daa mi. » ⁵⁹ Tígí daaha, wa na píyú i la' ay yeese ri, Yéésú múuycë filib bëewë, d'úhté Faam fi gaani Koope.

9

Bëe' límú búumídf' d'ë

¹ Filoon fi baaha, Yéésú hom waal otte bëyí límú búumídf'. ² Taalibe yi meelute ri wonu tih : « Bahaa, bakaad'di bëyí bee daa tah d'i límú búumídf' mbëe bakaad'di boffi a yaafi ? » ³ Yéésú won wa tih : « Ñeyaay d'ii na, ñeyaay boffi a yaafi na. Don ot d'i búum, Koope daa faha' ñeya' d'ii na, teeña' doolii. ⁴ Na'a béeb, yen warun pañ légéyí bëe' wol so' ra ; te leñ Koo elek, ow ii naa mín légéy. ⁵ Homi so' èldúnë béeb, daa may niñle bëewë. » ⁶ Kola' ri woni unni yah, Yéésú tuulte feey, túpëls'é té mulucu ma a feey fa, d'i antee waa leef íllí búumndë, ⁷ won d'i tih : « Paye fu súlmée laahi Silowe. » (Iti fi tii Silowe daa wolu wolo.) Búumndë payte dín fë súlmëhté, nimilte yeelte.

⁸ Oluu ri bëewë wani dékú rë a yee na olu ri merees d'i na saraatoh ra, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Bee bëe' húmú took na saraatoh ra saa ? » ⁹ Lahte bëewí wonu tih : « Yaa d'i ! » Lahte yi wonu tih : « Èe-èe', yaa d'i neh, wa madu mado rek ! » Bëe' won wa tígí daaha tih : « Yaa so' kay ! » ¹⁰ Tígí daaha, bëewë meelute ri wonu tih : « Yi daa wëdis íllú ? »

¹¹ Di won wa tih : « 'Bëe' hínú Yéésú rē daa hilsid' feey, leeffe illí sē' antee soo nah mi pay súlmēh laahi Silowe. Mi payte dín fē, mi súlmēhté illí sē' wērsēhté. » ¹² Bëewē meelute ri wonu tih : « 'Bëe' hom dih ? » Di won wa tih : « Mi yéeh tīgē hom dī ra ! »

¹³ Wa koluu daaha, bëyute bëe', kúrúte rí farisenja na. ¹⁴ Deef Yéésú hilsid' feey fa wēdissé illí bëe' yiin bisa na hilsúu yēwúddē rē. ¹⁵ Wa fi farisenja bal namutee meel bëe' dee wērsé' illí rē. Di won wa tih : « Di leef so' feey hilsid' il, mi súlmēhté, mi yíppée yeel. » ¹⁶ Tígí daaha, lahte farisenji wonu tih : « 'Bëe' pañ yii baa ra mínēh hen bëyi Koope daa wol ri, ndah dī ñeyay yee won kootii bisa na hilsúu rē. » Ndaa lahte bëewí wonu tih : « Bakaaroh mínē' pañ kimtaanni man dee díh ? » Daaha, wonni wa kéldëey. ¹⁷ Farisenja meelaatute bëe' wonu ri tih : « A dō, fu won yi bëe' wēdis illú rē ? » Bëe' won wa tih : « Di yonente ! »

¹⁸ Di filib yaaha bëeëb, kélfē yí yēwúddē kaa'uute gém biti bëe' na ot bee ra húmú búumídf. Yii baa tahte wa woluute boffi a yaafi, ¹⁹ meelute wa wonu tih : « Won ti bëyi bee koohon kaah te ri límú búumídf è ? Yi tah dī na ot leegi kon ? » ²⁰ Boffa a yaafa wonu wa tih : « Yee yúhú fun dā biti dī koy fun sah-sah, te ri límú búumídf kaah. ²¹ Yee tah níi dī na ot leegi ra nék, fun yíih rí, a fun yíih bëe' pay dī ra bal. Méélí rí dī teef ron ! Di kúkēy woo ? » ²² Biti wa kaañuy kélfē yí yēwúddē daa tah wa lofa' dāh, ndah deef wa fi kélfē yí yēwúddē pokute biti bëyi won ow biti Yéésú daa Buura Koo fal ri ra, ay líkú tīgē ná dāguu yēwúddē Koope ra. ²³ Yii baa daa tah wa won biti wa meel ri, dī kúkēy neh.

²⁴ Farisenja dëekëetúté bëe' húmú búumídf, wonu ri tih : « Fun yúhúté biti bëe' na wona' fu ra bakaaroh ! Wone kaah dī tii Koope. » ²⁵ Di won wa tih : « Di yaha bakaaroh mbée bakaaroh neh bëeëb, mi yéeh yin na. Yee yúh mí rē biti mi húmú búumídf, mi yeelte leegi. » ²⁶ Tígí daaha, wa meelute ri wonu tih : « Di pañ dō yih ? Di hen díh níi payce illú ? » ²⁷ Bëe' won wa tih : « Mi húmú wonte ron baaha, dōn kaa'uute sikiréh. Don fahuu biti mi wonaat dōn baaha yih ? Don fahuu hen taalibe yi man bitih ! » ²⁸ Tígí daaha, wa solsuute ri anutee rii won tih : « Do kay, daa fu taalibii bëyi bah ! Ndaa fun, fun taalibe yi Mëyiis. ²⁹ Fun yúhúté biti Koope wonte a Mëyiis, ndaa dī fi bah, fun lukki yíih tīgē kola' ri ra sah ! » ³⁰ Bëe' tahte won wa tih : « Don yíih tīgē kola' bëe' rē, te ri payce illí sē' ! Baa daa yee téy af ra ! ³¹ Yen yúhúté biti Koope na taheh dāñ bakaaroh, ndaa bëyi neeh ri, ñee woni te pañ yee faha' ri raa, dī tah dāñi. ³² Biti ow payce illí bëyi límú búumídf níi na yeel, kéllúy ! ³³ Kon bëe' pañ yii baa ra Koo daa wol ri ; henay baa koon dī mínēh pañ kimtaan. » ³⁴ Farisenja wonu ri tígí daaha tih : « Límúu fú níi a dēh, fu méssì hen bakaaroh, antee won daa fay fun yēeddé è ? » Wa koluu daaha, líkúté rí tīgē ná dāguu ra, dūhrúté rí èssín.

³⁵ Kela' Yéésú biti farisenja líkúté bëe' tīgē ná dāguu ra, dī deefidte ri, won dī tih : « Fu gémpe Koy-bëe' è ? » ³⁶ Bëe' won dī tih : « Teeb so' ri bahaa, nda mi gém dí. » ³⁷ Yéésú won dī tih : « Fu otte ri, daa ri na won dōo na. » ³⁸ Tígí daaha, dī yekke fii Yéésú na jaamiyoh ri, won tih : « Yíkée, mi gémpe rē. » ³⁹ Yéésú antee won tígí daaha tih : « Mi ac aattiya' feey fi beh, nda búumídfé yeel, te bëewé na yeelu ra yíssèh búumídf. » ⁴⁰ Lahte farisenji húmú daaha, keluu wa unni yah, wa meelute Yéésú wonu ri tih : « Fun i búumídf fun bal a ? » ⁴¹ Yéésú won wa tih : «

Don yahun búumídfon koon, tin dfon ii lah bakaadf ; ndaa dfon wonu ti dfon olu na, yii baa daa tah bakaadf fon dék dfon na ! »

10

Nürèhë a harri

¹ Yéésú tíkké won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyi ñeyaay ílí gélgí harra, anti dfara buut ñeyaa na, bëyi baa lohoh, dí banndi. ² Ndaa bëyi haalaa gélgë ílë, deef daa ri nürèhí harra. ³ Di fi bah, wohohi yuba ay rii kúnsídf, te harra laha' ri ra ay yúhsë' una. Di ay ñee tii yi wa deék wë, dfúhídf wë éssín. ⁴ Di dfúhídf wë bééß níi woc raa, dí kéllëh, harra ñee tali, bi yúhsúu wë uni. ⁵ Wa ii ñee tal bëyi wa yíh rí nék ; wa ay rii hegee hegoo kay, ndah wa yíhsiih una ! » ⁶ Yéésú ñeya'te wa léehí bah, ndaa wa yíh yee faha' ri waa won da.

⁷ Tígí daaha, Yéésú wonaat wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : daa mi ílí gélgí harra. ⁸ Bëewë húmú kéllúu së' dee ra bééß, húmú i lohoh a i banndi, yii baa tahte níi harra síkírúuy wë. ⁹ Daa mi ílë. Bëyi ñeya' soo na haal, ay múc ; dí ay mín haal, dí dfúhé, dí lah yii pesaa ri faraah. ¹⁰ Lohoh aya' loh, bëem a sanju kut. So' nék, mi ac bití bëewë pes, wa pes pesi nebpe. ¹¹ Daa mi nürèhí kah-kah fa. Nürèh kah-kah hom gara' ñíni garoo harri na. ¹² Súrgë nék, dí lahaay harra ; dí nürèh kah-kah neh. Di ole gúmú aye rek, dí hegeh, gúm fë yejoh sun fi harra, hasla' yuba. ¹³ Súrgí baa ay mínée hen dfaaha, ndah dí séentëh héliis légéyí kut, harra tahay dí koloh. ¹⁴⁻¹⁵ Daa mi nürèhí kah-kah fa. Di yúhë' së' Baaso' mi yúhté rí, so' mi yúhë' harri so' dfaaha wa yúhúte së'. Te af wa ay tah mi yera' ñiin së'. ¹⁶ Mi lahte harri kayyi íníh gélgí beh, te mi wadtee waa níid bal ; wa ay yúhsë' un so', wani yee boolla' bééß hen yup yínë, nürèhë hen yínë. ¹⁷ May yera' ñiin së', mi lilaat dí. Yii baa daa tah Baaso' faha' so'. ¹⁸ Ow mínéh bek ñiin së' feey, daa mi mín díi yera'. Daa mi mín díi yera', daa mi mín díi lilaat. Baaso' túuy së' yii baaha. »

¹⁹ Unna won Yéésú yaa ra tahte yëwúdfë kéldúuy won. ²⁰ Ow caak waa na wonu tih : « Nagajek dfon síkírúu wa ? Bee yébitëh daa ham dí bee ra a ? Bee yulkídf bee ra a ? » ²¹ Ndaa lahte bëewí na wonu tih : « Bëyi yébitëh daa ham dí na woneeh deh ! Yébitëh mín wédís íl búumídf ë ? »

²² Feedi yëwúdfë, bee na nérsúu jébélë jébélú Koope Faam fi gaana ra lahte. Feedi baa húmú Yerusalem jamanii sosa. Jamanii baaha filíß feeda, ²³ Yéésú na tiléesëh tígë në wonuu Mbaar mi Salomoo di filíß Faam fi gaana ra. ²⁴ Tígí daaha, yëwúdfë ayute giúwúte rí, wonu ri tih : « Fay home dee fu kúné affi fun níi kirih ? Daa fu yaha Buura Koo fal ri ra raa, won fun baaha ! » ²⁵ Di won wa tih : « Yee meelu so' dfon da, mi húmú wonte dfon dí, ndaa dfon gé múy së'. Añcañ, iña na pañ mi di tii Baaso' ra seede yídfte so', ²⁶ ndaa dfon gé múy së', af bití dfon nënih harri so'. ²⁷ Harri so' yúhsúu un so' ; so' mi yúh wë, te wa ñeyuu tal so'. ²⁸ May waa on pesa na dúméh rë. Mii waa mëssi ñak, te ow mínéh wëe naaf ya' so'. ²⁹ Baaso' daa déjéén së' wë, te daa ri lukki gaan bééß. Ow mínéh naaf yin ya' Baaso'. ³⁰ Funi Baaso' daa lígínúu yínë. »

³¹ Wona' Yéésú uni bah, yëwúdfë yabaatute na píyú la' ay rii bëemé, ³² dí won wa tígí daaha tih : « Mi pañke íñi wunni caakki Baaso' daa nah so' wa. Yii bih di ínyah daa tah dfon na fahuu bëemí së' a la' ? » ³³ Wa

lofute ri wonu tih : « Fun fahuuy hawu húl biti fu paṅ yin wun, ndaa biti fu solte Koope. Fu ow kut, fu na anti tík afu Koope a ? » ³⁴ Yéésú won wa tih : « Bíníyúté filib téeríi kootii ron biti Koope won tih : “*Don i koope.*” » ³⁵ Yee won Téerée rē ow mínéh ríi nís maan ? Bēewē Koope yulid' woni waa na ra, dī wona' wa biti wa i koope neh a ? ³⁶ A so' fa Baaso' fal so', wol so' ēldúnē rē, d'on wonuu biti mi sola' Koope soloo d'ih di yee wona' mi biti mi Koy Koope ra ? ³⁷ Hena biti mi pagay yee nah so' Baaso' raa, ngēnē gémí sē' ! ³⁸ Ndaa mi paṅ wa raa, wuti d'on gémúy iña na won mi raa sah, gémí iña na paṅ mi ra book, nda d'on ham affon biti Baaso' ee soo na, te mi ee d'ii na. » ³⁹ Wona' Yéésú unni yah, wa yabaatute na fahuu hami, ndaa dī fússé wē.

⁴⁰ Yéésú kola' dah sayilte hatni yíníi laahi Yurden, tígē nē húmú bētsē' Saṅ Batis bēewē rē, dī hompe daaha. ⁴¹ I ow caak d'eeefute ri daaha. Bēewē na wonantuu hanndal ki wa tih : « Kimtaan yínē sah Saṅ pagay ri, ndaa iña won dī sun fi bēyí bee ra bēéβ kaah. » ⁴² I ow caak gémúté Yéésú daaha.

11

Kolohi Lasaar búudé

¹⁻² Húmú laha' bēyí keente jér hínú Lasaar. Di húmú dék Betani, bani koy-yaayyi beleb Mari a Martaa. Mari daa belaa nay túmé laakkoloña kotti Yíkēe, an waa moos a fen fi ra. ³ Koy-yaayyi belebβi ana ya wolute ow woni Yíkēe biti kooji jérif. ⁴ Kela' dī fi Yéésú baaha, tígí daaha dī won tih : « Jéri Lasaar jér húlēe neh ; Koo ay ñeye na teeβa' gaanaa ki ndami ; hen daaha raa, ndami so' mi Koy Koope yúhú. »

⁵ Yéésú húmú kooji Martaa, Mari a Lasaar. ⁶ Di filib yaaha bēéβ, kela' ri biti Lasaar jérif dē, dī hompe tígē hom dī daaha ra níi hente waal ana, ⁷ dī antee won taalibe yi biti bani wa ñeerē' nimil Yúdée. ⁸ Taalibe yi wonu ri tih : « Bahaa, maañay-maañay rek fu na fahuu bēem a la' dín fē, fan naa faha' nimil a ? » ⁹ Di won wa tih : « Na' homa' wahtu sabboo a wahtu ana neh a ? Bēyí tíl na' ii kabinoh ndah dī ot kotti na níiñi feey fi beh. ¹⁰ Bēyí tíl ñúus nék ay kabinoh ndah níiña ínñ dīi na. » ¹¹ Filoon fi bee wona' ri unni yaa ra, dī baatte won wa tih : « Kooji yen Lasaar nee'te, ndaa may pay mi yúun dí. » ¹² Taalibe yi wonu ri tih : « Yíkēe, dī nee' nee'o saa ? Kon dī ay wah ! » ¹³ Taalibe ya habuu biti rek Yéésú won wa woni nee' pēní, deef dī won wa biti Lasaar húl húlē. ¹⁴ Tígí daaha, Yéésú millē' wēe won tih : « Lasaar húlté. ¹⁵ Don tahute keēñ so' sosse di yee d'eeaf so' ri dín fē rē. Di laha' ri daaha daa nah tahe d'on gém. Kélii yen lah d'ii na ! » ¹⁶ Tígí daaha, Toomaa fa na dēekúu Síisē rē won taalibe yi kayya tih : « Yen bal yen saañ húlé a kélfii yen ! »

¹⁷ Tíluu Yéésú a taalibe yi níi wa tiumúté gina ra, dī kelohte biti Lasaar húlté níi nee'te waal inil feey. ¹⁸ Betani wulaay a Yerusalem ; hanndal ki wa wađti hena kilomet éeyē. ¹⁹ I yēwúf caak ayute yéri Martaa a Mari na mēsdú wē húlí koy-yaafi wa. ²⁰ Kela' Martaa biti Yéésú ee ac da, dī saañce téebiléhi ; ndaa Mari tasse faam. ²¹ Tee'a' Martaa a Yéésú rē, dī won dī tih : « Fu homa dee koon Yíkēe koy-yaaso' húléh. ²² Ndaa mi yúhté biti níi a d'eh, yii fu d'añ dī Koope bēéβ, dī ay roo rii on. » ²³ Yéésú won dī tih : « Koy-yaafu ay koloh búudé. » ²⁴ Martaa won dī tih : « Mí yúhté biti

dí ay koloh yiin nay kolee bëewë búudé rë biti ëldúnë túkkí. » ²⁵ Yéésú won dí tih : « Daa mi na kélídf bëewë búudé, daa mi na on wa pes. Bëyi gém soo na wuti dí húl rëe sah, dí ay pes ; ²⁶ te bëyi nè pes, gémpé sè', ii mëssi húl. Fu gémpé baaha a ? » ²⁷ Martaa won tih : « Íi Yíkëe ! Mi gémpé biti daa fu Buura Koo fal ri ra, Koy Koope fa húmú wonu biti daa nay aye ëldúnë rë. »

²⁸ Filoon fi wonni yah, Martaa saañce dëegí Mari koy-yaafi, mëddë'té ri won dí tih : « Yëeddëhë acce, te ri won fu ac fu tiil ri. » ²⁹ Kela' Mari woni bah, dí yíppée koloh saañce téebiléhi Yéésú. ³⁰ Wahtii baa deef Yéésú haalay gina doom, dí húmú lís tígë tee'uu bani Martaa ra. ³¹ Yëwúddë húmú faam fa na mësdú Mari ra, oluu wa Mari yíppée koloh na dúh faam fa, wa ñeyute tala. Wa habuu biti dí saañ looy luuyin. ³² Laha' Mari tígë hom Yéésú ní ri otte ri ra, dí yeddohte kotta feey, won dí tih : « Fu homa dee koon Yíkëe koy-yaaso' húléh. » ³³ Ola' Yéésú Mari na fof, bëewë ñéerúu a ri ra na fogu bal ra, keeña dúmpé ces, afa kúnëhté, ³⁴ dí meelte wa won tih : « Don d'apuu ri dih ? » Bëewë wonu ri tih : « Bahaa, aye fu ot. » ³⁵ Yéésú yampe na looy. ³⁶ Tígí daaha, yëwúddë na wonu hanndal ki wa tih : « Èlí di húmú faha' ri ri kan ! » ³⁷ Ndaa lahte yi na wonu waa na tih : « Di fa pay illí búumndë rë, dí mínéh kaa' Lasaar húl koon a ? »

³⁸ Keeñ Yéésú dúmëetté ces, dí lahte luuyin. Luuya, kilí kúnúu a la' gaan. ³⁹ Di won bëewë tih : « Píníjí la'a ! » Martaa koy-yaafi húlëhë won dí tih : « Búudé fë wadtee yah Yíkëe, hente waal iniil woteh, dí ee deh. » ⁴⁰ Yéésú won dí tih : « Mi wonay ro ri wono a ? Fu gém soo na raa, fay ot ndami Koope. » ⁴¹ Tígí daaha, la'a píníjúté, Yéésú bëyídté afi, yeelte sun-Koo won tih : « Baap, mi na sím dë di yee taha' fu d'aji so' ra. ⁴² Mi yúhté biti wahtii d'agaa mi ro béeb fu tahídf so', ndaa fu ot mi won dí sun, bëewí yee giwú sè' yee ra daa tah, nda wa gém biti daa fu wol so'. » ⁴³ Woca' ri woni baa ra, dí bëyídté uni sun won tih : « Lasaar, dúhë deh ! » ⁴⁴ Lasaar fa húmú húl rë d'úhté, kotta, ya' ya a afa béeb líiwúté boy. Yéésú won tígí daaha tih : « Nísí boyya faana don yeris dí tíl. »

Peeni hawi Yéésú húl

(Saame Maccëe 26.1-5 ; Marka 14.1-2 ; Lúkkë 22.1-2)

⁴⁵ Ow caak di yëwúddë húmú faam Mari te olute iña na pañ Yéésú rë, gémúté díi na. ⁴⁶ Ndaa i ow waa na payute olute farisenña, bíllúté wë iña pañ ri ra. ⁴⁷ Tígí daaha, kélfé yí seeyoh ya a farisenña dëekúté bëy këemi gaani yëwúddë béeb, wonu tih : « Yen ay hene díh bal ? Bëyi bee ee pañ kimtaanni caakke ra dé' ! ⁴⁸ Yen took yen olsee ri page iñyeh, bëewë béeb ay gém díi na, te bëy Rom ay koloh d'akaya' Faam fi gaani Koope a heedi yen ! » ⁴⁹ Lahte bëyi hínú Kayif waa na, kilí baaha deef daa ri húmú seeyohi gaana, won wa tih : « Yin ínín affon ! ⁵⁰ Don yíih biti ow yínë kut ñak ñíiní ndah bëewë, daa gén biti heedi yëwúddë béeb sanju a ? » ⁵¹ Yee won dí baa ra kolaay díi na nék. Kilí baaha, bi daa ri húmú seeyohi gaana, Koope daa wondoh ri daaha teebe'i biti Yéésú ay húlídf heedi yëwúddë. ⁵² Te ri ii teem húlídf yëwúddë don, dí ay húllé koyyi Koope béeb, dí négíre' yee hasлуу ra, wa hen yínë.

⁵³ Kola'te yiin fin fa, kélfé yí yëwúddë habute biti wa ay hap Yéésú húl. ⁵⁴ Yii baa tahte dí wocce haal filíbf fi yëwúddë. Di kolohte saañce waal luufa di gina na wonuu Efarayim ra, dí hompe daaha a taalibe yi.

⁵⁵ Leḅa' Paagi yëwúdfǎ rē, ow caak di bëy gina koluute na suu bukutoh a sehi feeda Yerusalem. ⁵⁶ Wa homu filib Faam fi gaana na saamu Yéésú, na meelantuu filib fi wa wonu tih : « Di ayoh feeda aa dí ayoh neh ? Don wonu yi na ? » ⁵⁷ Kélfě yí seeyoh ya a farisenḅa nahuute wonu tih : « Běyí yúh tígě hom dí ra, teebaa ri, dí habu. »

12

Mari yínté Yéésú laakkoloñ kot (Saame Maccěe 26.6-13 ; Marka 14.3-9)

¹ Waal pēeně balaa feedi Paaga, Yéésú kolohte saañce Betani, tígě dék Lasaar fa dí húmú kélid' dí búudé rē. ² Laha' ri daaha ra, dí pagirute ñam. Martaa daa na húmú norsa' ñama. Lasaar húmú non bëwě boku a Yéésú loon ra. ³ Mari nampee beḅ bútéel laakkoloñ, yi yugusuu naarde kah-kah te kofeelte, bi mitte genwal lütēr, yínté wě kotti Yéésú, na an waa moos a fen fi. Faam fa béeb liiwělsě'té a ngedi laakkoloña. ⁴ Yudaas Iskariyot, ow di taalibe yi Yéésú, bee millé' rii yaay ra, won tígí daaha tih : ⁵ « Laakkoloñi yee yaayeeh héliis caak koon cadum fa yeru ñékídfǎ è ? » ⁶ Yee won dí baa ra, dí wonday ri ñékídfǎ dé' ! Biti ri lohoh te daa ri yef keesi wa, dí núhě' ně tilé sohle yi daa tah. ⁷ Yéésú won dí tígí daaha tih : « Baale jaambura afi ! Di waay hacadi so' daa tah dí yef wa nii a deh. » ⁸ Ñékid' ii koloh filib fon ; ndaa so' mi bee mii hom filib fon dee faraah. »

Cañi yëwúdfǎ hawi Lasaar

⁹ I ow caak di yëwúdfǎ keluu wa bitu Yéésú ín Betani ra, wa suute dín fě. Af dí neh doḅ daa kúf wě nē, ndaa olaalohi Lasaar fa dí kélid' dí búudé rē. ¹⁰ Tígí daaha, kélfě yí seeyoh ya habute bitu Lasaar ay hawu húl bal, ¹¹ ndah af dí tahte yëwúf caak helute wa, gémúté Yéésú.

Haali Yéésú Yerusalem

(Saame Maccěe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Lúkkě 19.28-40)

¹² Kéy fin fě, bëewí caakka húmú ayu feedi Paaga ra koluute bitu Yéésú ee ac Yerusalem ra. ¹³ Wa saamute soor-soor, dúhúté gina na téebilúu ri, bëyrúté unni wa sun na njooḅu ri wonu tih : « Oosaanaa ! Koo-Yíkěe barkela bëe' dí wol ri ra ! Koo barkela buuri Israyel ! » ¹⁴ Deef Yéésú húmú saampe cúmbúr mbaam. Di yaagohte sun ti di bíníyúu rí Téerée bitih : ¹⁵ « Ngēnē néekiñii, don fi bëy Siyoh ! Élí ! Buuron ee ac da, yaagoh cúmbúr. » ¹⁶ Filib fi iñyaaha béeb, taalibe ya húmú yiñ ití fi wa ; ndaa tilé' níi Koope teeba'te ndami Yéésú rē, nuffi wa onte wa bitu yee húmú bíníyú Téerée rē won sun fi, te ri laha' daaha. ¹⁷ Bëwě húmú a Yéésú na won dí Lasaar dúh nuḅa kélid'té rí búudé rē, billúté yee olu wa ra. ¹⁸ Daaha, ow caak koluute bitu Yéésú pañke kimtaani bah, wa ayute téebiléhi. ¹⁹ Tígí daaha, farisenḅa na wonantuu filib fi wa tih : « Yen mínih yin na ! Bëwě béeb ñeyuu tala ! »

Gerekka na saamu Yéésú rē

²⁰ Bëwě ayu feeda Yerusalem jaamiyohi Koope ra, lahte Gerekki húmú filib fi wa. ²¹ Wa lebuute Filíp fi bëy Betsaydaa fa hom Galile ra, wonu ri tih : « Bahaa, fun fahuu oli Yéésú koon. » ²² Filíp payte wonte Anndere baaha, wa béeb ana ñeerúté léhíni Yéésú. ²³ Wonuu wa ri baa ra, Yéésú

won wa tih : « Wahtaa nay teebee Koope ndami so' mi Koy-bëe' rë lahte. ²⁴ Mee ron won kaaf ka ra ee : pep bele teem pep bele kep biti ñiinë haaleh feey. Ndaa ñiinë haal feey raa ay dúhíí' pep caak. ²⁵ Ti daaha nen, bëyi pokoh ñiiní ay rii ñak ; ndaa bëyi kaa' pokohi ñiiní èldúnë fi beh ay lah pesa na dúmëh rë. ²⁶ Bëyi hen súrgí sè' ñeya tal so' ; te tígí hom mi, dí ay home na bal. Bëyi hen súrgí sè', Baaso' ay rii bëyíí'.

Woni Yéésú yii leŋke húlí

²⁷ « Tígë homa' mi bee ra, af so' kúnëhté nii mi yéeh yii wona mi ! Mbaa may wone Baaso' biti sëmlé' sè' wahtii coono fa na saañ mii pese bee ra neh ? Ndaa coono fi baa daa tah mi ac feey nék ! ²⁸ Kon Baap, teebee ndamu ! » Tígí daaha, un dfofohte sun won tih : « Mi teeŋpe bëewë ndami so' nii wocce, te may waa rii teeŋaat. » ²⁹ Bëewë húmú daaha keluu una ra wonu tih : « Yaa híniŋ ! » Lahte yi wonu tih : « Malaaka daa won dí na ! » ³⁰ Ndaa Yéésú won wa tih : « Uni baa wonduy so', wondu don ! ³¹ Wahtaa wahti aattiyuun èldúnë rë lahte ; kélfëe hom afa ra ay líkú leegi. ³² Te so', mi bëyrú mi paa' feey fa sun raa, may héc bëewë bëeë soo na. » ³³ Wonee ke Yéésú bah, dí teeŋa' dee nay rii húlée rë. ³⁴ Bëewë wonu ri tih : « Yee yoodu fun téeríi kootii yen ra biti Buura Koo fal ri ra ay pese peso faraah. Kon fu wona' biti Koy-bëe' ay keru sun díh ? Koy-bëe' fë wah ? » ³⁵ Di won wa tih : « Niiña ee filíí fon ndaa ri tallaay yin caak. Kon tilí niiña bee homa' ri don na bee ra, toñeh ñúusë beetti ron, ndah bëyi tíl ñúus yéeh tígë na saañ dí ra. ³⁶ Gémi niiña bee homa' ri filíí fon da, nda don hen bëy niiña. »

Wona' Yéésú iñyaa nii wocce ra, dí hécéhté, dapohte wa.

Kaa'a'i yëwúddë gém

³⁷ Kimtaanna paŋ Yéésú fii bëewë rë bëeë, taheh wa gém dí. ³⁸ Yee húmú won yonente Isayii ra laha'te dah. Di húmú won tih : « *Yíkëe, daa gém yee wonu yen ra ?* *Yíkëe, fu teeë bídí ya'u wah ?* »*

³⁹ Isayii wonte yee tah bëewë míníh gém rë, won tih :

⁴⁰ « *Koope búumílté wë,*
súhílté keeñni wa,
toñeh wa ay ole,
keeñni wa ay kúnsée ndín
wa lof pesad, mi pay wa yee homuu wa ra. »*

⁴¹ Isayii húmú wona' Yéésú bín fë, deef dí séenté ndami. ⁴² Filíí fi yaaha bëeë, kaa'eeh ow caak di kélfé yí yëwúddë gémúté Yéésú. Ndaa bi helu wa nuf farisenŋa na, wa kaañuy rii teeŋa' toñeh wa ay líkú tígë na dŋagu yëwúddë Koope ra, ⁴³ ndah biti ow daa kaña wa, daa génël wë biti Koope daa kaña wa.

Iña won Yéésú rë daa na aattiya'

⁴⁴ Yéésú bëyíídté uni won tih : « Bëyi gém soo na, gémëy soo na don, dí gémpé bëe' wol so' ra bal. ⁴⁵ Bëyi ot so', deef otte bëe' wol so' ra. ⁴⁶ So' mi ac èldúnë hawaanri bëewë, nda bëyi gém soo na dékéeh ñúusë. ⁴⁷ Bëyi keloh woni so' te ri ñeyeh na, daa may ri daane neh, ndah mi ac sëmlé'í bëy èldúnë ndaa daani wa neh. ⁴⁸ Bëyi fahaay soo ot te kaa'a'te keloh woni

so', iña won mi ra nay rii aattiyee yiin nay túkkíyé èldúnè rë. ⁴⁹ Nagajek, mi kolaay koloo rek mi na won, Baaso' fa wol so' ra daa túuy sè' won iña yèeddè' mí rë. ⁵⁰ Te mi yúhté biti yee túuyè' rí rë daa na ona' pesa na dúméh rë. Ti daaha nen, iña na won mi ra, mi wona' wa ti di naha' so' wa Baaso' nen. »

13

Hosi Yéésú kotti taalibe yi

¹ Bisa millè' balaa Paagi yéwú'dé rë lahte. Yéésú yúhté biti wahtaa wad dñi koloh èldúnè, dñi d'eefid' Boffi ra lahte. Di mèssi' faha' bèewée ké rí nay rii hele feey fa ra fahoo. Te ri teeþpe wa dee faha' ri wa níi tígí teem faha' ra.

² Yéésú a taalibe yi homu reer, deef Seytaanaa bekke Yudaas koy Simon Iskariyot nufa nay rii yaayee Yéésú rë. ³ Yéésú yúhté biti Boffi tíkké iña béeb ya'i, dñi yúhté biti bal dñi kola' dñi na te ri ay nimile dñi na. ⁴ Daaha, dñi kolohite loona, nissé búubi, beþpe ndíimú moosaa pokke kinohi, ⁵ antee beþ if, túmpé muluþ, ñeete taalibe yi na, na hos kotti wa ; bi ri hosid' dñi kotti béeb, dñi moosid' dñi wa a ndíimée pok dñi kinohi ra.

⁶ Laha' ri Simon Peer na ra, Peer won dñi tih : « Do fi Yíkée, fu hosid' so' kotti so' a ? » ⁷ Yéésú won dñi tih : « Fu yéeh iti fi yee na pañ mi ra doom, fay rii yúhé fayú. » ⁸ Peer won dñi tih : « Damaay fu hosde so' kotti so' ! » Yéésú tahte won dñi tih : « Mi hosday ro kottu raa, deef hanndal ki yen d'úmpé. » ⁹ Peer won dñi tih : « Kon Yíkée, ngana teem kotti so' kut, lahe níi ya' yi so' a af so' bal ! »

¹⁰ Yéésú won dñi tih : « Bèyí kola' boohoh, faana béeb lante, sohlaay dñi boohlee*. Don fi yee d'on ladute, ndaa d'on béeb daa ladu neh. » ¹¹ Deef Yéésú yúhté bée' nay rii yaaye ra, daa tah dñi won biti wa béeb daa ladu neh.

¹² Hosa' Yéésú kotti taalibe yi níi wocce ra, dñi bekaatte búubi, tookaatte loona, antee waa won tih : « Don yúhú iti fi yee pagid' mi ron ra a ? ¹³ Don dèekúu sè' yèeddèh a Yíkée, te d'on wonu kaah, mi dñi. ¹⁴ Hém so' mi Yíkéen, so' mi yèeddèhèn, daa mi hos kotton raa, kon d'on warutee hosanta' kot hanndal kon bal. ¹⁵ Don ot mi pagid' d'on yii bah, deef mi faha' biti d'on pagee ri daaha. ¹⁶ Mee ron won kaaf ka ra ee : súrgè lukeh kélfií gaan, bée' wolu ra lukeh bée' wol ri ra gaan. ¹⁷ Bee yúhúu ron iñyaa leegi ra, d'on ñee na raa, keeññon ay sos. ¹⁸ Mi wonaay d'on béeb nék ! Mi yúh béewè tanis mi ra. Ndaa yee bíníyú Téerée rë wadti laha laho. Téerée won tih : "Bée' funi woruu mbúurú sè' rë, daa millè' hen kaa'ohi so'."* ¹⁹ Mi wonte ron baaha abah balaa wahtaa lah. Hen daa wahtaa lah raa, d'on ay gém biti daa mi*. ²⁰ Mee ron won kaaf ka ra ee : Bèyí tah Bèyí daa mi wol ri a ya' ana, deef dñi tah so' ; te Bèyí tah so', deef dñi tah bée' wol so' ra. »

Bée' nay yaaye Yéésú rë

(Saame Maccée 26.20-25 ; Marka 14.17-21 ; Lúkkè 22.21-23)

* **13:10** 13.10 sohlaay dñi boohlee :Bèwè húmú ñeyaatu unni yee bín fè wora'i wa Bèwè rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : henay hosi kotta, sohlaay dñi boohlee. * **13:18** 13.18 Saame Kañaa ya 41.10 * **13:19** 13.19 Saame Kolohi koyyi Israyel Èsíp 3.14-15

²¹ Woca' Yéésú woni baa ra, afa kúnèhté pak, dī won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ow di dōn na ay soo yaay. » ²² Taalibe ya yīh bēe' na wona' Yéésú rē, wa na yeelantuu affi wa. ²³ Ow di taalibe ya, kooji Yéésú, h́mú h́ebísí. ²⁴ Tígí daaha, Simon Peer panjke yodaɗ, nahte ri meel Yéésú bēe' na wona' ri ra. ²⁵ Taalibee śgímpé nuf Yéésú, meelte ri won tih : « Fu wona' wa Yíkēe ? » ²⁶ Yéésú loffe won tih : « Mee saañ soop mbúurú loona ra ee : bēe' nay mi rii yere ra, dī b́yí baaha. » Tígí daaha, Yéésú beɓpe mbúurú, sooppe ri loona, yedte ri Yudaas fi Simon Iskariyot. ²⁷ Yudaas na tah mbúurēe, Seytaane na haal ri. Yéésú won dī tih : « Yee nay fuu page ra, page ri gaaw ! » ²⁸ Ow yínè sah di wa fi taalibe ya h́mú loona ra, yéeh yee faha' rii won ɗa. ²⁹ Bi Yudaas daa yef keesi wa, i ow waa na habuu biti Yéésú nah ri pay saam iña nay waa sohlee feeda ra, mbée nah ri komi ñèkíɗɗé sarah. ³⁰ Taha' Yudaas mbúurēe rē, dī yippée d́h éssín. Wahtii baaha ɗeef Koo elekke.

Túuyè'í hasa

³¹ Dúhè' Yudaas éssín ɗé, Yéésú won tih : « Leegi Koope teeɓa' ndami so' mi Koy-bēe', mi teeɓa' ndami dī fi Koope. ³² [Te mi teeɓa' ndami Koope raa,] Koope ɓal ay teeɓa' ndami so', te ri yuloh panj, maañlay. ³³ Yee talla' mi hom filiɓ fon ɗa gaanlay yaawe ! Don ay soo saam, ndaa cēe mí won ɗon yee won mi yéwúɗɗé rē : ɗon mínih lah tígè nè saañ mi ra. ³⁴ Mee ron yed túuyè'í has ɗa ee : lah f́hèntíi hanndal kon. Di faha' mi ron, lah f́hèntíi ɗaaha hanndal kon. ³⁵ Don fahanta' hanndal kon raa, tígí daaha béewé béeb ay yúh biti ɗon taalibe yi so'. »

Woni Yéésú biti Peer ay taasa' yúhi

(Saame Maccée 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Lúkkè 22.31-34)

³⁶ Filoon fi baaha, Simon Peer meelte Yéésú won tih : « Fu saañ di Yíkēe ? » Di loffe Peer won tih : « Tígè homu yen bee ra kep fu mínéh ñee tal so' níi fu lah tígè na saañ mi ra, sehe níi fayú, fay naa lah. » ³⁷ Peer won dī tih : « Yíkēe, yi tah mi mínéh ñee talu leegi ? Mi tahte ñagi ñiin sè' ndah ɗo ! » ³⁸ Yéésú won dī tih : « Fu won kaah biti fu tahte ñagi ñiinú ndah so' a ? Mee roo won kaaf ka ra ee : añcañ, fiisiin ki paan, fay taasa' biti fu yúh sè' níi hen waal éeyè. »

14

Yéésú daa waala yulid' Boffa na ra

¹ Yéésú antee won taalibe yi béeb tih : « Affon banay kúnèh ! Gémi Koope, te ɗon gém sè' ɓal ! ² Faam Baaso' hanjke ; may pay mi waayid ɗon tígí nay ron home. Henay baa koon mi wonèh ron dī ! ³ Mi pay mi waayid ɗon dī níi woc ɗaa, may nimil mi kali ron. Hen ɗaaha raa, tígè nay mii home ra, ɗon ay home na ɓal. ⁴ Don yúhú waala yulid' tígè na saañ mi ra. » ⁵ Toomaa won dī tígí daaha tih : « Yíkēe, fun yīh tígè na saañ fu ra, fun ay yúhée waala yulid' na ra ɗih ? » ⁶ Yéésú won dī tih : « Daa mi waala, daa mi kaaf ka, daa mi na ona' pesa. Ow mínéh pay Boffa na te ñeyeh soo na. ⁷ Don yúhú sè' rée kay, ɗon ay yúh Baaso' ɓal ! Te dala'te woteh, ɗon yúhúte rí te ɗon olute ri ! »

⁸ Filíp won dī tígí daaha tih : « Yíkēe, teeɓ fun Boffa kut, fun sohluuy yin kay. » ⁹ Yéésú won dī tih : « Filíp, maaña maañ mi filiɓ fon ɗa béeb fu yéeh sè' doom a ? B́yí ot so', ɗeef otte Boffa ! Kon fu wona' biti mi teeɓ

ɗon Boffa dɪh ? ¹⁰ Fu gémëy biti mee Baaso' na, te ri ee soo na a ? Unna won mi ɗon ra bééɓ, kolaay soo na, dɪ fi Boffa hom soo na ra kay daa na paŋ légéyí. ¹¹ Gémí sè' di yee wona' mi biti mee Baaso' na, te ri ee soo na ra. Don gémúy unna won mi ɗon yaa raa, iŋa na paŋ mi ra wadtee tah ɗon gém book ! ¹² Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí gém sè', dɪ fi bëyí baa ɓal ay paŋ iŋa na paŋ mi ra. Di ay paŋ yi luk waa gaan sah, ndah mi saañ Boffa na, ¹³ te yii ɗon ɗaŋ dɪ bééɓ, ɗon ñeya' ri tii so', may ron rii pagid, nda so' mi Koy ka mi teeɓa' ndami Boffa. ¹⁴ Yii ɗon ɗaŋ dɪ, ɗon ñeya' ri tii so', may rii paŋ.

Gapa'i Yéésú Ruuh-Peserj

¹⁵ « Don faha' so' raa, ɗon ay ñee iŋa na túuy mí ɗon ɗa. ¹⁶ Daaha raa, may ɗaŋ Baaso' kom ɗon Dímlèh kay, bi ay home ɗon na faraah. ¹⁷ Daa ri Ruuha na teeɓ ɓëewë kaaf ka ra. Bëewë feey fi bee mínih rii haba' Dímlèh, ndah wa oluy ri, wa yíh rí. Don nék, ɗon yúhú rí ; ɗi ee filib fon te ri ay home ow fi ow ɗon na faraah. ¹⁸ Mii ron yedɗa' baayu, may ayaat ɗon na. ¹⁹ Tasse yutuud' fii ɓëewë feey fi bee ii soo olil, ndaa ɗon ay ot biti mee pes ɗa, te ɗon ɓal ɗon ay pes. ²⁰ Bín fë rëe, ɗon ay yúh biti mee Baaso' na, ɗon ewu soo na, te mi ee ɗon na. ²¹ Bëyí ham iŋa na túuyë' mí rë aŋi te ri ñee na, ɗeef bëyí baa faha'te so'. Bëyí faha' so', Baaso' ay rii faha' ; so' ɓal may rii faha' te may rii teekiroh. »

²² Taalibee na wonuu Yudaas, bokaay a Yudaas Iskariyot ra, won Yéésú tih : « Yíkëe, yi tah fay teekiree fun, fii teekiroh ɓëewí kayya ? » ²³ Yéésú won dɪ tih : « Bëyí faha' so', ay ñee iŋa na won mi ra ; Baaso' ay faha' bëyí baaha, te funi Baaso' ay haal dɪi na, fun dék dɪi na. ²⁴ Bëyí fahaay so', na ñeyeh iŋa na won mi ra. Te iŋa na keluu ɗon maa won wa ra, kolaay soo na, wa kola' Baaso' fa wol so' ra.

²⁵ « Mi won ɗon iŋyah bee homa' mi leelon bee ra. ²⁶ Lahte Dímlèhí ee ac filoon fi so' ra, daa ri Ruuh-Peserj fa nay wolee Baaso' di tii so' ra. Di nay ron yéeddé bééɓ, dɪ nédís ɗon iŋa won mi ron ra bééɓ. ²⁷ Mi saañ sayo, ndaa may ron helid' jaamma, jaamma laha' mi ra. Mii ron rii hella' ti di na paguu ri bëy ɛldúnë nen. Affon ɓanay kúnèh, te ngènë títí. ²⁸ Don keluute woni so' ron biti mi saañ sayo ndaa may ayaat ɗon na ra maan ? Don faha' so' koon, saaña na saañ mi Baaso' na ra, keeñnon ay naa sose soso. Mi saañ Baaso' na, Baaso' fa luk soo gaan ɗa. ²⁹ Mi wonte ron baa leegi balaa iŋyaa lah, nda bín fë rëe, ɗon gém. ³⁰ Mii wonil caak a ɗon, ndah kélfií feey fi bee ee ac ɗa. Di mínèh yin soo na, daa may rii yedɗee yee nay lahe ra. ³¹ Yaaha bééɓ, nda ɓëewë yúh biti mi faha'te Baaso' te mi paga' yee na nah ri so' ra. Kélí yen saañ ! »

15

Yéésú daa tal bééñi kah-kah fa

¹ Yéésú wonil tih : « Daa mi tal bééñi kah-kah fa, te Baaso' daa na tooppitoh tal bééñë. ² Ya'i tokoh so' mi tal bééñë bééɓ te límëy, Baaso' ay rii lec. Ndaa bi na lím, dɪ ay rii yugus níi lan, dɪ ɓaatti lím. ³ Don fi yee nék, ɗon yugusute níi don ladute. Unna won mi ron ra daa yugus ɗon níi ɗon madute ɗaa lan. ⁴ Kon pèkíi soo na ti di poka' mi ɗon na nen. Ya' bééñi tokaay tala, ɓani aŋi kep dín mínèh lím ; ti ɗaaha nen, ɗon a affon kut ɗon mínih ɗúhíd' njiriñ hém ɗon pokuuy soo na.

⁵ « Daa mi tal bééñé, don daa ya' ya. Bëyi pokoh soo na, te mi pokoh dñi na ay dúhíd njiriñ mi gaante. Don mínih pañ yin deefa don pëkiñh soo na. ⁶ Bëyi pokaay soo na ay betu ti ya' bééñi lecu leco, betute súhté nen ; ya' yi bééñi man dah ay luuhu luuhu, betu kii wa tam. ⁷ Don pokoh soo na, te don ham unni so' don na raa, dégi yii neba' ron, don ay rii liil. ⁸ Ndami Baaso' yúhúu biti don dúhíd njiriñ caak, don teeba' biti don taalibe yi so'. ⁹ Di faha' so' Baaso', mi faha' ron daaha. Pésú filib faha'a faha' mi ron ra. ¹⁰ Di ñeya' mi túuyé' yí Baaso', mi na pes filib faha'a faha' dñi so' ra, don ñee túuyé' yí sè' rée, don ay pesee daaha filib faha'a faha' mi ron ra.

¹¹ « Don ot mi won don yii bah, mi faha' biti sosi keeñ so' hom don na, te sosi keeñon mit sèk. ¹² Túuyé'í sè' daa ri beh : Di faha' mi ron, lah fèhéntii daaha hanndal kon. ¹³ Lahay bëyi faha'te ow nñi luk bëyi tah yera'i ñiini af kooyi. ¹⁴ Don pañ yii won mi don raa, deef don kooyi so'. ¹⁵ Mii ron deekiil súrgé, ndah súrgé na yéeh yii pañ kélfii. Mi deeké' rën kooy, ndah mi teebe ron iña kola' mi Baaso' na ra béeb. ¹⁶ Don neh daa tansu so' ; daa mi tanis ron. Daa mi fal ron, mi wolte ron, don dúhíd njiriñ, njiriñ mi na dúméh. Hen daaha raa, yii don dañ dñi béeb, don ñeya' ri ti so', Baaso' ay ron rii on. ¹⁷ Filib iñyaa béeb, mi faha' woni ron biti lah fèhéntii hanndal kon.

Taalibe ya a bëwë feey fi beh

¹⁸ « Don ot bëwë feey fi bee kaa' ron, yúhi biti wa débúu kaa' so'. ¹⁹ Don nonun bëy feey fi bee koon, tin wa ay ron faha' ndah don nonu waa na. Ndaa mi tanisse ron mi dúhídté rën waa na, tahte don nënlíh waa na. Yii baa daa tah wa kaa' ron. ²⁰ Nérsú yee húmú won mi ron biti súrgé lukeh kélfii gaan da. Bëwë moklute so' raa, kon wa ay ron mokil ; yee ñeyu woni so' ra ay ñee wonnon bal. ²¹ Yii wa pañ dñi don béeb daa mi tah, ndah wa yíih bëe' wol so' ra. ²² Hena biti mi ayay te mi wonay a wa koon, tin wa ii habuu bakaaroh. Ndaa tígé homuu wa bee ra kep, wa lahluy layaa. ²³ Bëyi kaa' so', deef kaa'a'te Baaso' bal. ²⁴ Hena biti mi pagay kimtaanni ow kay mësëy wëe pañ fii wë koon, tin wa ii habuu bakaaroh. Leegi wa olute kimtaanni so', wa anutee kaa' funi Baaso' béeb. ²⁵ Yee biniyú téeríi kootii wa ra laha'te dah. Biniyúté bitih : *“Yee kaa'uu wa so' ra lahay dalaa !”* ²⁶ Dímléhi ron ac ayo : daa ri Ruuha na teeba' kaaf ka ra. Ruuha kola' Boffa na. May ñee'ee Baaso' na mi wola' ron ri, te ri ay soo seedayid. ²⁷ Te don bal, don ay soo seedayid ndah yen daa húmú dalaana níi a deh. »

16

¹ Yéésú baatte won tih : « Don ot mi won don yii bah, nda don banti sélt. ² Yúhi biti don ay líkú íllyë na daguu yëwúddë Koope ra ; te ay tñl níi sah, bëyi yahti ron bëem ay rii habee biti jaamiyoh Koope. ³ Biti wa yíih Boffa te wa yíih so' bal daa nay tahe wa pañ yii baaha. ⁴ Mi won don yii baaha biti lah na bín fë rée, don nérséh yee húmú won mi ron ra. Biti mi mësú hom leeloon daa tah mi wonay ron yin na daluu yen ñéeré' bín fë níi a deh.

Pagadñi Ruuh-Pesen

5 « Leegi mee saañ bëe' wol so' na ra, te ow di ðon na meelay so' tígè nè saañ mi ra. 6 Yee won mi ðon baa ra tahte keeññon ðúmpé ces. 7 Añcañ, mi won ðon kaah : biti mi saañ daa gén ðon na. Nagajek, mi saay raa, Dímléhë wadti ac ðon na ra ii ayil ! Ndaa mi saañ ðaa, may ron ðii wola'. 8 Te ri ac ðaa, ði ay teeß bëy èldúnë biti wa homuy kaah di yii lenke ðee na oлуу wa bakaaf ða, ðee na oлуу wa júß ðë, a ðee na oлуу wa aattiya' ra : 9 wa homuy kaah di yii lenke bakaaf, ndah wa gémúy sè' ; 10 di yii lenke júß, ndah mee saañ Baaso' na ra, te ðon ii soo ollil ; 11 di yii lenke aattiya', ndah kélffi feey fi bee daanute nú wocce.

12 « Mi talla'te iñi caakki wona mi ron, ndaa tígè homuu yen bee ra kep wa dameh affon. 13 Ruuha na teeßa' kaaf ki Koope ra ac ðaa, ði ay ðon ñéyíd kaaf ka bééß. Iña nay rii wone ra ii kola' ðii na, ði ay wone iña keloh ri ra, ði teeß ðon yii nay lahe. 14 Daa ri nay teebee ndami so', ndah ði ay beyee iña soo na, teeß ðon wa. 15 Yii Baaso' daa laha' ri bééß, daa mi laha'. Daa tah mi won ðon biti Ruuha ay beyee iña soo na, teeß ðon wa. »

Yee nay yíssíré sáfúñ fë sos-keeñ ra

16 Yéésú wonil taalibe yi tih : « Tasse i waal fii ðon ii soo ot, tikhè i waal ðon an soo olaat. » 17 I ow di taalibe yi na wonantuu hanndal ki wa tih : « Di faha' won yi biti tasse i waal yen ii rii ot, tikhè i waal raa yen an ðii olaat ? Di faha' won yi biti ðal ði saañ Boffa na ? » 18 Wa na wonaaluu wonu tih : « I waal fi bah, ði faha' won yi na ? Ow yéeh yee na faha' rii won ra kat ! » 19 Yéésú otte biti wa fahuu meeli, ði won wa tígí daaha tih : « Yee wona' mi ron biti tasse i waal ðon ii soo ot, tikhè i waal raa ðon an soo olaat ra, ðon meelantuu baaha a ? 20 Mee ron won kaaf ka ra ee : ðon ay fon ðon hawoh, ðeefa bëy èldúnë homun sos-keeñ ; ðon ay sáfúñ lool, ndaa sáfúñ fë ay yíssèh sos-keeñ. 21 Loo béleß ham raa na misik ðii na, ndah ðeef lowa daa lah ; ði múc ðëe nék, ði hal misiga keeña sos nú sos, ndah ði kúdté koy èldúnë. 22 Don ðal, tígè homuu ðon bee ra, ðon homuu misik a sáfúñ ; ndaa may ron olaat, keeññon ay sos te ow ii mín kaa' keeññon sos. 23 Bín fë rëe, ðon ii soo meellil yin. Mee ron won kaaf ka ra ee : yii ðon ðañ ði bééß, ðon ñeya' ri tii so', Baaso' ay ron rii on. 24 Núi a ðeh, ðon ñeyuy tii so' ðon ðagute yin. Mantee ðégí, ðon ay lil ; ðaaha, keeññon ay sos dotooy. »

25 Yéésú antee tik won tih : « Iña won mi ron yaa ra bééß, mi ñeya' wa léeh. Wahtu ín ac fii rë nék mii ron wonliil ðaaha, may ron wonee iñi Baaso' bëñéet. 26 Bín fë rëe, ðon ay ñee'ee tii so' ðon ðañ Boffa. Mi wonay ron biti may ron ðagire ðii na, ðon daa nay ðagire affon. 27 Di fi Boffa faha'te ron ndah ðon fahuute so', te ðon gémúté biti daa ri wol so'. 28 Mi kola' Boffa na mi acce èldúnë. Leegi may koloh èldúnë, mi nimil Boffa na. » 29 Taalibe yi wonu ri tígí daaha tih : « Di ðeh ! Fu wonte wonni lante te fu ñeyaay léeh. 30 Biti fu yúh bééß te sohlaay ow meelle ro yin, haalte affi fun leegi, daa tah fun gém biti fu kola' Koope na. » 31 Yéésú won wa tih : « Don wonu kaah biti ðon gémúté leegi a ? 32 A' ! Wahtaa ee saañ lahe ra kat, te ri lahte nú wocce, wahtaa nay ron hasлуу ra, ow fi ow ðon na bééß nimil faam wa, ðon hel so' njunduñ ! Añcañ, mi homay a af so' njunuñ kat, ndah Baaso' ee hëbís sè' ! 33 Don ot mi won ðon iñyah, nda ðon pokoh soo na, ðon lah jaamma. Don ay mok èldúnë nék ! Ndaa lah hëbí híin, mi ðanke nguur ki èldúnë ! »

17

Dagiri Yéésú taalibe yi

¹ Wona' Yéésú iñyaa nî wocce ra, dî béyídté afi sun won tih : « Baap, wahtaa lahte : teebee ndami so' mi Koohu, nda mi mín teeḃa' ndamu bal. ² Fu onte so' sañ-sañ sun fi bëewë béeb, nda mi mín on bëewë déjéén fú sè' rë béeb pesa na dúméh rë. ³ Pesa na dúméh rë nék, toka' niil yúhí dō fi Koope fi kah-kah fa yínë kut ḃa, a yúhí so' mi Yéésú-Kiristaa fa wol fu ra. ⁴ Mi pañke légéyë nah fu so' ra, mi teeḃa'te ndamu feey fa. ⁵ Baap, kon leegi on so' ndam hëbísú, ndama húmú laha' mi dōo na, na lahay ëldúnë doom ra.

⁶ « Bëewë beḃ fu ëldúnë fu déjéénté sè' wë rë, mi teeḃpe wa daa fu wah. Daa fu laha' wa, fu déjéénté sè' wë, wa ñeyute wonu. ⁷ Leegi, wa yúhúté biti iña on fu so' ra béeb kola' dōo na. ⁸ Mi wonte wa unna won fu so' ra, te wa tahute wa. Wa yúhúté biti mi kola' dōo na kah-kah, wa gémúté biti daa fu wol so'. ⁹ Af wa daa tah mi na ḃañ dō. Mi ḃagiray bëewë feey fi beh, mi ḃagid' bëewë déjéén fú sè' rë, ndah wa yuu. ¹⁰ Yii lah mi béeb daa fu laha', te yii lah fu béeb daa mi laha' ; te ndami so' feeñce waa na. ¹¹ Tasse yutuud' mii homil ëldúnë ; mi yuloh dōo na, ndaa wa fi yeh, wa lísú ëldúnë. Baap, dō fa sela ra, níirée wë tii gaanu, bee on fu so' ra, nda di lígínúu yen ana yen henute yínë, wa hen yínë ḃaaha. ¹² Homa' mi a wa ra, mi húmú níirë' wë a tii gaanu, bee on fu so' ra. Mi níidté wë, te ow múuyëy waa na, henay bëe' wadti múuy ḃë, nda yee won Téerë rë lah.

¹³ « Bi leegi mi yuloh dōo na, mi won wa iñyah bee lís mí ëldúnë bee ra, nda sosi keeña laha' mi ra hom waa na, keeñni wa sos dotooy. ¹⁴ Mi léhinté wë yee won fu so' ra, bëy ëldúnë anutee waa kaa', ndah wa nënih bëy ëldúnë ti so' nen. ¹⁵ Mi ḃañ dō biti fu sémilë' wë ya' Seytaane, ndaa biti fu kélid' wë ëldúnë neh. ¹⁶ Wa nënih ëldúnë ti so' nen. ¹⁷ Bukutee wa kaaf ka, wa hen yuu ; wonu daa kaaf ka. ¹⁸ Mi wolte wa ëldúnë ti di wola' fu so' ëldúnë nen. ¹⁹ Af wa tahte mi jébélté rë af so' mi hente buu, nda wa bukutoh kaaf ka raa, wa hen yuu bal.

²⁰ « Mi ḃagid' wa neh ḃañ, ndaa a bëewë nay soo gémé filoon fe ndah iña nay wone wa fi yee sun fi so' ra. ²¹ Baap, mi ḃañ dō biti wa béeb hen yínë. Di homa' fu soo na mi hompe dōo na, wa bal homuun yen na ḃaaha. Hen ḃaaha raa, bëy ëldúnë ay gém biti daa fu wol so'. ²² Ndama on fu so' ra mi onte wa ri, nda wa hen yínë ti di henuu yen yínë nen, ²³ mi hom waa na, fu hom soo na, wa béeb bok hen yínë. Hen ḃaaha raa, bëy ëldúnë ay gém biti daa fu wol so', te fu faha'te wa ti di faha' fu so' nen. ²⁴ Baap, tigë na saañ mi ra, mi faha'te biti bëewë déjéén fú sè' rë hom na bal, nda wa ot ndama on fu so' ra, ndah fu maañcee soo faha' balaa ëldúnë saku. ²⁵ Te Baap, dō fa júḃ ḃë, bëy ëldúnë yíih rë, ndaa mi yúh rë, te bëewée ke so' yee yúhúté biti daa fu wol so'. ²⁶ Mi teeḃpe wa níi wa yúhúté daa fu wah, te may waa rii baatti teeḃ, nda faha'a faha' fu so' ra hom waa na, te so' bal mi hom waa na. »

18

Hami Yéésú

(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ; Lúkkë 22.47-53)

¹ Wona' Yéésú iñyaa nñi wocce ra, dñi kolohte dah ßani taalibe yi húusúté húlbí Sedoron, haalute meey daaha. ² Di fi Yudaas fa nay rii yaaye ra yúh hatni baaha, ndah Yéésú a taalibe yi na húmú nēñh daaha. ³ Di kúdté goomal soldaar a i wohoh di Faam fi gaani Koope yi yéñké biti kélfē yí seeyoh ya a fariseñña daa yeru ri wa. Wa ayute, kúrēelúuté i lampa, kóoyon hawaanaa a ganaay. ⁴ Bi yúh Yéésú iña nay rii kate ra béeb, dñi lebohte wa won wa tih : « Don saamu wah ? » ⁵ Wa tahute wonu ri tih : « Fun saamu Yéésú fí bëy Nasaret. » Di won wa tih : « Daa mi ! » Yaaha béeb, ðeef Yudaas fa na saañ dñi yaaye ra húmú filib fi wa. ⁶ Yéésú na won wa bitih « daa mi » rek, wa sajalute, lasuute feey. ⁷ Yéésú meelaatte wa won tih : « Don saamu wah ? » Wa wonu ri tih : « Fun saamu Yéésú fí bëy Nasaret. » ⁸ Di wonaat wa tih : « Mi wonte ron ri koon, daa mi ! Don saamun so' kut daa, yéddí bëewí yee saañ. » ⁹ Yee húmú won Yéésú rē laha'te dah. Di húmú won tih : « Baap, mi ñakay ow yinē sah di bëewē ðéñéén fú sē' rē. » ¹⁰ Deef Simon Peer kúdté jépil. Di yíppée rii fúul, paanke ri súrgí seeyohi gaana, lecce nufi ñamaa fa. Súrgēe nufa lecu ra hínú Malkus. ¹¹ Yéésú won Peer tígí daaha tih : « Nimilire jépilú mbari ! Gulli coono fa yed' so' Baaso' ra mi waray rii han waro a ? »

Kúri Yéésú fii Haan

(Saame Maccèe 26.57-58 ; Marka 14.53-54 ; Lúkkè 22.54)

¹² Soldaarra a kélfií wē, a wohoh yi Faam fi gaani Koope habute Yéésú tígí daaha, pokalsuute ri a nih. ¹³ Wa débúu rii kúf faam Haan. Haan daa pacool Kayif fa húmú seeyohi gaana kílí baaha ra. ¹⁴ Di fi Kayif daa húmú won yéwúddé biti ow yinē kut ñak ñíni ndah bëewē daa gēn.

Taasa'i Peer yúhí Yéésú

(Saame Maccèe 26.69-70 ; Marka 14.66-68 ; Lúkkè 22.55-57)

¹⁵ Na kúru wē Yéésú faam seeyohi gaana ra, Simon Peer a ow kay di taalibe ya ñeyute tala. Bi yúh seeyohi gaana taalibii bah, tahte dñi fi taalibee a Yéésú daa hēltú filib faam fa. ¹⁶ Ndaa Peer húmú èssín, hēbis ilē. Tígí daaha, taalibee koon dñúhté, wonte a belaa na woh ilē rē, ßekke Peer filib. ¹⁷ Belaa won Peer tih : « Do fi bee ßal, fu noneh taalibe yi ðéyí bee nagajek a ? » Peer won dñi tih : « Mi noneh na dé' ! »

¹⁸ Bi húmú sos Koo, súrgē yē a wohoh ya kēdfúté kú na yoonnduu ; Peer hompe a wa na yoonndoh ßal.

Yéésú fii Haan

(Saame Maccèe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Lúkkè 22.66-71)

¹⁹ Seeyohi gaana* yampe na meel Yéésú yii lenke taalibe yi na a yee na yēeddé' rí rē. ²⁰ Yéésú won dñi tih : « Iña won mi ra, mi wona' wa sun bëewē béeb na keluu. So' mi mēssí yēeddé' filib ilíyyē na ðaguu yéwúddé Koope ra a filib Faam fi gaani Koope, te yéwúddé béeb tee'uu na ; mi wonay yin las ! » ²¹ Ngana meel so' ! Iña won mi ra, meele wa bëewē síkírúu sē' rē. Wa yúhú iña won mi ra. » ²² Wona' Yéésú woni bah, lahte wohohi húmú nē, fúúdté rí mbey, won tih : « Fay lofee seeyohi gaana ðaaha a ? » ²³ Yéésú won dñi tih : « Woni so' ñeyay waal raa, teeß so' tígē hēllē' mí rē, ndaa hena biti mi wona kaah raa, ðeef fu laña' so' yih ? »

* **18:19** 18.19 Seeyohi gaana na wonuu dee ra, dñi Haan. Bín fē nagajek ðeef Kayif daa húmú seeyohi gaana, ndaa bi Haan mēssée hen seeyoh gaan te daa ri pacool Kayif, bëewē húmú ðeekúu rí seeyoh gaan.

²⁴ Tígí daaha, Haan yañce Yéésú faam Kayif seeyohi gaana, deef Yéésú lís pokki.

Peer taasilte yúhí Yéésú

(Saame Maccée 26.71-75 ; Marka 14.69-72 ; Lúkké 22.58-62)

²⁵ Filib fi yaaha bééβ, Simonj Peer hompe na yoonndoh rek. Lahte bëyi won dī tih : « Do fi bee bal, fu noneh taalibe yi nagajek a ? » Peer taasa'te won dī tih : « Mi noneh na dé' ! » ²⁶ Filoon fi baaha, ow di súrgé yí seeyohi gaana, mboko mi bëe' Peer lec nufa ra, won dī tih : « Mi ot dō fi bee a dī filib meeya neh nagajek a ? » ²⁷ Taasa' Peer waali yínée, paan yippée fiisoh.

Kúrí Yéésú fii Pilaat

(Saame Maccée 27.1-2, 11-31 ; Marka 15.1-20 ; Lúkké 23.1-5, 13-25)

²⁸ Yéésú beyute faam Kayif daaha, kúrúte faam gèernèer baabin cúb. Ndaa lahuu wa ra, wa haaluy filib, wa kaa'uu biti wa ay sobeye nda wa mín ñam ñami feedi Paaga. ²⁹ Tígí daaha, Pilaat deefidte wa won wa tih : « Don wonu ti bëyi bee pañ yih ? » ³⁰ Wa lofute ri wonu tih : « Di henay ow bos koon fun këmí rē rí ! » ³¹ Pilaat won wa tih : « Don fi yaa bëyi rí, don ñee yee won kootii ron ra don aattiya' ri ! » Wa wonu ri tih : « Fun lahuy sañ-sañi tíkúun fun húl sun ow, fun hap ri. » ³² Yee húmú won Yéésú rē laha'te dah sun fi dee nay rii húlée rē.

³³ Tígí daaha, Pilaat nimilte filib faam fa, dèekrèhté Yéésú meelte ri won tih : « Daa fu buuri yèwúddē è ? » ³⁴ Yéésú won dī tih : « Woni baa kola' dōo na mbée ow daa won dō baaha sun fi so' ? » ³⁵ Pilaat tahte won tih : « Maa mi yèwúddē ? Bëy heedon a kélfé yí seeyoh yon daa komu so' ro ! Kon fu pañ yih ? » ³⁶ Yéésú loffe ri won tih : « Nguur ki so' nguur ki feey fi bee neh. Nguur ki so' yaha nguur ki feey fi bee koon, tin súrgé yí sē' ay soo haa'id ní mi yëeyih yèwúddē ; èe-èe', nguur ki so' nguur ki feey fi bee neh. » ³⁷ Pilaat won dī tih : « Kon fu buur a ? » Yéésú won dī tih : « Fu wonte ri, daa mi ! Seedii kaaf ka daa tah mi límú, seedii kaaf ka daa tah mi ac feey fi beh. Te bëyi hom kaaf ka bééβ, helte nuf iña na won mi ra. » ³⁸ Pilaat won dī tih : « Úh ! Yi daa kaah ? »

Kola' ri woni bah, Pilaat d'uhèetté èssín deefidte yèwúddē, won wa tih : « So' mi olay yii mín tíkú sun fi bëyi beh, ³⁹ te don baahuu biti lahaa Paak bééβ, mi dúhríd don ow yíné kasu. Don fahuuy biti mi yessid don buuri yèwúddē è ? » ⁴⁰ Tígí daaha, wa béyrúte unni wa sun wonu tih : « Èe-èe' ! Di neh ! Dúhríd fun Barabaas. » Deef dī fi Barabaas fa banndi.

19

¹ Filoon fi baaha, Pilaat naha'te fúuddēhí Yéésú laraw. ² Soldaarra beyute ñap yugusute baane, bekute ri af Yéésú, tíkúte paltu luum sun fi, ³ lebuute ri wonu ri tih : « Coleere buuri yèwúddē ! » Wa na anuu rii fúudsē' mbey.

⁴ Pilaat d'uhèetté yèwúddē nè, won wa tih : « Cëe mi ac mi komdoh ron ri èssē, nda don yúh biti mi olay yii mín tíkú sun fi bëyi beh. » ⁵ Tígí daaha, Yéésú dúhté, bani baanii yélbí a paltii luumi. Pilaat won bëwé tih : « Bëe' abah ! »

⁶ Kélfé yí seeyoh ya a wohoh ya oluu wa Yéésú, wa béyrúte unni wa sun na wonu tih : « Daaye ri kurwah bal ! Daaye ri kurwah ! » Pilaat won wa tih : « Bëyi rí don daayid dī affon. So' mi olay yii mín tíkú sun

fi. » ⁷ Yëwúdfďë wonu Pilaat tih : « Kootii fun kadda'te ow sol Koope, te ri wonte biti dī Koy Koope. Kon dī wadti hawun húl ! »

⁸ Kela' Pilaat woni bah, dī baattee tít. ⁹ Di haalaatte faam, meelte Yéésú won dī tih : « Fu dŭhĕ' dih ? » Yéésú hente tid, lofay ri. ¹⁰ Tígí daaha, Pilaat won dī tih : « Fii soo tiil a ? Fu yéeh biti mi mín dĕe yeris te mi mín dĕe daayďoh kurwah a ? » ¹¹ Yéésú won dī tih : « Fu mínĕh yin yínĕ sah sun fi so', henay yee yed' do Koope fa sun ďa. Yii baa daa tah bakaadi bĕe' yeñ so' doo na ra luk buu gaan. »

¹² Pilaat kola' daaha na saam dĕe nay rii yedďĕe Yéésú rĕ. Ndaa yëwúdfďë béyrúté unni wa wonu tih : « Fu yeris bĕyí bee deef fu ñéerĕey a Sesaar*. Bĕyí tik afi buur, ďeef haa' Sesaar. » ¹³ Kela' Pilaat unni yah, dī dŭhídtĕ Yéésú fĕel, antee took ñaana na aattiyuu, hom ěssĕ dérúu a la', na wonuu yëwúdfďë Gabataa ra. ¹⁴ Yiin fi baaha, tee'a a' bisa míllĕ' waaji Paagi yëwúdfďë, bee laha' na' leelu af ra. Pilaat won wa tígí daaha tih : « Buuron abah ! » ¹⁵ Ndaa wa béyrúté unni wa na wonu tih : « Di húlĕ bal ! Di húlĕ ! Daaye ri kurwah ! » Pilaat won wa tih : « May daaye buuron kurwah nam a ? » Kélfĕ yí seeyoh ya wonu ri tih : « Henay Sesaar, fun lahu y buur kay. »

¹⁶ Tígí daaha, Pilaat yedďa'te wa Yéésú, wa daaye ri kurwah.

Daaji Yéésú kurwah

(Saame Maccĕe 27.32-44 ; Marka 15.21-32 ; Lúkkĕ 23.26-43)

Soldaarra yípútĕe ham Yéésú. ¹⁷ Di fi Yéésú daa enoh kurwahi, wa dŭhúttĕ gina, yullute tígĕ nĕ wonuu « Kĕeŋ-af » ra. Tígí daaha wonuu « Golgotaa » di ébrĕ. ¹⁸ Lahuu wa ra, soldaarra daayute Yéésú kurwaha. Wa daayaaluute ow ana kay kurwah : bĕyí yínĕe paa'te Yéésú ya' ñamaa, yínĕe paa'te ri ya' sugu, Yéésú hompe leelaa.

¹⁹ Pilaat naha'te bíní a tíkrĕhí unni yee sun fi kurwaha. Unna won yii beh : « Yéésú fi bĕy Nasaret, buuri yëwúdfďë. » ²⁰ Bi wulay tígĕ daayuu Yéésú rĕ gina, te unna bíníyú ébrĕ, lateñ a gerek, ow caak olute, yúhútĕ yee bíníyú rĕ. ²¹ Yee bíníyú baa ra nebaay kélfĕ yí seeyoh ya, wa payute wonu Pilaat tih : « Fu waray bíní “buuri yëwúdfďë” koon. Fu wadti bíníyĕ biti “bĕyí bee won ti daa ri buuri yëwúdfďë”. » ²² Pilaat won wa tih : « Yee bíní mí rĕ, mi bínítĕ rí níi wocce. »

²³ Daayuu soldaarra Yéésú níi wocce ra, wa beyute yéré yí woruute wa cér iniil hanndal ki wa. Wa anutee beĕ búubĕe ké rí teru sun níi feey te lahay dŭis dĕ, ²⁴ wonu tih : « Génĕ biti yen ďarun ri ďaro raa, yen púlúf rí yen ot bĕe' nay rii lahee ra. » Yee húmú bíníyú Téerĕe rĕ laha'te ďah. Téerĕe húmú won tih : « *Wa woruute yéré yí sĕ', púlúfútĕ búubí sĕ'.* »* Dee bíníyúu rí ďaa ra, soldaarra paguu ri daaha kep. ²⁵ Yaafi Yéésú húmú caŋ hĕbís kurwaha ħani koy-yaafa beleb, a Mari beleb Kolopas, a Mari fi bĕy Makdalaa. ²⁶ Yéésú otte yaafi, otte taalibee daa kooji ra hompe hĕbísí, dī won tih : « Yaa ow, koohu abah. » ²⁷ Di won taalibee tih : « Yaafu abah. » Kola'te baaha, taalibee beĕpe yaafi Yéésú yeffe ri faami.

Húlí Yéésú

(Saame Maccĕe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Lúkkĕ 23.44-49)

* **19:12** 19.12 Sesaar :Bín fĕ, bĕyí húmú hen buur di Rom béeb ďĕekúu daaha. * **19:24** 19.24 Saame Kaŋaa ya 22.19

²⁸ Nda yee won Téerëe rë lah, filoon fi baaha, bi yúh Yéésú biti iña béeb púlgísë'te leegi, dī won tih : « Mi sifirohte. » ²⁹ Deef lahte yaadi liiffé bineegar húmú hatinni yaaha. Soldaarra yípútée béb líl soopute ri bineegar, pokute ri ya' isop, yullute ri búk Yéésú na fahuu hënní. ³⁰ Díkísë' Yéésú bineegara, dī won tih : « Iña béeb púlgísë'té. » Di sígimpé, yedfóhte lússé.

Yéésú tawute juun araal

³¹ Wahtu yi yaaha, deef bisa na hílsúu yéwúddé rë ee saañ dale ra. Kélfé yí yéwúddé fahuuy biti búudé hom sun kurwah bis hílsëe, faatte biti bisi hílsíi bee bis gaan. Tígí daaha, wa payute Pilaat na, wonute ri biti dī naha' korsa'i kotti béewé daayu ra†, búudé yé kèllú tígë. ³² Nahuu soldaarra baaha ra, wa ñeyute béewé daayu a Yéésú rë, korsuute kotti bee déb dë, ñeyute ana fa na, korsuute kotta. ³³ Di fi Yéésú nék, lahuu soldaarra dīi na olute biti dī húlté níi wocce ra, tígí daaha, wa korsuuy kotta. ³⁴ Ndaa ow di soldaarra tappe ri juun hatin araal, ñif a muluβ yíppée nēe dūh.

³⁵ Bëe' bílíd ñnyee ra tíkké íllí nē ngëey, te iña won dī ra laha' daaha. Di a faanañ fi yúhté biti iña laha' daaha. Don ot dī won ñnyeh, nda don gém don bal. ³⁶ Ñnyaa béeb laha'te dah, nda yee bíníyú Téerëe rë lah. Bíníyúté Téerëe bitih : « Yuh yínë sah ii kon faana. » ³⁷ Bíníyúté biti bal : « Wa ay yíid' bëe' wa jabu ri ra. »*

Haji Yéésú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Lúkkë 23.50-56)

³⁸ Filoon fi baaha, lahte bëyí hínú Suseef dék Arimate, payte Pilaat na, meelte ri búudé fí Yéésú. Di non taalibe yi Yéésú ndaa bi húmú neeh ri kélfé yí yéwúddé, dī húmú teekiraay baaha. Pilaat tahídfte ri, Suseef payte bébpe búudé fë. ³⁹ Tígí daaha, Nikodem bal acce habra'te ri. (Nikodem fi baa húmú mëssee pay yérí Yéésú elek.) Wa kúrúte laakkoloñi yugusuu míiri boolluu a barbosaa, yi wadtee mit kílë sabay éeyë. ⁴⁰ Wa beyute búudé fí Yéésú, na líiwú rí boy, na túmú rí yin heeñlää ti di baahuu ri yéwúddé nen biti wa yahti hac búudé. ⁴¹ Tígë daayuu Yéésú kurwah ra lahte meey, bi kolom kí ow mësúy nēe hacu húmú nē. ⁴² Bi na saañ dale bisa na hílsúu yéwúddé rë te kolom ka wulay daaha, wa d'apute búudé fí Yéésú nē.

20

Kolohi Yéésú búudé

(Saame Maccëe 28.1-8 ; Marka 16.1-8 ; Lúkkë 24.1-12)

¹ Hagadi dimëesë, Mari fi bëy Makdala kolohte saañce tígë haccu Yéésú rë. Laha' ri ra, dī deef la'a húmú búk luuya ra éccírúte. ² Di yíppée múkë Simón Peer na a taalibii yínëe Yéésú kooya' ri ra, won wa tih : « Búudé fí Yíkëe bëyute nuña, te fun yíih tígë kúrú rí rë. »

³ Tígí daaha, Peer a taalibii yínëe koluute na suu luuyin. ⁴ Wa húmú múkëyú múkëyë na suu wa ra. Bi luk taalibii yínëe Peer gaaw, dī débpé rí luuya. ⁵ Laha' ri ra, dī yérëntéhté otte boyya filíβ, ndaa ri haalay. ⁶ Simón

† **19:31** 19.31 Bín fë, béewé húmú daay ow kurwah wa faha' biti bëe' yíppi húl rëe, wa húmú korsuu kotti bëe' korsoo. * **19:36** 19.36 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 12.46 ; Kíní bëy Israyel 9.12 ; Kaña ya 34.21 * **19:37** 19.37 Saame Sakari 12.10

Peer laha' daaha, haalte na yeel boyya. ⁷Boya húmú af Yéésú rē homay a boyyi kayya ; dī tǔlúń tǔlúńē, hompe kay. ⁸Taalibii yínēe dēbǐ lah ra haala' daaha otte boyya, gémpé bití Yéésú kolohte. ⁹Yúhí bití nǔi a baaha, dēef taalibe ya yíh yee faha' won Téerēe rē doom, bití Yéésú wadtee koloh búudé. ¹⁰Taalibe yi ana ya kolu daaha, suute faam.

Feeñiyohi Yéésú Mari fi bēy Makdala
(Saame Maccēe 28.9-10 ; Marka 16.9-11)

¹¹Di fi Mari, nimila' ri ra, hom fēel fi luuya na looy. Di hom looya yērēntēhté filib, ¹²otte malaaka ana yi bekuu búub naa', tookute tigē húmú fēndú búudé fi Yéésú rē, bee hompe hatna húmú afa ra, yínēe hompe hatna húmú paa' kotta ra. ¹³Wa wonu ri tih : « Fu looy yi yaa ow ? » Di won wa tih : « Búudé fi Yíkii sē' beyute, te mi yéeh tigē kúrú rí rē. »

¹⁴Di hom woni yii baa na heeltōh, dī otte ow canje hēbísí ndaa ri yéeh bēe', dēef yaa Yéésú. ¹⁵Yéésú won dī tih : « Fu looy yi yaa ow ? Fu saam wah ? » Bi haba' Mari bití yaa wohohi meeya, dī won bēe' tih : « Bahaa, daa fu kúrē rí rēe, won so' tigē dǎp fu ri ra, mi kale ri. » ¹⁶Yéésú won dī tigi daaha tih : « Mari ! » Di yissēhté Yéésú nē, won tih : « Rabbuni ! » (daa ri yēeddēh di ébrē). ¹⁷Yéésú won dī tih : « Ngana ham so' deh, ndah mi lahay Baaso' na doom. Tíle fu won koy-yaayyi so' bití mi hom kotti saañi Baaso' na daa Boffon dǎ, Koope fi so' na daa Koope fon dǎ. » ¹⁸Mari fi bēy Makdala yíppée saañ, wonte taalibe ya bití dī otte Yíkēe, léhinté wē yee won dī ra.

Feeñiyohi Yéésú taalibe yi

(Saame Maccēe 28.16-20 ; Marka 16.14-18 ; Lúkkē 24.36-49)

¹⁹Sosaď na'i dímeesi baaha, bi dēef taalibe ya kaañuy kélfē yí yēwúďfē, wa téyúuté faam. Yéésú acce hente bereeh leelii wa, won wa tih : « Cēlíiri yaawe ! Hēmii jaamma ! » ²⁰Wona' ri wa iñyaa ra, dī teeƒpe wa ya' yi a hatni yínii araali. Keeñi taalibe ya sos soso nǔi ola olu wa Yíkēe rē. ²¹Yéésú wonaat wa tih : « Cēlíiri yaawe ! Hēmii jaamma ! Di wola' so' Baaso', so' mi wola' ron dǎaha. » ²²Kola' ri woni baa ra, dī éffē sun fi wa, won wa tih : « Tēhí Ruuh-Peseñ ! » ²³Bēyí dōn baal ri bakaadǎi, dēef Koope baalte ri. Bēyí dōn habid dī bakaadǎi, dēef Koope habidte ri wa. »

Feeñiyohi Yéésú Toomaa

²⁴Toomaa fa na dēekúu Síisē rē non taalibe yi sabboo a ana ya, dēefaay na ac Yéésú rē. ²⁵Aya' ri taalibe yi kayya wonute ri bití wa olute Yíkēe rē, dī won wa tih : « Hém so' mi olay daayiitti pontu ya ya' ya, hém so' mi bekay kun so' íllyyē daayuu ri faana ra, te mi bekay ya' so' lafi araali, mii méssi gém bití dī kolohte búudé. »

²⁶Nimila' bisi baa dēef taalibe yi Yéésú téyēetúté faam fa, Toomaa hompe a wa ra, Yéésú acce hente bereeh waa na won tih : « Cēlíiri yaawe ! Hēmii jaamma ! » ²⁷Di antee won Toomaa tih : « Beke kunu nunñi ya' yi so' fu olsoh ; beke ya'u araal so'. Yedǎe lah nuf ana, fu gém ! » ²⁸Toomaa won dī tih : « Daa fu Yíkii sē', daa fu Koope fi so' ! » ²⁹Yéésú won dī tih : « Bití fu otte so' daa tah fu gém ē ? Bēyí gém sē' te olay so', lahte sos-keñ. »

Yee tah téerí bee koloh ra

³⁰ Yéésú paŋke kimtaan kay caak fii taalibe yi, yi yéŋké bití bíllúy téeríi beh. ³¹ Yee filíí bíllúy téeríi bee nék, bíllúy bití d'ón gém bití Yéésú daa Buura Koo fal ri ra, Koy Koope. Te d'ón gém díi na raa, d'ón ay pes ndah dí.

21

Kimtaani mbaala líif jén dē

¹ Filoon fi baaha, Yéésú feeñiyaatte taalibe yi búk laahi Tiberiyat*. Di feeñiya' wa deh : ² Simoŋ Peer a Toomaa fa na dēekúu Síisē rē daa húmú, a Natanayel fi Bēy Kanaa di Galile, a koyyi Sebede, a taalibe yi Yéésú ana kay. ³ Simoŋ Peer won wa tih : « Mee saañ seeb fá. » Wa wonu ri tih : « Caa fun ñéerē' a ro fun bal. » Tígí daaha, wa ñéerúuté haalute gaala. Ndaa elgi baaha béeb wa habuy yin.

⁴ Yíilē' Koo ra, Yéésú acce caŋke búk laaha, ndaa taalibe ya yíihsíih rí. ⁵ Di won taalibe ya tih : « Don habute jén saa yaawe ? » Wa wonu ri tih : « Fun habuy yin. » ⁶ Di won wa tih : « Yéésí mbaala hatna paa' ya' ñamaa di gaala ra, d'ón ay kana. » Tígí daaha, wa yeesute mbaala. Mbaala hampe jén, líif líifē níi wa mínih ríi d'úhíd' mulaa. ⁷ Ow di taalibe ya, kooji Yéésú, won Peer tih : « Yaa Yíkēe ! » Kela' Simoŋ Peer uni bah, dí yíppée bekoh búubée ké rí húmú nís dí na seeb dí ra, yíppée haal mulaa. ⁸ Taalibe yi kayya ayuu a gaala, na fasu mbaala líif jén dē. Wa húmú wuluuy búk laaha, yee talluu wa ra wađti hena jaak tíméer (100).

⁹ Lahuu wa cépúte gaala ra, wa olute jén tíkúte sun kíi, mbúurú hompe hatni beh. ¹⁰ Tígí daaha, Yéésú won wa tih : « Jénē d'úhúu ron ham fá, kúrí i koy na deh. » ¹¹ Simoŋ Peer haalaatte gaala, fasse mbaala líif jén dē, d'úhíd'té rí éssē. Jénē béeb hente koy tíméer a koy sabay iip a koy éeyē (153), te dee teem wa ra béeb tahay mbaala d'ad. ¹² Filoon fi baaha, Yéésú won wa tih : « Éyí d'ón ñam ! » Ow yínē sah di taalibe ya kaañay rii meel daa ri wah, ndaa wa yúhúte bití yaa Yíkēe. ¹³ Yéésú lebohte, beŋpe mbúurēe wora'te wa, dí beŋpe jénē bal hente daaha. ¹⁴ Baa daa waali éeyē fē feeñiyoh Yéésú taalibe yi, kéllúu rí búudé rē.

Yéésú a Peer

¹⁵ Namuu wa níi wocute ra, Yéésú meelte Simoŋ Peer won dí tih : « Simoŋ fi Sanj, di faha' fu so' luk di fahuu so' béewí yee a ? » Peer won dí tih : « Yíkēe, fu yúhté bití mi faha'te ro. » Yéésú won dí tih : « Lah tooppitee harri so'. » ¹⁶ Yéésú meelaatte ri won tih : « Simoŋ fi Sanj, fu faha'te so' a ? » Peer won dí tih : « Yíkēe, fu yúhté bití mi faha'te ro kay ! » Yéésú won dí tih : « Lah níiré harri so'. » ¹⁷ Di wonil ri waali éeyē fē tih : « Simoŋ fi Sanj, fu faha'te so' a ? » Yee meela' ri Yéésú waali éeyē fē bití nda ri faha'te ri ra, d'úmél'te keeña. Di loffe Yéésú won tih : « Yíkēe, fu yúh béeb ! Kon fu yúhté bití mi faha'te ro ! » Yéésú wonil ri tih : « Lah tooppitee harri so'. » ¹⁸ Mee roo won kaaf ka ra ee : hena' fu kúkēy rē, daa fu na húmú pokit afu geñuu, fu pay tígí neba' ro ; ndaa tíl níi fu baha raa, fay béyíd' ya' yu, ow kay pokid' do geñuu, kúd' dē tígí fu fahaay naa pay. » ¹⁹ (Unna won Yéésú yaa ra, dí hom teeŋa'i dee nay húlée Peer ra. Peer ay teeŋee ndami Koope daaha.) Yéésú antee tík won dí tih : « Ñeyē tal so'. »

Yéésú a taalibee dí kooya' ri ra

* 21:1 21.1 laahi Tiberiyat :non tii ya na dēekúu laahi Galile ra.

²⁰ Filoon fi baaha, Peer heeltohte, otte taalibee Yéésú kooya' ri ra na ac filoon wa. Daa ri taalibee húmú sígím nuf Yéésú homuu wa ñama, meelte dī fi Yíkée bëe' nay rii yaaye ra. ²¹ Ola' Peer taalibee ra, dī meelte dī fi Yéésú won dī tih : « A dī fi bee nék Yíkée ? » ²² Yéésú won dī tih : « Mi faha' biti dī pes nū mi nimil raa, waal fu yaha yi na ? Fu laha' biti fu ñee tal so' . » ²³ Yaa bah, wona líiwélsé'té filib fi bëewè gému Yéésú nè rè biti taalibii baa ii ñee húl. Añcañ, Yéésú wonay biti ri ii húl, dī won wono ndék tee : « Mi faha' biti dī pes nū mi nimil raa, waal fu yaha yi na ? »

²⁴ Di fi taalibee sah-sah daa bílíd' iñyaa bínité wè, te fun yúhúté biti iña won dī ra kaah.

²⁵ Yéésú panke i yin kay caak yi fu yéñké biti ñeyun yínè-yínè bíníyú koon, mi lahte yaakaari biti tééré yè ii ñam feey fi beh.

Téerëe bíníyú unna won Pool bëy Fílíp ra Kúnsëe

Filíp non ginna pay Pool fi apootara waare ra (Saame Tilëdi apootarra 16.11-40). Paya' ri daaha ra, di cëgídtë goomali bëewi haalute ngémë.

I kii filoon fi baaha, Pool hom kasu binítë bëy íli janii Fílíp unni neŋpe keloh, na sím wë di íña kéyruu wë Epaforodit dii na onute ri wa, bee homa' ri coono ra (4.18). Di wonte bëy Fílíp bal biti wa ham ngémë híin, wa mínë' hanndal ki wa, wa cëpíd' affi wa te wa mada' a Yéésú-Kiristaa (2.1-5). Di baattee waa toñ bal nda wa ham Kiristaa na híin, wa banti síkirëh bëewi bossa, wa fa lukuu fonko lecoh ra (3.2).

Di wonte wa :

- yii lenke sosi keeña laha' ri bëewi Kiristaa na ra di Fílíp (1.3-4),

- a yii lenke íñi afi, teeŋa'te na biti nona non di Yéésú-Kiristaa na ra tahte di neehay dara (3.4-9).

Unna bíní Pool yee ra lahte bëewi wonuu wa : « Unna sosil keeñ ña ».

Bëyi fi janí téeríi bee bëeëb ay ot biti ow fi ow yen na bëeëb wafti yipé ílí Kiristaa na, di híin në gíj.

Wodohi Pool bëy Fílíp

¹ Don fi bëy Fílíp, so' mi Pool, funi Timoote, fun fi súrgë yí Yéésú-Kiristaa, fun na woduu ñon bëeëb, ñon fa nonu bëewi Koope ndah Yéésú-Kiristaa ra, ñoni njíttëe a bëewë na habruu wa ra. ² Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Yíkëe líhún ron mal, on ñon jaamma !

Yee ñagid' Pool bëy Fílíp rë

³ Koy-yaayyi yeh, wahtii payaa nuf so' ñon na bëeëb, mi sím Koope. ⁴ Kolaa mi ñagiri ron faraah, mi paga' ri a sos-keeñ. ⁵ Mi simpé Koope di yee bekuu ñon ya' yon waarii Uni Neba ra, dala'te bee líluu ñon di níi a woteh ra. ⁶ Wëertë së' biti di dala' Koope légyí wunee ke ri baa ñon na, di ay rii lúsdëe ñaaha níi yiin nay nimile Yéésú-Kiristaa ra. ⁷ Faha'a faha' mi ron bëeëb baa ra wañ waro, ndah mi ñek ñon ñeko keeñ so'. Nagajek, na húmú waare mi Uni Neba mi na won biti di kaah níi a bee homa' mi kasu bee ra bëeëb, mala lah mi Koope na ra, yen daa boku ri. ⁸ Koope yúhtë biti mi faha'te ñon bëeëb, te faha'i baa mi kola' ri Yéésú-Kiristaa na. ⁹ Mi yahti ñan raa, mi ñaga' biti ñon baatti fahantee ñon saye, te fahanta'i baaha ñëerë' a baatti yúhsë' a bíssë' yii lante, ¹⁰ nda ñon mín yúhsë' yee gén ñë. Hen ñaaha raa, ñon ay lan, ñon léhíh dara yii wonun sun fon yiin nay nimile Kiristaa ra. ¹¹ Di fi Yéésú-Kiristaa ay tah níi ñon júb níi júb. Hen ñaa raa, bëewë ay njoob Koope, kañ di.

Kiristaa daa pesa

¹² Koy-yaayyi yeh, mi faha' ñon yúh bitih, nagajek tējé téyú mí kasu ra non yee baatti yeñ Uni Neba fii rë. ¹³ Leegi, bëewë bëeëb, yee faam buur a yee íliyyi kayya bëeëb yúhútë biti légyíri Yéésú-Kiristaa daa tah mi beku kasu. ¹⁴ I ow caak di koy-yaayya fílib ngémë oluu wa mi téyútë rë, wa baatuutee yaakaar Yíkëe në, na kaañu waarii Unni Koope te neehuy na dara.

¹⁵ Lahte bëewí awu waa na, nagajek iñaan a haa'i so' daa tah wa na waariyu Kiristaa, ndaa lahte na yi haaluu na a nufi lante. ¹⁶ Bëewí yaaha paguu ri a keeñi naa'te, ndah wa yúhúté biti wona na won mi biti Uni Neba kaah ra daa tah mi téyú kasu deh. ¹⁷ Bëewí kayya haa'i so' daa tah wa na waariyu Kiristaa ra nék, nuffi wa laday. Wa habuu biti wa mínú baat súfúñ fi sè' kasu.

¹⁸ Eboh ! Yee tah wa koloh ra, yaha kaah waa na yaha padfah bééß, Kiristaa waariyute rek, keeñ so' sosse, te ay lukee sos na. Ahanƙay, keeñ so' ay lukee sos na, ¹⁹ ndah mi yúh yúhè biti mújí sè' nay naa millée af ɗañɗi ron a habra'a na habra' so' Ruuhi Yéésú-Kiristaa ra. ²⁰ Mi olay yii tah so' mi sopoh di yee na seh mi, mi tikké yaakaari so' na ra. Dalaani so' nú a yee tas fii ré kay, may pok fidí sè' mi teebee gaanaa ki Kiristaa, mi pesa peso mbée mi húlè húlè bééß, ²¹ ndah mi haba' biti Kiristaa daa pesa, te kúl kè ay soo baate baato. ²² Ndaa hena biti baatohi so' pes ay kúd njiriñ raa, tanis ay soo kofeel. ²³ Iñi ana yi bokuuy daa na tɪl af so' : mi koloh pesi bee mi saañ deefid Yéésú-Kiristaa koon daa génèl sè' fap ; ²⁴ ndaa mi tas pesa daa lukki lah solo ɗon na. ²⁵ So' nék, wéerté sè' biti may tas mi pes, mi hom a ɗon bééß mi habra' ron ɗon géergéerlèh, ɗon lah sos-keeñ filiñ ngémèn. ²⁶ Daaha, mi nimil mi hom hëbissèn ɗée, ɗon baatti lah sos-keeñ di yee nonuu ron Yéésú-Kiristaa na ra.

²⁷ Mi nah ron yii beh : Pésií pesi ñéerè' Uni Nebi Yéésú-Kiristaa rek. Hen ɗaaha raa, mi ac yérèn mi aay bééß, may keloh biti ɗon habute hiin henute yínè, ɗon bokute nuf te ɗon ñéerúuté haa'ri yii lenke ngémè tikkèh sun fi Uni Neba ra. ²⁸ Bëewè na haa'uu ron ra banuy ɗon títid, baa daa nay waa teebe biti wa lebuute alkoh, te ɗon homute kotti múc. Yii baa kola' Koope na, ²⁹ ndah ɗi onte ron ɗon gémúté Yéésú-Kiristaa na, teyay bah ɗon mokute af ɗi. ³⁰ Yee na húmú haa' mi ɗon na olu ri, te ɗon keluute biti mi lís ɗii haa' ra, ɗon ee rii haa'uu ra leegi.

2

Kiristaa cépídté afi, hente ow

¹ Koy-yaayyi yeh, nona nonu ron Kiristaa na ra onay ron doole a ? Faha' a faha' ri ron ɗa beddaay ron a ? Nona nonu ron Ruuha na ra tahay ɗon henute yínè è ? Don pokuuy hanndal kon ɗon naa'antuute keeñ a ? ² Kon sésdí keeñ so' nú hen dotooy di iñyeneeni : ɗon bok ɗon fahanta', ɗon bok keeñ yínè, ɗon bok nuf yínè. ³ Yii yaa ɗon pañ bééß, ngènè hée'í ow, ngènè sëemí tii, cépírí affon rek ɗon haba' biti bëewí kayya luku ron gaan. ⁴ Ngènè díiddí affon kep, lah hélí nuf bëewí kayya na. ⁵ Lah pésií filiñ fon ti di na pesuu bëewí nonu Yéésú-Kiristaa na nen :

⁶ Di fi Yéésú-Kiristaa,
ɗi fa bín fè nú a deh,
yii hom Koope na bééß ee ɗii na ra,
bani Koope daa teyu naam,
ndaa ri tikkéy rí afi.

⁷ Di kay cépídté afi cépírè iña bééß
yíssèhté súrgè
hente ow.
Di hente ow hompe filiñ fi bëewè,
habuute biti ɗi ow.

⁸ Di cépídté afi
 ñeete iña nahu ri ra
 ní ri húlté nè sah faf,
 ní ri húlté sun kurwah.
⁹ Yii baa daa tah Koope béyídf dí,
 dí kèllèh bééβ,
 yedte ri tii lukki gaan di tii ya
¹⁰ ní tii Yéésú tah mbínéeffè bééβ :
 yín sun-Koo,
 yee feey fa,
 yee fègèrèh fí feey fa bééβ yek,
¹¹ wa bééβ bok kañe Baap-Koo
 wone biti Yéésú-Kiristaa daa Yíkèe.

Bèyí gémpé Yéésú

¹² Koy-yaayyi yee faha' mi ní faha' ra, hómú homa' mi filib fon da, yii wonu ron, don mèsúu rii pañ pago. Lah lúkíi rii pañ leegi bee homay mi na ra. Yii yaa don pañ bééβ, lah cépírí affon don boolla' na a neeh Koope. Pésiu biti don múcúté kaah, ¹³ ndah Koope ñéerè'té a ron, te dí onte ron ní don faha' pañ yee ñéerè' a yii wuna neba' ri raa, don pañ ri.

¹⁴ Yii yaa ron pañ bééβ, ngènè cèpítíi, ngènè íñíi, ¹⁵ nda don lèhíh yii wonun sun fon, don lan ces, don hen béewí Koope, yi lahuy síkkè di filib bèy jamanii beh, yee bosu ní bos èldúnè rè. Don wađti niifun niifno leelii wa ti di na niifna' hulla sun-Koo nen, ¹⁶ don fa na komu wa fi béewè bosu yaa ra Unna na ona' pes da. Hen daaha raa, don ay tah mi mín damoh yiin nay aye Yéésú-Kiristaa ra. Bín fè rèe, may yúh biti múkèmi sè' a mogi so' bééβ pètíh neh.

¹⁷ Bi ngémèn man sarah nen Koope na, mín hen ñif mi so' wađti keen ti hana nay baaddee sarahi baa ra nen. Lahaa daaha raa, keeñ so' ay naa sos deefid keeññon bééβ. ¹⁸ Ti daaha nen, keeññon sosa bal deefid keeñ so'.

Timoote a Epaforodit

¹⁹ Hém neba' Yéésú-Yíkèe moos, mi lahte yaakaar biti lej mi wola' ron Timoote, nda mi keloh yee homuu ron da raa, so' mi bee af so' took. ²⁰ Di fi baa kut daa bok a so' nuf, nufa bééβ homa' don na. ²¹ Béewí kayya, iñi affi wa daa tah wa koloh ndée iñi Yéésú-Kiristaa neh. ²² Don ollute affon sah iña na pañ Timoote te déké' nè rè : dí yera'te afi hompe soo na waarii Uni Neba ti di na habra' koy boffi nen. ²³ Kon, mi yúhé yii lante so' tējé tēju mí bee ra raa rek, may ron rii yíppí wola'. ²⁴ Wéerté sè' biti Yíkèe ay soo on so' mi beh, mi ac yèrèn, te ii maañ.

²⁵ Mi otte biti mi wađte ron nimilid koy-yaafi yen Epaforodit, bee hom na légéy a so' fun bokute haa'a ra, dí fa don hómú yeju ri habra'i so' ra. ²⁶ Di namute ron bééβ nék te nufa bééβ ee don na, ndah dí yúhté biti don keluute jéri. ²⁷ Di hómú jérté ní lebohte húl sah, ndaa Koope yérémpé rí, yérémpé sè' na bal nda mi banti lah yii misik so' lool. ²⁸ Tígè homa' mi bee ra, mi ot biti kep mi yíp don díi wola' nda keeññon sos biti don ot dí ndin, af so' fèeh. ²⁹ Lah téertíyíi rí a sos-keeñ ndah dí koy-yaaf filib ngémè. Lah fèñkèyíi béewè madu daaha ra, ³⁰ ndah dí hómú talla' ñak ñiini af légéyéri Kiristaa : dí hómú tahte ñagi ñiini, hompe hébís sè' na habra' so' habra'i don míndíh sè' rí.

3

Bëyi bih daa júb fii Koo ?

¹ Kon koy-yaayyi yeh, keeññon sosa nona nonu ron Yíkëe në rë. Mi ñeyaata unna húmú biní mí ron ra ñogoleh so', te daa nay géné ñon na sah. ² Lah mëytií bëewí bossa, wa fi buh yi bossi yah, wa fa lukuu fonko lecoh, na wonu biti lec bo' faan daa na tah ow múc ñë ! ³ Yen kay yen daa lecuu lecohi kah-kah fa, yen fa yéñké biti yen yahti jaamiyoh Koope raa, yen ñee'uu ri Ruuhi, te yen damuu Yéésú-Kiristaa ra. Yen tikúy yaakaari yen pagad' ow. ⁴ Añcañ, so' mi mín tik yaakaari so' pagad'ee ke ow yaa koon, ndah iñyaa béeb ow lukay so' naa ñee : ⁵ So' mi lecu bee nimila' bisa límú mí rë, mi koy ki Israyel tígí-tígí, mi non tali Bensame, mi ébrë koceec. Mi húmú ñeya' yee won kootiyyéwúdc'fë rë tonj ti di na paga' ri fariseñ béeb nen, ⁶ te mi húmú lukusid' lukusiro nú mi tassi mokla' bëy ílí jañaa mokloo. Dee na pesuu pesi júbë naha' Kootaa ra, ow mínéh so' naa won dara. ⁷ Iñyaa húmú haba' mi biti baat so' baato ra nék, leegi Kiristaa tahte mi haba' wa iñi éyíl së' èylë. ⁸ Te iña béeb, mi haba' wa pad'fah biti mi cëldë' wë a yee dara mínéh rí dab' bee ra, daa ri : yuh Yéésú-Kiristaa Yíkíi së', dí fa tah mi yeris yii na kom so' yin merees ra béeb. Mi haba' yaa béeb púukëré, nda mi lah Kiristaa, ⁹ mi non dñi na leñ. Kon ñeya na húmú ñee mi Kootaa ra neh daa tah mi júb. Gémë gém mi Kiristaa na ra kay daa tah mi júb, te júbi baa kola' Koope na te tikéh ngém. ¹⁰ Yee hom af so' ra béeb, dí yúhí Yéésú-Kiristaa a doolaa kélif' dí búudë rë, mi ñee misikka ñee ri ra nú mí húl ti dñi nen, ¹¹ ñéerë' a yaakaari biti mi koloh búudë so' bal.

¹² Yee hom af so' baa ra, mi wonay biti mi liilte ri mbée mi lahte tígë na saañ mi ra, ndaa mi ee múkë filoon yii baa ra ndah Yéésú-Kiristaa saampe so' nú otte so'. ¹³ Koy-yaayyi yeh, mi bekay af so' biti mi liilte yee faha' mi ra nú wocce dé', mi won wono tee : yee til mí filoon dá mi halte wa ; mi bébírëetté te mi tassi yulid' dabaadi yee fii. ¹⁴ Daaha, mi tassi yulid' fii cid' nda mi liil yee na seh so' sun dá. Koope ñeya' Yéésú-Kiristaa na ñéekké së', nda mi liil yii baaha.

¹⁵ Koy-yaayyi yi yeh, yen fa maanu ngémë rë, yen tik iñyaa affi yen. Lah na bi ñon oluuy ri ñaaha raa, Koope ay ron rii poysiid' nú lan affon. ¹⁶ Di mín dñi man béeb, yen ham waala habu yen nú a ñee ra, yen saañ fii.

¹⁷ Koy-yaayyi yeh, mëdñi a so' ñon yeel bëewë në ñeyu kotti fun, homuu fun filiñ fon dá. ¹⁸ Mi húmú dékë' woni ron ri te mee ron rii wonaat dá ee a keeñi líiffé bitih : caakke bëewí fi yúhté biti wa kaa'oh yi Kiristaa te wa pesuu ri ñaaha, ndah húlë húl rí kurwaha ra safay wa. ¹⁹ Wa ay míllée sañku. Wa gémú loo yi wa te tígë warun waa sopoh koon dá, wa gaan-gaanluu tígí ñaaha te pesi wa béeb wa téyírúté ri iñi èldúnë. ²⁰ Yen nék, yen bëewí sun-Koo, sun-Koo fa na sehoo yen cébi Sëmléhí yen Yéésú-Kiristaa Yíkëe rë. ²¹ Bín fë rëe, dí ay beñ faannee ke yen bo' kut yee ra, yidís wë nú mada' faanee ke ri líif a ndam ra. Di ay rii pagee a doolaa tah dí paa' iña béeb sun dá.

4

¹ Koy-yaayya faha' mi nii faha' yee ra, Koope kep daa yúh dee faha' mi ron tikéet il rē ! Don daa sēsdu keeñ so', don daa baani ndami so'. Hēbi yee habuu ron Yíkēe nē rē hīn !

Likinnē millē' Pool ra

² Do fi Ewodi a do fi Sentise, mi dan don biti don bok nuf nona nonu ron Yíkēe nē rē. ³ Do fa yen na ñeeruu légéy bee ra nék, do fa tidēey dara ra, lah beddee bélebbi yeh. Wa habruute so' habra'i mitte waarii Uni Neba, a Kelma bal a bēewi kayya, yee tii yi wa in téerēe biníyú tii yi bēewē nay haale pesa na dúmeh rē.

⁴ Lēhí sos-keeñ Yíkēe nē faraah di yee nonuu ron dīi na ra ; mantee bal lēhí sos-keeñ ! ⁵ Bēewē béeb yúhún biti don bēewi sosute. Nimili Yíkēe wullilay. ⁶ Ngēnē sídí yin ! Di mín dīi man béeb, dēgi Koope don won dī sohle yon. Don yahti dan raa, lah símí rí. ⁷ Hen daaha raa, jaammee ke Koope yúkké af, lahuu ron di yee nonuu ron Yéésú-Kiristaa na ra, ay níid keeññon a níbbēn.

⁸ Leegi mi won don tee koy-yaayyi yeh : lah nuffon homa yii hente kaah, yii mit on cér, yii júbpé, yii lante ílí Koope, yii wunte a yii mit laas. Yii baahte mbée yii mit sím béeb, nuffon homa na. ⁹ Iña beyu ron soo na mi yēedídté ron wa ra béeb, lah pēgi wē : yee won mi ron a yee olu ron mi na pañ wa ra. Don hena' ri daaha raa, Koope fa na ona' jaamma ra ii ron yeris.

Símí Pool a bëy Fílíp

¹⁰ Yíkēe tahte keeñ so' sosse siib ndah don hellaatute nuf soo na don híliputé sē'. Mi yúhte biti nuffon húmú tasse hílibí sē' lool ndaa don lahay ílí paguun don dī. ¹¹ Mi homay woni biti mi húmú sohla'te yin ow na, ndah mi yoonte pesa' yii laha' mi, mi doylow wa. ¹² Mi lah mbée mi ñak béeb, keeñ so' sos. Mi hereñce pesa' yii laha' mi a tígi mín múi hom a yii mín sēe deef ílíy, deefa mi lah mbée mi ñak, loo so' may mbée mi yaab béeb, ndah mi yoonte ri. ¹³ So' mi mín pañ béeb af doolaa on so' Yéésú-Kiristaa ra. ¹⁴ Di filib fi baaha, don pagute yii ette bee bokuu ron a so' coono fi so' don habruute so' ra.

¹⁵ Don fi bëy Fílíp, don yúhuté biti kola' mi Maseduwaan jamanaa anuu dal waarii Uni Neba ra, lahay ílí janji habra'te so' sohle yi so' henay bëy ílí janji ron. ¹⁶ Homa' mi Tesalonik ra, don kéyrúuté sē' iña sohla' mi ra, te ri teyay waal yínē. ¹⁷ So' mi homay saam biti mi habruu dé' ! Mi ham af so' biti kay Koope baat don mal di iña pagiru so' don da. ¹⁸ Tígē homa' mi bee ra kep, mi lahte yii sohla' mi béeb níi lukusse sah aya' Epaforodit kompe so' iña yeru so' don da. Mi ñakay dara. Wa man sarahi heeñi baa neba'te Koope te ri tahte ri ra nen. ¹⁹ Koope fa na jaamiyoh mi te dara wooñeh ri ra ay ron on yii sohla' don béeb, ñeya' wa Yéésú-Kiristaa na. ²⁰ Koope laha ndam, dī fi Boffi yen laha ndam dee níi kiri fi kirih ! Démín !

Takohi Pool a bëy Fílíp

²¹ Wēddi sē' bēewē nonu Yéésú-Kiristaa na ra, wa fi bēewi Koope yi yah. Koy-yaayya funi wa homu dee ra na woduu don. ²² Bēewi Yéésú yē homu dee béeb rē bal, níi luka' yee na légéyú faam buur ra, na woduu ron. ²³ Yéésú-Kiristaa Yíkēe líhē rēn mal !

Téerëe débpi bíníyú unna won Pool bëy Tesalonik ra Kúnsëe

Pool daa bíní bëy ílí janjii Tesalonik unni yeh. Tesalonik nék, dī húmú gin gaan, bi hom hēbís muluḥ te lom a yaay húmú tilité nē lool, haanoh ala ñéerè' a pagaḍ bos húmú caakke na bal. Aya' Pool daaha ra, dī cēgídté goomal bëewí gémúté Yéésú daaha, ndaa dī maañay na ndah lahte yéwúḍḍí hatlute ri, dī kolohte saañce Bere (Saame Tílèdí apootarra 17.1-10).

Hompe nūi filoon fe, dī hom Korente, Timoote fa bani na ñéerúu légéy rē deeffe ri daaha léhinté rí yee beya' ri Tesalonik ra (3.6). Unna léhinú Pool ra sosil keeña soslo nūi dī yampe na bíní unni yeh, kéyrré'té wē bëy Tesalonik, na sím Koope dī dee na yeeluu bëewé hatni baaha bëy Tesalonik, bee lofuu wa pesaḍ ra (1.7-10). 'Dī nérsehté légéyè húmú légéy rí filib fi wa ra, na won dee faha' ri waa olaat ra. Dī gíníkké wē di yee na húmú halaatu wa sun fi kolohi ow búudé rē.

Di wonte wa :

- yii lenjke dee gémúu wē rē (1.2-10),
- yii lenjke tílèdí di Tesalonik (2.1-12),
- yii lenjke tílèdè faha' Koope ra (4.1-12),
- a yii lenjke nimili Yíkèe (4.13 nūi 5.11).

Bëyí fi janjii téeríi bee béeb ay ot biti iña filib mín yúun bëewé lahu nuf ana di yii lenjke dūmèení pesa ra. Di ay yúh biti bal bëewé gémú Kiristaa na ra nonu bëy nūiña, wa ham híin biti fayú raa, wani Yéésú nay home. Baa daa lukki lah solo !

Wodohi Pool bëy Tesalonik

¹ Don fi bëy ílí janjii Tesalonik fa nonu bëewí Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Yíkèe rē, so' mi Pool, funi Silaas a Timoote, fun na woduu ron. Koope lihè rēn mal, on don jaamma.

Dee gémúu bëy Tesalonik Yéésú nē rē

² Fun na símú Koope faraah ndah don béeb, fun mēsúy don hal filib ḍañji fun. ³ Nuffi fun na koleeh don na biti fun home ḍañji Koo, dī fi Boffi yen, di iña na pagu ron ndah gémè gémú ron Yéésú-Kiristaa Yíkèe rē, a pagaḍdon ndah faha' fahuu ron ri ra, a yaakaara dékúu rēn lah dīi na ra. ⁴ Koy-yaayyi yee Koope faha'te ron yee ra, fun yúhúté biti daa ri tanis don, ⁵ ndah na waariyu fun don Uni Neba ra, húmú teyay won don, ndaa húmú ñéerè' a doole, a Ruuh-Peseñ, a ngémí híinté. Don olute dee húmú homuu fun don na, komi ron yii wunte don na ra maan ? ⁶ Te don, don ñeyute kotti fun a kotti Yíkèe bee tahuu ron Una ra. Tahuu ron ri ra nék, don deyute coono ndaa Ruuh-Peseñ tahte keeññon sosse. ⁷ Daaha, bëewé gémú te dékú Maseduwaan a Akaay ra béeb yeeluu don na. ⁸ Af don tahte unni Yíkèe teyay Maseduwaan a Akaay don, ndaa hasla'te gina béeb ndah gémè gémú don Koope ra hente lèyèñ. Kon miteh fun wonla yin na. ⁹ Bëewé gonluu sun fi dee habuu don fun ayuu fun don na ra. Wa na wonu bal sun fi dee súugúu don yúullè don yíssúté Koope na,

jaamiyohi dī fa na pes te daa kaaf ka ra ¹⁰ a sehaalohi kola'i Koohi Yéésú sun cép feey ra. Di fi Yéésú fa dī kélídf dī búudé rē, sēmlé'té yen ní yen ay múc neebi Koope yiin bis-këem.

2

Tlédí Pool di Tesalonik

¹ Koy-yaayyi yeh, don yúhruté affon biti sah aya húmú ayu fun ginon da pētíh neh. ² Don yúhúte biti bal, balaa baaha fun maluute sol te fun ñeyute mok di Fílíp. Ayuu fun ginon da bal, fun maluute tolof caak daaha, ndaa Koope habra'te fun níi fun waariyute ron Uni Neba te fun neehuy na dara. ³ Te na waariyu fun da bééβ, fun tikúy wonni fun sun fi yii lahay, fun tífúy nē nuf βos, te fun saamuy na nofa' ow. ⁴ Fun kay, fun waariyuu Uni Neba d'ee faha' ri Koope ra. Di otte biti fun mínú rí, daa tah dī déŋéén fun dī. Fun saamuy yii neβa' ow, fun saamu yii neβa' Koope, dī fa na olsoh níβbí fun ra. ⁵ Don yúhúte biti fun mēsúy jay ow, te fun mēsúy ñeya' wonni fun fun saame yin ow na. Koope yúhté baaha ! ⁶ Fun saamuy kañ ow na : don na neh te ow kay na neh ; ⁷ te añcaŋ, fun mínú ron cagoh koon don paŋ yee fahuu fun da ndah fun apootarriKiristaa, ndaa fun paguy ri ! Fun kay, fun sosu soso filib fon ti belii na tooppitoh koyyi nen. ⁸ Pokoha pokuu fun don na ra tahte fun húmú teyuy waarii ron Uni Nebi Koope kep, fun bokute a don pes, ndah fun fahuute ron níi faha'.

⁹ Koy-yaayyi yeh, don nérsúuté d'ee húmú mokuu fun níi mok da maan ? Fun húmú légéyúu yii ñamun fun légéyēe na' a elek, kaa' fun mokil ow yínē sah don na, na húmú waariyu fun don Uni Nebi Koope ra. ¹⁰ Don mínú fun dīi seedeyídf, te Koope mín fun dīi seedeyídf bal biti d'ee tilúu fun a don fa gémú rē lante, júβpé te tikéhté waal. ¹¹ Don yúhúte biti d'ee tilúu fun a ow fi ow don na ra bééβ, man hanndal baap a koyyi nen : ¹² fun líkínúte ron te fun onute ron doole, fun caguute don nda don pes pesada neβa' Koope, dī fa na dēek don, don non Nguur ki a ndami ra.

¹³ Yee tah fun ay dékéé símí Koope ra biti bal : liiluu ron Un Koope fa komu fun don da, don habute ri, te don habuuy ri ti di na habuu un ow kese nen. Don habuu ri biti dī Un Koope, te ri Un Koope kaah. Una ee paŋ yii wunte don fa gémú Yéésú nē rē. ¹⁴ Koy-yaayyi yeh, don ñeyute kotti bëy íl janjii Yúdée yē gémú Koope te nonu Yéésú-Kiristaa na ra ndah di mokлуу wa yēwúdfē, bëy ginon mokлуу ron daaha bal. ¹⁵ Wa fi yēwúdfē hawute yonente ya húl, hawute Yéésú-Yíkēe, moklute fun níi mokil. Wa nebuuy Koope, fahiruy ow yin wun, ¹⁶ kadduute fun waarii heetti kayya Una mín tah wa múc d'ē. Wa homute na baatuu bakaadf rek na suu níi bakaadfí wa mitte, neebi Koope keente sun fi wa.

Faha'i Pool nimil oli bëy Tesalonik

¹⁷ Koy-yaayyi yeh, fun nék fun húmú koluute don na fun suute, ndaa fun sayuy faraah. Fun húmú lahay fehey saaŋi fun, ndaa keeññi fun húmú kolaay don na. Fun húmú kosuuy biti fun ay ron tikíl íl, tahte lahay yii paguy fun nda yii baa mín lah ! ¹⁸ Fun húmú habute biti nagajek fun ay nimil ginon, te so' mi Pool mi étídté rí i waal, ndaa Seytaane daa na yah waali fun. ¹⁹ Kon henay don moos, heneh ow kay ! Don daa yaakaari fun, don daa sésdú keeññi fun te don daa baanii ndama nay teeβee biti fun

bagute nii fun damoh fii Yeesú-Yíkée yiin nay rii aye ra. ²⁰ Wa don kay ! Don daa ndami fun, te don daa sésdú keeñni fun.

3

¹ Sehuu fun nii fun mínlíh rë, fun olute biti yee gén dë daa ri biti funi affi fun tas Aten ndín, ² fun yeñ koy-yaafi fun Timoote don na. Di fi baa funi daa boku fun na légéyú a Koope, waarii Uni NebiKiristaa. Fun húmú yeju ri don na oni ron doole, nda don baatti híinndeh don ham ngémë, ³ ow di don na banti yeddoh ndah mokla na moklu don da. Don yúhruté affon biti sah yaa béeb non iña waayid' yen Koope ra. ⁴ Nagajek, húmú homuu fun don na ra, fun húmú wonute don biti yen ay moklu, te don yúhuté biti daa ri yee lah woteh bee ra. ⁵ Yii baa daa tah seha' mi nii mi mínléh rë, mi yeñce Timoote don na kénséhí tígë teem ngémën dë. Mi húmú sidë' biti Seytaane fiir rën, iña légéyú fun don na ra béeb sooy teem daaha.

⁶ Kola' Timoote ginon nimilte fun na ra, kompe fun unni neɓpe keloh di yii lenke ngémën a dee fahuu don ow ra. Di wonte fun biti bal nuffon húmú homa' fun na faraah nii don ñamaasee, te don húmú sesuute oli fun ti di sesuu fun olaadi ron nen. ⁷ Don fi koy-yaayyi yi yeh, yii baa tahte homuu fun filiɓ súfúñ fi fun a filiɓ coono fi fun béeb dë, fun baatuutee lah doole ndah ngémën. ⁸ Fun læeysíruté keeñ leegi hém daa ron habu híin Yíkée në. ⁹ Fun ay símée Koope dí nii mit ? Don tahute keeñni fun sosse nii sos fiyí ! ¹⁰ Fun dékúu ñari na' a elek, nda fun mín don tikëet il ngëey nii fun mitsid' yee tasa' ngémën dë.

¹¹ Démíin Koope, dí fi Boffi yen, a Yeesú Yíkí yen parid' fun waala yulid' ginon da ! ¹² Yíkée ona ron, don baatee fahanta' hanndal kon nii tígí teem fahanta', a hanndal ki doni bëewë béeb ti di fahuu fun don nen. ¹³ Hen daaha raa, Yíkée ay ron on doole nii yiin nay aye Yeesú Yíkí yen, ñéerë' a bëewí béeb rë, don lan ces nii don lèhíh yii wonun sun fon, don caga' wun fii Koope, dí fi Boffi yen.

4

Tílédë faha' Koope ra

¹ Leegi nék koy-yaayyi yeh, fun teebute ron dee waruu ron pesa' nii don neɓa' Koope ra, te fun yúhuté biti don pesuu daaha nii a deh. Kon fun na líkínú ron te na ñagu ron di tii Yeesú-Yíkée biti don baatti ham híin, ² ndée, don yúhuté túuyé' yë teeɓu fun don ra, te wa dúhë' Yeesú-Yíkée në. ³ Koope faha' biti don lan, te lani baa daa ri bitih : don moytoɓ paɗ yii tappe njaaliyoh béeb, ⁴ ow fi ow don na béeb ham afi sùtërël faani, ñéerë' a lan*, ⁵ fah-beleb ban dii kúreelëh ti bëewë nënih bëewí Koope ra nen, wa fa yíih Koope ra. ⁶ Ow banay tooñ moroomi filiɓ yee wonu baa ra ndín leɓ yii daa ri laha' ri. Fun húmú wonute don biti Yíkée ay keen sun fi bëyi paɗ mani pagaddi yah. ⁷ Koope deekëy yen paɗ yin bos, di túuy yen lan. ⁸ Kon bëyi faaliyaay yee wonu baa ra, deef di faaliyaay won ow neh, di faaliyaay Koope fa on don Ruuh-Peseɗ da.

* **4:4** 4.4 ow fi ow don na béeb ham afi sùtërël faani, ñéerë' a lan :Lahte bëewí habuu ri deh : ow fi ow don na béeb koloh saam beleɓ raa, lah ñeyaa ri waal.

⁹ Yii lenke fahanta' hanndal kon, miteh ow won don yin na, Koope yeedidté don baaha nii wocce. ¹⁰ Daa ri yee teebu don koy-yaayya Maseduwaan béeb dë, ndaa kaa'eeh fun won don biti don baat ya' yon, ¹¹ don paŋ béeb don pesa' jaamma, ow fi ow don na béeb tooppitoh iŋi afi, don yuloh légéy don kúf affon, ti di húmú wonuu fun don di nen. ¹² Hen daaha raa, bëewë gémúy rë ii ron yap te don ii seh dara ow na.

Yiin nay nimile Yíkëe rë

¹³ Koy-yaayyi yeh, fun fahuu biti don yúh yee homuu bëewë húlúu a ngémí wë Kiristaa na ra, don banti tik misiga keeññon nii lukus ti bëewí kayya lahuy yaakaar na nen. ¹⁴ Yen gémú biti neh Yéésú húlté te ri kolohte búudé ? Ti daaha nen, yen gémúte biti bal Koope ay kélíf bëewë húlúu a ngémí wë Yéésú në rë. ¹⁵ Cëe fun bílíf don yee won Yíkëe rë : bëewë nay lisée pes yen na nii a baaha ra, wa fa nay maasee nimili Yíkëe rë, wa ii kèllèh bëewë húlú rë. ¹⁶ Yiin fin fa, wa ay keloh uni diŋke, un kélíf malaaka a un kúlúb ki Koope tiil, dī fi Yíkëe kola' sun cépé. Bín fë rëe, bëewë húlúu a ngémí wë Kiristaa na ra nay débéee koloh, ¹⁷ bëewë nay lisée pes nii a baaha ra, anti béyryú wa ñéerë' a wa filiḅ nérre, wa tee'ee a Yíkëe sun. Hen daa raa, yen fa gémú dīi na ra béeb yen hom a dī faw. ¹⁸ Kon, lah ënëntii doole a unni yah.

5

Nimili Yíkëe sehuun a teey

¹ Koy-yaayyi yeh, di yii lenke wahtaa a jamanaa nay nimile Yíkëe rë nék, miteh fun won don yin na, ² ndah don yúhruté affon biti yiin nay nimile Yíkëe rë ay beettiya' ti lohoh elek nen. ³ Tígë nay habee bëewë biti homuute jaamma, lahuy dara yii sídúun wë rë, gina ay yípee bëp affi wa daaha, ti di na yíppí haba' loo béleḅ nen. Ow ii naa mín fús. ⁴ Ndaa don fi koy-yaayyi yeh, bi homuy don ñúusë, bisi baa ii ron beetti ti di na beettiya' lohoh nen. ⁵ Nagajek don béeb, don nonu bëy niiña, don tílúu na'. Yen nëníh bëy elga, bëy ñúusë. ⁶ Kon, yen banuy nee' ti di na nee'uu bëewí kayya nen ; yen yeelun yen teey. ⁷ Bëewë në nee'u ra nee'uu elek, yee na maniyu ra maniyuu elek, ⁸ ndaa yen fa na tílú na' ra, yen warun teey teeyo. Yen habun ngémë, yen faha' ow wa hen búub túl yen na, yen haba' yaakaari mújë baane haa'aa yen na. ⁹ Ndeé nagajek, Koope cagay biti dī ay kéeníd neebi sun fi yen, dī caŋ biti yen haal mújë nay onee Yéésú-Kiristaa Yíkëe rë. ¹⁰ Kiristaa húlídté yen. Daaha, bisa nay rii nimile ra deefa yen pesun peso mbée yen húlún húlë béeb, yen ay pes a dī. ¹¹ Kon bëetii onanta' doole, don tojanta' filiḅ ngémë ti di na pagantuu don di nen.

Ñña millúu wëe túuy dë

¹² Koy-yaayyi yeh, leegi fun fahuu biti bëewë homu filiḅ fon na moku, Yíkëe nah wa níidí don a líkíní don ra, don yed' wa cér. ¹³ Hëbí wë, don faha' wa nii faha' ndah légéyí wë. Pésú jaamma filiḅ fon.

¹⁴ Koy-yaayyi yeh, fun ee ron wonu ra ee : líkíní dëpësídfë, don ñen bëewë neehu ra, don habra' bëewë gooyu ra, don mújíd bëewë béeb. ¹⁵ Mëytii yillëntë' bos filiḅ fon ; sëemí wuna faraah hanndal kon a hanndal ki doni bëewë béeb. ¹⁶ Pésú sos-keeñ faraah, ¹⁷ don déké' dāŋ. ¹⁸ Yii mín

ɗon homa' béeb ɗon sím Koope. Baa daa yee faha' ri pesi ɗon fa nonu Yéésú-Kiristaa na ra. ¹⁹ Ngënë kée'íi pagad'í Ruuh-Peseŋ, ²⁰ ngënë hégíi unna léhínú kola' Koope na ra. ²¹ Kénsíi wë béeb, ɗon ham yee wun ɗa ; ²² yii hente bos béeb ɗon moytoh ri.

²³ Di fi Koope fa na ona' jaamma ra ladla ɗon ces ; ɗi níirë níbbën, níid keeññon a faannon béeb níi ow laheh yii wona ri ron, yiin nay nimile Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen ɗa. ²⁴ Koope fa dëek ɗon ɗa, yii won ɗi béeb ɗi paŋ ri, te ri ay ron rii pagiree ɗaaha.

²⁵ Koy-yaayyi yeh, lah ɗégírí fun bal. ²⁶ Lah wëddí fun koy-yaayya béeb níi wodoh* . ²⁷ Mee ron rii won ra ee di tii Yíkëe, lah léhíní wë béeb unni yah.

²⁸ Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen líhë rën mal !

* **5:26** 5.26 Di baahi béewí yaaha, wa yahti wodoh béewë mboko yi wa mbée béewë meeru wa raa, wa fëenúu wë fëenëe.

Téerí ana fa bíníyú unni kayya won Pool bëy Tesalonik ra Kúnsëe

Pool daa bíní bëy ílí janjii Tesalonik unni yeh. Filib unna, dī débpi gérémm Yíkée di gémé gémú bëy Tesalonik ra (1.3), dī d'agidte wa, wa ham légéyè nahu wa ra. Fu ot Pool bíní wë unni yeh, nísí níbbé na yah janjii Tesalonik ra. Woni ban fi nimili Kiristaa daa baatti kúf wona filib Tesalonik, ndah lahte bëewí wonuu biti nagajek bisi baa lahte ní gétte. Lahte yi wonu tih bisi baa lahay doom ndaa lebohte. Yaa aa na waa na kaa'uute légéy, ñamuu ya' yi bëewí kayya.

Di wonte wa :

- yii lenke ayi Yíkée yiin bis-këem (1.3-10),
- yii lenke yee nay këllée Yéésú rë (2.1-12),
- yii lenke hínnndëh, ñee waali Koope (2.13-17),
- a yii lenke dee laha' légéy solo ow na ra (3.6-15).

Bëyi fi janjii téerí bee bëeb ay ot biti légéy daa wun ow na, bëe' banti sehaa íni bëeb ya' ow, dī sehaalee nimili Yíkée.

Wodohi Pool bëy Tesalonik

¹ Don fi bëy ílí janjii Tesalonik fa nonu bëewí Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Yíkée rë, so' mi Pool, funi Silaas a Timoote fun na woduu ron. ² Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Yíkée líhún ron mal, on d'on jaamma !

Ayi Yíkée yiin bis-këem

³ Koy-yaayyi yeh, fun mínih banti déké' símí Koope ndah d'on. Fun warutee ri sim ndah ngémën baatohte caak, te fahanta'a hom hanndal kon da baatoh baatoo na saañ. ⁴ Yii baa daa tah ílí janjii pay fun bëeb, fun sawoor won bëewé filib yii lenke d'on na, ndah filib mokla na moklu d'on da a súfúñ fën bëeb, d'on habute ngémën híin.

⁵ Baa daa nay teebëe biti aattiya'i Koope tiké' waal, nda d'on habuu bëewí Nguur ki Koope wadte wa, nguur ka tah d'on na súfúñ rë. ⁶ Koope, dī fa júb dë ay mokil bëewé moklu d'on da ti di mokluu wa d'on nen, te nagajek baa daa kaah. ⁷ Di ay hílsídf d'on fa na súfúñ rë, hílsídf fun na bal. Yiin nay feefiye Yéésú-Yíkée sun-Koo, ñéeré' a doolii malaaka yi ra, íñyaa ay lahee na. ⁸ Di ay ayee filib njaar kii, keen sun fi bëewé kaa'uu yúhí Koope, te kaa'uute ñeyi Uni Nebi Yéésú-Yíkée rë. ⁹ Daana nay keene sun fi wa ra ay dékéé sanjii wa, wa wulliru tígí eta' Yíkée, wulliru tígí eta' ndami gaani. ¹⁰ Yii baa ay lahe yiin nay nimile Yíkée rë. Yiin fi baaha, bëewé nonu dīi na te gémúte dīi na ra bëeb bëyídf dí, dī neba' wa yeel. Don fi yaa d'on ay none bëewí yaaha na, ndah d'on gémúte unna komu fun d'on da.

¹¹ Yii baa daa tah fun na d'aguru ron faraah. Fun d'aguu Koope biti dī on d'on, d'on yeeliyoh pesa dëek dí d'on da. Fun d'agu biti di doolii, dī habra' ron d'on pan yee fahuu d'on pan di yin wun da bëeb, te ri habra' ron yee na pagu d'on filib ngémën dë. ¹² Daaha, d'on baatti bëyídf tii Yéésú Yíkii yen, dī bëyídf d'on fi yaa bal. Yaa ay kolee mala nay onee Koope fi yen a Yéésú-Kiristaa Yíkée rë.

2

Yee nay këllée Yéésú rë

¹ Koy-yaayyi yeh, di yii lenke nimili Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen a négiré'í yen fiyi, fun ñagu ñon na yin yíné : ² affon ñanay gaawti kúnèh te ngèné títí bití ow won ñon bití wahtii nimili Yíkée lahte. Wuti ow won ñon bití ñi léhín unni kola' Koope na, mbée ñon keloh ri ñéewé na waariyu Unni Koope ra, mbée bíníyún bíníyè wonu bití kola' fun na, ngèné gémí. ³ Di mín ñíi man ñééß, ow ñanay ñon nofa' yíné sah. Balaa bisa nay nimile Yíkée baa ra, ow caak ay tiké' Koope af paay, ñée' na ñeyeh woni Koope ra, bee nay sanjuye ra teekiroh. ⁴ Ñéyi baa ay ñéyíd' afi kadda' ñéewé haanoh ala a yii na haanuu wa merees ñééß. Ay pay níi ñi haal Faam fi gaani Koope took, ñi won bití daa ri Koope. ⁵ Ñon nérsúuy bití mi húmú wonte ron baaha homa' mi leeloon ra a ? ⁶ Ñon yúhú yee ham ñéyi baa tígè homa' ri bee ra, te yii baa tahte wahtii ay lahe laho ñi anti ñúh. ⁷ Doolaa ñapoh ñéewé ñéyíh woni Koope ra ee teekiroh ra haat ; ñi ay lukee teekiroh bití nék ñée' lís ñíi ham ña këllú tígí daaha. ⁸ Ñéyi baa këllú tígè rée, ñi fi ñée' na ñeyeh woni Koope ra ay teekiroh, te Yéésú-Yíkée ay rii sanjku a ngilaaw mi búkí, hap ri húl a níiña nay rii ñéerée bití ñi nimil ra. ⁹ Di fi ñéyi baaha, doolii Seytaane nay rii yeje ñi ac, ñi pañ kawtéef gaan, kimtaan a íñi éémílè'té ñééß, yi ay nofee ñéewé. ¹⁰ Di ay pañ pagad' bos ñééß nofa' i ñéewé ñé suu sanjuye ra. Wa ay sanjku ndah wa tahuy kúnsí keeñi wa kaaf ka wad' waa sémle' koon ña. ¹¹ Yii baa daa tah Koope yeñ wa yii ay waa múuyíd, wa gémé fel. ¹² Daaha, ñéewé gémúy kaaf ka ra ñééß, te oluu neñ pagad' bos ña, Koope ay keen sun fi wa.

Híinnðeh, ñee waali Koope

¹³ Koy-yaayyi yeh, fun nék fun míníh ñanti ñéké' sími Koope ndah ñon, ñon fa Yíkée faha' ñon ña ndah Koope daa tanis ñon dalaana, ña ñon múc. Di ñeya' Ruuha ladil ñon ra, a gémé gémú ñon kaaf ka ra, ñi múcèlté ron. ¹⁴ Koope ñeya' Uni Neba waariyu fun ñon ña ñéekké ñon yii baaha ña ñon mit na ndami Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen. ¹⁵ Koy-yaayyi yeh, kon híinnðíi te ñon ham íña yéeddú fun ñon ña : yee wonu fun mbée yee bíníyú fun ña ñééß.

¹⁶ Koo Boffi yen faha'te yen, onte yen mal níi yen lahute míní múní na ñúméh a yaakaari neñpe. Ñémiin ñi fi Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen a Koo Boffi yen ¹⁷ on ñon doole, on ñon keeñi paguun ñon yin wun faraaah : yaha yii ay pagu pago mbée yii ay wonu wono ñééß.

3

Naha'i Pool ñagid'

¹ Leegi nék koy-yaayyi yeh, ñégírí fun ña unni Yíkée yíppí líiwélsé' gina te wa lah ndam ti di man wa ñon na nen. ² Ñégírí fun Koope ña ri sémle' fun ñéewé bosu níi bos ra na, ñah ñéewé ñééß neh daa gémú íña na wonu fun ra.

³ Te añcañ Yíkée daa mit gém. Di ay ron on doole, níid' ñén níi Seytaane ii ron leboh. ⁴ Yíkée onte fun níi fun lekuute ron : fun olute bití ñon ee pagu íña wonu fun ñon ña, te ñon ay lúsdée ñaaha. ⁵ Yíkée ona ron keeñi fahuun ñon Koope, on ñon ñon múní ti ñi fi Kiristaa nen.

Dee laha' légéy solo ow na ra

⁶ Koy-yaayyi yeh, lahte bëewí d'apasute filib fi yen, na ñéyíh iña yëeddú fun wa ra. Fun na nahu ron di tii Yéésú-Kiristaa Yíkëe, d'on wuloh wa. ⁷ Don yúhrúté affon dee wa'dti ñeyuun kotti fun da. Homuu fun ginon da fun mësúy tídëh. ⁸ Fun yeekuy ow ñam. Fun húmú légéyúu yii ñamun fun légéyëe na' a elek, kaa' fun mokil ow yínë sah d'on na. ⁹ Fun paguuy ri biti d'on waruy fun pagid' yin pagiro, ndaa fun fahuu biti d'on ñee kotti yaaha, ¹⁰ ndah húmú homuu fun gin d'on da, fun wonute ron biti bëyí kaa' légéy waray ñam. ¹¹ Fun nék, fun keluute biti lahte bëewí awu d'on na pesuu tídëh, në pëgíh yin gét nëe haal yii waal fi wa ính nè. ¹² Di tii Yéésú-Kiristaa Yíkëe, fun túuyú bëewí yaa fun na caguu wa bitih, wa koloh affi wa yoloh légéy nda wa kú'd' affi wa.

¹³ Don fi koy-yaayyi so' nék, lah hëbí híin d'on dékë' pañ yin wun. ¹⁴ Hena biti lahte bëyí kaa' ñee unna bíníyú fun yee ra raa, lah wëní rí sun, d'on ban d'ii leboh nda ri sopoh ndín, koloh afi. ¹⁵ Di filib yaa bëeëb nék, ngënë hëbíi rí kaa'ohon, lah hëbíi rí koy-yaafon, d'on líkín d'í.

Daja téy unna ra

¹⁶ Démíin Yíkëe fë në ona' jaamma ra on d'on jaamma faraah, a yii mín d'on homa'. Yíkëe ñeerëe a d'on bëeëb.

¹⁷ So' mi Pool daa mi bíní unna millë' yee ra*. Mi yahti téy unni so' raa, mi hena' d'eh : so' mi Pool daa mi na bíní a ya' so'. Hen d'aa raa, bëewë ay yúhsë' bíníyú sè'. ¹⁸ Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen líhë rën bëeëb mal !

* **3:17** 3.17 Bín fë, ow daa na húmú bíníyí'd Pool. Unna yahti téyú rëe, Pool a faanañ fi daa na bíní a ya'i nda bëewë yúhsë' unna bíní rí rë bëeëb.

Téeríi ana fa bíníyú unni kayya won Pool Timotee ra Kúnsée

Bee daa uni ana fa bíní Pool Timotee ra. Di fi Timotee, ɓani Pool daa húmú boku légéyè te Pool húmú haba' ri koy kah-kah dūi na. Una nék, Pool bíníyè' rí filib kasaa bee téyúu rí Rom ow caak súugèhté rí rē (1.15-17). Filib una, bi yúh rí biti yee talla' ri pesi ra gaanay, di wonte Timotee iña millè' rí rí líkín rē (4.6-8).

Filib una, Pool d'ébè' símí Koope ndah dee gémè' Timotee Kiristaa ra (1.5).

Di néríssé rí di húmú man pesi dī fi Pool, di na húmú yēeddè' rí a coono fa dey ri ndah waarii Uni Neba ra (1.8).

Di líkínté rí nda ri ɓeɓ wodi coono fa, dī ham híin ti soldaar kah-kah Yéésú-Kiristaa na nen, dī yēeddè' unni Koope ní ñee waal te ri ɓan naa neeh dara (1.7 ; 2.3-4, 14-15).

Di wonte ri moytoɓ ɓéewè ɓeku wonni lahay njiriñ, a capa' sun i won kep affi wa ra, dī ñee kotti, dī foŋko légéyí, dī ham ngémè híin (2.16, 22 ; 4.5).

Di wonte ri :

- yii lenke waarii Uni Neba (1.8-12),
- yii lenke di waɗti yēeddúun Unni Koope (2.14-19),
- yii lenke di waɗti man súrgíi Koo-Yíkèe (2.22-26),
- yii lenke jamanaa millè' rē (3.1-9),
- a yii lenke njiriñ mi iña bíníyú Téerèe rē (3.14-17).

Ɓéyí fi janji téeríi bee ɓéeb ay ot biti iña filib mín yúun jamanu fi jamanu ɓéeb, wa mín líkínúu ow, wa mín yēeddúu ow mín múñ a dee nay habuu ngémè híin dē.

Wodohi Pool Timotee

¹⁻² Do fi Timotee, dō fa haba' mi koy soo na te mi faha'te ro ní faha' ra, so' mi Pool, daa mi na wodoh ro. So' mi apootari Yéésú-Kiristaa ndah Koope daa faha' baaha. Mi nahu woni ɓéewè yii lenke pesa gap Koope ɓéewè nay none Yéésú-Kiristaa na ra. Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Yíkii yen líhún dē mal, teeɓ dō naa'-keeñ, on dō jaamma !

Líkíní Pool Timotee yii lenke waarii Uni Neba

³ Ma na sím Koope fa na jaamiyoh mi ra ti di na húmú paguu ri caacci so' koon nen, te mí paga' ri a afi tookke. Na' a elek ɓéeb, dagaamí faraaɓ mi cap tiyu ⁴ te nuf so' payte muun ma húmú yook fu na húmú takuu yen bín fē rē, tahte mi sesohte tikéedú il ní keeñ so' sos siiɓ. ⁵ Nuf so' na koleeh dee hena' ngémú kaah dōo na ra, te ngémí baa daa húmú ciffu Lèyíis a yaafu Èníis nē, te ri ee dōo na ɓal. Baa wéerté sè' kēŋ ! ⁶ Yii baa daa tah mi na nédís rē ee biti fu ɓaatti hubis yee on dō Koope, bee húmú tiké' mí rē ya' mi falte ro ra, ndah ⁷ Koope onay yen Ruuh-Peseñ nda yen hen ɓéewí neehute. Ruuha kay taha' yen lah doole, yen fahanta', yen mín ham affi yen.

⁸ Kon, ngana sopoh waarii yii lenke Yíkii yen na te ngana sopoh ɓal téjé téyú mí kasu af rí ra. Do kay, habe rek yen bok coono fa laha' mi waarii

Uni Neba ra, Koope ay yen on doole. ⁹ Daa ri sēmlē' yen, dēekké yen nda yen hen bēewi ladute. Pagađđi yen daa tah neh Koope dēek yen. Yee tah dī dēek yen da kay, neba' ri neboo baatte biti dī onte yen mal. Mali baa hūmú ñéyíd dī Yéésú-Kiristaa na onte yen dī deef éldúnē sakuy doom ra, ¹⁰ feeñke yen na leegi, bee aya' Sēmlēhí yen Yéésú-Kiristaa éldúnē rē. Di banke kúl kē, ñeya'te Uni Neba teeŋpe yen biti lahte pesi na dūmēh. ¹¹ So' nék, Koope fal so' apootar nda mi waare bēewē Uni Nebi bah, mi yēedíd wē rí. ¹² Yii baa daa tah mi dey coono deh, ndaa mi sopaay na ndah mi yúh bēe' mi tik yaakaari so' dīi na ra, te wēerté sē' biti dī mín níid yee déŋéen dī sē' rē níi yiin bis-kēem.

¹³ Fu kelothe unni kaah ya won mi ro ra. Lah nérsée wē fu ham na a ngémi hūinē lahu yen a faha'a fahuu yen ow ndah nona nonu yen Yéésú-Kiristaa na ra. ¹⁴ Lah habe iñi wunna déŋéenú fú yaa ra hūin, Ruuh-Pesen fa dék yen na ra ay roo bedda'.

¹⁵ Do nék, fu yúhté biti sah koy-yaayya deyi Aasi béeb yessute so', Fisel a Hermosen nonu bēewi yaaha. ¹⁶ Onesifoor nék, na hoñ soo toñ te homa hom mi kasaa bee ra, dī sopaay na. Kon, Yíkēe démpí teeŋ bēy faami naa'-keēñ. ¹⁷ Di kay, hena' ri Rom cēp, dī yam saami so' níi ri otte so'. ¹⁸ Yíkēe dém dīi teeŋ naa'-keēñ yiin bis-kēem ! Do fi bah, fu luk bēewē béeb yúh dee habra' ri so' Efes ra.

2

Gém Kiristaa na, ñéerē' a coono

¹ Kon book, dō fa haba' mi koy soo na ra, beye mala lahuu yen di yee nonuu yen Yéésú-Kiristaa na ra, hen dooluu. ² Iña keloh fu maa yēeddē' wē fii i ow caak ra, lah yēeddē wē bēewi mitu lekoh nda wa fi yaa bal, wa mín wēe yēedíd i ow kay. ³ Beye wodu coono fa ti soldaar kah-kah Yéésú-Kiristaa na nen. ⁴ Soldaar nék, faha' biti keēñ kélfi sos dīi na raa, ay moytoh yii taway soldaar béeb. ⁵ Te bal, bēyí fi hom saadanta', dī ñeyay unna poku bēewē rē rek, ii waafu. ⁶ Ti daaha nen bal, línēhí mokke légéyí meeyi daa wadti débēe débírēh iña lecu meeya ra. ⁷ Lah níbé sun fi iña won mi ro yaa ra. Yíkēe sah ay waa bek béeb afu.

⁸ Nérsée Yéésú-Kiristaa, dī fa kēllú búudé te coosaana' tali Dawit ti di wonuu ri filif Uni Neba waare mi ra nen. ⁹ Uni Nebi baa daa tah mi dey coono níi mi téyúté kasu ti banndi nen, ndaa Un Koope ow téyēy rí. ¹⁰ Yii baa daa tah mi múñ coono yi yaa béeb ndah bēewē Koo tanis wa ra. Hen daa raa, wa non bēewē Yéésú-Kiristaa múcēl wē, on wa ndami na dūmēh rē.

¹¹ Woni wēerté abeh :
Yen húlúté a Kiristaa raa,
yen ay pes a dī.

¹² Yen múñ coono ti dī nen,
yen ay took nguur ka a dī.
Yen taasoh biti yen yúhú rí,
dī bal ay taasoh biti dī yúh yen.

¹³ Wuti yen paguy iña won dī yen da raa sah,
yii won dī béeb dī pañ ri,
ndah dī na lofiseeh.

Di wadti yēeddúun Unni Koope

¹⁴ Lah dékée nérsí b̄eewē iñyaa béeb̄, fu cagoh fu túuy wē fii Koope bití wa moytoh capa' sun i won, ndah baa ii wa baat dara gét n̄ee yahi b̄eewē nē síkirúu rē. ¹⁵ Page béeb̄ ní fu cañ fii Koope raa, d̄i laas d̄o. Yēeddē Unni kaah yi Koope ní ñee waal. Hen d̄aa raa, fii sopoh légéyú. ¹⁶ Lah moytee wanna lahay njiriñ te won yii lenke èldúnē kep ra. B̄eewē na beku wonni yaa kut affi wa ra, baatuu kaañ Koope baatoo faraah. ¹⁷ Wonni wa man puuli ngal ngalo nen, baata' baatoo rek saye. Himene a Filet nonu b̄eewí yaaha, ¹⁸ wa wuluute kaaf ka, na wonu bití Koope k̄elídté yen búudé ní wocce. Yii baa tahte lahte b̄eewí ngémí wē saatate. ¹⁹ Ndaa nék, tabahi Koope daa yíp d̄i h̄iinē' h̄iinēe ḡiñ te unni yee daa na b̄iníyú sun fi tígē yípēh tabaha ra : « Yíkēe yúh b̄eewē nonu d̄ii na ra » a « B̄eyí won bití d̄i non Yíkēe nē, wulaa pagad' bos. »

²⁰ Filiḅ faam fi wunte nék, iñi pagaa ya filiḅ béeb̄ úris neh mbée hélíis : Lahte na yi hente bargal mbée yugusuu a dép̄eh. Yaa aana hom d̄úhrúu bis feet, yaa aana faraah d̄úh. ²¹ B̄eyí fi bukut afi yii na sobeyil raa nék, ay lah njiriñ, d̄i homid' Yíkíi kep, d̄i man a iñi pagaa ya hom d̄úhrúu bis feet da. Yii hente yin wun béeb̄, d̄i fi b̄eyí baa sohluute na.

Di wadti man s̄urgú Koo-Yíkēe

²² Lah moytee yii hente pagad' kúkēy, fu yulid' : yii hente júḅ, fu ham ngémē, fu faha' ow, fu lah jaamma, doni b̄eewē na d̄agu Yíkēe a keeñi lante ra ñeerē' nē. ²³ Ngana síkirēh wonad' ñak-af, yi lahay af a lúk ndah fu yúhté bití wa kúrē' iñē', ²⁴ te b̄eyí hen s̄urgú Koo-Yíkēe, iñē' waray ri. 'Di wadti hena b̄eyí faha' te ow, b̄eyí mínté yēeddē' te mín muñ coono béeb̄. ²⁵ 'Di wadti hena b̄eyí mín nofanta' a b̄eewē ñeerúuy a iña na yēeddē' rí rē, nda heeyce Koope pañ ní wa lof pesad' ndín, wa yúh kaaf ka. ²⁶ Hen d̄aa raa, affi wa ay kúnsēh, wa múc ya' Seytaane fa ham wa fiirí, wa na ñeyu yii faha' ri béeb̄ rē.

3

Jamanaa millē' rē

¹ Lah yúhé bití jamanaa millē' rē ay misik ní misik. ² B̄eewē ay tasee faha' affi wa kep, wa tík hélíis kep affi wa, wa gaan-gaanlee, wa tík affi wa kep ow, wa solee. Wa ay kaa' ñee woni yaayyi wa a baappi wa. Wa ay hen b̄eewí nē ḡermih ow, wa ii on yii nonte Koope na cér. ³ Wa ay s̄uh keeñ, wa hen b̄eewí h̄inúté, wa ay wone bos kep sun ow. Wa ii míníl ham affi wa, wa ay made rabbi sohoorri yaa nen, wa ii faha' sah yii hente wun. ⁴ Wa ay tasee ñee loo yi b̄eewē, wa hen b̄eewí c̄epp̄elúté te damuute. Iñi èldúnē ay waa ḡenél Koope. ⁵ Wa ay lakaata' bití wa pokuute Koope na, te d̄eef wa kaa'uute bití doolii Koope lofis wa. Lah moytee b̄eewí yah. ⁶ Yaa aana waa na yootuu yootoo haale faamma, nofee beleḅḅa fahuuy affi wa ra, wa fi beleḅḅa yéñké bití enuu bakaad' caak te fah pes-neḅ kúrēelēh wē rē. ⁷ Wa fi beleḅḅi yah, hom síkirúu yēeddē' yē béeb̄ te taheh wa yúh kaaf ka. ⁸ Di h̄umú kaa'uu Sanes a Sambares* M̄eyiis filoon, wa fi b̄eewí yaa na yēeddúu múuyd̄é b̄eewí kayya ra kaa'uu kaaf ka d̄aaha kep. Wa b̄eewí nuffi wa yahte, te ngémí wē lahay njiriñ. ⁹ Nguur ki wa ii maañ, ndah

* **3:8** 3.8 Sanes a Sambares daa tii ya h̄umú yeru yēwúdf̄é luhusoh yi b̄ey Ésiḅḅé h̄umú kaa'uu M̄eyiis rē. Saame Kolohi koyi Israyel Ésiḅ 7.11-12.

bëewë béeb ay millë' ot ñagi afi wa ti di húmú kata' ri Sanes a Sambares nen.

Njiriñ mi iña bíníyú Téerëe rë

¹⁰ Do nék, fu yúh iña yëedí'f mí bëewë rë, dee húmú man mi ra, a yee na húmú saam mi na ra. Fu yúh bal dee teem ngémí sè' rë, dee mújé' mí rë, dee faha' mi ow ra a dee haba' mi híin dë. ¹¹ Fu yúh dee húmú mokluu mi ra, dee deya' mi coono Añcos, a Ikoñum a Lístër rë. Yaha coono rek, mi deyce ri ! Añcañ, Yíkëe sém'lë'té sè' nè béeb. ¹² Te sah, bëewë nonu Yéésú-Kiristaa na te fahuute pesa' pokoh Koope na ra béeb ay moklu. ¹³ Ndaa bëewí bossa a yee na nofuu bëewë rë ay baatee bos bos faraah, wa nofee bëewë ní nofa' sah affi wa. ¹⁴ Do nék, iña yoon fu te fu lekohte wa níi lekoh ra, lah habe wa híin ndah fu yúh bëewë yëeddú rë wë rë. ¹⁵ Nagajek, fu yúh iña bíníyú Téeríi selaa ra kúkëy kú nínén, te daa wa mín yúun ow, bëe' múc bití dí gém Yéésú-Kiristaa. ¹⁶ Iña bíníyú Téeríi selaa ra béeb kola' Koope na te wa lahte njiriñ. Daa wa na yëeddúu bëewë, daa wa na teebuú ow bití dí homay kaah, daa wa na wëegísírúu ow kaaf ka te daa wa na líkínúu ow pes pesi júbépé, ¹⁷ nda bëyi hente bëyi Koope mín mit, dí hen bëyi mín pañ yii wunte béeb.

4

Líkíní Pool Timooto di nay ri waariyee

¹ Kon, di fii Koope a Yéésú-Kiristaa fa nay nimile hom nguur ki, nay aatiyee bëewë nay pese a yee húlú rë, mee roo won dá ee faa keloh : ² lah waariye Un Koope, fu cagoh na faraah. Fu lah na neñ mbée fu laheh na neñ béeb lah cagee na, fu teeb bëewë homuy kaah ra waala. Lah wone affi bëewë nè pégíh pagad' ow ra, fu híinnndëh fu on wa doole fu yëedí'f wë, ³ ndah jamanu ay lah, bëewë ii fahiil sah síkírëh kaaf ka. Wa ay tasee pesa' fah-neñ, wa saame bëewí caakki ay yëeddé wa fi yaaha iña fahuu wa keloh ra. ⁴ Wa ay dap nuffi wa kaa' keloh kaaf ka, wa síkírëe wonni saku sako. ⁵ Do nék, lah teeye iña béeb, fu múñ coono ya, fu waare Uni Neba fu pañ yee wad' dó di légéyë yed' dó Koope ra.

⁶ So' nék, mi ee jébé'lú Koope ra ee ti hana seeyuu saraha ra nen. Wahtaa nay mii kolee éldúnë rë lahte. ⁷ Mi beñpe wodi so' haa'a níi mitte, mi múkëté níi mi lahte tígë wad' mii lah ra, te mi helay ngémí sè'. ⁸ Leegi nék, waafa waaydu bëe' bañ dá, seh so' kep deh. Daa ri baanii ndama wad' bëyi júbépé rë. Yíkëe, dí fi aattiyoha júb dë, ay soo rii yed' yiin bis-këem. Di ii teem soo na don, dí ay yed' waafi baa bal bëyi tík yaakaari béeb sun fi nimili dí fi Yíkëe.

Unna millë' líkín Pool Timooto ra

⁹ Do nék, yípée ac fu dëefí'f so' dee luka' ri gaaw ra, ¹⁰ ndah faha'i iñi éldúnë tahte Demaas helte so', saañce Tesalonik. Keresañ saañce Galasi, Tít saañce Dalmasi. ¹¹ Lúkkë kep daa tas soo na. Kon fu yahti ac, lah kúréelëe Marka. Di ay soo lahi'd njiriñ légéyí sè' lool. ¹² Tísík nék, mi yeñce ri Efes. ¹³ Fu yahti ac, lah komaaloh so' paltee ke so' húmú hel mi faam Karpos di Torowas ra. Lah komaaloh so' bal téeré yí sè', te ngana hal yee lukki lah solo yugusuu a hun dá.

¹⁴ Di fi Iliksaan sísíbě nék, yaha bos rek dī paŋke so' ri, ndaa Yíkēe ay rii yíníl iña paŋ dī ra. ¹⁵ Do fi baa nék, lah moytee ri ndah dī haa'te iña na yēeddúu yen dā haa'i misikke.

¹⁶ Yiin déb míi caŋ tígē nē aattiyuu maa layid' af so' ra, bēyí tappe soo na aay níi habra'te so', bēewē béeb daa heguu so'. Koo baala wa ! ¹⁷ Di fi Yíkēe nék cagohte so', onte so' doole, tahte mi waarete Uni Neba níi mitte, bēewē yēwúd neh ra béeb keluute ri. Di múcèlté sē' tígí nín sē' mín nēe teem koon, ¹⁸ te ri ay soo sēmlē' yii hente bos béeb, dī sēmlē' sē' níi mi haal nguur ki, sun-Koo. Di laha ndam dee níi kiri fi kirih ! Démíin !

Daŋa taka' Pool Timotee ra

¹⁹ Lah wodee Pírísíl a Akilaas a bēy faam Onesifoor. ²⁰ Erasta ín tasse Korente ra te mín helte Torofiim Milet ra, ndah faana nebay. ²¹ Page béeb nék fu ac balaa líjē dal.

Ēbúl, Púdēnsē, Línús, Kúlédín a koy-yaayya filib ngémē béeb na woduu ro.

²² Yíkēe ñéerēe a ro, te ri líh rēn béeb mal !

Téerëe bíníyú unna won Pool Tít dë

Kúnsëe

Yee daa unna bíní Pool Tít dë. Di fi Tít, ßani Pool daa na húmú boku légyíri Koope. Di húmú géerté habra'i Pool lool bee laha' Pool tolof-tolof a bëy Korente ra (Saame 2 Korente 12.18). Na bíní Pool Tít unni yee ra nék, deef dī fi Tít ín Keret na habra' bëy ílí jaŋaa dee nay waa tilée rë (1.5).

Filib unna ßal, Pool líkínté Tít biti dī lah fayda níi ow ßan dīi heef (2.7-8, 15). Tít wadti yëeddë bëy ílí jaŋii Keret dëe ñeya' Koope Ruuh-Peseŋ a Yéésú-Kiristaa sëmle'té yen bakaadfi yen ra (2.4-6 ; 4.6-8). Di nahte ri woni bëewë dī nay sehúu ayi Kiristaa (2.11-13).

Pool wonte ri :

- yii leŋke dī wadti man njiit jaŋi (1.5-9),
- yii leŋke yëeddëh yí paɸɸfah ya (1.10-16),
- yii leŋke líkíní ßaha ya a ßitiffa (2.2-3),
- yii leŋke líkíní wahambaane ya a jéegí teß-teba (2.4-8),
- a yii leŋke líkíní bëewë habu ñaam ra (2.9-10).

Bëyi fí jaŋi téeríi bee bëeß ay ot biti ow fi ow bëeß wadtee súugëh íñi bossi ëldúnë, dī pes pesad has Kiristaa na.

Wodohi Pool Tít

1-4 Do fi Tít, dō fa haba' mi koy so' kah-kah filib ngémë boku yen dā, so' mi Pool, so' mi súrgíi Koope a apootari Yéésú-Kiristaa, daa mi na wodoh ro. Mi nahu habra'i bëewë Koope tanis wa ra wa ham ngémë, mi teef wa kaaf ka, kaaf ka ñéerë' a pesadi bëewí pokuute Koope na. Hen dāa raa, ay waa wëer biti wa ay haal pesa na dūmëh, gapa' Koope dëef ëldúnë sakuy doom ra, dī fa na wonëh yii lahay ra. Laha' wahtaa faha' ri ra, dī fi Koope Sëmlehi yen teeba'te yii leŋke pesi baa filib Unee ke ri túuy dī së' waare ra. Kon book Tít, Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Sëmlehi yen lihún dë mal, on dō jaamma !

Dee wadti man njiit jaŋi ra

5 So' nék, fu ot mi hel ro Keret, faha'i biti fu lúsid' yee húmú tas légyéy rë níi íña bëeß tikëh waal, te gin fi gin bëeß fu fal na i njiit jaŋi ti di naha' mi ro ri nen. 6 Njiit jaŋi nék, wadti hena bëyi lahay yii wonun sun fi, teem belebi na kut, koyya yahun bëewí gémúté Kiristaa*, ow ßan waa haba' walaŋkaane, wa hen bëewí koruute. 7 Njiit jaŋi daa na tooppitoh yii leŋke íñi Koope, daa tah dī wadti hen bëyi lahay yii wonun sun fi. Di waray hen bëyi gaan-gaanla' gaan-gaanloo, waray hen bëyi keeña wuneh, waray hen bëyi han kep daa afa, waray hen bëyi faha'te haa', waray hen bëyi paga' yii waray, saame na alal. 8 Di wadti hena bëyi mínté haneel, faha' yin wun, dī hen bëyi teeyte, júbpé, dī hen bëyi lante te mín ham afi. 9 Di wadti hena ßal bëyi pokohte híin Una mit lekoh ra ti di yëeddúu rí nen. Hen dāa raa, dī ay mín yëedíí' bëewí kayya kaah, dī on wa doole, teef bëewë na haa'uu ri íña na yëeddë' rí rë biti wa homuy kaah.

* 1:6 1.6 bëewí gémúté Kiristaa :Lahte bëewí habuu ri dëh : bëewí mitute lekoh.

Yēeddēh yí padfah ya

¹⁰ Caakute bēewí fi yúhté bití faaliyuuy yíi na wonu wa, níi luka' yēwúddē haalu ngémè rē, wa anti homuu daaha nofee bēewē a wonni lahay njiriñña waa na. ¹¹ Lah feheye níi wa nís wonni yaa búkkí wē, ndah wa powute faam caak. Wa yēeddúu iñi yéŋké bití waray, wa saame na alal. ¹² Húmú lahte bēyí dék Keret, bi bēy gin wa húmú habuu ri yonente. Bēyí baa húmú won tih : « Bēy Keret mēsúu hen i feloh, wa bēewí bosute ti rabba luufa nen, wa bēewí dapasute te kamute », ¹³ te yee won dī baa ra kaah. Yíi baa daa tah lah wonee bēewē nē a unni diŋke nda wa lah ngémí híinté. ¹⁴ Wa banuy síkírēh yēwúddē na wonu wonni saku sako ra, wa banuy ñee iña na túuyú wē bēewí súgúuté kaaf ka. ¹⁵ Bēewí ladute, yin na sobeyeh waa na. Bēewí laduy nék, yee gémúy rē, iña bēeb sobeya' sobeyoo waa na ndah níbbí wē na ladeh, wa na lēhíh jom. ¹⁶ Wa digiruu bití wa yúhú Koope, te pagaddí wa teeβa'te bití wa wonuy yin dīi na. Wa bēewí bosute bosí woneeh, faaliyuuy yíi na wonu wa te wa míníh paŋ dara yíi wunte.

2

Di wadti man bēyí gémpé

¹ Do fi Tít nék, lah yēeddé bēewē iñi ñéerē' kaah. ² Lah wone baha ya bití wa hen bēewí teeyute, bēewí mitu yed' cér, bēewí mínú ham affi wa, wa ham ngémé híin, wa faha' ow, wa mín múñ.

³ Ti daaha nen, wone bitiffa bití wa pes pesi neba'te Koope, wa banti won bos sun ow, wa banti hen bēewí han kep daa affi wa te wa yēeddé yin wun. ⁴ Wa yēeddún jéégí teβ-teba faha'í yaalli wa a koyyi wa, ⁵ wa won wa mín ham affi wa, wa lan illí Koope, wa tooppitoh faammí wa, wa baah, wa on yaalli wa cér. Hen daa raa, bos ii wonu sun fi Un Koope.

⁶ Ti daaha nen bal, lah wone wahambaane ya bití wa hen bēewí mínú ham affi wa. ⁷ Do fi baa nék, lah page yin wun di yíi mín dīi hen bēeb ndín, bēewé yeele doo na wa ñee kottu. Fu yahti yēeddé' rēe, lah núhée rí keeñu ñéeré' a fayda, ⁸ fu ñee kaaf ka toŋ nda ow laheh dara yíi wona ri na. Hen daa raa, kaa'oh yi yen ii mín won bos sun fi yen. Tígí daaha, wa ay sopoh.

⁹ Lah wone bēewé habu ñaam ra bal bití wa on kélfé yí wē cér di yíi mín dīi hen bēeb. Wa paŋ yee neba' wa ra, banti capa' a wa ¹⁰ mbée lohre wa. Wa henun bēewí mitute lekoh faraah. Hen daa raa, wa ay tah bēewé on iña na yēeddúu yen sun fi Koope, dī fi Sēmléhi yen da cér.

Di tosa' yen Yéesú

¹¹ Di fi Koope teeβe bēewé bití onte wa mal. Mali baa daa kúnsíd wē bēeb il múcēe, ¹² yēedídté yen yeris kaañ Koope a súgēh iñi ēldúnē, te yen pesa' ēldúnée woteh a júb, pokoh Koope na, yen ham affi yen, ¹³ yen sehaaloh bisa yaakaaru yen, nay sosle keeñni yen da. Bisi baa daa bisa nay aye Yéesú-Kiristaa a ndam ra, dī fa daa Koope fi gaana lahuu yen na sēmlé' yen da. ¹⁴ Di yera'te ñiini tosi yen tooñni yen bēeb a ladli yen, yen hen bēewí sah-sah, bēewí saamuun paŋ yin wun kep.

¹⁵ Iña wad fuu yēedíd' bēy ilí jaŋaa ra, daa wa yah. Lah wonee wa a sañ-sañi mitte, fu on bēewé nē síkírúu rē rē doole, fu won affi yee kaa'uu síkírēhú rē. Ow banuy roo heef !

3

Yee wad' bëyi gémpé rë

¹ Lah nersé bëewë biti wa warutee on njiittí gina cér a bëewë homru nguur ka ra, wa ñee iña na wonu wa ra, wa cañ pañ yii hente wun béeb.

² Wa henun bëewí nê wënñ fos sun ow a bëewí nê íñíñ. Wa henun bëewí sosute níi sos, wa lah jaamma a bëewë béeb. ³ Yee tah mi won do yii baa ra bitih : filoon, yeni wa béeb húmú lahuu af. Yen húmú kaa'uute ñee yee won Koope ra, yen húmú bëewí múuyú múuyë. Fah-neb a pagad bos húmú hampe yen ñaam, yen na tasuu pesa' bos nuf a iñaan. Ow húmú fahaay yen tík íl te yen húmú fahuuy tíkëntë' íl. ⁴ Ndaa, teeña' Koope fa daa Sëmléhi yen naa'i keeñi a dee faha' ri bëewë rë, ⁵ dî sëmlë'té yen. Biti yen pagu yii júbpé neh daa tah dî sëmlë' yen ; dî yérém yen yérmë. Di hosse keeñi yen sëmlë'té yen. Di ñeya' doolii Ruuh-Pesey yen límëetuté, yen lahute pes has. ⁶ Di ñeya'te Yéesú-Kiristaa Sëmléhi yen na, liifidté yen a Ruuhi baaha. ⁷ Daaha, on-Koo tahte dî haba'te yen bëewí júbúte nda yen hen bëewí ay haal pesa na dúméh, na yaakaaru yen da.

⁸ Woni wëerté abah, te mi faha'te biti fu baat naa wone nda bëewë gému Koope ra béeb pokoh pañ yin wun. Baa daa yee wun te lahid bëewë béeb njiriñ ra. ⁹ Ndaa nék, lah moytee capa' pëtíh, cabi tii yi caacci mínéh dúm, íñë' a taasanta' di yii lenke Kootaa. Yaa béeb wonni lahay af a lúk te lahay njiriñ. ¹⁰ Lah bëyi fí yéñké biti hom d'aralsa' bëewë d'araloo raa, lah dëeké rí fu won dñi na. Di kaa' síkírëhú rëe, fú dëekëet dî fú wonaat dñi na. Di kaa' síkírëhú waali ana fa raa nék, lah dúhé dñi na níi lan, ¹¹ te fu yúh biti bëyi baa helte waala wun da te bakaadfi teeña'te biti daan wadte ri, te daa ri koma' ri afi.

Unna mülle' líkín Pool Tít dë

¹² So' nék, may roo wola' Artemaas mbée Tísík. Ow di waa na ac daa, lah yipée ac fu deef so' Nikopolis, may liyéé nê. ¹³ Lah page yii mín fú béeb sun fi baaba na suu Senaas fi layoha a Apolos ra, fu waayid wa níi iñi wa béeb mit. ¹⁴ Koy-yaayya filib ngémë bal warutee pokoh pañ yin wun nda wa lah njiriñ, wa dímlë' bëewë homu coono ra.

¹⁵ Bëewë funi wa homu dee ra béeb na woduu ro. Lah wodee kooyee ke yen filib ngémë.

Koope líhë rën mal béeb !

Téerée bíníyú unna won Pool Filemoo ra Kúnsëe

Yee daa unna bíní Pool Filemoo ra. Di fi Filemoo húmú yíkëe alal te húmú lahte i ñaam faami. Di baahi bëewí yaa bín fë, ñaammi wa daa súrgë yée ké yen woteh. Pool waarete ri Uni Neba, dî haalte ngémë ní dî yeeltee hen kooji Pool.

Húmú lahte ow di ñaammi Filemoo hínú Onesime, fússé hegohte. Bani Pool yúhëntúu homi Pool kasaa, dî haalte ngémë.

Jamanii baaha, ñaam fús hegoh ní habaatu raa, tíkúu daani misikke ní misik te húl sah na d'am na.

Pool yeñ Onesime Filemoo na, bíníté unni yeh tikké ya'i, komaalohi wa Filemoo. Filiḅ unna, Pool dagidte Filemoo, baalidte Onesime Filemoo na, wonte ri biti dî haba' ri koy-yaafi.

Bëyí fi jañi téeríi bee bééḅ ay yúh biti bëewé gémú Yéésú-Kiristaa na ra bééḅ, wa i koy-yaay.

Wodohi Pool Filemoo

¹ Do fi Filemoo kooji fun, d'o fa bok a fun légéy rë, so' mi Pool, so' fa téyú kasu ndah Yéésú-Kiristaa ra, funi Timoote koy-yaafi yen filiḅ ngémë, fun na woduu ro. ² Fun na woduu Apiyaa* koy-yaafi yen filiḅ ngémë bal, a Arkipe fa yeni boku haa'a ra, a bëy ílí jañaa na tee'uu faamu ra. ³ Baap-Koo a Yéésú-Kiristaa Yíkëe líhún rën mal, on don jaamma !

Yee dagid Pool Filemoo ra

⁴ Filemoo, wahtii dagaa mi ní nuf so' pay d'oo na rek, faraah mi sím Koope fi yen, ⁵ ndah mi kelohte d'ee gémë' a d'ee faha' fu Yéésú-Kiristaa Yíkëe te lahidte bëewí Koope bééḅ njiriñ ra. ⁶ So' nék, yee na dañ mi ra daa ri bitih, ngémë boku yen baa ra lah njiriñ, nda fu yúh ní lan íñi wunna bééḅ lahu yen gémë gémú yen Yéésú-Kiristaa na ra, dî lah ndam. ⁷ Do fi koy-yaaso', faha'a faha' fu bëewí Koope ra, onte wa doole, sosilte keen so', yëellidté rí.

Layidi Pool Onesime

⁸ Daaha, Kiristaa onte so' sañ-sañi túuyëe mí rë yee nay fuu page ra sah ndaa, ⁹ yee nay mi roo dage bee ra nék, mi fahaay biti mi túuyë rë rí túuyë. Fu pagaa ri biti fu faha' so' fahoo daa génël sè'. So' mi Pool, so' fa faan so' maan bee ra, baatte biti mi téyúté kasu abee ndah Yéésú-Kiristaa ra, daa mi na dañ d'o. ¹⁰ Yee nay mi roo dage ra nék, mi dagid dî Onesime fa hen koy soo na, mi hente baap dîi na filiḅ ngémë di kasaa hom mi bee ra. ¹¹ Débëenë, dî lahray ro njiriñ ndaa leegi dî lahidte yen bééḅ ana njiriñ†. ¹² Kon, mee roo rii nimilid' da te lah yúhé biti daa ri keen so'. ¹³ Mi yef ri soo na dee koon daa génël sè' nda ri légéyid' sè' íña nay fu soo légéyiré koon homi so' filiḅ kasaa bee ndah Uni Neba ra, ¹⁴ ndaa mi fahaay pañ dara te fu ñéeréeh në. Mi fahaay gangalu pañi yii wuni bah, mi faha' biti fu núhëe rí keenú. ¹⁵ Mín hena d'ah, taka' ee ke doni Onesime baa waf' waro, nda maañeh fii fu lillaat dî faw. ¹⁶ Leegi, dî henlay ñaam kep, dî

* 1:2 1.2 Apiyaa :Di ow béleḅ. † 1:11 1.11 Onesime : daa ri « lahte njiriñ » di gerek.

gén ñaam fap, dī koy-yaay, bi fahuute nīi faha'. So' mi bee dé', mi faha'te ri nīi faha', ndaa dō fu wadtee rii faha' faha'i luk bi funi af biti dī sūrgúu, te ri koy-yaafu filib ngémé.

¹⁷ Yaha biti fu hampe ñéeré'í yen raa nék, lah habee ri ti biti fu ham so' nen. ¹⁸ Yaha biti dī tooñ ro tooño mbée dī lahid' dō kabut, pegoh so' wa. ¹⁹ So' mi Pool daa mi na bíní a ya' so' ee bitih : « So' mi beh, daa mi nay roo yínlé. » So' nék, mi fahaay roo won biti dō bal, fu lahidte so' kabut te kabut ka, dī pesu, dō fi bah. ²⁰ Ahañkay, dō fi koy-yaaso', pagid' so' yii baa ndah Yíkée, fu yéellid' keeñ so' ndah nona nonu yen Kiristaa na ra. ²¹ Wéerté sē' biti iña bíní mi ro yee ra, fay waa pañ nīi fu baat na kay sah. ²² Lah saamid' so' tígí homa mi bal ndah mi yaakaarte bitih danji ron tahte leegi mi nimiliru ron.

Takohi Pool a Filemoo

²³ Epafaraas fa funi homu kasaa ndah Yéésú-Kiristaa ra na wodoh ro, ²⁴ bani Marka a Aristarka a Demaas a Lúkké, yee funi wa boku légéyē rē. ²⁵ Yéésú-Kiristaa Yíkée lihē rēn mal !

Téerëe bíní Saak ra Kúnsëe

Filib téerí beh, Saak won a bëewë gémú Yéésú, hasлуу filib ëldúnë bëeëf rë.

Di wonte affi wa di yii lenjke dee na pesuu wa ra, ndaa di yëedídté wë yin caak bal.

Iña bíní Saak yee ra mín yúun ow fi ow bëeëf. Saak wonte sun fi :

- yii lenjke múñ a ðaŋ Koope (1.2-8 ; 5.13-18),
- yii lenjke ñëkíð a yíkëe alal (1.9-11 ; 5.1-6),
- yii lenjke súfúñ a fíir (1.12-18),
- yii lenjke síkírëh a ñeyi Unni Koope (1.19-27),
- yii lenjke génëntélé' (2.1-13),
- yii lenjke ngémí teeëuuy pagaf (2.14-26),
- yii lenjke búk (3.1-12),
- yii lenjke ñaañ a neë nuf (3.13-18),
- yii lenjke ñni ëldúnë (4.1-10),
- yii lenjke heefa' (4.11-12),
- yii lenjke gaan-gaanloh (4.13-17),
- a yii lenjke nimili Yíkëe (5.7-11).

Bëyi fi jañi téeríi bee bëeëf ay ot biti bëyi won biti di gémpé Kiristaa wadtee rií teeëa' pagadfi.

Wodohi Saak bëewí Koope

¹ Don fi talli sabboo a ana ya, ðon fi bëewí Koope ya hasлуу ëldúnë bëeëf rë, so' mi Saak súrgíi Koope a Yéésú-Kiristaa Yíkëe ma na wodoh ron.

Woni Saak yii lenjke múñ

² Don fi koy-yaayyi yeh, keeññon sosa níi sos biti ðon ñee coono fi mín ðíi hen bëeëf, ³ ndah ðon yúhúté biti coono fi ñéerë' a ngém daa na kúð múñ. ⁴ Te múñi baa homa ðon na faraah raa, ðon ay hen bëewí lahuy síkkë te nonute, ðon hen bëewí mitute sëk. ⁵ Ndaa nék, yaha biti ow di ðon na yéeh yii paga ri raa, ðí ðaga, Koope ay rií teeëf yee nay ri page ra. Koope yéwénté, na oneeh ona'i lahay keeñi, ðí ona' bëewë bëeëf. ⁶ Bëe' ðaga a ngém rek, banti lah nuf ana, ndée bëyi na lah nuf ana mada' a mboowaana kisi fë baa ngilaaw ma na bëyíð ðí, na jaay ri hatinna bëeëf rë nen. ⁷ Bëyi baa ñanay haba' biti ðí ay lah yin Yíkëe në, ⁸ ndah ðí laha' nuf ana. Di laba' laboo rek.

Yii lenjke ñëkíð a yíkëe alal

⁹ Bëyi fi hente ñëkíð te gémpé Yéésú, damaa ndah Koope bëyídté rí. ¹⁰ Bëyi fi hente yíkëe alal, bíyëe bal ndah Koope cépídté rí, ðí ay muuy. Di ay made ti capussi gaaw fa luufa nen : ¹¹ na'a fetlee rek, gaaw fa tam, capussa yookoh, wuni teem daaha. Ti ðaaha nen, bëe' hen yíkëe alal ra ay muuy ðeeëfa ðí takaña' légyéyí.

Yii lenjke súfúñ a fíir

¹² Lahte sos-keeñ, bëe' nay home coono ðí múñ ðí rë ! Di ham híin níi ðí ðúh në rëe, ðí ay bëku baanií ndami pesa na ðúmëh rë, bee gap Koope bëewë fahuu ðí fi Koope ra.

¹³ Bëyi paŋ yin bos hom nufi banan won biti Koope daa fiir rí, ndah ow mínéh fiir Koope te Koope na fiiréh ow. ¹⁴ Yee na fiir ow ra kay, daa ri biti bëe' faha' pes-neb ní neba hécé rí. ¹⁵ Te faha' pes-neb mada' loo-koy nen te límè' bakaaf, te koy ki baa hen gaan raa límè' húl. ¹⁶ Kon ðon fi koy-yaayyi yeh, ðon fa faha' mi ní faha' ra, ngènè nëfíi affon. ¹⁷ Yii wunte a yii ñeete waal béeb kola' sun-Koo. Wa kola' Koope na, ði fa sak na'a, céyin fè a hulla ra. 'Di na lofiseeh, na laayeh ní ñuusdé ow. ¹⁸ Di coobarii, ði ñeya'te Unee ke ri daa kaaf ka ra yen límèetúté, nda yen hen bëewé këllúu di ñña sak ri ra béeb ti ñña débpi lecu meeyya jébélúté Koope ra nen.

Yii lenjke síkiréh a ñeyi Un Koope

¹⁹ Koy-yaayyi yeh, ðon fa faha' mi ní faha' ra, yúhí biti bëyi nè béeb síkiréh wadtee rii yoob. Won mbée neeb nék waray rii yoob ; ²⁰ ndah bëyi neeb, na pageh yii júbpé fii Koope. ²¹ Kon, hégií sobe a kaañ paŋ yin bos, ðon cépid' affon, ðon tah Una soh Koope ðon na ra. Uni baa daa mín ðèn sèmlé'. ²² Uni baa nék, ngènè téyi síkiréhí kut ndaa lah ñéyi nè, henay bah, ðon ay nofa' affon. ²³ Bëyi fí síkiréh Una te fu ñeyay na, fu mada' a bëe' caŋ seetaan baa na olsoh aŋi ra nen. ²⁴ Olsa' ri aŋi ní wocce ra, saañce yíppée hal dee man ði ra. ²⁵ Bëyi kúnís nuffi béeb síkiréh Kootaa júb na tah ow laha' aŋi te haleh ñña keloh ri ra, pokoh na ñee na raa nék, bëyi baa ay lah sos-keñ di yii paŋ ði béeb.

²⁶ Bëyi haba' aŋi biti ði bëyi gémpé te deefa ði mínéh ham búkí, bëyi baa nofa'te aŋi, ngémí lahay njiriñ. ²⁷ Di fii Baap-Koo, bëe' gém kah-kah te ngémí lante ra, daa bëe' nè dímlé' baayu ya a jétídfé súfúñ fí wè, te hampe aŋi yii na sobeyil ow èldúnè rë.

2

Yii lenjke génentélé'

¹ Koy-yaayyi yeh, ðon fa gémú Yéésú-Kiristaa Yíkèe fè líif a ndam ra, ngènè génentéllíi bëewè. ² Mín hen ðon lah teya', lah bëewí ana yi ac teya'i baaha, bëyi yínèe bekoh supí úrís a búubbí wunte, bëyi yínèe hen ñèkíd' bekoh síf. ³ Don yed' bëe' bekoh búubbí wanna cér ðon won ði ac took paa' fii, ðon won ñèkdé caŋ dín mbée ðon won ði took kotton feey raa, ⁴ deef ðon génentélúuté hanndal kon. Don oluun ri ðaaha raa, deef baa af neh ! Te ðon daa i wa ní saŋ ðon bíssée bëewè ?

⁵ Kon ðon fi koy-yaayyi yee faha' mi ní faha' ra, kúnís nuffon ðon síkiréh ! Koope tanis bëewè henu ñèkíd' èldúnè rë nda wa lah ngémí híinté hen alal mi wa neh a ? 'Di tanis wa bal nda wa haal nguur ka gap ði bëewé fahuu ði fi Koope ra ! ⁶ Ndaa ðon, ðon heefuu ñèkíd' heefoo. Te añaŋ, yíkèe yí alalla daa na moklu ron, daa na tèekdú ðèn këem. ⁷ Wa fi yíkèe yí alalli yaa daa na solu tii nebee ke Kiristaa fa ðon teyu ðii na ra.

⁸ Bíníyúté Téerée bitih : « *Di fahuu ron affon, lah fèhí moroommon ðaaha.* »* Don ñee túuyè'ée ké Koope Buur baa raa, deef ðon pagute yii wunte. ⁹ Don génentélé' rëe nék, deef ðon bakaarute te Kootaa ay keen sun fon, ndah ðon ñeyuy na. ¹⁰ Bëyi ñeyay yin yínè kut di túuyè' yí Kootaa, wuti ði ñee yee tas ða béeb rëe saŋ deef ði tooñce, daa ri biti ði ñeyay

wa béeb. ¹¹ Koope daa won tih : « *Ngënë mësü njaaliyoh.* »* Daa ri won bal tih : « *Ngënë mësü bëem ow.* »* Kon bëyi bëem ow, wuti ri njaaliyaay raa sah, deef dī ñeyay Kootaa. ¹² Don yahti pañ yin mbée don yahti won yin raa, lah hélí nuf biti Koope ay ron aatiyee Kootaa na tah ow laha' afi ra. ¹³ Bëyi në yérméeh, ii yérmú. Yermaande daa lukki lah solo aatiya'.

Yii lenjke ngém

¹⁴ Koy-yaayyi yeh, ow won biti dī gémpe te na teebeeh ri pagadfi raa, ngémi baa lahte njiriñ a ? Ngémi baa ay rii sémle' è ? ¹⁵ Mín hen ow di koy-yaayyon filib ngémé bekaa sif te laheh líif-loo. ¹⁶ Ow di don na won bëyi baa bitih : « Toge mbook ! Lah bekee nú fu wun, fu ñam nú lowu may, sos sib ! » Di won bée' unni yaa te yereh ri yee wađ dīi na raa, woni baa deef lahte njiriñ a ? ¹⁷ Ti daaha nen, ngémi ay teye búk ii teebuu pagad, ngémi baa lahay njiriñ, saatate.

¹⁸ Heeyce ow ay won biti lahte bëewí gémú Koope, lahte yi paguu yin wun. Yee nay mii wone bëyi baa ra daa ri biti rek tee : ow minéh teeBa' biti dī gémpe Koope te deef dī na pageh yin wun. Iñi wanna nay rii page ra kay daa nay teebee biti dī gémpe. ¹⁹ Di gémey biti Koope yíné kut woo ? Baa yii wunte, ndaa dī yúhè biti yébitèh yè bal gémuté baaha te tütuté në nú na saaku ! ²⁰ Di yúhè biti bal dī lahay af ! Caa nék mi won dī yee tah ngémi teebuuy pagad lahay njiriñ ra, hém dī faha' yúh. ²¹ Di fi bëyi baa nésée bitih : Koope haba' caac Abraham bëyi júbpé bee tahra' ri ri, beBpe koohi Isaak na waay jébéli sarah sun fi tígè na hawruu ra neh a ?* ²² Kon, bëyi baa otte biti ngémi Abraham a yii wuna pañ ri, tahidte Koope ra daa ñéerè', te yii baa tahte ngémi mitte sèk. ²³ Yee húmú bíníyú Téerèe rē laha'te dah. Húmú bíníyú Téerèe bitih : « *Abraham gémpe Koope, te ngémi baa daa tah Koope haba'te ri bëyi júbpé.* »* Yii baa daa tah dī na deékúu kooji Koope.

²⁴ Leegi, don olute biti bëe' júb fii Koo ra, dī bëe' teyay gém kep ra, ndaa dī bëe' na pañ yin wun da. ²⁵ Ti daaha nen, belií tilèhè hínú Rahap ra, bekke i wolu-wolu di bëy Israyel faami sompe wa, ñeyídté wè waal kay wa heguute.* Yii baa daa tah bal Koope haba' ri bëyi júbpé. ²⁶ Faan lahay coonaa raa, deef dī húlté. Ti daaha nen, ngémi ñéerèey a pagad wun, ngémi baa lahay njiriñ, saatate.

3

Yii lenjke búk

¹ Koy-yaayyi yeh, ngënë héní yéeddèh béeb. Don yúhuté biti fun fi yéeddèh yí yeh, aatiya'i fun nay luke bi bëewè béeb misik te ay yooB. ² Yen béeb yen na pagu yii tikéey waal, a di mín dīi man béeb neh a ? Bée' na won yii tikèh waal faraah ra nék, bëyi baa ow kah-kah, te ri mín ham afi iña béeb. ³ Yen bekuu pénis lakaab búk, yen héc dī a daa teem dī béeb hatni neba' yen dī ñee na neh a ? ⁴ Èlsú bal gaalli gaanna kísí fè, yee yénké biti ngilaaw mi gaante daa na yeñ wa ra ! Añcañ, wa kúruú a duudf yutuudf. Bina-bina waa na béeb, bëe' në kúdf dī rē héce' duuda

* 2:11 2.11 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 20.14 * 2:11 2.11 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 20.13 * 2:21 2.21 Saame Dalaana 22.1-19 * 2:23 2.23 Saame Dalaana 15.6 * 2:25 2.25 Saame Yosuwe 2.1-21

hatna neba' ri ra kep, gaala a daa teem dī béeb̄ ñee hatni baaha. ⁵ Ti daaha nen, yina' búk ní, míně' won yii gaante daaha.

Te don yúhúté bití kú wuti yin yin, mín tam luufa béeb̄. ⁶ Búk man kú nen kep ! Di non faan, iñi bossa dúhě' nē ti kú kí kola' safara nen, kad cėrrí yen, kad pesi yen béeb̄. ⁷ Ow mín ilíf rabba béeb̄ : yee luufa, yakka, fasoh fa, a rabba kısı fē te daa ri yee lah ra, ⁸ ndaa búk ow míněh rii ilíf. Búk wuneh, na hilsėeh, te iña na dúh nē rē na hawa'. ⁹ Yen simúu Yíkėe Boffi yen a búk, yen yujuu ow fa Koope daa sak dī ti di man dī fi Koope nen ra a búk. ¹⁰ Síam a yuja' béeb̄ dúhě' búgě yině. Koy-yaayyi yeh, yii baa waray laha' daaha ! ¹¹ Mulii nebeh a mulii nebpe na dúh cula yině ě ? ¹² Koy-yaayyi yeh, tal een na lím ělíf ě ? Tal béėñ na lím een a ? Ti daaha nen, culi na dúhíd mulii nebeh míněh dúhíd mulii nebpe.

Yii leŋke nufi kola' Koope na

¹³ Bėe' haba' afi bití dī bėyi ñaañce te nebpe nuf don na ra wa ? Bėyi ñaañce cėpírě' afi cėpírėe paŋ iñi wunte, pes pesi wunte. Don ay teebee bití don ñaañute daaha. ¹⁴ Ndaa, yaha bití don bėewí pesuu eėñja' ow, fahiru affi wa kep yin wun raa, ngėnė dēmíi bití don ñaañute, te ngėnė kėe'íi kaaf ka ! ¹⁵ Naañadi baa kolaay Koope na, dī non iñi ěldúně, dī pagad ow kep te kola' Seytaane na. ¹⁶ Tígí lahte bėewí eėñjuu ow, fahiru affi wa kep yin wun ra, tígí daa dara ii naa ñee waal, henay yii hente bos. ¹⁷ Naañada kola' Koope na ra nék, ladila' keeñ ow ladiloo níi woc, bėe' lah jaamma a moroommi, dī sos, neb wonid, dī naa'-keeñ níi naa', dī líif a pagad wun, dī banti gėnėntėlė' bėewė, banti hen bėyi nē poos fii poos filoon. ¹⁸ Bėewė na sohu jaamma hanndal ki bėewė te paguu ri a jaamma ra, jaammaa sohu wa baa ra, pesi júbpé daa nay naa púlée.

4

Yii leŋke iñi ěldúně

¹ Haa' ya a iñě' yě filiḅ fon haala' yih ? Wa haala' faha'i pesi nebi na woy faannon neh nagajek a ? ² Don na fahuu lah yin don lėhíh yaa, don kėe'íih nē sah hap ow húl. Don na bosu il yin ow, don mínih rii lah. Hen daa raa nék don iñee, don haa'ee filiḅ fon. Don mínih lah yee fahuu don da, ndah don daguy ri Koope ! ³ Te wuti don daŋ Koope raa sah, don líilíh dara, ndah dee na daguu don da etay. Don daguu yii nay neḅle peson kep ! ⁴ Don yégúy Koope ! Don yih bití bėyi pokoh iñi ěldúně, bėyi baa kaa'ohi Koope a ? Kon, yúhí bití bėyi fi faha' pokoh iñi ěldúně, bėyi baa hente kaa'ohi Koope. ⁵ Ngėnė hėbíi bití iña biníyú Téerėe rē biníyú pėtíh ee ! Biníyúté filiḅ Téerėe bitih : « Koope fiira'te yen, fiira'te coonaa fa bek dī yen da, te faha' bití yen tikún nuffi yen dīi na kut. » ⁶ Ndaa kaa'eeh bití dī onte yen mali mitte sėk ndée biníyúté bití bal : « *Koope ñėerėey a bėewė na gaan-gaanluu ra, dī ona' bėewė cėpírú affi wa ra mal.* » ⁷ Kon, ñėyí yee faha' Koope ra ! Hėe'íi Seytaane, dī ay ron wuloh ! ⁸ Lėbíi Koope, dī ay ron leḅoh ! Don fi bakaaroh ya, bėeññjii bakaad'on ! Don fa lahuu nuf ana ra, hėsí keeññon ! ⁹ Pésí pes súfúñíd ! Fėgí don hawoh ! Yennon yíssėe looy, sosi keeññon yíssėh súfúñ. ¹⁰ Cėpírí affon fii Yíkėe, dī ay ron bėyíd.

Yii lejke heefa'

¹¹ Koy-yaayyi yeh, ngënë wënëntii bos sun fon. Bëyi won bos sun fi moroomi mbée heef ri, ðeef ði won bosa sun fi kootii Koope te ri heef Kootaa. Bëyi heef Kootaa nék, ðeef ði aattiya' ri aattiyoo, ði ñeyay yee won Kootaa ra. ¹² Koope kut daa yera' Kootaa, Koope kut daa na aattiya', Koope kut daa mín sëmle' ow, Koope kut daa mín sanju ow. Don fa na heefu moroomon yaa ra nék, ðon homuu biti daa ron i wah sah ?

Yii lejke gaan-gaanloh

¹³ Leegi nék, síkíríi sè' ðon fa na wonu biti woteh mbée key, ðon ay pay gini man nanjam, ðon baana-baana dín fè níi hen kíil, ðon lah héliís dè. ¹⁴ Don yúhú yin key fèn è ? Don yíih biti peson man maal nen kep a ? Maal laha' wahtu ðee rek, ði yíppi gét. ¹⁵ Don kay, ðon waðti wonun biti ðon ay pes, ðon pañ yii man nanjam, hém neba' Yíkée. ¹⁶ Ndaa, tígè homuu ðon bee ra, ðon tasuu gaan-gaanloh gaan-gaanloo a wonni ðémíiddè ðon na, te gaan-gaanloh ti ðaa nen wuneh. ¹⁷ Kon bëyi yúh yii wunte te pageh ri, ðeef ði bakaafte.

5*Saak a yíkée yí alalla*

¹ Leegi nék, ðon fi yíkée yí alalla síkíríi sè' ! Fègí, ðon hawoh ndah súfúñ fè nay keene sun fon ða ! ² Alal mon yahte, búubhèn maasse, ³ úrissèn a tíññi héliíssèn homaakke te homaagi baa daa teeþa' biti ðon homuy kaah te ri ay ron sanju ti ði na muuyla' kíi gaawa nen. Don homute ðon na garu alal, te èldúnè túkkítè níi wocce. ⁴ Don kaa'uute yinli bëewè légéyírú rën meeyyon ða, te hélsè warun ðon waa yíníl koon ða daa teeþa' níi lante biti ðon homuy kaah. Bëewè légéyírú rën yaa ra fogute, te Koo-Yíkée Kélfii gaana kelohte wa. ⁵ Don pesuu caakla' a neþ feey fi beh, ðon na yefaluu ti júri suu hawu hawo nen. ⁶ Don daanute bëewi júbúté, ðon hawute wa húl te wa hécéntúuy a ðon.

Yii lejke nimili Yíkée

⁷ Koy-yaayyi yeh, lah híinnðíi níi yíin nimili Yíkée. Don olute ðee na híinnðé' línèh sehe íña nay rii lece meeyi ra maan ? Te añcañ, ði ay seh mulaa nay ðébéé tap Koo feey níi yee nay míllée rè paay, ði anti lec. ⁸ Kon ðon fi yaa bal, lah múji ðon ham híin, nimili Yíkée wullilay.

⁹ Don fi koy-yaayyi yeh, ngënë cèpítii hanndal kon toñeh Koope ay ron daane. Aattiyoha aa saañ haale ra aa sah faf ! ¹⁰ Koy-yaayyi yeh, yonente ya na húmú wonu ði tii Koo-Yíkée rë deyute coono ndaa mújúté. Kon, lah meði ti wa nen. ¹¹ Don yúhúté biti bëewè nè mújú coono yi wa ra, yen ðéekúu wè « sos-keefñi yeh ». Don keluute ðee mújé' Yop coono fi ra a tígè míllúu ðani Koo-Yíkée rë maan ? Don olute ðee naa'a' Koo-Yíkée keeñ a ðee baaha' ri ra maan* ?

¹² Koy-yaayyi yeh, yee lukki lah solo ra nék daa ri bitih : ngënë èñíi ! Ngënë èñíi níi ðon cap sun-Koo mbée feey fi beh. Yaha biti ðon ay wone « íi » rëe, wèní « íi » kut ðon teem daaha. Yaha biti ðon ay wone « èe-èe' »

* **5:11** 5.11 Saame Téeríi Yop : Yop húmú bëyi caakke alal. Koope yerisse Seytaane na yakka alal mi, happe koyya níi íña laha' ri ra bééþ ðúmpé tak, antee tik soðte ri jéri misikke, faana bééþ paasse. Ndaa taheh ði yeris ngémi, hampe Koope na híin níi míllé' lah sos-keefñ.

» rëe, wëní « ëe-ëe' » kut d'on teem daaha. Ngënë ëñíi añohi mín díi man béeb ! Hen daa raa, d'on ii daanu fayu.

¹³ Bëe' hom coono d'on na ra daga ! Bëe' lah sos-keeñ d'on na ra labda Koope kaña ! ¹⁴ Bëe' jër d'on na ra dëekrëe njitti jaña, wa leef di díw di tii Yíkëe, dagid di. ¹⁵ Daji manna' dah, ñéerée a ngém rek sëmlée jërdë, Yíkëe cëgid di cot. Yaha biti di bakaadte raa, Koo-Yíkëe baal ri. ¹⁶ Kon, wëní bakaad d'on hanndal kon, d'on dagiranta' ndin, d'on wah këlëj. Daji bëyi júbpe hom laha' doole. ¹⁷ Éelí húmú ow ti yen nen ndaa daga' ri biti Koo banti toß híintë daji ra, muluß taway feey fa níi hente kiil éeyë a caan. ¹⁸ Filoon fi baaha di danke biti Koo dalaat toß, bacala lasse, gañcaha paalte níi meeyya nonte.

¹⁹ Koy-yaayyi yeh, ow di d'on na hel waali, ow kay habra' ri wëegísíd di kaaf ka raa, ²⁰ bëe' wëegísíd di kaaf ka baa ra hela nuf biti bëyi habra' bakaaroh wëegísíd di waala wun da, deef di sëmlë'té rí kúl kë te ri ay tah bakaaroha baalu bakaad caak.

Téerëe débpi bíní Peer ra Kúnsëe

Yee daa unna débpi bíní Peer ra. Di bíní wë kerceenni dékú ginni iippi non Aasi. Kerceenna bíní rí yee ra húmú moklu moklo di yee gémú wë Yéésú-Kiristaa Yíkëe në rë (3.14-17). Peer bíní wë unni yee woni wa biti wa ham ngémë híin, wa múñ coono fa dañ wa ra, nda wa bok ndamee ke dí fi Yéésú na ac fayú ra (5.10). Di wonte wa dée wađti man pesi wa bee henluy wa bëewí nëñh bëewí Koope leegi, wa nonute heeda tansu ra (2.9-10 ; 4.2-3).

Di wonte wa :

- yii lenke mújë waayid' yen Koope ra (1.8-12),
- yii lenke pesad' kerceen filiñ bëewë nëñh bëewí Koope ra (2.11-17),
- yii lenke coono fa ñee Kiristaa ra (2.21-25),
- yii lenke di wađti pesuun yaal a belebi (3.1-7),
- yii lenke ñanji Kiristaa kúl kë (3.18-22),
- yii lenke lof pesad' (4.1-6),
- a yii lenke dí wađti pesaa ow a moroomi (4.7-11).

Bëyi fi janí téeríi bee béeb' ay ot biti balaa tigë teem ngém ow ra olu, bëe' ay ñee misik. Di ñee misik dí ham híin ní lúsëenë rëe nék, dí ii rii réeccíyëh.

Wodoha

¹ Koy-yaayyi yeh, ñon fi bëewë Koope tanis wa ra, ñon fi doha-ndéemmë tasaaruu ginna na wonuu Ponto, Galasi, Kapados, Aasi a Bítíní rë, so' mi Peer apootari Yéésú-Kiristaa, daa mi na wodoh ron. ² Koo Boffa daa tanis ñon ti di húmú maaña' ri rí faha' nen. Ruuhi tahte ñon henute bëewí, nda ñon ñee yee won Yéésú-Kiristaa ra ndín, ñif mi bukut ñon.

Koope hëpë rën mal, on ñon jaamma !

Mújë waayid' yen Koope ra

³ Yen sím Koope, dí fi boffi Yéésú-Kiristaa Yíkíi yen ! Di naa'i keeñi, dí onte yen pes has bee källë' rí Yéésú búudé rë. Daaha, yen lahute yaakaari mínëh dúm, ⁴ yen na sehaaluu iña yefid' Koope bëewí rë. Daa wa iña mínëh yah ra, yee na sísbéeh rë, yee hena' has faraaah ra. Koope yefidte ron wa ín sun. ⁵ Di ñeya' gémë gémú ron ra, dí na níid' ñon a doolii nda ñon múc, te yii baa ay yúhú yiin nay dúmë pesa ra.

⁶ Iña yefid' ñon Yíkëe yaa ra daa tah keeññon sos. Tigë homuu ñon bee ra kep, wuti coono fi mín díi man béeb' tah ñon ñee mok yutuud' daa sah, keeññon sos. ⁷ Úris sah na yah, ndaa balaa ow yúh' biti dí kah-kah, dí ay ñee kii. Ti daaha nen, ngémën luka' ri úris lah solo níi, balaa ow yúh' biti dí kah-kah, ñon ay ñee misik. Hen daa raa, yiin nay nimile Yéésú-Kiristaa ra, ñon ay yeeliyoh kañ, ndam a béyid'. ⁸ Don fahuute ri te ñon oluy ri, ñon gémúté yíi na te ñon oluy ri doom. Yii baa daa tah ñon lah sosi keeñi gaani ow yéeh daa tem, ⁹ ndah ñon homute liili yee na saamu ñon ngémën dë : daa ri mújì rën.

¹⁰ Merees, yonente ya húmú saamute yúhí yii lenke mújì baa níi saam, te wa húmú léhínúté bëewë mala nay ron one Koope ra. ¹¹ Ruuhi Kiristaa

húmú waa na, teeḅpe wa biti dī fi Kiristaa ay ñee coono, te ri lah ndam filoon fi baaha. Yii baa daa tah wa fi yonente ya saam nūi saam yúhí wahtaa a dee nay lahee iñyaa ra. ¹² Koope teeḅpe yonente ya biti iña na wonu wa ra húmú yullay wa fi yaaha na, wa yulid' don na. Waariyoh yi Uni Neba komute ron wonni yaa leegi, te wa wonuu ri doolii Ruuh-Pesenj fa kola' sun-Koo ra. Malaaka ya sah fahuute yúhí wē nūi faha'.

Koope dēek' lan

¹³ Don lahute mali na seh ron sun-Koo yiin nay nimile Yéésú-Kiristaa raa kay, kon kēlii affon don yeel, don tík yaakaaron béeb nē. ¹⁴ Néyí yee naha' Koope ra, ti di na ñeya' koy yee nah ri boffi ra, don yeris iña húmú neba' ron merees na húmú yíih rēn rē. ¹⁵ Yii pañ don béeb lah lédí nē ti di lada' Koope fa dēek dēn dē nen, ¹⁶ ndah Koope won filiḅ Téerēe tih : « *Héni bēewí ladute, ndah so' mi lante.* »[☆]

¹⁷ Bee don homute dañ da, don hom wonuu Koope Baap te daa ri na aattiya' ow fi ow béeb di iña pañ dī ra, te ri na lúukiréeh ow. Kon yee talluu ron pesa feey fa don haneel na bee ra, pesadon teeḅaa neeha neehu ron ri ra. ¹⁸ Don yúhrúté affon dee tosa' ri ron pesada lahay njiriñ koruu ron caaccon da maan ? Di tosaay ron a yii ay yahe yaho ti tiñj héliis mbée úris nen. ¹⁹ Èe-èe' ! Don sēmlúu a ñif mi cēllúuy a dara, ñif mi Kiristaa fa lahay dara yii wonun sun fi ti har fi lahay síkkē nen ra. ²⁰ Koope daa tanis ri, tíkké rí yii baaha balaa ri sak éldúnē, te ri cépídté rí feey fa nda bēewē yúh rí jamanu ya millé' yee ra, ndah don. ²¹ Don ñee'uu dīi na don gémúté Koope fa kēliid' dī búudé, onte ri ndam ra. Ngémēn a yaakaaron, don tíkúu wē Koope na daaha.

²² Don bukutuute ndah don ñéerúté a kaaf ka. Yii baa daa tah don faha' koy-yaayyon filiḅ ngémē faha' kah-kah. Kon, fēhētíi hanndal kon nūi fahanta' di keeññon béeb. ²³ Yúhí biti unni Koope tahte don límēetúté. Ow neh daa límēet dēn, ndah ow man tal gañcahi ay húlé húlē nen. Unni Koope nék, man tal gañcahi ii húl nen. Di ee pes da te ay home na faraah. ²⁴ Ndah biníyúté Téerēe bitih :

« *Ow béeb man gaawa nen,
ndami man capussi gaaw fa meeyya nen :
gaawa súhē' súhēe,
capus yooka' yookoo.*

²⁵ Unni Yíkēe nék ay home na faraah. »[☆]

Te unni yaa daa Uni Neba húmú waariyu ron ra.

2

¹ Hém unni Koope tahte don límēetúté rēe kay, kon yii hente bos béeb hégií rí, don hegoh fel, pañ yii bokaay a yee na wonu ron ra, iñaan a won yin bos sun ow. ² Di na sesa' baaker bābi miis mi yaafi daa kah-kah fa ra, sésii síkírēhí unni Koope daaha, ndah daa wa kah-kah fa. Don pesa' na raa, don ay ood' te don ay múc. ³ Nagajek, biníyúté Téerēe bitih : « *Don dīkísíuté Yíkēe, don olute d'ee neba' ri ra !* »[☆] Don pesuu yii baa neh a ?

Tígē yípēh faam fa ra a faam fa

⁴ Ēyí Yéésú-Yíkēe nē, dī fa daa la'a na pes habuu bēewē biti lahay njiriñ, ndaa daa ri bee Koope tanis dī otte biti dī la'i lahte njiriñ ra. ⁵ Don fi yaa bal nēni tabahi faam fa nay déké Ruuh-Peseñ ra ti la' yi na pesu nen. Hen daa raa, don ay hen goomali seeyoh yi jébélú Koope, don yed dī sarahi neba'te ri di nay ron rii nahee Ruuha, yi ay ñee'ee Yéésú-Kiristaa na. ⁶ Ndah biníyúté Téerēe bitih :

« Ēlsū !

*Mee yíp la' Siyoñ ra,
la'i nay habe faam fa,
la'i daa mi tanis dī,
la'i lahte njiriñ,
bēyí fī gém dūi na,
fii mēssí sopoh. »**

⁷ Kon don fa gémú rē, bēyí affon sun, ndaa yaha bēewē gémúy rē rēe, biníyúté bitih :

« *La'a habuu tabahoh ya biti lahay njiriñ ra,
daa mǐllē' ham lasa. »**

⁸ Lahte tígí biníyúté biti bal :

« *Dī la'i na kabina',
la'i gaani na kéendē'. »**

Don ot bēewí yaa kabinoh, biti wa kaa'uute ñeyi unni Koope, te nagajek, Koope daa faha' ri daaha waa na.

⁹ Ndaa don, don daa heeda tansu ra, seeyoh yi Buura, heeda jébélú Koope ra, bēewí Koope. Di tanis don nda don min waare iñi éemilē' yē pañ dī ra, dī fa dēek dēn, dūhídte rēn ñuusē kúdté rēn niñnee ke ri hen saw ra. ¹⁰ Don hómú bēewí neh merees, ndaa woteh don bēewí ; naa'i keeñ Koope don hómú bēkíh nē, ndaa dī tahidte ron dī leegi.

Pesad kerceen filib bēewē nēniñ bēewí Koope ra

¹¹ Don fa faha' mi ní faha' ra, don fa nēniñ bēyí éldúnē fi bee don haneel kut waa na ra, mi dañ don biti don moytoh faha' i pesi-neba na yuloh yahi nuffon ti mbēri na faha' kéendí moroomi nen ra. ¹² Lah pēsii wun leelii bēewē nēniñ bēewí Koope ra ; don hena' ri daaha raa wuti wa tík don yin bos, won biti don i pagoh bos raa sah, wa ay ot biti don pagu yin wun, wa kañ Koope yiin nay ri waa feeñiyee ra.

¹³ Af Yíkēe taha don on kélfē yē cér : maanam buur fa daa ílíf bēyí gina béeb rē, ¹⁴ a géernēerrē buur wol wa daani pagoh yi bossa a bēyí fī pañ yin wun wa gérémi rí rē. ¹⁵ Nagajek, Koope faha' biti don pagun yin wun don téy búkkí bēewē yíih yin ra, yee na wēniñ wonad ow ra. ¹⁶ Koope onte ron don lahuute affon. Kon lah pēsii pesi bēyí daa laha' afi. Di filib baaha béeb nék, baa banay tah don dap bos don na. Don sǔrgē Koope na, kon lah pēsii daaha. ¹⁷ Lah éni bēewē béeb cér, don faha' koy-yaayyon filib ngémē, don neeh Koope, don on buuri gina cér.

Coono fa ñee Kiristaa ra

¹⁸ Don fi sǔrgē yē, lah ñeyí woni bēewē nē légyírúu ron ra, don on wa cér. Wa wun keeñ te wa baah, wa sohoor béeb, lah éni wē cér. ¹⁹ Ndeé nagajek, don múñ sǔfúñ fī waray don koon ndah Koope raa, baa yin wun. ²⁰ Don tooñ ní don labaa don múñ dī rēe nék, don sehu laasi bih na ?

Ndaa hena biti don pagun yin wun don labaa don múñ dí rëe, baa yii wunte íllí Koope. ²¹ Koope dëekë' dën baaha, ndah Kiristaa ñeete coono af don, nda don yíid yee pañ ri baa ra, don ñee kotti. ²² Di mësëy bakaad, fel mësëy d'uh búgë.* ²³ Soluu ri bín fë rë, dí yíllëey ; mokluu ri ra, dí gapaay yíllëh. 'Di yerisse béeb ya' Koope fa aattiya'i júbpé rë. ²⁴ Homa' ri sun fi kurwaha* ra, dí a faanañ fi séfëhté bakaaddi yen, nda yen bisé' a bakaad yen pes pesi júbpé. Gaañ-gaañi Kiristaa daa pay yen. ²⁵ Don húmú madu harri múuyú múuyé nen, ndaa don nimilirute niiréhée ké ron na tooppitoh ron ra.

3

Di wadti pesuun beleb a yaali

¹ Don fi belebba bal, éni yaallon cér ! Hen daa wa ot don pagee ri daaha raa, wuti deef wa gémúy unni Koope merees raa, yii baa ay tah wa ay gém te don ii waa won dara : ² wa ot tilédën lan a dee koruu ron ní koroh raa rek, wocce ! ³ Ngënë mēkí wunaaloh don múukée garan, don pokee takkaayyi úrissën, don bekee búubbi písé kofeelte. ⁴ Wunon kay homa filib keeñon, don tey don sos. Wuni baa homa' na faraah. Baa daa yee lah solo íllí Koope ra. ⁵ Belebba húmú gémú filoon tikuté yaakaari wa ya' Koope ra, húmú teebuu wuni wa daaha. Wa húmú onute yaalli wa cér, ⁶ ti di húmú ona' Saara Abraham cér, na dëekë' rí nijaay ra nen. Don ay hen koyi Saara biti don page yin wun te don neehih né dara.

⁷ Don fi yaalla nék, lah kúri belebbon don homa' wun, don yuh biti doni wa maduy. Éni wë cér, ndah pesa na d'uméh nay ron one Koope ra, wadte wa bal. Hénii rí daaha nda Koope banti kaa' danjon.

Ow nebpi paga wun

⁸ Kon sëyii nuf yinë, don bok keeñ ; fëhëntii filib fon ti i koy-yaay nen don naa'anta' keeñ, don cépid' affon fii moroommon. ⁹ Bëyi pañ don yin bos mbée sol ron, ngënë yíllí. Don kay, lah d'égiri rí biti Koope barkel ri, ndah Koope dëekë' rën baaha. Hen daa raa, Koope barkel ron. ¹⁰ Ndee biníyuté Téerée bitih :

« *Bëyi fi faha' lah keeñi sosse,
lah jaamma pesi,
wadtee moytoh won bos,
fel banti d'uh búgë.*

¹¹ *Bëyi baa wadtee hegeh bos.*

*Di wadti paga yin wun,
wadti dékëe saam jaamma.*

¹² *Íllí Yíkëe yípëh sun fi bëewë júbu rë,
dí kúnissé nufi na síkirëh danji wa ;*

*Yíkëe bota' bëewë na pagu bos da botoo. »**

¹³ Daa nay ron page yin bos biti don saamuun pañ wun kep ? ¹⁴ Wuti don ñee mok koon ndah biti don pagu yii júbpé rëe sah, don ay lah sos-keeñ. Ngënë neehi bëewi kayya, ngënë sidii yin. ¹⁵ Don kay, béki affon biti kep Kiristaa daa Yíkëen. Cëgii faraah don mín lof bëyi meel don yee

* 2:22 2.22 Saame Isayii 53.9 * 2:24 2.24 kurwah :Di gerek, biníyú deh : kilik. Téerée won tih : bëyi fi yéngké biti na hawu ri húl rë keru sun kilik, bëyi baa alkohte. Saame Nérsi Kootaa 21.22-23.

* 3:12 3.12 Saame Kañaa ya 34.13-17

tah ðon tík yaakaaron Yíkëe në rë. ¹⁶ Don yahti rii lof raa nék, lah pëgí rí a teey, ðon on dī cér. Lah sëyíi nufi lante, nda bëewë na yahu tii yon af pesadi wunon Kiristaa na ra sopoh wonni wa. ¹⁷ Ow mokluun pañ yin wun, te ðeefa Koope fahaa ri ðaaha raa, daa gén biti dī mokluun pañ yin bos.

Bañi Kiristaa kúl kë

¹⁸ Dī fi Kiristaa, af bakaadī yen tahte dī ñeete mok, te mogi baa ri moka' waal yinë, teempe waali yíní baaha faw ; dī fa júb ðé tahte húl ndah yen fa júbúy rë nda ri kúf yen Koope na. Faana daa hawu húl, ndaa Ruuh-Peseñ kélídté rí, dī na pes. ¹⁹ Doolii Ruuhi baa nék daa tah dī pay waare coonaa ya húmú kasu ra. ²⁰ Daa wa bëewë húmú ñeerúy a Koope jamanaa na húmú yugusa' Nowe gaala ra, te ðeef dī fi Koope múñlété wë, na seh. Bëewë húmú múcú mulii mbënë më rë húmú caakuy, wa húmú on peeye daa haalu gaala. ²¹ Baa daa maanam bëtsë ké yen woteh ; mulii bëtsí baa wonay biti hosse sísífb fë faanni yen dé', iti fi bëtsë daa ri biti yen pokoh Koope na a nufi lante*. Bëtsë múcël yen múcëlë ndah kolohi Yéésú-Kiristaa búudé, ²² dī fa saañ sun-Koo tookke hëbís Koope, hompe ya'i ñamaa fi ra. Malaaka ya, mbínéeffi lahu un a yii lahte doole sun béëb onute ri cér.

4

Lof pesad

¹ Koy-yaayi yeh, hém faan Kiristaa daa ñee coono raa, tēhí ñee coono ti Kiristaa nen ; ndah bëyí faana híssí ñee coono, woca'te a bakaad. ² Kon tígë homuu ðon bee ra kep, yee talluu ron peson ða waðti hena yee faha' Koope ra ndaa fah pes-neb neh. ³ Pesee ke ron filoon béëb, na húmú dékúu ðon pañ yii neba' bëewë nëníh bëewí Koope ra doyte ðon na leegi : ðon húmú pesuu pagad bos a fah pes-neb, maní, mbumbaay nii ðon dúmëlúté mbumbaay. Don na yuulúu ala bal, pagadí sëpiré'í bah. ⁴ Woteh fee Koo bee nék, bëewë nëníh bëewí Koope ra éémúté di yee wocuu ron a wa di pesadi bosí misigi baa ra, wa na solu ron. ⁵ Ndaa wani Koope fa cañ aattiya'i bëewë na pesu a yee húlú rë ay naa teeya'. ⁶ Yii baa daa tah Uni Neba waariyu sah bëewë húlú rë. Wa aattiyuu iña pagu wa bee na húmú pesuu wa feey ra naam ti bëewë béëb nen, ndaa af Ruuha tahte wa pesuu ti di na pesa' Koope nen.

Di waðti pesaa ow a moroomi

⁷ Èldúnë dúmpé níi wocce. Kon téeyí ðon yeel, nda ðon mín ðañ Koope. ⁸ Yee lukki lah solo ra béëb nék, daa ri biti ðon fahanta' hanndal kon di keeññon, ndah faha' ow daa na múur bakaad caak. ⁹ Kúnsírëntíi íllí faammon, banti ñeerè' a capitoh. ¹⁰ Ow fi ow ðon na béëb, habraa moroomi di yee on ðon Koope ra. Hen ðaaha raa, ðeef íñi bokuuy ya on ðon Koope ra béëb, ðon kúrúte wë kúri wunte. ¹¹ Bëyí fí yúhte biti ay wone wono, beka woni baa waarii unni Koope ; bëyí ay habree ow, pagaa ri a mín-mínë déñjéen dī Koope ra. Hen ðaaha raa, bëewë ñeya' Yéésú-Kiristaa na kañ Koope di iña béëb, dī fa laha' ndam a doole dee níi kiri fi kiri ra ! Démíin !

* **3:21** 3.21 iti fi bëtsë daa ri biti yen pokoh Koope na a nufi lante :Lahte bëewí habuu ri ðeh : iti fi bëtsí baa daa ri biti yen ðañ Koope dī on yen nufi lante.

Ow nebpi ñeya coono fi Kiristaa

¹² Don fa faha' mi nii faha' ra, coono fi misiga homuu ron ra banay tah affon kúnèh nii d'on won biti yii baa waray d'on kat. ¹³ Keeññon kay wadti sosa soso biti d'on bok a Kiristaa coono. Hen daa raa, yiin nay rii teebe bëewë bëeb ndami ra, keeññon sos nii sos. ¹⁴ Af Kiristaa tah d'on solu raa, d'on lahute sos-keeñ ndah Ruuhi Koope, di fi Ruuha lah ndam ra ee d'on na. ¹⁵ Coono fon banay ñeya' biti d'on hawun ow húl, mbée biti d'on lohun loho, d'on pagun yin bos, mbée d'on haalun yii waal fon ínih në. ¹⁶ Ndaa hena henu ron kercean ra daa taha d'on hom coono raa, ngënë sèpii në ; d'on warun naa kañ Koope kaño di yee nonuu ron Kiristaa na ra.

¹⁷ Wahtaa nay dale aattiya'a ra lahte, te ay dëbúu yen fi bëy Faam Koope na. Daluun yen na raa nék, lah bëewë yéñké biti gémúy Uni Nebi Koope raa, ay made díh waa na ? ¹⁸ Ndah bíníyúté Téerée bitih :

« *Hém múji bëe' júb d'ë*
daa misik raa,
lah bakaaroha na,
dí fa kaañ Koope ra raa,
*ay made díh ? »**

¹⁹ Kon, bëewë Koope daa faha' biti wa ñee coono ra, pagun wun rek saye, wa tík pesi wa ya' Koope fa daa sak wa ra, di fa yii won di bëeb di pañ ri ra.

5

Njüttí jañaa

¹ Bëewë homu filib fon te wa i njüt jañi ra, so' mi won d'on na, so' fa njüt jañi ti d'on nen ra. So' mi tíkké íllí sè' coono fi Kiristaa ngëey te may non ndamee ke ri nay teebuu ra. So' mi won d'on tee : ² tēppítíyuba dēñéen d'ën Koope ra. Yéelí në, d'on ban díi paga' biti d'on túuyú rí túuyë, pēgí rí d'on nūhē' rí keeññon, d'ee faha' ri Koope ra. Ngënë pēgí rí biti d'on ay naa saame alal, pēgí rí a sawoor. ³ Ngënë mēklí bëewë dēñéenu d'on da. Don kay, wa wadti yíirún d'on na ! ⁴ Hen daa raa, yiin nay nimile kélfií níirēh yē rē, d'on beku baane-ndam, bi ay hene has faraah.

Ow nebpi cépirë afi cépirë, ham ngémë

⁵ Don fi tunjka nék, lah éni bëewë bahayu ron ra cér. Don bëeb nék, cépirí affon hanndal kon, ndah bíníyúté Téerée bitih : « *Koope ñéerëey a bëewë na gaan-gaanluu ra, dí ona' bëewë cépirú affi wa ra mal.* »* ⁶ Kon, cépirí affon fii Koope fi Sērndēñē, nda wahtaa lah raa, di béyid d'on. ⁷ Héli íña na sídúu d'on da bëeb ya'i, daa ri na tooppitoh d'on.

⁸ Téeyí d'on yeel ! Seytaane, kaa'ohon ee yidēelēh rē, man gaynde fi na hūgēh, na boorsoh bëyí ñama ri nen. ⁹ Hébi ngémē híin d'on haa' a dí fi Seytaane, d'on yúh biti koy-yaayyon filib ngémë homu feey fa ra bëeb ñeyuu coono daaha. ¹⁰ Don lísúu hom coono kaah, ndaa Koope fa na ona' bëeb rē dēekké d'on d'on haal ndamee ke ri na dóméh rē, af biti d'on nonu Yéesú-Kiristaa na. Tasse yutuuf dí ay ron baatti yugus, habra' ron, on d'on doole, tík d'on d'on caga' a kotti híinté. ¹¹ Koope laha doole dee ní kiri fi kirih ! Démíin !

Takoha

¹² Silaas* fa haba' mi koy-yaafi pokohte Kiristaa na ra daa habra' so' bíníí d'on koy unni yeh. Bedda'i ron a woni ron biti mali Koope kaah te d'on ham na híin, daa tah mi bíní ron unni yeh. ¹³ Bèy Babilonna† dee nonu jarjaa ra, yee Koope tanis wa ti di tansa' ri ron nen ra, a Marka fa haba' mi koy kah-kah soo na ra na woduu ron. ¹⁴ Wèdèntíi hanndal kon níi wodanta‡.

Koope ona ron fa nonu Kiristaa na ra bééβ jaamma !

* **5:12** 5.12 Silaas :Di gerek bíníyú d'eh : Silwee. Daa ri tii yíníi Silaas. † **5:13** 5.13 Babilon :Rom daa na léehúu d'ah. ‡ **5:14** 5.14 Di baahi béewí yaaha, wa yahti wodoh béewé mboko yi wa mbée béewé meeru wa raa, wa fèenúu wè fèenèe.

Téerëe d'èbpi bíní Saṅ ra Kúnsëe

Saṅ fa na suu yen wonee bee ra, daa ri Saṅ fa non bëewi iniilla bíníyú Uní Nebi Yéésú-Kiristaa ra. Di bíníyilté un éeyè kay, yulidte wa bëewi bokuuy. Bee d'èb d'è nék, bëewè d'í bíní wè unna ra capuy. Bee ñee na ra, bíníyú bëy íl jaṅi hom filib gin, d'í wona'te jaṅii baaha yaa-ow. Bee millè' rë, bíníyú bëyí hínú Gayus. Di fi Gayus fi baa nék daa na húmú habra' koy-yaayya filib ngémè, níi luka' yee ri yéeh wè rë sah, ndah gémè gém d'í rë.

Jamanii Saṅ bín fë, lahte bëewí húmú kaa'uute biti Yéésú-Kiristaa acce feey hente ow. Wa tikúté wonute biti bal yii neba' ow mín paṅ, Koope ii rii haba' yin.

Yii baa daa tah Saṅ bíní bëewë gémú Kiristaa na ra, na baat waa teef wa daa Yéésú, na won wa biti wa pokoh kaaf ka.

Di wonte wa :

- yii lenke tilè' níiñ (1 Saṅ 1.7, 2.9-11),
- yii lenke túuyè'í hasa (1 Saṅ 2.3-8),
- yii lenke kaa'ohi Yéésú-Kiristaa (1 Saṅ 2.18-23),
- yii lenke di wadti pesuun koyyi Koope (1 Saṅ 2.28 níi 3.3),
- yii lenke di wadti fahaa ow koy-yaafi filib ngémè (1 Saṅ 3.11-18),
- yii lenke dee faha' Koope ow ra (1 Saṅ 4.7-21),
- yii lenke di nay faasuu pesí èldúnè (1 Saṅ 5.1-5),
- yii lenke iña seedayiru Yéésú-Kiristaa ra (1 Saṅ 5.6-12),
- yii lenke pesa na d'úmèh rë (1 Saṅ 5.13-21),
- yii lenke kaaf ka a fahanta' (2 Saṅ 1.4-11),
- yii lenke pesa'i Gayus kaaf ka (3 Saṅ 1.1-6),
- a yii lenke di madu Joteref a Démétiríyús (3 Saṅ 1.9-12).

Bëyi fí jaṅi téeríi bee béeb ay yúh di nay rii tilée filib èldúnè fí beh, a di nay rii pesee a moroomi.

Una na ona' pes d'a

¹ Koy-yaayyi yeh, mi bíní ron unni yee teebi d'on yii lenke Una na ona' pesa ra. Dalaana, Una húmú në. Fun keltuute ri filoon fe, fun tikúté rí íl ngéey, fun yeelute ri te ya' yi fun tikèhté sun fi.

² Pesi baa feefiyohte, fun olute ri. Fun homu seedayidi, fun na wonu yii lenke pesee na d'úmèh baa ra. Di húmú hëbís Boffa, te ri feefiyohte fun.

³ Yee olu fun, fun keltuute ri ra, fun homu woni d'on fi yaa ri, hen d'aa raa, d'on non fun na yen hen yínè, d'on non Boffa a Koy ka Yéésú-Kiristaa na ti di nonuu fun waa na nen. ⁴ Don ot fun bíní ron unni yeh, fun saamu biti sosi keeñi fun mit sèk.

Til neba' níiñ

⁵ Una liilu fun Yéésú-Kiristaa, fun na wonu ron ri ra daa ri beh : « Koope níiñ koceec, yii ñúussé íníh d'ii na. » ⁶ Yen won biti yen nonu d'ii na, yen anti pesuun ñúus rëe, deef yen felu felo, yen ñeyuy kaaf ka. ⁷ Yen pesuun níiña ti di homa' d'í fi Koope níiña nen raa nék, deef yen henute yínè hanndal ki yen, ñif mi Yéésú Koochi hosse bakaad'fi yen béeb.

⁸ Yen won biti yen lahuy bakaaf daa, deef yen nofuute affi yen, yen yiih kaah. ⁹ Hena biti raa nék yen tahute biti yen bakaarute, yen d'uhíd dí búkí yen raa, yii bosí hom yen na bééβ, Koope ay yen díi baal, ladil yen. Koope júbpé te yii won dí bééβ paŋ dí. ¹⁰ Yen won biti yen bakaaruy raa, deef yen tíkuté Koope feloh, te unni haalay keeññi yen.

2

¹ Don fi koyyi so', don ot mi bíní ron unni yeh, nda don banti bakaaf. Ndaa tíl ní lah bëyi bakaaf don na raa, yen lahute bëyi nay yen layre fii Boffa : daa ri Yéésú-Kiristaa, dí fa júβ dē. ² Di fi Yéésú-Kiristaa fi baaha daa yera' afi sarah nda yen baalu bakaafdí yen. Af yen neh kep daa tah dí yera' afi sarah, ndaa af bëewē äldúnē bééβ.

Túuyë'í hasa

³ Yii bee daa teeβ yen biti yen yúhuté Koope : ñeya ñeyu yen túuyë'í yí Koope ra daa teeβa' baaha. ⁴ Bëyi won biti yúh Koope te deef dí na ñeyeh túuyë'í yí rēe nék, bëyi baa feloh, yéeh kaah. ⁵ Bëyi ñee woni Koope raa nék, deef faha'í bani Koope mitte sèk. Yii baa daa teeβ yen biti yen pokuute Koope na. ⁶ Bëyi fi won biti pokuhte Koope na, wafti pesaa dēe pesa' Yéésú rē.

⁷ Don fa faha' mí ní faha' yee ra, túuyë'ë bíní mí ron bee ra has neh ; dí túuyë'í maañce, bi don liilute ri dalaanin. Túuyë'í baa daa una mēsúu ron keloh ra. ⁸ Di filib fi baaha bééβ, lahte yin has filib túuyë'ë bíní mí ron bee ra. Kaaf ka hom na ra feeñce Yéésú nē, feeñce don na bal. Yee teeβa' ri ra daa ri biti ñúusē hompe gét te niiñi kah-kah fa acce ní wocce.

⁹ Bëyi fi won biti pesa' niiña te deefa faheeh tík koy-yaafee ke ri filib ngémē il, deef dí lís ñúusē. ¹⁰ Bëyi fi faha' koy-yaafee ke ri filib ngémē nék, deef dí pesa' filib niiña, te lahay yii mín díi bek bakaaf. ¹¹ Bëyi fi fahaay tík koy-yaafee ke ri filib ngémē il nék, deef dí aa ñúusē ; dí tilē' ñúusē, yéeh tigē nē saañ dí ra, ndah ñúusē búumilté ri.

¹² Don fi koyyi so',

don ot mi bíní ron unni yeh,
biti bakaafdon baalute ron
ndah Yéésú-Kiristaa.

¹³ Don ot mi bíní don fi baappi yeh,
biti don yúhuté
bëe' húmú nē dalaana ní a dēe ra.
Don ot mi bíní don fi wahambaane ya
a cafayyi yeh,
biti don bagute Seytaane.

¹⁴ Don ot mi bíní don fi tunji yeh,
biti don yúhuté Boffa.
Don ot mi bíní don fi baappi yeh,
biti don yúhuté
bëe' húmú nē dalaana ní a dēe ra.
Don ot mi bíní don fi wahambaane ya
a cafayyi yeh,
biti don maanute filib ngémē :
Unni Koope ee don na,
te don bagute Seytaane.

¹⁵ Ngënë fēhii ēldúnē nīi luka' iña filiḅ. Bēyí fí faha' ēldúnē, mínēh faha' Baap-Koo, ¹⁶ ndah iñi ēldúnē daa wa yeh : pañ yii bosí meela' faannon, faha' yii fu ot dī, a gaan-gaanloh af iñi feey fi beh. Te iñyaaha bééḅ kolaay Boffa na, wa kola' ēldúnē. ¹⁷ Ēldúnē a iña neḅa' ow filiḅ ḁa bééḅ hompe dūm, ndaa béyí fí paga' yii neḅ Koope ay pes faraaḁ.

Kaa'ohi Yéésú-Kiristaa

¹⁸ Don fi koyyi so', yen homute millēen jamanu ! Don keluute bití kaa'ohi Kiristaa ac ayo maan ? Tígē homuu yen bee ra kep, caakke kaa'oh yi Kiristaa yi ayute. Yii baa daa teeḅ yen bití yen homute millēen jamanu. ¹⁹ Wa fi yaa koluu yen na, ndaa nagajak wa nēñih yen na. Wa nonun yen na koon, wa tasun yen na. Ndaa míntí hena ḁaaha, nda lan bití ow yínē sah waa na noneh yen na. ²⁰ Don nék, ḁon liilute Ruuh-Peseñ Bēyí selaa na, daa tah ḁon bééḅ ḁon yúh kaaf ka. ²¹ Don ot mi bíní ron nék, bití ḁon yíih kaaf ka yúhē neh. Yúhē yúhú ron kaaf ka ra kay daa tah mí bíní ron ! Don yúhúté bití ḁal fel a kaah mínih ñéerē'.

²² Kon daa feloha ? Daa ri bēe' kaa' ra, bēe' won bití Yéésú Buura Koo fal ri ra neh. Bēyí baa daa kaa'ohi Kiristaa ! Di boolla' Boffa a Koy ka bééḅ kaa'a'te, ²³ ndah béyí kaa' Koy ka, kaa'a'te Boffa, te béyí tah Koy ka deef tahte Boffa ḁal.

²⁴ Daa tah mí won ḁon tee : pēkíi iña keluu ron dalaanin ḁa. Don pokoh iña keluu ron dalaanin ḁa raa, ḁon ḁal ḁon ay pokoh Boffa a Koy ka na. ²⁵ Kiristaa gappe yen bití nagajak ḁi ay yen on pesa na dúmēh rē.

²⁶ Bēewē na fahuu múuydí ḁon ra daa tah mí bíní ron iñyeh. ²⁷ Ndaa ḁon nék, mí yúhté bití Ruuha liilu ron Kiristaa na ra pokohḁe ḁon na, tahte nīi sohlaay ow teeḅle ron. Ruuha daa na teeḅ ḁon yin bééḅ. Di teeḅa' yii hente kaah, na yēeddēeh yii hente fel. Kon pēgí yee nah ri ron ra : hēmi ḁon pokoh Kiristaa na.

Dee waḁti pesuun koyyi Koope ra

²⁸ Mi won ḁon tee koyyi so' : hēmi ḁon pokoh Kiristaa na, nda yen lēhíh dara yii sídúun yen bití ri nimil. Hen ḁaaha raa, yen ii húl a sopoh fiyi yíin fi baaha. ²⁹ Don yúhúté bití Kiristaa júḅpé, kon ḁon waḁtee yúh bití béyí fí tíl kotti júḅpé, deef ḁi koy Koope ḁal.

3

Koyyi Koope

¹ Koy-yaayyi yeh, ēlí dee faha' yen Boffa ra kan ! Di faha' yen fahoo nīi tahte yen na dēekúu koyyi Koope, te yen koyyi ḁal ! Bi béy ēldúnē yíih Koope, daa tah wa yíih yen. ² Don fa faha' mí nūi faha' yee ra, yen henute koyyi Koope nūi wocce. Di nay yen made fayú nék, feeñiyuy yen nūi lante doom, ndaa yen yúhún bití yíin nay feeñiyee Koy Koope ra, yení nay made ndah yen ay ot di man ḁi. ³ Te béyí fí tík yaakaari yii baa Koy Koope na, bukuta' afi bukutoo, déké' lan ti di lada' ḁi fi Koy Koope nen.

⁴ Bēyí fí bakaad' nék, deef ḁi kaa' ñee woni Koope, ndah bakaad' daa ri kaa' ñee woni Koope. ⁵ Don yúhúté bití Yéésú-Kiristaa ac hosi bakaad'ḁi yen, te ḁi fi baa bakaad' ínih ḁii na. ⁶ Yii baa tahte nūi béyí fí pokohḁe ḁii na, na bakaareh ; béyí fí déké' bakaad' nék, deef teeḅa'te bití olay Yéésú-Kiristaa te yéeh rí.

⁷ Don fi koyyi so', ow banay ron múuyíd ! Bèyí fi paṅ yii júbpé, deef bëyí baa júbpé ti di júbë' Yéésú-Kiristaa nen. ⁸ Bëe' déké' bakaad da non bëewí Seytaane, ndah Seytaane dal bakaad dalaanin ní a deh. Koy Koope nék ac yahi légéyí Seytaane !

⁹ Bèyí fi hente koy Koope, na dékéeh bakaad ndah yee hom Koope na ra daa hom díi na. Koope daa Boffi raa kay, dí mínéh déké' bakaad ! ¹⁰ Yii bee daa na teeḅa' bëyí hen koy Koope a bee hen koy Seytaane na ra : bëyí na dékéeh paṅ yii júbpé mbée fahaay koy-yaafee ke ri filiḅ ngémë, noneh koyyi Koope.

Ow waḍti fahaa koy-yaafi filiḅ ngémë fahoo

¹¹ Nagajek, una keluu don dalaanin ra daa ri beh : yen fahantuun hanndal ki yen. ¹² Yen banuy mada' Kayen* múk ! Di húmú non bëewí Seytaane bëempé koy-yaafi. Yi tah dí bëem dí nék ? Biti pagadfdi wuneh te yi koy-yaafa húmú júbpé daa tah dí bëem dí.

¹³ Koy-yaayyi yeh, dara waray kún affon biti bëewë feey fi bee kaa' don.

¹⁴ Faha'a fahantuu yen da daa teeḅ yen biti yen koluute kúl kë, yen ayute pesa. Bèyí fi fahaay koy-yaafee ke ri filiḅ ngémë, deef dí pokoh kúl kë.

¹⁵ Bèyí fi fahaay tík koy-yaafee ke ri filiḅ ngémë il bééḅ, deef dí bëemëh ow. Te don yúhúte biti bëemëh ow lahay pesa na dúmëh rë. ¹⁶ Yii bee daa teeḅ yen dee waḍti fahaa ow koy-yaafi ra : Yéésú-Kiristaa yera'te ñiini ndah yen. Kon yen warutee yera' ñiinni yen ndah koy-yaayyi yen.

¹⁷ Lah bëyí caakla'te anti ot koy-yaafi laheh yin, dí faaliyeeh ri raa, bëyí baa ay mínúu won biti dí faha'te Koope díh ? ¹⁸ Mantee don fi koyyi so', yen fahanta' hanndal ki yen : won a búk rek teeḅaay faha' ow ; koloh paṅ kep daa mín teeḅa' faha' ow kaah.

¹⁹ Yen hena' ri daaha raa, yii baa daa nay yen teeḅe biti yen nonu bëy kaaf ka, te affi yen ay took biti yen home daṅ Koope. ²⁰ Wuti affi yen tookay ndah pagadfdi yen raa, yen yúhún biti Koope luk yen lah yermaande, te ri yúh bééḅ. ²¹ Don fi yee faha' mi ní faha' yee ra, affi yen took raa nék, yen ii sídé' biti yen dage Koope. ²² Di ay yen on yii yen daṅ dí ri bééḅ, ndah yen ñeyuu túuyë' yí te yen paguu yii neḅa' ri. ²³ Yee túuy dí yen da daa ri beh : yen gém Yéésú-Kiristaa Koohi na, te yen fahanta' hanndal ki yen ti di naha' ri yen Kiristaa nen. ²⁴ Bèyí fi ñee túuyë' yí Koope, deef bëyí baa pokohte Koope na te Koope pokohte díi na. Yii bee daa teeḅ yen biti Koope pokohte yen na : Ruuh-Peseṅ fa on dí yen da daa teeḅa' baaha.

4

Yonente yi padfdah ya

¹ Don fa faha' mi ní faha' ra, ngënë gëewí gém bëyí won don biti Ruuh-Peseṅ ee díi na. Lah sikiri ri a nuf, don ay yúh nda Ruuhi Koope ee díi na mbée ínih díi na, ndah yonente padfdah caak tasaaruute feey fa. ² Yii bee daa na teeḅa' bëyí Ruuhi Koope ee díi na : dí won biti Yéésú-Kiristaa acce hente ow raa, deef Ruuhi Koope aa bëyí baa na. ³ Ndaa bëyí fi kaa' yii baa Yéésú në, Ruuhi Koope ínih bëyí baa na, bi kaa'ohi Kiristaa daa díi na. Don húmú kuluute biti kaa'ohee ke Kiristaa baa ac ayo neh a ? Tígë homuu yen bee ra kep, di ee èldünë nék.

⁴ Ndaa don fi koyyi so', don nonu bëewí Koope te don bagute yonente yi padɗah ya, ndah Ruuha hom don na ra luk bee hom wa fi yaa nonu bëy feey fi bee ra doole. ⁵ Wa fi yonente yi padɗah ya, wa bëy feey fi beh. Yii baa tahte gonli wa béeb yulla' yii neɓa' bëy ëldúnë te bëewë nonu ëldúnë rë daa na sikírúu wë. ⁶ Yen nék, yen nonu bëewí Koope. Bëyi fí yúh Koope ay yen sikírëh ; Bëyi noneh bëewí Koope ii yen sikírëh. Yii baa daa nay teebee Ruuhi Koope fa na yeñ ow kaah ra a Seytaane fa na múuyíd ow ra.

Di na fahuu

⁷ Don fa faha' mi ní faha' ra, yen fahantuun hanndal ki yen, ndah faha' kola' Koope na. Bëyi fí faha' moroomi, deef dī koy Koope te ri yúh Koope. ⁸ Bëyi fí fahaay moroomi nék, deef yéeh Koope ndah faha' ow teem Koope na. ⁹ Koope teeɓa' biti ri faha'te yen deh : dī cépídté Koy ka laha' ri yínë kut da feey fa, nda yen ñeya' dīi na, yen lah pesa na dúmëh rë. ¹⁰ Faha' gétëy beh : yen neh daa fahuu Koope faha'a gén dë. Di fi baa kay daa faha' yen faha'a gén dë, wola'te yen Koohi hawute sarah nda yen baalu bakaadfi yen.

¹¹ Don fa faha' mi ní faha' ra, Koope daa faha' yen daaha raa, yen warutee fahanta' hanndal ki yen ɓal. ¹² Ow ëllëy Koope ! Ndaa yen fahanta' hanndal ki yen daa, daa ri biti Koope pokohte yen na, te faha'a faha' ri yen da feeñce yen na níi mitte sëk.

¹³ Yii bee daa teeɓ yen biti yen pokuute dīi na dī pokohte yen na : ona on dī yen Ruuha ra daa teeɓa' baaha. ¹⁴ Te fun olute, fun seedayute biti Boffa wolte Koy ka sëmlë'í bëy ëldúnë. ¹⁵ Bëyi fí won biti Yéésú Koy Koope, deef Koope pokohte dīi na, te dī pokohte Koope na. ¹⁶ Yen nék, yen yúhúte te yen gémúte biti Koope faha'te yen. Ahanɗay, faha' ow teem Koope na ! Bëyi fí faha'te ow pokoh na, deef bëyi baa pokohte Koope na te Koope pokohte dīi na.

¹⁷ Faha'i yen ow mit sëk rëe, yiin bis-këem, yen ay wëelíyëh affi yen, ndah deef dee pesuu yen feey fi bee ra a dee pesa' Yéésú-Kiristaa ra daa madu. ¹⁸ Faha' na ñéerëeh a neeh ; faha' mit sëk rëe, bota' neeh botoo. Bëyi fí neeh, deef séentëh daan, te faha'a faha' yen Koope ra feeñay dīi na níi mitte sëk.

¹⁹ Yen nék, Koope daa dëb yen faha' daa tah yen faha' ɓani bëewë béeb. ²⁰ Bëyi fí kaa' koy-yaafee ke ri filiɓ ngémë anti won biti faha'te Koope deef bëyi baa fel felo, ndah bëyi fahaay koy-yaafee ke ri tük dí il rë, mínëh faha' Koope fa dī tükëy ri il rë. ²¹ Túuyë'ë helid yen Kiristaa ra daa ri beh : Bëyi fí faha' Koope wadtee faha' koy-yaafi ɓal.

5

Di nay faasuu pesi ëldúnë

¹ Koy-yaayyi yeh, bëyi fí gém biti Yéésú daa Buura Koo fal ri ra, deef bëyi baaha koy Koope ; te bëyi faha' baap deef faha'te koyyi. ² Yii bee daa teeɓ yen biti yen fahuute koyyi Koope : faha'a fahuu yen Koope, yen na ñeyu túuyë' yí rë daa teeɓa' baaha. ³ Nagajek, yen faha' Koope raa daa ri biti yen ñeyuu túuyë' yí. Túuyë' yí misikay, ⁴ ndah bëyi fí hente koy Koope rek, fu faasse pesi ëldúnë. Yee tah yen faas pesi ëldúnë rë nék, ee ngémi yen. ⁵ Kon daa faas pesi ëldúnë henay bëe' gém biti Yéésú Koy Koope ra ?

Ĩna seedayu sun fi Yéésú-Kiristaa ra

⁶ Yéésú-Kiristaa daa bëe' aya' muluɓ a ñif ra. 'Di ayay a muluɓ don, ndaa dī aya' muluɓ a ñif. Ruuh-Peseŋ seedete yii baaha, te dī fi Ruuh-Peseŋ daa kaaf ka. ⁷ Kon seede ya henute éeyè : ⁸ Ruuha, mulaa a ñif ma, te wa fi éeyè yè bëeɓ daa boku una yínè. ⁹ Hém ow daa na won iña ot dī, yen gém rí rée kay, assumaa wonni Koope neh, yee seedeyid dī Koohi ra ! ¹⁰ Daaha, bëyi fí gém Koy Koope na, kúdté seedii baa dīi na ; ndaa bëyi gémey Koope, deef yampe ri fel ndah dī gémey yee won Koope sun fi Koohi ra. ¹¹ Yee wonu ra daa ri beh : Koope onte yen pesa na dúméh rë, te pesi baa ee Koohi na. ¹² Bëyi fí non Koy Koope na, lahte pesa ; bëyi fí noneh Koy ka na nék, lahay pesa.

Pesa na dúméh rë

¹³ Don fa gémú Koy Koope ra, don ot mi won don unni yah, nda don yúh biti don lahute pesa na dúméh rë. ¹⁴ Wëerté yen biti yen daŋ yii ñéerè'té a yee faha' Koope raa, dī ay naal nufi yen na. Yii baa daa tah yen yahti daŋ Koope raa, yen na sídiih dara ! ¹⁵ Kon wëer yen biti dī naalte nufi yen na raa kay, yen yúhún biti rek yen ay lilil yee daŋu ri yen ra.

¹⁶ Bëyi ot koy-yaafi filiɓ ngémë paŋ bakaadi kúréh ow safara raa, dī daŋira ri, Koope ay on koy-yaafee ke ri baa pesa na dúméh rë. Baa wonuu bëyi paŋ bakaadi kúréh ow safara. Ndaa yaha bakaadi ay kúré ow safara raa, mi wonay biti bëyi baa daa nay daŋiru ! ¹⁷ Yin bos bëeɓ bakaad naam, ndaa bakaad bëeɓ neh daa na kúɗ ow safara.

¹⁸ Yen yúhuté biti bëyi fí hente koy Koope na bakaareh saye, ndah Koy ka kola' Koope na ra daa na níid dī ní Seytaane mínléh rí yin. ¹⁹ Yen yúhuté biti yen nonu bëewí Koope te bëy èldúní bee Seytaane laha'te wa. ²⁰ Yen yúhuté biti Koy Koope acce te daa ri on yen afa tah yen yúh Koope fi kah-kah fa ra. Yen henute yínè a Koope fi kah-kah fa af Koohi Yéésú-Kiristaa. Daa rii Koope fi kah-kah fa, daa ri pesa na dúméh rë. ²¹ Mantee don fi koyyi so', mëytíi ala ya !

Téeríi ana fa bíní Saŋ ra Kúnsëe (Saame : Kúnsëe 1 Saŋ)

Wodoha

¹ So' mi njiidi jaŋaa dé', mi na wodoh dŋo fi Belaa* Koope tanis ro ra doni koyyu, dŋon fa faha' mi kah-kah ra. Funi af so' neh kep daa fahuu ron, ndaa bëewë yúhú kaah ra béëb fahuute ron, ² ndah kaaf ka ee yen na te ri ay home na faraah.

³ Koo Boffa a Yéésú-Kiristaa Koy Boffa ay yen líh mal, teeb yen naa'-keeñ, on yen jaamma yen fa na pesuu filiḅ kaaf ka ñéerè' a fahanta' ra.

Kaaf ka a fahanta'

⁴ Keeñ so' sosse nú sos ola' mi biti filiḅ fi koyyu, lahte na yi pesuu kaah ti di túuyè' rí yen Boffa nen. ⁵ Leegi daa mi na dŋaŋ dŋo yii bee Yaa ow : yen bokun béëb yen fahanta' hanndal ki yen. Yee bíní mí rë baa ra nék dŋi túuyè' has neh ; dŋi bee liilu yen dalaanin dŋa. ⁶ Fahanta', daa ri pesa' túuyè' yí Koope, te túuyè'è yoodu dŋon dalaanin dŋa naha' biti dŋon pesuun fahanta'.

⁷ Don ot mi won dŋon yii bah, biti i feloh caak tasaaruute feey fa, wa kaa'uute biti Yéésú-Kiristaa acce hente ow. Wa fi yaa i feloh, wa kaa'oh yi Kiristaa. ⁸ Kélii affon toñeh dŋon ay ñake iña légyú yen dŋa. Don waḍti liilun waafon liilo nú mit sèk !

⁹ Bëyi fí pokaay yéeddè' yí Kiristaa ñeya yin kay raa, noneh Koope na. Bëyi fí pokoh yéeddè' yí nék, non Boffa a Koy ka na. ¹⁰ Ow ac dŋon na yéeddí ron yin kay raa nék, ngënë hëbí rí faamon, ngënë téhí dŋi na sah, ¹¹ ndah bëyi tah dŋi na deef habra'te ri iñi bossa na paŋ ri ra.

Takanta'a

¹² Lahte iñi caakki mi mín dŋon waa won koon, ndaa daa mi fahaay waa bíní kéet. Mi lahte yaakaari biti may ac ginon, yen olanta' yen won, hen daa raa keeñni yen bok sos nú sos.

¹³ Koyyi koy-yaafee† ke ro Koope tanis ri ra bal na woduu ro.

* **1:1** 1.1 Belaa :Belaa na wonuu dee ra, bëewë habuu ri biti dŋi janii hom filiḅ gin. Koyya daa wa bëy ílí janii baaha. † **1:13** 1.13 Koyyi koy-yaafee na wonuu dee ra daa wa bëy ílí janii non Saŋ ra.

Téeríi éeyë fë bíní Saŋ ra Kúnsëe (Saame : Kúnsëe 1 Saŋ)

Wodoha

¹ So' mi njiidi jaŋaa, daa mi na wodoh do fi Gayus fa faha' mi kah-kah ra. ² Kooja, daa mi na d'agid' do nda yii koloh fuu paŋ béeb Koo ñéerè' nē, faanu sos lah jaamma, ti di laha' keeñu jaamma Koope na ra nen.

³ Lahte i ow di koy-yaayya filib ngémë ayute, bíllúté sé' dee haba' fu kaaf ka te fu pesa' ri ra. Keeñ so' sosse yii baaha ní sos. ⁴ Lahay yii lukki sosil keeñ so' bee mi kelohte biti koyyi so' pesuu kaah toŋ ra.

Pesa'i Gayus kaaf ka

⁵ Kooja, fu paŋke béeb fu hompe fa na habra' koy-yaayya filib ngémë, ní luka' yee fu yéeh wë rē sah. Yii baa daa teeŋa' biti fu gémpé. ⁶ Wa seedayute dee faha' fu ow ra fii bëy íli jaŋii fun. So' mi d'añ ro biti fu baat waa habra' habra'i neŋa'te Koope, wa lúsiŋ waali wa. ⁷ Wa fi yaa nagajek, wa koluu légéyíri Yéesú-Kiristaa, kaa'uute tah yin ya' bëyí noneh bëewí Koope. ⁸ Kon wadte yen biti yen habra' mani bëewí yah. Hen daa raa yen bal, yen bok légéyë nay tahe kaaf ka baatti líwëlsë' rē.

Di man Joteref

⁹ So' mi kéyrë'té bëy jaŋii ron un, ndaa bi faha' Joteref kèllëh, kaa'a'te kelohi woni fun fi njiitti jaŋaa. ¹⁰ Mi ac daa raa, may won íñi bossa paŋ di ra, di fa na yakka tii yi yen na felid' yen da. Teyay baaha doŋ : di kaa'a'te koy-yaayya na waariyu ra haal faami, kadda'te bëewí kayya fahuu waa kúd faammi wa ra, líkké wa fi bëewí yaaha jaŋaa.

¹¹ Mantee kooja, ngana mëllë' pagaŋ fos, lah mëllée pagaŋ wun. Bëyí fi paga' wun, non bëewí Koope ; bëyí fi paga' bos nék yéeh Koope.

¹² Di fi Démétiriyús nék, bëewë béeb seedayute biti di paga' wun, pesadi kaaf ka homa' ri ra sah teeŋa'te ri. Fun fi yee sah fun seedayirute ri, te fu yúhté biti fun wonuu kaah.

Takanta'a

¹³ Lahte íñi caakki mi mín don waa won koon, ndaa daa mi fahaay waa bíní kéet. ¹⁴ Mi lahte yaakaari biti leŋ mi olaat ro yen won.

¹⁵ Koope ona ro jaamma ! Kooyya dee na woduu ro. Wodiid' fun kooyyee ke yen daaha, ow fi ow waa na béeb di tiyi a símíi.

Téerëe bíní Yúf rë Kúnsëe

Yee daa unna bíní Yúf rë. Unna nék helay ow, wa bíníyú ílí janji ow yéeh rí, te wa na sampi mada' a yee hom filibí uni ana fa bíní Peer ra.

Unna won sun fi yéeddëh yí pad'fah ya, wa fa kaañu Koope te fahuu pes-neb kep yaa haalu filibí fi bëy ílí janjaa ra. Daaha, filibí unna, Yúf teebpe bëy ílí janjaa dee nay kéendée Koope neebi sun fi bëewí yaa ra, ti di húmú paga' ri bëy Sodom a Gomoor ra nen.

Di wonte wa fi bëy ílí janjaa bití bal, wa ham ngémë híin, wa d'age Koope faraah, wa habra' bëewë yíih yee nay waa gémé rë.

Bëyí fí janjí téeríi bee béeb ay ot bití unna diñke naam, ndaa wa mín bedda' ow, nda bëe' baatti ham ngémí.

Wodoha

¹ Don fa dëek Baap-Koo ra, so' mi Yúf súrgíi Yéésú-Kiristaa, so' mi koy-yaafi Saak, daa mi na wodoh ron. Baap-Koo faha'te ron don fa yefru Yéésú-Kiristaa ra. ² Koope teeba ron naa'i-keeni minéh dúm, hëp rën jaamma, faha' ron faha'i minéh dúm !

Yüi lenke yéeddëh yí pad'fah ya na

³ Don fa faha' mi ní faha' yee ra, mi húmú sawoorte bíní ron yii lenke mújé boku yen ra lool. Ndaa lahte yii tahte leegi mi minéh ron bantí bíní, mi cagoh ron, don haa' don ham ngémë on Koope bëewí rë híin. Ngémí baa daa ri bee ona' ri waal yínë kut teempe waali yíníi baa faw ra. ⁴ Ndah lahte bëewí kaañute Koope haalute filibí fon ndañka, na wonu bití mali Koope tahte ow mín pañ yii bosí neba' ri béeb. Wa kaa'uute yúhí Yéésú-Kiristaa, dí fa kut daa Kélfíi yen a Yíkíi yen da. Húmú maañutee bíníyú Téerëe bití Koope ay daan wa fi bëewí bossi yah.

⁵ Yee nay mi ron wone bee ra, don yúhúté rí níi lante naam, ndaa mi faha' bití rek mí nérís rën dí. Nérsíi bití Koo-Yíkëe húmú sëmlé'té bëewí dúhídté wë Ésip. Filoon fi baaha, dí happe yee kaa'uu gém díi na waa na ra húl. ⁶ Nérsíi bal yee kat malaaka ya húmú heefu sañ-sañ yed' wa Koope ra níi wa koluute tigë húmú tikú wë rë. Koope hampe wa pokalsa'te, bëkke wa tigi ñússé túf yeffe wa na níi yiin bisí gaana nay ríi aattiyee ëldúnë rë. ⁷ Nérsíi bal yee húmú kat bëy Sodom a bëy Gomoor a ginna húmú hatni baaha ra. Wa húmú pesuu bos ti malaaka yi yaa nen, wa húmú saamute fanoh a i mbínéeffí bokuuy a wa.✧ Tigë homuu wa bee ra, wa daanute bëkute kí kí në yíméh níi kiri fi kiri ra. Baa daa teeb bëewë yee nay kate bëyí paga' bos ra.

⁸ Bëewë haalu filibí fon yaa ra madu ti bëy ginni yaa nen kep. Wa níbúu íñi saku sako, wa ñeyé paga'dí bossa na sobeyil faanni wa ra, faaliyuuy Koope anti sole mbínéeffí sun. ⁹ Añcañ Misel a faanañ fi, dí fa daa kélfíi malaaka ya ra sah, húmú poo'uu bani Seytaane filoon di yii lenke búudé fí Mëyíis rë, dí kaañay sol Seytaane. Di won dí wono rek tih : « Yíkëe démpí bëp afu ! » ¹⁰ Ndaa, bëewë haalu filibí fon yaa ra soluu yii wa yíih rí. Yee yúhú wë rë, wa yúhúu wë yúhéd rañ, wa na níbíh, te íñyaa daa

nay tahe wa sanĵku. ¹¹ Wa torohute ndah wa ñeyu kotti Kayeŋ[☆]; wa helute waala wun da ndah hélís, ti di na húmú paga' ri Baalam[☆] nen; wa tókúu Koope af ti di húmú tókè' Kore Koope af nen. Yii baa daa tah wa sanĵkuyute ti Kore[☆] nen. ¹² Ayi wa ndaje ílí janjaa koma' gace, ndah wa yípírúu yípírée hécé fii yí wè te nē sēpih nē dara. Wa madu nérri lahay muluḅ ngilaaw ma na kúf wè nen. Wa kilikki na líméh koy ! Wuti wahtii wa lah raa sah, wa líméh koy ! Hen daa raa, wa lecuu tal-tal ka, wa húlè' yínè faw. ¹³ Bēewē haalu filib fon yaa ra madu a mboowaanni gaanna kisi fē nen. Iñi sēpirè' yè na pagu wa ra mada' a lossa na bet mboowaanna tíñ kisi fē rē nen. Wa madu a hulla na hēmih iliy yinè rē nen. Hulli yah, Koope helidte wa tík tígè lukki ñúus dē, wa hom daaha faw.

¹⁴ Henok[☆] fa non jamani paana fa dala'te Aadama ra húmú maañcee won yii leñke bēewí yaa na won tih : « Síkiri ! Yikée ac ayo a malaaka yi sela yi, yi caakute ní caak, ¹⁵ dī aattiya' bēewē béeb. Di ay daan bēewē tókúu rí af ra béeb ndah pagad'í kaañ-Koope ya béeb na paguu wa a kaañ-Koo ra. Wa fi bakaaroh ya kaañu Koope yaa ra, Koope ay waa daan ndah solla solu wa ri ra béeb bal. » ¹⁶ Wa fi bēewí yah, keeñni wa déké' haay, wa dékúu wonaaloh. Wa fahuu pes-neḅ, neḅute búk, te wa laas ow deef séentúu nē yin.

¹⁷ Don fa faha' mi ní faha' yee ra nék, nérsii unna húmú wonu apootarri Yéesú-Kiristaa Yíkii yen filoon da. ¹⁸ Wa húmú wonu ron tih : « Millēen jamanu, ay lah bēewí ay ayee ñaawla' te wa ay pesee fah pes-neḅ ndah kaañ-Koo. » ¹⁹ Wa fi yaa daa d'aralsuu koy-yaayya filib ngémè. Wa ní búu iñi éldúnè kep, Ruuhi Koope íníh waa na. ²⁰ Ndaa, don fi yee faha' mi ní faha' yee ra, pégí béeb don pokoh yee gémú ron te kola' Koope na ra, don saye. Lah d'égí Koope faraah, Ruuh-Peseñ bedda' ron na. ²¹ Pékú faha'a faha' ron Koope ra, don sehe Yéesú-Kiristaa Yíkii yen, dī fa nay yen teeḅe naa'-keeñ bití wahtaa lah, on yen pesa na d'úméh rē.

²² Lah yérmí bēewē lahu nuf ana yee nay waa gémé rē, don habra' wa. ²³ Lahte na yi fí yúhté bití pagad'í wa saañ waa beke sanĵku. Kon, fúulí wè nē. Yaa aa na nék, lah yérmí wè, ndaa lah hélí nuf waa na. Ngēné lébí sah yii daa wa lahuu ri ní luka' búuḅbée ké wè sobe ndah pagad'í ḅossi wa ra.

²⁴⁻²⁵ Koope laha ndam, dī fa daa mín don kaa' keen bakaad, cégí d'ēn fii dī fa líif a ndam ra, don lēhíh síkkè, keeñnon sos. Di fi Koope, dī fa yínè kut da, dī fa ñeya' Yéesú-Kiristaa Yíkii yen na sēmlè'té yen da laha ndam, lah doole, katan a sañ-sañ dala'te bín fē, a dee ní kiri fi kirih ! Démín !

☆ 1:11 1.11 Saame Dalaana 4.1-16
1.11 Saame Kíní ðey Israyel 16.1-35

☆ 1:11 1.11 Saame Kíní ðey Israyel 22.1-35 ; 31.16
☆ 1:14 1.14 Saame Dalaana 5.18-24

☆ 1:11

Téeríi feeñiyoha bíní Saŋ ra Kúnsëe

Téeríi beh, Saŋ daa bíní rí. Di won tih : iña won dī na ra béeb, dī tíkké líl nē te kelohte wa a nufi. Di wonte biti ɓal Ruuhi Koope daa cép sun fi, dī na an waa bíní.

Jamanaa na waariya' ri ɗeef buuri Rom na mokil kerceenna bín fē mokli misikke ra, dī habute kúrúte gin filiɓ muluɓ hínú Patmos, helute dín fē. Homa' ri daaha ra, Ruuha cépē' sun fi na, dī na bíní iña feeñal ri Yéésú te d'úhē' Koope na ra. Unna bíní rí rē, yulid' wa íl jaŋi paana di Aasi ti di wona' ri ri Yéésú filiɓ feeñiyoha feeñiyoh ri ri ra. Di wonte :

- yii lenke dee yeeliya' Yéésú ndam ra (5.6-14),
- yii lenke Har fa yera' Koope sarah ra, dī fi Yéésú (7.9-17),
- a yii lenke aattiya' i Koope a bēewē béeb (20.11-15).

Bēyi fí jaŋi téeríi bee béeb ay ot biti iña wonu filiɓ ra saamu toñi yen fi kerceenna nda yii mín yen daɓ béeb, yen ham ngémi yen hín ndah bēyi fí ham ní d'úmēenē rēe, tiyi ay bíníyú filiɓ téeríi pesa na d'úméh rē.

Iña feeñal Yéésú Saŋ ɗa

¹ Téeríi bee èmbē iña feeñal Yéésú-Kiristaa te kola' Koope na ra, teeɓi súrgē yí yee na saaŋ lahe te wulay wulay ra. Yéésú nék wol malaakii Saŋ na, Saŋ fa súrgii rē, teeɓi baaha. ² Di fi Saŋ nék seede seede yo dee biti iña ot dī ra béeb Unni Koope, te ri wonte biti Yéésú-Kiristaa seedete ri. ³ Kon bēyi jaŋi téeríi bee a bēyi sikirēh rí béeb te tík dī nufi, ay lah sos-keef ndah iña wonu filiɓ ra len lah.

Unna bíníyú jaŋi yi paana ya ra

⁴ So' mi Saŋ, daa mi bíní ɗon fi bēy illí jaŋi yi paana ya deyi Aasi unni yeh : Koope fa húmú nē, ee na, te ac ayo ra líhē rēn mal, on ɗon jaamma ! Ruuh yi paana yi, yee hom fii ñaani nguur ki ra líhún rēn mal, on ɗon jaamma ! ⁵ Yéésú-Kiristaa, dī fi seedii kah-kah fa ɗéɓpi koloh búudé rē, te ri buuri buurra feey fa ra líhē rēn mal, on ɗon jaamma !

Kiristaa faha'te yen te ri múcēlté yen bakaad'ɗi yen a ñif mi*. ⁶ Di panke ní yen henute bēewí nonu Nguur ki Koope, yen henute seeyoh yi Koope, dī fi Boffi. Di laha ndam, dī lahe doole dee ní kiri fi kirih ! Démíin !

⁷ Èlsí, dī ee ac ɗa, ñéerē'té a nérrē ! Bēewē béeb ay rii ot níi luka' bēewē jabu ri ra. Bēewē feey fa béeb ay foŋ, hawoh af ri. Ahan'kay ! Démíin !

⁸ Koo-Yíkēe won tih : « Daa mi Alfaa daa mi Omegaa†, daa mi húmú nē, mi ee na, te mi ac ayo, so' fa mín béeb rē. »

Feeñiyohi Yéésú a Saŋ

⁹ Daa mi koy-yaafon Saŋ fa bok a ɗon, yen henute yínē Yéésú nē rē di coono, nguur a múñ. Mi húmú kúrú kúrē gina na wonuu Patmos hom

* **1:5** 1.5 múcēlté yen bakaad'ɗi yen a ñif mi : Bēewē húmú ñeyaatu unni yee bín fē wora' i wa bēewē rē, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : hosse bakaad'ɗi yen a ñif mi. † **1:8** 1.8 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa : Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllē'. Iti fi wa tígí dee daa ri bitih : Koope daa ɗéɓ te daa ri míllē', mbée daa ri dalaana te daa ri d'úmēenē.

filiß kısı fē rē mi betute daaha, af waaraa na waare mi Unni Koope ra a yee na seedayid mi Yéésú rē. ¹⁰ Bisi Yíkēe ín, Ruuh-Peserj haalte so', mi kelohte un d'ofohete filoon so' saleet man kúlúß kí na lúuß nen won tih : ¹¹ « Bíníyē iña ot fu ra, fu kéyrē' wē bëy ílí janjii yi paana yi yeh : bi Efes, Simirne, Pergaam, Catiir, Sardes, Filadelfi a bi Lawodise. »

¹² So' mi heeltoh oli bëe' na won soo na ra, mi ot lampa úrís paana. ¹³ Lahte mbinéefi mada' a ow húmú leelii lampa ya, bekoh sabidoor, pokohete geñu úrís kinohi. ¹⁴ Fen fa afa naa' dúr, naa' ti lékít nen, íllē na ñah ti kii nen ; ¹⁵ kotta man pērēmí teyute, séewisúté nii lante, moosute níi na tiriñ nen, una man di na tiila' mboowaanna kısı fē nen. ¹⁶ Di hampe hul paana ya' i ñamaa fi, jépíli laha' kañaana ya yi dahasute na d'uh búgē. Kanama man ndiñ-ndiñ na' nen taac.

¹⁷ Ola' mi ri ra, mi yíppēe keen kotta ti húlíð nen. Di tíkkē ya' i ñamaa fi sun fi so' tígí daaha, won so' tih : « Ngana tít ! Daa mi déß te daa mi míllē'. ¹⁸ Daa mi bëe' na pes ða. Mi húmú húlté, ndaa mi ee pes ða ee, te may pese peso faraaah. Daa mi lah sañ-sañ sun fi kúl kē a sun fi gin bëewē húlú rē. ¹⁹ Kon bíníyē iña ot fu ra : yee lah yee ra a yee na ac fayu ra bëeß. ²⁰ Síkírēe mi won iti fi hulli paana ya ot fu ya' i ñamaa fi so' ra, a iti fi lampa yi úrísí paana ya : hulli paana ya daa malaaka yi janjii yi paana ya, te lampa yi paana ya daa janjii yi paana ya. »

2

Unna bíníyú yulíð bëy ílí janjii Efes ra

¹ Bëe' won so' tih : « Bíníyē malaakii janjii Efes fu won bëewē tih : so' mi bëe' ham hulli paana ya ya' i ñamaa fi so', ma na tíl hanndal ki lampa yi paana yi úrísí rē, mi won tee : ² so' mi otte yee pagu ron ra, légéyí ron, a míní múñēn. Mi yúhté biti ðon mínih dék a bëyí bosse. Bëewē nē wonu biti wa i apootar te wa apootar neh ra, ðon semantaluute wa níi ðon yúhúté biti wa i feloh. ³ Don lahute múñ : af so' tahte ðon ñeyute coono, te ðon yed'fuuy. ⁴ Di filiß yaaha bëeß nék, so' mi otte yin ðon na : di húmú fahuu ðon so' débēenē daal, henlay ðaaha ! ⁵ Èlsí di daluu ron won a ðee míllúu ron ra, ðon lof pesað ðon nimil di na húmú pesuu ron merees nen. Henay bah, may ac mi pah lampaa mi kélíð d'í tígē hom ði ra. ⁶ Di filiß yaaha bëeß nék, mi otte yii neña'te so' ðon na : ðon wonuy yin iña na pagu bëewí Nikol ra dalaa ti so' nen.

⁷ « Bëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Peserj bëy ílí janjaa ra. Bëewē nay ðage ra, may waa on wa ñam na di koyyi kilka na ona' pes hom filiß meey Koope ra. »

Unna bíníyú yulíð bëy ílí janjii Simirne ra

⁸ Bëe' wonil so' tih : « Bíníyē malaakii janjii Simirne fu won bëewē tih : so' mi bëe' déß te daa mi míllē' rē, so' fa húmú húl mi nimilte ma na pes ða, mi won tee : ⁹ so' mi otte súfúñ fon a ñagon, añcarj ðon lahute kat ! Mi kelohte iñi bossa na wonu bëewē sun fi ron ra, bëewē na damuu biti wa i yéwúð, wa bëewí Koope, ðeefa kaah neh. Wa goomal bëewí Seytaane ðonj ! ¹⁰ Yee na sayu ron súfúñé rē, ngēñé néehí yin na. Síkíríi, Seytaane ay bekroh i ow ðon na kasu olsohi ron, ðon moklu níi hen waal sabboo. Hēbí híin níi húlēn. May ron bek baani ndami pesa na d'uméh rē.

11 « Bëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Pesen bëy ílí jaŋaa ra. Bëewë nay bage ra ii ñee húlí ana fa. »

Unna bíníyú yulid' bëy ílí jaŋii Pergaam ra

12 Bëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii jaŋii Pergaam fu won bëewë tih : so' mi bëe' laha' jépíle laha' kaañaana yi ana ya dahasu ra, mi won tee : 13 so' mi yúh tígë dékú ron ra. Don dékú tígë yípë' Seytaane nguur ki ra, kaa'eeh d'on habute soo na híin. Don taasuuy biti d'on gémuté sè', nú luka' na húmú hawu Antipaas, dí fa húmú seede kah-kah soo na, húl ginon ra, gina dék Seytaane ra. 14 Di filib yaaha béeb nék, mi otte yin d'on na : lahte bëewí ewu filib fon ñeyuu iña yëeddé' Baalam ra, Baalam fa húmú bek Balak nuf na fiir bëy Israyel, tah wa ñame bo' yúul, wa na njaaliyuu ra. 15 Lahte bëewí ewu filib fon bal ñeyuu iña na yëeddúu bëewí Nikol ra. 16 Kon léfi pesad, henay baa mi ac ayo waalli yee mi haa' bëewí yaa a jépíle na dúh búk sè' rë.

17 « Bëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Pesen bëy ílí jaŋaa ra. Bëewë nay bage ra, may waa naa on maana* dapoh ra, mi yed' wa la'i naa'i bíníyú tii hasi ow yéeh rí henay bëe' nay rii liile ra. »

Unna bíníyú yulid' bëy ílí jaŋii Catiir ra

18 Bëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii jaŋii Catiir fu won bëewë tih : so' mi Koy Koope, so' fa íllí sè' na ñah ti kii nen te kotti so' man përemí moosu mooso nú na tiriñ nen ra, mi won tee : 19 so' mi otte yee pagu ron ra : dee fahuu ron ow ra, dee gémuu ron so' ra, iñi wunna na pagiru ron morommon ra a míní múñën. Mi otte biti dee sawooruu ron légéyë leegi ra luk bee débëenë. 20 Di filib yaaha béeb nék, so' mi otte yin d'on na : d'on yed'dute belaa na wonuu Sesabel tik afi yonente ra, na múuyí'f súrgé yí sè'. Daa ri bek wa njaaliyoh a ñam bo' yúul. 21 Añcaŋ mi onte ri, mi yerisse heeyce dí lof pesad, ndaa dí kaa'a'te yeris njaaliyoh. 22 Síkirée ! May rii fëní'f, dí hen misikid' ; te bëewë fanuu a ri ra, may waa tik coono fi misikke hém wa lofuy pesadi bosa na bek wa belaa ra. 23 Mii teem daa kep, may hap koyyi belaa húl, hen daa raa bëy ílí jaŋaa béeb yúh biti yii hom nuf a yii hom keeñ ow béeb, so' mi yúh rí ; te yii paŋ ow d'on na béeb, may ri rii yíní. 24 Don fi bëy Catiir nék, d'on fa bekuy affon iñi bossi yaa na yëeddúu yaa ra, te d'on yooduy yee na wonuu bëewë "iñi lakoh yi Seytaane" ra, mi won d'on tee : mi tikëy ron yin kay. 25 Mi won d'on biti kep d'on ham yee habu ron ra híin nú mi nimil.

26-28 « Bëewë nay page yee faha' mi ra nú míllëenë rë, bëewí yaa daa bagu. May wa yed' sañ-saña kola' mi Baaso' na ra, mi tik wë sun fi heetti kayya wa kú'f wë kú'rí híinté, wa dakaya' wa ti yaad' nen. 29 Bëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Pesen bëy ílí jaŋaa ra. »

3

Unna bíníyú yulid' bëy ílí jaŋii Sardes ra

* 2:14 2.14 Saame Kíní bëy Israyel 25.1-2 ; 31.16 * 2:17 2.17 maan :daa ñama on Koope bëy Israyel homuu wa luufa ra. Tikki fi maan daa : « Yee yi bal ! » * 2:26-28 2.26-28 Saame Kañaana ya 2.8-9

1 Bëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii janji Sardes fu won bëewë tih : so' mi bëe' kúf Ruuh yi paana yi Koope a hulli paana ya ra, mi won tee : mi otte yee pagu ron ra : bëewë habuu biti ñon homu pes ñeef ñon hulúté.

2 Kon yúunii ñon ham yee na waay húl ñon na ra híin, toñeh ñon ñak ñi faf, ndée mi otte biti iñi wanna pagu ron ra tasa'te fii Koope. 3 Nersii iña hnmú yëeddú ñon a ñee hnmú keluu ron Unni Koope ra ; hëbí nê te ñon lof pesad. Don yúunúuy, so' may ac bis ñon ii yén, mi beetti ron ti lohoh nen. 4 Di filiñ yaaha bëeb, i ow ewu filiñ fon Sardes dee sisíbilúy búubbí wë. Wa fi yah, funi wa ay ñéerë' ñani búubbí naa' yi wa, ndah wa mitu ri mito.

5 « Bëewë nay ñage ra ay ñekee búub naa' ti ñaa nen. Mii nís tii yi wa téerëe bíníyú tii yi bëewë nay haale pesa na ñuméh rë, mi won fii Baaso' a fii malaaka ya biti wa nonu soo na.

6 « Bëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Pesen ñey ílí janjaa ra. »

Unna bíníyú yulí ñey ílí janji Filadelfi ra

7 Bëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii janji Filadelfi fu won bëewë tih : so' mi bëyí selaa te daa mi kaaf ka ra, so' fa ham céebii Dawit buura, mi kúnís ñee ow mínéh téy, te mi téy ñee ow mínéh kúnís rë, mi won tee : 8 so' mi otte yee pagu ron ra. Mi yúhté biti ñon lahuy doole nii, ndaa ñon habute unni so' híin, ñon kaa'uute súgëhí sè'. Síkírí ! Mi kúnsídté ron il fiyén abah, bi fi yúhté biti ow mínéh rii won. 9 Bëewë nonu goomal bëewí Seytaane ra nék, feloh yi yaa damuu biti wa i yëwúf, wa bëewí Koope te ñee fa kaah neh ra, may pañ níi wa ac yek fiyén, wa yúh biti mi faha'te ron. 10 Hémm ñon daa habu unni so' híin ti di naha' mi ri nen, wahtaa nay mii cépiré loola èldúnë bëeb olsohi bëewë feey fa ra, so' ñal may ron sëmlë'. 11 Mi lej nimil, hëbí yee habu ron ra híin toñeh ow ay aye ñeb baanii ndamon.

12 « Bëewë nay ñage ra, may waa yíp filiñ Faam fi gaani Koope fi so' ti cíp nen, te wa ii naa koloh ta'. May bíní tii Koope fi so' sun fi wa, mi bíní tii gin Koope fi so' na ñal, gini baa daa Yerusalem fi hasa kola' sun, Koope fi so' cépí ñi feey ra. May bíní tii hasi so' sun fi wa ñal.

13 « Bëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Pesen ñey ílí janjaa ra. »

Unna bíníyú yulí ñey ílí janji Lawodise ra

14 Bëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii janji Lawodise fu won bëewë tih : so' mi bëe' nê wonuu Démiin ñee, so' mi seedii kah-kah fa mit wëelíyëh rë, so' fa iña sak Koope ra bëeb ñeya' soo na ra, mi won tee : 15 so' mi otte yee pagu ron ra. Don madu muluñ nen : ñon sosuuy ñon woyuy. Don sosa' mbée ñon woy koon daa nay géne ! 16 Ndaa ñon sosuuy ñon woyuy, ñon homu leelaa te yii baa ay tah may ron hok feey ! 17 Don habuu affon biti ñon lahute yin, iñon bëeb ee tíl rë, ñon ñakuy dara ; ñon anutee yúh ñee mokuu ron a ñee súfúñúu ron ra ! Don i ñëkí ñi, ñon i búumí ñi te ñon lahuy yii ñekun ñon faannon ! 18 Yee nay mi ron wone ra daa ri biti ndék tee, ñon ac ñon lom úris kah-kah soo na, ñon caak yin. Don lomaaloh yéré naa' ñal ñon bekoh, ñon ñanilti hen faan holon fii bëewë ñon sopoh. Don saamaloh kiki ay paye illën, ñon yeel. 19 Mi hom wona' affi bëewë faha' mi ra mi tík wë waal. Kon kélí, ñon lof pesad. 20 Síkírí, mee canje ílí faam fa ra ma na lañ ílë ; bëyí keloh un so' te kúnsí ñi sè', may haal faami, funi bok loon.

²¹ « Bëewë nay bage ra, may waa yeris wa took hëbís së' ñaani nguur ki so' ti bee baga' mi, mi payte mi tookke a Baaso' ñaani nguur ki ra nen.

²² « Bëyi lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Pesëj bëy ílí jaŋaa ra. »

4

Koope a ñaani nguur ki

¹ Filoon fi baaha, lahaatte yii feeñiyoh te so' : Hom homo nú mi otte íl kúnsëhté sun-Koo. Una na húmú won soo na man kúlúb kí na lúub nen ra won so' tih : « Lawe dee mi teeb dó yee wad' naa tíkëh rë. » ² Dee a deh, Ruuha haalte so', mi otte ñaan nguur sun-Koo daaha ow tookke sun.

³ Bëe' na tak ti la'i miriñ luum a hilil nen. Kud' ki Koo na tak ti la'i na miriñ nen bal, giíwté ñaani nguur ka. ⁴ Ñaan sabay ana a ñaan iniil (24) kay giíwuté ñaani nguur ka, yi fí yúhté bití baha sabay ana a baha iniilli (24) bekuu búub naa', bekuute baane úris daa tooku sun. ⁵ Lahte héléyyí d'ofa' ñaani nguur ka ñéerè'té a i un a pillinji na tiil. Lampa paana na njaaroh fíyí, daa wa Ruuh yi paana yi Koope. ⁶ Yii manti kísí, helej ti pilaatu nen hompe fii ñaana. Mbínéeffi iniilli faanni wa béeb lííffé íl ow, homute leelaa giíwuté ñaana. ⁷ Bee d'ëb d'ë man gaynde nen, bee tíkëh né rë man yuuh fana nen, bee ñee na ra kúd kanam ow, bee míllé' rë man njaan fi hom pún nen. ⁸ Mbínéeffi iniilla, bina-bina waa na béeb lahte pañ pëenë yí lííffé íl. Wa dékúu yeek na' a elek wone tih :

« Fu pesëj ! Fu pesëj ! Fu pesëj
dó fi Yíkëe, Koope fa mín béeb rë,
dó fa húmú në,
fu ee na,
te fu ac ayo ra. »

⁹ Wahtii homuun mbínéeffi iniilla kañe, wa béyré, wa símé bëe' took ñaani nguur ka na pes faraaah ra, ¹⁰ baha yi sabay ana a iniilla (24) yek fii bëe' took ñaana ra, jaamiyee bëe' na pes faraaah ra, wa bet baane yi wa fii ñaana wone tih :

¹¹ « Yíkëe Koope fi fun,
daa fu yeeliyoh ndam,
daa fu mit béyíd,
daa fu yeeliyoh doole di yee saka' fu iña béeb rë.
Daa fu faha' ri,
daa tah wa hen. »

5

Téerëe ya' Har fi Koo

¹ Filoon fi baaha, mi otte téeríi túlúñú túlúñë hompe ya'i ñamaa fi bëe' took sun fi ñaani nguur ka ra ; hatinna béeb ana bíníyúté, d'í antee túlúñú siitdúté sondeel, leewute leew paana. ² Mi otte malaakii mitte, béyídté uni sun won tih : « Daa yeeliyoh kécísí leewwa, kúnís téerëe ? » ³ Ndaa sun-Koo neh, feey fa neh, filib feey fa neh, lahay bëyí mín kúnís téerëe, olsoh yee filib. ⁴ Ola' mi bití lahay bëyí yeeliyohte kúnís téerëe olsoh yee filib ra, mi looyte looyi misikke. ⁵ Ow di baha ya won so' tígí daaha tih : « Ngana looy yaal ! Ole, gaynde fa tali Yudaa, sédí Dawit daa ban ; d'í nay kécísé leewwi paana ya, kúnís téerëe. »

⁶ Filoon fi baaha, mi otte Har canke leelii ñaani nguur ka, mbínéeffi iniilla a baha ya giwuté rí. Har fa man oolu oolo nen, lahte wic paana a il paana yi daa Ruuh yi paana yi Koope, yee wolu feey fa béeb rë. ⁷ Har fa acce bebpe téerëe ya'i ñamaa fi bëe' took ñaana ra. ⁸ 'Beya' ri téerëe rë, mbínéeffi iniilla a baha yi sabay ana a iniilla (24) yípútee yek fíyí. Ow fi ow waa na béeb hampe koraa a i annda úris yi líiffé a cuuraay. Cuuraayi yaa nam daa maanam ñanji bëewi Koope. ⁹ Wa na anuu yeek yeekaa has tabuu tih :

« Daa fu yeeliyoh beyi téerëe,
daa fu yeeliyoh kécísí leewwa.
Daa fu húmú hawu sarah,
ñif mu tosidte Koope ow,
bëewi koluu talla béeb,
wonadfa béeb,
heetta béeb,
ginna béeb.

¹⁰ Fu tahte wa nonute Nguur ki Koope wa henute heet seeyoh yi Koope fi fun, wa hen buur feey fa béeb. »

¹¹ Mi homilte maa yeel, mi keloh i un malaaka caak giwuté ñaani nguur ka, mbínéeffé a baha ya. Wa madu pep feey nen caak, ¹² béyrúte unni wa sun na yeeku, tabuu tih :

« Har fa húmú hawu sarah ra
yeeliyohte doole,
yeeliyohte alal,
yeeliyohte hereñ a katan,
yeeliyohte béyíd,
yeeliyohte ndam a kañ ! »

¹³ Mi keliilte mbínéeffé béeb : yee sun neh, yee feey fa neh, yee filib feey fa neh, yee filib kísí fë neh ; mbínéeffé ëldúnë béeb na yeeku, tabuu tih :

« 'Bëe' took ñaani nguur ka ra a Har fa
daa ron mitu kañ,
daa ron mitu béyíd,
daa ron yeeliyuu ndam,
daa ron yeeliyuu sañ-sañ dee ní kiri fi kirih ! »

¹⁴ Mbínéeffi iniilla tabuu : « 'Démíin ! » 'Baha ya na yeku na jaamiyuu rek.

6

Har fa kécíssé téerëe

¹ Homilte ní mi ot Har fa kécíssé leewa déb dë, mi kelohte un mbínéef yínë di mbínéeffi iniilla dofohte ti pillij nen won tih : « Aye ! » ² Mi hen dëh, mi ot pënis naa', bëe' yaagoh ri ra hampe hél kas, dī yerute baane bagoh, saañce a ndam, saañ bagaat.

³ Har fa kécíssé leewi ana fa, mi kelohte mbínéefi ana fa fonke won tih : « Aye ! » ⁴ Pënis kay yíppée dúh, luum cuy ti yuy kii nen ; bëe' yaagoh ri ra yerute sañ-sañ dī lík jaamma feey fa, bëewë bëémentée filib fi wa. Di yeru jépílí gaante !

⁵ Har fa kécíssé leewi éeyë fë, mi kelohte mbínéefi éeyë fë fonke won tih : « Aye ! » Mi henil dëh, mi ot pënis kay yíppée dúh, dī súul ; bëe'

yaagoh ri ra hampe peeseyaa. ⁶ Mi kelohte yin ti un nen dfofohte leelii mbínéeffi iniilla na won tih : « Kílè súné yínè daa ganjarma légéy ow bis múlgús, kílè bésí éeyè daa ganjarma légéy ow bis múlgús, yii lenke dúuléenè a bééñé nék, ngana leñ na ! »

⁷ Har fa kécíssé leewi iniil fa, mi kelohte un mbínéeffi iniil fa won tih : « Aye ! » ⁸ Mi olilte pènis kay yíppée dúh, dí hilil ; bée' yaagoh ri ra dèekúu kúl kè, gin bēewē húlú rē ñeete filooni. Wa onute sañ-sañ sun fi hatin yínè di hatinni iniilla feey fa, wa hap bēewē dékú nē rē bēeb húl a jépíl, a yaab, a jér bos a rabbi sohoorute.

⁹ Har fa kécíssé leewi iip fa, mi otte i coonaa fēgērēh fí tīgē na hawruu ra, coonaa yi bēewē hómú ndah Unni Koope a yee hómú waariyuu wa Unna bēewē rē. ¹⁰ Coonaa ya na fogu sun wonu tih : « Koo-Yíkēe, do fa sela te daa fu kaaf ka ra, fu seh yi aattiya'i bēewē feey, fu yíllid fun di yee kéendúu wē ñif mi fun feey ra ? » ¹¹ Tígí daaha, ow fi ow waa na bēeb yerute sabidoor naa', wa wonute biti wa sehaaloh yutuud' níi koy-yaayyi wa, bēewē wani wa hómú boku légéy rē hawu húl ti wa nen paay, ac mitsid wa.

¹² Mi henil deh, mi ot Har fa kécísilté leewi pēenē fē, feey fa yíppée hégíyēh hégíyēhi misikke ; na'a súulté kúk ti bílées nen, di teem céyín fē bēeb luumpe cuy ti ñif nen ; ¹³ hulla sun na keen feey ti koy eenni hililli ngilaaw gaan hégíy tala nen. ¹⁴ Sun-Koo hente fur saañce ti téeríi túlúñú túlúñē nen ; danña a ginna kisi fē bēeb dofute íllyyē hómú wē rē. ¹⁵ Buurra feey fa, njiitté, kélfē yí soldaarra, yíkēe yí alalla, jambaarra, ñaamma a bēewē lahuu affi wa ra, bēewē bēeb na d'apuu filib killa, na lakuu la' yi gaanna danña, ¹⁶ wa na wonu danña a la' yi gaanna tih : « Bépí sun fi fun, don d'ap fun fun lakoh íllí bēe' took ñaani nguur ka ra, fun wuloh haayi keeñ Har fa, ¹⁷ ndah bisi gaana lahte, bisa haaya' keeñ níi haay ra ! Daa nay naa múcé ? »

7

Bēewē tinnúu rē

¹ Filoon fi baaha, mi otte malaaka iniil cagute hatinni iniilla feey fa, fútúté ngilaaw ma na haala' íllyíi iniilla ra, kaa' ri lañ sun fi feey fa, sun fi kisi fē a sun fi kilikka. ² Mi otte malaaka kay bal, bi kola' waal púlēen na' na ac. Di kúdté tiñ ñaasaa, bee Koope fa na pes da hom tinnúde' rí rē, bēyídté uní sun na won malaaka yi iniilla yeru sañ-sañi yahun wa feey fa a kisi fē rē tih : ³ « Bēyít, cégí ! Ngēnē lébí feey fa, ngēnē lébí kisi fē, te ngēnē lébí kilikka te deefa yen ñeesih sūrgē yí Koope púk, yen tinnúde' wē. » ⁴ Tígí daaha, mi kelohte dee teyu bēewē ñaasu púk tinnúdté rē : wa henute ow júnñi tímēer a ow júnñi sabay iniil a ow júnñi iniil (144.000). Tal fi tal di talli sabboo a ana ya Israyel bēeb, ow júnñi sabboo a ow júnñi ana tinnúdté (12.000) : ⁵ ow júnñi sabboo a ow júnñi ana di tali Yudaa ; ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Ruben ; ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Gaat ; ⁶ ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Aseer ; ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Neftali ; ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Manase ; ⁷ ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Simewoj ; ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Léwí ; ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali Isakaar ; ⁸ ow júnñi sabboo a ow júnñi ana (12.000) di tali

Sabulon ; ow júnní sabboo a ow júnní ana (12.000) di tali Suseef ; ow júnní sabboo a ow júnní ana (12.000) di tali Bensame.

Bëewë bekuu búubbi naa' ya ra

⁹ Filoon fi baaha, mi otte dúukëli bëewí ow yéeh dee teyu wa ra caak, dúukëli bëewí dúhúu ginna béeb, talla béeb, heetta béeb a wonadda béeb. Wa cagute fii ñaani Nguur ka, fii Har fa yera' Koope sarah ra, bekuute búub naa', habute soor-soor ya' yi wa. ¹⁰ Wa béyruté unni wa sun na wonu tih :

« Múc kola' Koope fi yen na,
dĩ fa took ñaani Nguur ka ra,
múc kola' Har fa yera' ri sarah ra ! »

¹¹ Malaaka ya béeb giwuté ñaani Nguur ka, giwuté baha ya a mbíneeffi iniilla, yedduute líhúuté kíp feey fii ñaana na jaamiyuu Koope ¹² na wonu tih :

« Ahañkay ! Koope fi yen daa mit kañ,
daa ri yeeliyoh ndam,
daa ri yeeliyoh hereñ,
daa ri mit sim,
daa ri mit béyidf,
daa ri yeeliyoh doole a katan dee níu kiri fi kirih !
Démíin ! »

¹³ Ow di baha ya meelte so' won tih : « Bëewí yee béeb bekuu búub naa' ra, fu yúh daa wa i wa a tígë koluwa wa ra a ? » ¹⁴ So' mi won dĩ tih : « Daa fu gisa' so' na kat bahaa ! » Di won so' tígí daaha tih : « Yee daa bëewë ñeyu mogi misiga ra ; wa hosu búubbi wë hoso, wa bukutu wa bukuto a ñif mi Har fa yera' Koope sarah ra níu naa'te. ¹⁵ Yii baa daa tah wa hom fii ñaani Nguur ki Koope, wa na jaamiyuu ri na' a elek filif Faam fi gaani Koope. Bëe' took ñaani Nguur ka ra ay waa uuf. ¹⁶ Wa wocute yaab a sifiroh ; na' wocce tami wa, op wocce mokli wa, ¹⁷ ndah Har fa yera' Koope sarah hom sun fi ñaani Nguur ka ra daa nay hene níuréhí wë, kúdf wë culli mulaa na ona' pesa na dúméh rë. Te Koope ay moos muun ma ílí wë níu lan. »

8

Leewi paana fa

¹ Har fa këcísé leewi paana fa, sun-Koo hente tid níu mitte genwal wahtu. ² Mi otte malaaka yi paana ya na homu fii Koo ra ; wa yerute kúlúb paana.

³ Malaaka kay acce canke hëbis tígë na hawruu ra, hampe annda cuuraay, bi tífúu úris. Di yerute cuuraay caak, yi dĩ ay waa yeree sarah sun fi tígë na hawruu ra fii ñaani nguur ka, ñéerë' a danji bëewí Koope. ⁴ Dúukíi cuuraaya hom ya' malaakaa ra béyréhté na saañ Koope na ñéerë'té a danji bëewí Koope. ⁵ Filoon fi baaha, malaakaa toffe na kíi ké sun fi tígë na hawruu ra túmpé anndaa, bette ri feey fa. Tígí daaha, pilliñña tiilte, i un dofohte, héléyyë takke, feey fa na hégiyëh.

Kúlúbbé

⁶ Malaaka yi paana ya kúru kúlúbbi paana ya ra cagute na waayu fiisi kúlúbbé.

⁷ Malaakaa déb dē fiisse, i dīŋ galaas a kí ñéerè' a ñif na keen feey fa : hatin yínè di hatinni éeyè yè feey fa tampe ní muuyte, hatin yínè di hatinni éeyè yí kilikka tampe ní muuyte, gaaw fi hilila béeb tampe ní muuyte bal.

⁸ Malaakii ana fa fiisse, yin júndèŋ ti daŋi njaaroh kí nen betute filib kisi fè, hatin yínè di hatinni éeyè yí kisi fè yissèhté ñif. ⁹ Hatin yínè di hatinni éeyè yí mbíneéeffè na pesu kisi fè rē húlúté, hatin yínè di hatinni éeyè yí gaalla filib kisi fè yahte.

¹⁰ Malaakii éeyè fè fiisse, huli gaani na kad ti njaar kí nen kola'te sun keente feey : di keen sun fi hatin yínè di hatinni éeyè yí laah ya, a culli mulubba. ¹¹ Hula wonuu Beedok. Hatin yínè di hatinni éeyè yí mulaa hente haay, te ow caak di béewè hanu na mulaa ra húlúté ndah haayi mulaa.

¹² Malaakii iniil fa fiisse kúlúb kí, hatin yínè di hatinni éeyè yí na'a labute, hatin yínè di hatinni éeyè yí céyín fè labute, hatin yínè di hatinni éeyè yí hulla labute ní hatin yínè di hatinni éeyè yí ñiñi wa béeb yimpé : hatin yínè di hatinni éeyè yí ñiñi na'a a elga béeb yimpé.

¹³ Mi homilte maa yeel, mi kelohte njaan fi na pún sunaa-sun, una hente sun daŋ won tih : « Mas ! Mantee mas ! Mas béewè feey fa nay maasee fiisi malaaka yi éeyè yè tasu fiisi kúlúbbí wè rē ! »

9

Kúlúb kí iip fa

¹ Hompe ní malaakii iip fa fiisse kúlúb kí. Tígí daaha, mi otte huli kola' sun keente feey, yerute céebí ngaara mi nuŋi nooda. ² Di kúnissé ngaara ma, dúukii man dúukèe njaar kí nen dfohte na, na'a a deyi baa béeb ñóussé. ³ Lahte payyi dúhúté dúukèe, hasaluute feey fa béeb ; wa onute doole tawaa ti dagal nen. ⁴ Wa túuyúté biti wa fanti lef gaaw fa feey fa, gañcaha, a kilikka ; wa túuyú jejohi béewè púkkí wè tñndúuy a ñaasii Koope ra kut. ⁵ Wa nahuy biti wa ay waa hawe húl, wa nahu biti wa ay waa page iñi misikke ní hen céyín iip. Te yii misiga nay wa waa page ra, ay made biti dagal tap ow nen. ⁶ Waalli yaaha, béewè ay faha' húl, wa ii rii ot ; wa ay saam kúl kē ndaa kúl kē ay waa hegee hegoo !

⁷ Payya madu pēñissí cagute saañ haa' nen. Mante ti baane úris nen hompe affi wa, kanammi wa man kanam ow nen ; ⁸ fen fi wa man fen ow beleb nen, síssí wè man síŋ gaynde nen ; ⁹ búub tiŋ daa húun araalli wa, yodadi paŋbi wa man yodad sareetti pēnis caakki homu múkē na suu haa' daa na hécú wè nen. ¹⁰ Wa lahuu lúk, ñéerè' a suut ti dagal nen, te wa onute sañ-sañ wa mokle béewè a lúkkée ké wè yaa ní hen céyín iip. ¹¹ Malaakii ngaara mi nuŋa daa buuri payya. Di hínú « Abadon » di ébrè, mbée « Apoliyon » di gerek, daa ri « bee na yah ra ».

¹² Daaha, loola déb dē gétté, lool ana kay ee ayil ra.

Kúlúb kí pēnè fè

¹³ Malaakii pēnè fè nampee fiis kúlúb kí bal, mi kelohte uni kola' wicci iniilla tígí hawraa yugusuu úris hom fii Koope ra. ¹⁴ Una won malaakii pēnè fè kúf kúlúb kē rē tih : « Pékísé malaaka yi iniilla pokalsuu hēbís Efarat, laahi gaana ra. » ¹⁵ Daaha, malaaka yi iniilla pékísuté. Daa wa malaaka ya húmú waaydu kíilí baa koon dā, di céyín fi bah, bisi baa a

wahtii baa koon ða kep, wa hap hatni yínëe di hatinni éeyë yí bëewë feey fa ra. ¹⁶ Goomali soldaarra yaaguu pënissë ñëerúu a wa ra henute ow miliyoñ tímëer ana (200.000.000). Dee teyu wa ra, mi wonuu ri ðaaha. ¹⁷ Yii lenke pënissë a soldaarra nék, wa feeñiyuu so' ðeh : wa bekuu búub tiñ luum cuy ti yuy kii nen, yi tappe búlêh ti sun-Koo nen, mbaasaante ti pënnnd tuutaabi dúukísírú dúukísírë nen ; wa fi pënissë nék, affi wa man af gaynde nen, búkki wë na d'úh kii, d'úukëe a gél-kii. ¹⁸ Daaha, hatin yínë di hatinni éeyë yí bëewë húlútë loolli éeyë yi yah : kii kë, d'úukëe a gélë d'úh búkki pënissë rë. ¹⁹ Doolii pënissë d'úhë' búkkë ndaa na d'úh nê lúkkí wë ðal, ndah lúkkí wë man goñ nen te kúdtë af. Te wa mokluu bëewë a affi yaaha.

²⁰ Di filiñ yaaha béeb nék, bëewë fúsú loolli yaa ra kaa'uute lofisoñ di iña yugusuu wa a ya' yi wa ra. Wa habute na jaamiyuu ala ya, a ala yi tífúu úris, tiñ héliis, përem, yee peluu la' a kilik ra : ala yi na élih, na kéliih te na tilih. ²¹ Wa kaa'uute woc bëemëntë', pagaddi luunni wa, pañ yii tappe njaaliyoh béeb, a loh.

10

Malaakaa a téerí yutuuda

¹ Mi henil ðeh, mi otte malaakii mitte kola'te sun na cép, lambohte nér, kud' ki Koope hompe afa ; kanama man na' nen, kotta man cip kii nen. ² Di hampe téerë yutuud, bi kúnsuté ya'i, tíkkë kodi ñamaa fi sun fi kisi fë, kodi sugu fa hompe sun fi feey fa. ³ Di béyídtë uni sun na ðaañjoh ti gaynde fi na foñ nen. Una na lús, pilliñji paana ya na tiil. ⁴ So' mi saañ bínii yee won pilliñja ra koon, mi kelohte un kola'te sun won so' tih : « Yee won pilliñji paana ya ra ðanañ d'úh búkú, te ngana biní ! »

⁵ Tígí daaha, malaakaa ot mi canke sun fi kisi fë a sun fi feey fa ra, béyídtë ya'i ñamaa fi sun, ⁶ na añoh di tii Koope fa na pes faraah, sak sun, sakke feey, sakke kisi fë a iña hom filiñ fi wa béeb rë, won tih : « Leegi seha doyte ! ⁷ Malaakii paana fa fiise kúlúb kë rek, Koope page yee nufi, ti di húmú wona' ri sùrgë yí, yonente ya ra nen. »

⁸ Filoon fi baaha, una na húmú keloh mi d'úhë' sun ra wonil so' tih : « Paye fu beb téerëe kúnsú hom ya' malaakaa can sun fi kisi fë a feey fa ra. » ⁹ Mi lebohte malaakaa mi meelte ri téerëe, ði won so' tih : « Beye fu ñam, ay made kúum nen nef búkú ndaa lah lowu raa ay haay dé' ! » ¹⁰ Mi tahte téerëe ya' malaakaa, mi ñampe ri. Di man kúum nen nef búk së', ndaa hona' mi ri ra, loo so' béeb na haaya'.

¹¹ Tígí daaha, mi wonu tih : « Fu wadtee waareyaat di tii Koope yii lenke heet caak, gin caak, wona' caak a buur caak. »

11

Seede yi ana ya

¹ Filoon fi baaha, mi yerute duud bëhëer, bi saamu nataa, una won so' tih : « Paye fu nat Faam fi gaani Koope a tígë na hawruu ra, fu kín bëewë nê jaamiyuu filiñ ra. ² Ndaa ngana nat baylii éssí Faam fi gaana, ndah ði yedduute bëewë nëñih bëewí Koope ra. Bëewí yaa nay togisee Yerusalem gini selaa níi hen céyín sabay iniil a céyín ana (42). ³ So' may wol seede yi ana yi so', wa ay bekee saaku ti jëtíð nen, wa léhín unni so' níi hen bis

júnní a bis tíméer ana a bis sabay pëenë (1.260). » ⁴ Seede yi ana ya daa talli ëliiffi ana ya a lampa yi ana ya hom fii Yíkíi ëldúnë rë. ⁵ Bëyi fí nar waa pañ yin bos, kúí nay dúhé búkkí wë muuyil kaa'oh yi wa. Ahanjay, bëyi nar waa pañ yin bos rek ay húlée daaha. ⁶ Wa lahute sañ-sañ wa téy sun-Koo, Koo banti tof wahtaa nay waa léhínee unni kola' Koope na ra. Wa lahute sañ-sañ wa yídís muluββa ñif, wahtii neβa' wa wa cépid' loolli caakki bokaay feey fa.

⁷ Wa woc seedii wa raa, raba nay dúhé ngaara mi nuña ra ay wa yejoh, bañ wa, hap wa húl. ⁸ Búudé yí wë ay tase këemí gini gaana sëeddúu « Sodom » mbée « Ésip », tígë daayuu Yíkíi wë kurwah ra. ⁹ Ay hen yii mit bis éeyë a caan, búudé yí wë ay home daaha, heetta béëβ, talla béëβ, wonadfa béëβ a ginna béëβ ole wa, kaa' biti wa hacu. ¹⁰ Keeññi bëewë feey fa ay sos di húlë húlú wë rë, wa ay yeranta' kuun ndah yonente yi ana yi yaa moklute wa.

¹¹ Ndaa filoon fi bissi éeyë yë a caan fa, Koo wolte coonaa, βekke ri búudé yí yonente yi ana ya, wa koluute. Bëewë olu wa ra béëβ tíitú tíitë níi tíit ! ¹² Yonente yi ana ya koluute uni béyrëhté kola'te sun won wa tih : « Lëwí sun dee d'on ! » Tígí daaha, lahte néri húunté wë, wa na lawu sun, kaa'oh yi wa na tikú íllí wë në ngëey. ¹³ Dee a deh, feey fa hégyëhté hégyëhí misikke ; hatin yínë di hatinni sabboo yi gina bëppé, ow júnní paana (7.000) tíkké húlúté në. Bëewë múcú në rë tíitúté, wa na kañu Koope fa sun.

¹⁴ Daaha, loolli ana fa gétté, éeyë fë leñ ac !

Kúlúb kí paana fa

¹⁵ Malaakii paana fa fiise kúlúb kí, lahte unni béyrëhté koluute sun-Koo na won tih : « Nguur kí ëldúnë ee ya' Yíkíi yen leegi a ya' Buura dí fal ri ra, te ii naa koloh ta' ! » ¹⁶ Tígí daaha, baha yi sabay ana a baha yi iniilla (24) tooku ñaanni nguur ki wa hébis Koope ra yedduute líhúuté kíp feey na jaamiyuu Koope ¹⁷ na wonu tih :

« Koo-Yíkëe fë mín béëβ rë
do fa ee na te fu húmú në rë,
fun na símú rë di yee míllë' fuu cañ
fu βeβpe dooluu fu yíppé nguur ku ra.

¹⁸ Heetta húmú dee na haayluu,
ndaa daa fu haayloh woteh.

Wahtaa nay fuu aattiyee bëewë húlú rë lahte,
wahtaa nay fuu waafe súrgë yú,
wa fa yonente yu ra,
wahtaa nay fuu waafe bëewú,
wa fa bëewë neehu ro ra,
wa yahun ow gaan mbée baadoole béëβ ;
daa ri wahtaa nay fuu fakayee bëewë rë,
bëewë yahu ëldúnë rë. »

¹⁹ Tígí daaha, Faam fi gaani Koope sun kúnsëhté, wahandii Kootaa feeñce filiβ. Héléyyë tiilte, i un na won, pilliñña na faad, feey fa na hégyëh, dí na bacal i dññ galaas.

12

Bëyi belaa a niñkinaŋka fa

¹ Filoon fi baaha, lahte yii éemilè'té feeñiyohite sun : yaa ow belef, di bekoh na'a, céyín fè hompe kotti feey, baanii laha' hul sabboo a hul ana hompe afa. ² Belaa húmú loo. Bi ham lowa nék, di na foŋ ndah misik.

³ Tígí daaha, yin kay feeñiyaatte sun : niñkinaŋka gaan, luum cuy, bi laha' af paana a wic sabboo. Affi paana ya béef bekute baane-buur.

⁴ Hatin yínè di hatinni éeyè yí hulla sun béef lúk niñkinaŋka fa padte wa, lasse wa feey fa. 'Di fi niñkinaŋka fa nék, hompe fii belaa na saañ béslé rë na woh biti di bésiil rëe ndín, di ñam baakera. ⁵ Belaa bésiilté, lahte koy yaal. Koy ki yaali baa daa ri bee nay kúré heetta béef kúri hünté rë. Bi hom niñkinaŋka fa na seh, límúu kúkèyè, di yippée pahu kúrúte hompe hébís Koope a ñaana nguur ki. ⁶ Di fi belaa nék, hegohte saañce luufin, deef Koope liiltee rii saamid tígí homa ri daaha, di tooppituu ní hen bis júnni a bis tíméer ana a bis sabay péenè (1.260).

⁷ Tígí daaha, haa'a takke sun-Koo : malaakii gaana na wonuu Misel ra a kéewí na haa'uu a niñkinaŋka fa a kéewí. ⁸ Misel a kéewí bagute niñkinaŋka fa a kéewí. Baguu niñkinaŋka fa a kéewí rë, wa d'émlih sun-Koo. ⁹ Puŋkal mi niñkinaŋka fa líkúté. 'Di fi goŋ fee kíilè na húmú wonuu tuumaloh mbée Seytaane ra, di fa na húmú nofa' bëy éldúnè béef rë líkúté betute feey, ñani kéewí.

¹⁰ Mi yippée keloh uni béyréhté kola'te sun-Koo won tih :

« Wahtu múc lahte leegi,
wahtaa teeña' Koope fi yen doolii ra,
wahtaa teeña' ri nguur ki ra,
wahtaa haala' sañ-sañna ya' Buura di fal ri ra lahte leegi,
ndah tuumalohi koy-yaayya fílib ngémè líkúté betute feey,
di fa na húmú tuumal wa na' a elek fii Koope fi yen ra.

¹¹ Koy-yaayya daa míllúu rii ñaŋ,
daa míllúu rii ñaŋ yúfèhè yúfèh ñif mi Har fa ra,
Har fa yera' Koope sarah ra,
a di yee seedeyuu wa Unni Koope ra.
Wa húmú kaa'uuy na dara pesi wa,
kaa'uuy na dara ní húl deef wa na sah.

¹² Mi won tee ñal :
bíyíi bëy sun-Koo,
bíyíi ñon fa dékú nè rë !
Ndaa mas ñon fi bëy feey fa,
mas ñon fi bëy kísi fè,
ndah Seytaane céppé ñon na a ñaŋ,
céppé ñon na a ñaŋ ndah di yúhté biti di talla yutuud' dúmél. »

¹³ Ola' niñkinaŋka fa biti di betu feey fa ra, di yampe na boorsoh belaa húmú lah koy yaal baa ra. ¹⁴ Ndaa belaa saamdute pañ ana ti pañ dúut nen, yi nay rii kúré tígè saamid di Koope luufin, di hom daaha tooppituu ní hen kíil éeyè a caan, wuloh niñkinaŋka* fa. ¹⁵ Niñkinaŋka fa púussé muluf caak ti húlbí na bas nen filoon belaa, na faha' biti mulaa pah ri. ¹⁶ Ndaa feey fa hílípé belaa, haanŋke, hante mulaa púus niñkinaŋka fa ra

* 12:14 12.14 niñkinaŋka saari beh, a saar 15 : Di gerek, bíníyú deh : goŋ.

béeb. ¹⁷ Bi haay keeñ niñkinaŋka fa belaa nū haay, dī saañce yejohi koyyi kay yi, yee na ñeyu túuyé' yí Koope ra te dékúu seedeyidi Yéésú rē.

¹⁸ Kola' niñkinaŋka fa dah, dī payte caŋke búk kısı na seh.

13

Rabbi ana ya

¹ Filoon fi baaha, mi otte raḅ dūhté kısı fē. Di lahte af paana a wic sabboo. Baane-buur sabboo hompe wicca ; tii yi soluu Koope bíníyúté affa. ² Raba ot mi ra man baade nen, kotta man kot raba na wonuu úrsē rē nen, búgē man búk gaynde nen. Niñkinaŋka fa dējéenté ri doolii a nguur ki, onte ri sañ-sañ gaante. ³ Af yínē di affi raba gaañohte gaañohi misigi fí yúhté biti man ay rii hap húl nen, ndaa gaaña yíppée wah. Bēewē feey fa béeb éemúté, wa ñeyute tal raba. ⁴ Wa béeb na jaamiyuu niñkinaŋka fa di yee ona' ri raba sañ-sañ ra. Wa na jaamiyuu raba bal na wonu tih : « Bee raḅ lahay man kan ! Daa mín dīi tiké' af ? »

⁵ Di fi raba onute biti dī gaan gaanloh dī sole Koope ; dī ay homee sañ-sañ baaha nū hen céyín sabay iniil a céyín ana (42). ⁶ Daaha, dī yampe na sol Koope, na won yin bos sun fi tiyi, sun fi tígē dék dī rē a sun fi bēewē dékú sun dá. ⁷ Di onute sañ-sañ haa'aa ri bēewi Koope dī baŋ wa ; dī onute sañ-sañ sun fi bēewē béeb : talla béeb, heetta béeb, wonadfa béeb, a ginna béeb. ⁸ Bēewē feey fa béeb ay jaamiyee ri : bēewē tiyi wa bíníyúy dalaani pesa filib téerēe bíníyú tii yí bēewē nay haale pesa na dúméh rē, téerēe ké Har fa yera' Koope sarah hawute húl rē.

⁹ Bēyí lah nuf, kelaa na ! ¹⁰ Bēyí Koope won biti ay habu ñaam, ii fús ; bēyí Koope won biti nék ay húlée jépíl, ay húlée nē. Yii baa daa tah bēewi Koope warutee múñ, wa ham ngémē.

¹¹ Filoon fi baaha, mi olilte raḅ kay na dūh feey. Di laha' wic ana man wic koy har nen, ndaa ri wona' wonad niñkinaŋka. ¹² Sañ-saña laha' raba déb dé béeb, dī laha' ri te ri paga' ri hēbisi, anti túuyé feey fa a bēewē feey fa béeb jaamiyohi dī fi raba déb húmú gaañoh gaañohi misiga nū wahte ra. ¹³ Di fi rabi ana fa paŋke i kimtaan gaan ; dī na kala' njaar kii sun-Koo, cépid dī feey illi bēewē béeb. ¹⁴ Daaha, dī hompe na nofa' bēewē feey fa kimtaanna na paŋ dī ra fii raba déb dē. Di luk waa nah yugus netli raba déb dē húmú gaañoh a jépílē, te millē'tée koloh ra. ¹⁵ Di fi rabi ana fa onute sañ-sañ bekaa ri netli raba déb dē coonaa dī pes nū wone ndín, hawroh bēewē nay kaa'ee jaamiyohi netla ra húl. ¹⁶ Di túuyé bēewē béeb samdu tinndee ya' ñamaa mbée púk : ow gaan mbée baadoole, yíkēe alal mbée ñēkíd, fu laha' afu mbée fu ñaam béeb fay tinnduu. ¹⁷ Ow waray lom mbée yaay te laheh tinnde'í bah : tinnde'ē, dī tii raba mbée siifērē ñeerē' a tiya ra.

¹⁸ Tígí dee nék, meela' ñaañ : bēyí fi hereñ raa, fay mín kín siiféri raba, ndah siifērē ñeerē'té a tii ow, te daa ri beh : tíméer pēenē a sabay pēenē a pēenē (666).

14

Yeekii bēewē tosu ra

¹ Mi homilte maa yeel, mi otte Har fa yera' Koope sarah ra caŋke sun fi daŋi Siyon, ñeerē'té a ow junní tíméer a ow junní sabay iniil a ow junní

iniil (144.000), yi fi yúhté bití tii dī fi Har fa a tii Boffi daa bíníyú púkkí wē.
 2 Mi kelohte un kola'te sun-Koo tiilte man pagad' mboowaanna kisi nen, man hínidí bídí baa nen. Una keloh mi ra man un koraa, bee i bēelú homute típ rē nen. 3 Bēewē homute fii ñaani nguur ka a fii mbínéeffi iniilla a baha ya, na yeeku yeekaa has. Yeekaa minéh haal af ow kay gét nēe wa fi bēewí júnni tíméer a júnni sabay iniil a júnni iniilla (144.000) Koope tos wa feey fa ra. 4 Wa fi bēewí yaa daa wa yee mēsúy lef belef nii wa sobeye ra ndah wa yíih belef. Daa wa yee fí yúhté bití tígí ñee Har fa bēef wa ñee na ra. Bēewí yaa daa wa yee tosu filib fi bēewē henute yi Koope a yi Har fa ra. Daa wa maanam iña dēbúu lec meeyya jébélúté Koope ra. 5 Fel mēsēy dúh búkkí wē, wa lahuy síkkē.

Yii lenjke bis-kēem

6 Filoon fi baaha, mi otte malaaka kay feeñiyohte na pún sunaa-sun. Di kúd Uni Neba na dúméh rē. Di ay rii waareye bēewē feey fa bēef : ginna bēef, talla bēef, wonad'a bēef a heetta bēef. 7 Di bēyídté uni sun won tih : « Nēehí Koope don kañ dī, ndah wahtaa nay rii aatiyee bēewē rē lahte ! Jēemíyí bēe' sak sun-Koo, sakke feey fa, kisi fē a culli mulubba ra ! »

8 Malaaka kay feeñiyohte filoon bee dēb dē won tih : « Babilon dākaya'te ! Babilon fi gaana dākaya'te, dī fa bek heetta bēef pagad'í bossi ra, dī fa bek wa hani gulií njaaliyohi misiga homa' ri ra ! »

9 Malaakii éeyē fē feeñiyohte filoon fi ana ya dēb dē, bēyídté uni sun won tih : « Bēyí fí jaamiyoh raba a netli, bēyí fí lah tinnē'ē púki mbée ya'i, 10 dī fi bēyí baaha ay naa han bēeñi neebi Koope, yi fi yúhté bití rahay dara yíidúté gulií neebi. Bēyí baa, Koope ay rii bek filib kii a gél. Di ay pitípee misik daaha fii malaaka yi sela ya a fii Har fa yera' Koope sarah ra. 11 Te dúukii kii kē nay rii tame ra ay kolee koloo faraah. Bēyí fí jaamiyoh raba a netli, bēyí fí lah tinnē'ē bíníyú tiyi ra, na' neh elek neh, bēyí baa wocce hílsēh. »

12 Yii baa daa tah bēewí Koope, yee na ñeyu túuyē' yí te gémúté Yéesú rē, warutee muñ.

13 Henil deh, mi kelohte uni kola'te sun won so' tih : « Bíníyé unni yee fu won tih : "Dala'te woteh, lahute sos-keñ bēewē húlúu ngémí wē di Yíkēe nē rē ! Ruuh-Peseñ won tih : Ahan'kay, wa lahute sos-keñ, leegi wa minú hílsēh légéyí misigi wa, ndah wa kúrēelúté iñi wanna pagu wa ra." »

Wahutu lec

14 Mi homilte maa yeel, mi otte nér naa' lahte yii tookke sun man ow nen. Yaa bekoh baane úris afi, hampe sarcii kaañce ya'i. 15 Malaaka kay dúhté Faam fi gaani Koope bēyídté uni sun won bēe' took sun fi néré rē tih : « Beye sarcuu fu lec, wahtaa lahte : tooka nonte gina bēef, tas lec. » 16 Tígí daaha, bēe' took sun fi néré rē beŋpe sarcii laŋpe héccé, tooka feey fa bēef lecce.

17 Malaaka kay dúhté Faam fi gaana sun, dī fi baaha bal hampe sarcii kaañce ya'i.

18 Malaaka kay bal, bi daa lah sañ-sañ sun fi kii kē dúhté tígé na hawruu ra foñke af bee ham sarcii kaaña ra won tih : « Beye sarcuu fu lec goññi reseña meeyi bēeñē feey fa, wa nonte. » 19 Malaakaa beŋpe sarcaa laŋpe héccé, lecce goññi reseña meeya feey fa, yíinté wē ndonji neebi Koope na

lopotuu ra, ²⁰ goññi reseña d'úhrúté gina lopotute, ñif na d'úh ndoŋa na h'ut na lap n'ii lahte p'enis b'uk, na lad n'ii mitte kilomet t'imeer éeyé (300).

15

Malaaka yi paana ya a loolla millè' rë

¹ Filoon fi baaha, mi otte yin kay, yii gaante te éemilè'té sun-Koo : mi ot malaaka paana yi k'uru lool paana, loolli paana ya millè', teeŋa' Koope b'ewé neebi ra. ² Mi olaatte yin ti k'isi fi mulaa helen ti pilaatu nen ñéeré'té a k'ii. B'ewé ñagu raba, ñagute netli a siiféri tiyi ra cagute sun fi k'isi fë na tiriñ ra, wa habute koraa yi Koope daa yed' wa wa, ³ wa na yeeku yeekii Méy'is s'urg'ii Koope a yeekii Har fa yera' Koope sarah ra na wonu tih :

« Do fi Koo-Yikée fë mín béeb dë,
fu gaante pagad,
fu éemilè'té pagad.

Do fi Buuri heetta,
waallu j'ubpé,
waallu kaah.

⁴ Daa kaañ roo neehéh Yikée ?

Daa kaañ roo kañeh ?

Do kep daa fu sela !

Heetta béeb ay ac f'iyú,
heetta béeb ay ac jaamiyohu.

Iña pañ fu ra j'ubpé,

iña pañ fu ra teeŋa'te affi wa. »

⁵ Filoon fi baaha, mi otte Faam fi gaani Koope, bee émbé taantaa na néd'is b'ewé bit'i Koope ee leeli wa ra, k'unséhté sun-Koo. ⁶ Malaaka yi paana ya k'uru loolli paana ya ra d'uh'uté Faam fi gaana ; wa bekuu búub naa' peyeb, yi yugusuu piisi kofeelte, pokuute geñu úris kinoh yi wa. ⁷ Mb'ineef y'íné di mb'ineeffi iniilla yedte malaaka yi paana ya guluñji úrissi paana ya t'um neebi Koope ra n'ii líiffé, Koope fa na pes faraaah ra. ⁸ Faam fi gaana y'ippée líif a d'úukée, teeŋa'i ndami Koope a doolii. Te ow mínéh haal Faam fa te deefa loolli paana ya k'uru malaaka ya ra labeh n'ii gét.

16

Guluñji paana ya

¹ Filoon fi baaha, mi kelohte un béyréhté sun kola' filiŋ Faam fi gaani Koope na won malaaka yi paana ya tih : « P'eyí ñon y'ín guluñji paana ya t'um neebi Koope ra feey fa ! »

² Malaakaa d'éb dë payte y'íinté gulli feey fa. B'ewé h'umú lahuu t'inné'yí raba, na jaamiyuu netli ra béeb faanni wa lece puulli bosse te misikke.

³ Malaakaa t'ikéh në rë payte y'íinté bii k'isi fë. Mulii k'isi fë y'ippée y'isséh, man ñif búudé nen. Yii na pes k'isi fë béeb h'últé.

⁴ Malaakii éeyé fë payte y'íinté gulli laah ya a culli muluŋba béeb. Muluŋba béeb y'isséhté ñif. ⁵ T'ígí daaha, mi kelohte un malaakaa lah sañ-sañ sun fi muluŋba ra na won tih :

« Do fa Sela ra,
do fa j'ub dë,
do fa h'umú në aa',

daa fi na woteh ra,
daana daan fu wa ra ñeete waal.

⁶ Fu onte ßëewë han,
ßëewë kéendú ñif mi ßëewú rë,
ßëewë kéendú ñif mi yonente ya ra,
fu onte wa han.
Fu on wa ñif wa hanute,
te wa yeeliyuu ri ! »

⁷ Filoon fi baaha, mi kelohte uni kola' tígë na hawruu ra na won tih :
« Ahanḳay ḳo fi Koo-Yíkëe,
ḳo fa mín béëb rë,
fu aattiya' kaah,
te aattiya'u júbpé. »

⁸ Malaakii iniil fa yíinté gullii sun fi na'a, na'a onute sañ-sañ fetlohte na bërëb ßëewë. ⁹ Na'a tampe ßëewë tami misikke, wa na solu Koope fa na cépíd loolla a sañ-sañi ra. Bëewë kaa'uute lof pesad, kaa'uute kañi Koope.

¹⁰ Malaakii iip fa yíinté gullii sun fi ñaani nguur ki raba, nguur ki yíppée ñúus túd. Bëewë na pataayuu misik, ¹¹ wa na solu Koope fa sun di misiga homuu wa a puulla faanni wa ra, wa kaa'uute súugëh pagadḳi bossi wa.

¹² Malaakii pëenë fë yíinté gullii filiḳ laahi gaana na wonuu Efarat ra, mulaa filiḳ síñcé, heliḳ buurra koluu púlëen na' ra waal. ¹³ Filoon fi baaha, mi otte yébitëh éeyë yí madu mbook nen : yínë dúhté nè búk niñkinanḳa fa, kay dúhté búk raba, lahte bi dúhë' búk yonentii padḳah fa. ¹⁴ Wa yébitëh yí Seytaane daa wol wa, yi na hoñuu pañ kimtaan. Wa na payu buurra feey fa béëb, négírée wë nda wa waay haa'a nay lahe bisi gaani Koope fa mín béëb rë.

¹⁵ Yíkëe won tih : « Sikírée, so' may ac mi beetti ron ti lohoh nen ! Bëyi nee'ay, yeffe búubi kaa' biti tilë' faan holon toñeh ay sopee, ßëyi baa lahte sos-keëñ. »

¹⁶ Daaha, yébitëh yë négirúuté buurra ilíy, tígë nè wonuu Armagedon ra di ébrë.

¹⁷ Malaakii paana fa hasalte gullii sun, un béyrëhté sun dúhë' Faam fi gaana, kola' ñaani nguur ka won tih : « Iña béëb paama'te ! » ¹⁸ Tígí daaha, héléyyë a i un a pilliḳa ñéerë'té a hégíyëhí feey fi misikke takke. Hégíyëhí feey fa misikke misigi fi yúhté biti lëhírëy hena' ow pot éldúnë níi a baaha. ¹⁹ Gini gaana lecsa'te éeyë, ginni heetta feey fa béëb bëppé. Koope halay Babilon, Babilon fi gaana : di hëndídté rí nè gullii, gullii neebi misigi ! ²⁰ Ginna hom filiḳ kisi fë rë béëb sooyce, ow mínléh olil dañ. ²¹ Diññi galaassi gúussé kola'te sun na toḳ sun fi ßëewë. Bëewë na solu Koope di yee na toba' ri diñ galaas ra, ndah yee lah ra misikke níi misik.

17

Tilëhí gaana

¹ Filoon fi baaha, malaaka di malaaka ya habu gulunñi paana ya ya' yi wa ra acce won so' tih : « Aye mi teeb ḳo daana na saañ keene sun fi ßelii tilëhí gaana ra, daa ri gini gaana hom búk laah yi caakka ra. ² Buurra feey fa fanuute a ri, te ßëewë hanute na gullii njaaliyohi níi maniyute. »

³ Ruuh-Peseñ haalte so', malaakaa yíppée sëe kúf luufin. Dee a ñeh, mi otte ow beleb yaagohte raḳ luum cuy bi faana béëb bíníyú tii yi soluu

Koope. Raba kúdté af paana a wic sabboo. ⁴ Belaa ðekoh yéré yi kofeelte ot, luum cuy, pokohte takkaay úris a jamaa, a feme. Di hampe guluñ úris ya'i, bi líífé pagad' ðos, a sobii njaaliyohi. ⁵ Tiyi léehúu léehée bíniyúté púgë. Tiya daa ri beh : « Babilon fi gaana, yaafi tìlèh yë a iñi bossa feey fa. » ⁶ Mi otte biti belaa han ñif mi bëewí Koope ní dî manite, ñif mi bëewë hawu húl af yee seede yuu wa Yéésú rë.

Ola' mi dî man dî, af so' kúnèhté. ⁷ Malaakaa won so' tígí daaha tih : « Afu kúnèh yi ðeeha ? Síkirèh sè', may roo teeb ití fi belii beh, a ití fi raba kúdté, laha' affi paana ya a wicci sabboo ya ra. ⁸ Raba ot fu bee ra húmú yéelíft, ndaa ri peslay. Di leñ dúhé ngaara mi nuña, ndaa dî saañ sanjkuye sanjkuyo. Te bëewë feey fa tii yi wa ínih téerée bíniyú tii yi bëewë nay haale pesa na dúmèh rë dala'te dalaani pesa ra, wa fi yaa nay éémé biti wa ot raba. Ndée nagajek, raba húmú yéelíft, ndaa peslay, te ri ay nimil pes káy.

⁹ « Tígí dee nék, meela' ñaañ a hereñ : affi paana ya daa danñi paana ya took belaa ra. Wa buur paana ðal. ¹⁰ Filiñ fi buurri paana ya, iippa keenute, lahte bi líssí took, paana fa aay doom ; te ri ac ðaa, toogi ii maañ. ¹¹ Raba húmú yéelíft te peslay ra, dî fi baaha daa ri buuri peeye fa ; dî non buurri paana ya ðal te ri saañ sanjkuye sanjkuyo.

¹² « Wicci sabboo ya ot fu ra, wa buur sabboo yi tookuy nguur doom, ndaa wa ay yeru sañ-sañi tookuun wa a raba nguur ka ní hen wahtu. ¹³ Yee níbu wë rë ðéeb yínë : wa yed doole yi wa a sañ-sañni wa raba. ¹⁴ Wa ay yejoh Har fa haa', ndaa dî ay waa ðañ ndah daa ri Yíkëe fë lukki gaan ða, daa ri Buuri buurra ; dî ay ñéerée a bëewë dî tanis wa ðéekké wë rë, bëewë gémú rí rë, dî ðañ wa. »

¹⁵ Malaakaa wonil so' tih : « Mulaa ot fu yee ra, tígë took belii tìlèhë rë, wa i heet, wa dúukël i ow, wa i gin a i wonad. ¹⁶ Wicci sabboo ya ot fu ra nék a raba, ay míllë' kaa' belii tìlèhë : wa ay ðeb iña laha' ri ra ðéeb ní luka' yéré yë dî hen faan holoñ, wa ñam dî, wa tam caan fa kí. ¹⁷ Koope daa soft wa nufi paguun wa yee faha' ri ra : wa négirë' sañ-sañi nguur kí wa légyíft raba ní yee won Koope ra lah.

¹⁸ « Belaa ot fu ra nék, daa ri gini gaana ílif buurra feey fa ra. »

18

Looli Babilon

¹ Filoon fi baaha, mi otte malaaka kay kola' sun na cép feey. Di lahte sañ-sañ gaan te ndami hawaante feey fa ðéeb. ² Di bëyídté uni sun won tih : « Babilon ðakaya'te ! Babilon fi gaana ðakaya'te ! Di tas gin yébitèh leegi, dî tas ðapaa yébitèh, dî tas gin yakki bossa wúnih hawíft ða, dî tas gin rabbi bossa wúnih hawíft ða. ³ Ginna ðéeb hanute na guliñ njaaliyohi misiga homa' ri ra : buurra feey fa fanuute a ri te yiikoh ya líifruté nafa yi wa, af biti bëewë mínih doylòh neñ. »

⁴ Mi keliilte un kola'te sun won tih : « Dúhí gina, ðon fa henu heedi so' ra, toñeh ðon ay bakaare ti wa nen, loolla na ac ða lañ ðon na. ⁵ Bakaadfi caak caako ní lahte sun, te Koope halay pagadfi bossi. ⁶ Yínlí rí iña pañ dî bëewí kayya ra, yínlí rí wë ana. Éfí rí guluñ lííft, éfí rí hani luk yee yed dî bëewí kayya ra ðah ana, ðon yed dî han. ⁷ Tíkí rí coono, ðon tík dî súfúñ ti di húmú lahuu wa neñ a ndam, ndah dî húmú won nufi tih :

“So' mi buur. So' mi jëtídf neh te mii mëssí yúh luuy.” ⁸ Yii baa daa tah loolla waaydu ri ra ay keenee sun fi waal yínè : jérí misikke, luuy a yaaf ; dí tam ní muuy. Koo-Yíkée fè aattiya' ri ra gaante doole. »

⁹ Buurra feey fa ñéerúu a ri njaaliyoh a yin nef ra ay looy, te wa ay hawoh biti wa séen dúukée biti gina tame. ¹⁰ Wa ay tíit ní wa cañ, wa wuloh af yee kat gina ra, wa wone tih :

« Wëey looli yaafi !

Looli yaafi kan taan !

Wahtaa yínii baa kut,

Babilon, dí fi gini gaana aattiyuute haat ! »

¹¹ Tígí daaha, yiikoh ya feey fa na looyu na capituu bal ndah ow lomlay iña na yaayu wa ra : ¹² tiññi úríssè, tiññi hélíssè, jamaa ya a feme ya ; píissí kofeella, cúuppè a píissí suwaa ya ; kilikki heeñce, barnalli kofeelte, pèrèmmè, tiñña, iñi yugusuu a luk caa', a la' yi marbe ya ; ¹³ liibbi kilikki heeñce, laakkoloñña, cuuraayya a iñi heeñlaa ya béeb ; hanna, dúuléennè, múnnè a bele ya ; fañña a harra, pëníssè a sareetta ; ñamma a bëewè habu ra béeb, ow lomlay wa. ¹⁴ Ay wonu tih : « Iña na yaakaar gina koon ra béeb sooyce teempe daaha. Dí ñakke alal mi a iñi wunni béeb te ri wocce oli wa ta' ! » ¹⁵ Yiikoh ya na húmú yaayu te caakuu yin daaha ra ay tíit ní wa cañ, wa wuloh af yee kat gina ra. Wa ay looy wa capitoh ¹⁶ wone tih :

« Wëey looli yaafi !

Looli yaafi kan taan !

Di fi gini gaana húmú beka'

búubbi yugusuu píisi kofeelte, a cúup luum cuy,

pokoh takkaay úris, la'i na miriñ, a feme,

¹⁷ wahtaa yínii baa kut

alal mi yaa béeb hente dureet ! »

Bëewè nè kúru gaalli gaanna kisi fè rë a bëewè sayu baab homu filib ra béeb, yee na légéyú filib a yee na légéyú kisi rë béeb cagute, wuluute ¹⁸ bee séenúu wè dúukée gina na tam ra, na fogu wonu tih : « Gini teemma' gini bee gaan lehírèy kan ! » ¹⁹ Wa homute na túmú affi wa feey, na looyu, na capituu, na fogu wonu tih :

« Wëey looli yaafi !

Looli yaafi kan taan !

Moo yíkée yí gaalla kisi fè

caakuu yin gini gaana ee !

Wahtaa yínii baa kut

gin hente dureet ! »

²⁰ « Kélii don bíyèh don fa sun, yaha yah gini gaana ra ! Bíyíi don fi bëewí Koope, bíyíi don fi apootarra a yonente ya, ndah Koope daa aattiya' ri di iñi bossa pañ ri don ra ! »

²¹ Tígí daaha, lahte malaakii mitte, beɓpe la' gaan bette filib kisi fè na won tih : « Dee keena' la'i bee filib mulaa ra, do fi Babilon fi gini gaana fay henee daaha júmmúy, te ow ii roo ollil ta'.

²² Un koraa yi na típ, un yeekoh,

un kiis a un kúlúf,

ow wocce waa keloh doo na ta' ;

bëyí hereñce yugus yin

a di mín dñi hen béeb,
 ow wocce rii ot d'oo na ta' ;
 un kud' wocutee keloh d'oo na ta'.
²³ Lampa wocce niiñ d'oo na ta' ;
 yeekaa kíleek wocutee keloh d'oo na ta',
 ndah yiikoh yu
 daa húmú lukuú lah tii éldúnë,
 te pagadfi bonnu
 kúrëelëhtë heetta béeb.
²⁴ Ñif mi yonente ya,
 yi bëewí Koope
 a yi bëewë hawu feey fa ra béeb
 keena' ya' yu. »

19

Alleeluyaa !

¹ Filoon fi baaha, mi kelohte uni béyrëhtë man un dúukël i ow nen, kola' sun-Koo na won tih :

« Alleeluyaa !

Koope fi yen daa na sëmlë',
 daa ri yeeliyoh ndam,
 daa ri yeeliyoh doole !

² Aattiya'i kaah !

Aattiya'i júbpé !

Di keente sun fi belii tilëhí gaana,
 belii tilëhí gaana na húmú yah bëewë feey fa ra,
 na húmú yah bëewë feey fa a njaaliyoh yí ra ;
 dñi yíllídté súrgë yí,
 yíllídté wë ñif mee ke wa keen da. »

³ Una tikëettë won tih :

« Alleeluyaa !

Dúukí gini gaana kolohte !

Dúukí gini gaana tamu ra kolohte faw ! »

⁴ Baha yi sabay ana a iniilla (24) a mbínëeffi iniilla yekute na jaamiyuu Koope fa took ñaani nguur ka ra, na wonu tih : « Démíin ! Alleeluyaa ! »

⁵ Tígí daaha, un d'ofohthe ñaani nguur ka na won tih :

« Njëebí Koope fi yen d'on fi súrgë yí béeb ;

njëebí rí, d'on fa neehu ri ra !

Njëebí rí, baadoole neh ow gaan neh ! »

⁶ Mi henil deh, mi keliilte un man un dúukël i ow nen. Una man di na lafa' mboowaanna kisi fë nen, man di na tiila' piillinj nen, na won tih :

« Alleeluyaa !

Koo-Yíkëe fi yen fa mín béeb rë

cëgídté nguur kí !

⁷ Yen lahun sos-keëñ

yen bíyëh,

yen kañ dñi

ndah kíleegí Har fa lahte

te belaa canke na seh,

* **19:1** 19.1 Alleeluyaa wona' ébrë. Iti fi daa ri : njëebí Yahwee.

8 onute biti dī bekoh yéré,
 bekoh yéré yí d̄iisúu píisí kofeelte,
 d̄iisúu píisí na miriñ-miriñ,
 d̄iisúu píis naa' peyeḅ, hente pesen. »

(Píisí kofeeli baa teeḅa' iñi júḅḅē pagu ḅēewí Koope ra.)

9 Filoon fi baaha, malaakaa won so' tih : « Bíníyē yii beh : lahute soskeñ ḅēewē gapu ñami kiléegí Har fa ra. » Di tíkké won tih : « Unni yaa Unni Koope sah-sah ! »

10 Mi yed̄dohte kotta ma na saañ jaamiyohi, ndaa dī won so' tih : « Bèyít ! Ngana pañ dī ! So' mi súrgē ti do a koy-yaayyee ke ro filiḅ ngēmē nen, yee na seedeyu unni Yéésú rē. Fu waḍti jaamiyaa Koope kep, ndah iña seede Yéésú rē daa baat yonente ya nuf. »

Bēe' yaagoh pēnis fī naa'a ra

11 Filoon fi baaha, mi otte sun-Koo kúnsēhté, pēnis naa' feeñiyohite. Bēe' yaagoh ri ra wonuu Bèyí-mit-wēeliyēh a Kaah ; dī aattiya' júḅ, te júḅ daa tah dī na haa'. 12 Íllē na ñah ti kúí nen, afa ḅééḅ baane-buur ! Tiyi daa ri yúh rí kut bíníyúté faana. 13 Di bekohte paltii líúffé a ñif ; dī hínú : « Un Koope ». 14 Jammaarra sun-Koo ḅekuute yéré yí d̄iisúu a píisí kofeelte, naa' peyeḅ hente pesen, yaaguute pēnis naa', ñeyute tala. 15 Jépílí kaañce na d̄úh ḅúgē, jépílí nay laḅe ginna ra. Di ay waa kúḍ kúrí hiinté, dī lopot wa ti reseñi lopotuu ndonji neebi misigi Koope fa mín ḅééḅ rē nen. 16 Yii bee daa bíníyú sun fi paltii a koti : « Buuri buurra a Yíkēe fē lukki gaan ḍa. »

17 Filoon fi baaha, mi otte malaaka cañke na'a, béyídté uni sun dēekké yakka na njuñkaanu sun-Koo ra won wa tih : « Èyí ḍon tee'a' ñami ndaje mi Koope ! 18 Èyí ḍon ñam bo' yi soldaarra, yi kéléfē yí wē a yi buurra ; èyí ḍon ñam bo' yi pēniḥḥé a yi yíkēe yí wē, bo' yi ḅēewē ḅééḅ : bi laha' afi a yi ñamma, yi baadoole ya a yi ḅēewí gaanna ḅééḅ. »

19 Mi henil deh, mi otte raba, buurra feey fa a soldaarri wa tee'uute, ay yejee ḅéé' yaagoh pēnis fī naa'a a soldaarri ra haa'. 20 Tígí daaha, raba a yonentii paḍḍah fa habute. Yonentii paḍḍah fi baa daa pañ kimtaana fii raba, múuydí ḅēewē kúrú ñaasi raba faanni wa, na húmú jaamiyuu netli ra. Raba a yonentii paḍḍah fa betute filiḅ laahi gélè yéelíd. 21 Soldaarri wa ḅééḅ hawute a jépílí d̄úh búk ḅēe' yaagoh pēnis fī naa'a ra, yakka ḅééḅ ñamute bo' yi wa níi beniyute.

20

Kúllí júnní (1.000) yí nguur ka

1 Filoon fi baaha, mi otte malaaka kola'te sun na cép feey. Di hampe céebíi ngaara mi nuña a níh tiñki gúussé ya'i. 2 Di hampe niñkinañka fa, goñ fee kíilē, tuumaloha daa Seytaane ra, pokalsa'te ri yulidte ri kíil júnní fii (1.000). 3 Malaakaa bette ri ngaara ma, kúnté rí, téycé a céebí, leewte sun nda ri banti bet heetta níi kíillí júnní (1.000) yē mit. Bín fē rēe, dī pēkísú yed̄du yutuud.

4 Filoon fi baaha, mi otte i ñaan nguur. Bēewē tooku na ra onute sañ-sañ aattiya'. Mi otte coonaa yi ḅēewē húmú hawu húl di yee húmú seedeyuu wa Yéésú rē, a di yee na húmú waariyuu wa Unni Koope ra. Daa wa ḅēewē húmú jaamiyuuy raba a netli ra, ḅēewē húmú kúrúy ñaasi raba púkkí wē

mbée ya' yi wa ra. Bëewí yaa daa nimilu na pesu, tookute a Kiristaa nguur ka, na suu kíil júnni (1.000) fii. ⁵ Yaa daa bëewé dëbúu koloh búudé rë. Bëewí kayya húlú rë nék ii koloh dee ní kíil júnni (1.000) fii. ⁶ Lahute sos-keñ bëewé dëbúu koloh búudé yaa ra ! Wa bëewí Koope te húl'è'í ana fa mínleh wë dara. Daa wa nay hene seeyoh yi Koope a Kiristaa, wani Kiristaa hom nguur ka yulid' dī kíil júnni (1.000) fii.

Daani Seytaane

⁷ Kíillí júnni (1.000) yë gét dëe, Seytaane ay yeddu dúh ngaara mi nuja, ⁸ dī saañ nofee heetta ginna béeb, ginna na wonuu Gok a Magok ra. Di négirë' wë wa caak ní ti peppi feey fa kisi nen, wa saañ haa'. ⁹ Wa hasluute filib gina béeb, wa giwuté tigë homu bëewí Koope ra, gina faha' Koope ra, ndaa lahte kí ki kola' sun-Koo, muuyilte wa. ¹⁰ Te Seytaanaa nofa' wa ra betute laahi gélë, tigë hom raba a yonentii padfah fa ra. Wa ay home daaha wa pitipée misik kíi kē, na' a elek níi kiri fi kirih.

Bis-këem

¹¹ Filoon fi baaha, mi otte ñaan-nguur naa' gaan, a bëe' took sun da. Feey fa a sun-Koo yiputéé hegeh, wuluute ri, te ow ollilay wa. ¹² Mi henil deh, mi ot bëewí gaanna a baadoole ya húlú rë béeb cagute fii ñaana, lahte tééré yí kúnsuté. Lahaatte téeríi kúnsuté kay, daa ri téerëe bíníyú tii yi bëewé nay haale pesa na dúméh rë. Bëewé húlú rë aattiyuu di iña pagu wa ra ti dee bíníyú ri tééré yi yaa ra nen. ¹³ Kisi fë hokke búudé yë filib fi, kúl kē a gin bëewé húlú rë kúrúte yi wa bal, ow fi ow waa na béeb aattiyuu iña pañ dī ra. ¹⁴ Tígí daaha, kúl kē a gin bëewé húlú rë betute filib laahi kíi kē. Laahi baaha nék daa húl'è'í ana fa. ¹⁵ Bëyí tiyi homay téerëe bíníyú tii yi bëewé nay haale pesa na dúméh rë béeb betute filib laahi kíi kē.

21

Ēldúnë fi hasa

¹ Filoon fi baaha, mi ot feey has a sun-Koo has. Feey fa déb dē a sun-Koo fa déb dē sooyce, kisi fë múkké nē bal. ² Mi hen deh, mi otte gini selaa, Yerusalem fi hasa kola' te sun na cép feey. Koope daa wol ri. Di man kíleegë yugusoh níi wunte baa saañ téebílehí yaali ra nen. ³ Mi kelohte un béyréhté sun kola' ñaani nguur ka won tih : « Ēlí kan ! Koope dék filib fi bëewé leegi ! Di ay déké a bëewé, wa hen bëewí. Di fi Koope ay déké waa na, dī hen Koope fi wa. ⁴ Di ay moos muun ma illí wë béeb : húl wocce, luuy dúmpé ; hawoh wocce, misik dúmpé. Iña déb dē béeb dúmpé ! »

⁵ Tígí daaha, bëe' took ñaana ra won tih : « Olsee, mi yugusse iña béeb hente has. » Di antee tík won so' tih : « Bíníyé yii bah, ndah unni yaa wëerté te wa kaah. » ⁶ Di tíkilté won so' tih : « Iña béeb paama'te ! Daa mi Alfaa daa mi Omegaa*, daa mi dalaana daa mi lúsëenë. Bëyí fi sifra' han, may rii on dī han di culi mulaa na ona' pesa na dúméh rë, te mi sehay na yin. ⁷ Bëewé nay bage ra ay liil waafi baa soo na ; te may hen Koope fi wa, wa hen koyyi so'. ⁸ Neehoh ya nék, yee gé múy Yéésú rë, pagoh yi iñi fossa, bëeméh yi bëewé, yee na pagu yii tappe njaaliyoh béeb dē,

* **21:6** 21.6 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una déb di gerek ra, omegaa daa millé'.

luunna, bëy yúullë a feloh ya béeb ay mullée laahi géllë daa húlë'í ana fa ra. »

Yerusalem fi hasa

⁹ Filoon fi baaha, malaaka di malaaka yi paana ya habu gulunji paana ya lif a loolli paana ya mullë' rë acce won so' tih : « Aye mi teeb ðo kilëegë, kilëegi Har fa. »

¹⁰ Ruuh-Pesenj haalte so', malaakaa kúdtë së' jibi danj utte, teeþpe so' gini selaa, Yerusalem fi hasa Koope wol ri, kola' sun na cép rë. ¹¹ Gina na ñah a ndami Koope ti la'í na miriñ nen ; ði helenj ti pilaatu nen, na tak wiriñ wiriñ ti jamaa hilil nen. ¹² Ði wërúte a míiri udi laha' íl sabboo a íl ana yi malaaka sabboo a malaaka ana daa na wohu wa. Sun fi illë bíníyú tii yi talli sabboo a ana yi bëy Israyel. ¹³ Illë dúhrúu ðeh míirë : íl éeyë hompe waal púlëen na', íl éeyë hompe waal yuun, íl éeyë hompe waal haalaan na', íl éeyë hompe waal feey-feey. ¹⁴ Míiri gina tíkëh sun la' sabboo a la' ana yi tii yi apootarri sabboo a apootarri ana yi Har fa daa bíníyú në.

¹⁵ Malaakaa na won soo na ra hampe duudf úris, bi ay natuu gina, míirë a illë. ¹⁶ Gina koñ-kaare, utaa fa a haggaa ka daa teyu. Malaakaa yampe na nat gina a duuda : utaa fa hente estaat† júnni sabboo a estaat júnni ana (12.000), haggaa ka ðaaha, caggaa ka ðaaha bal. ¹⁷ Ði beyaatte duuda natte míirë bal : utaa ka hente sunj tímëer a sunj sabay iniil a sunj iniil (144). Ði nata' ðaaha ti di na nata' ow nen. ¹⁸ Míiri gina tabahuu a jamaa, gina tabahuu a úris kah-kah, helenj ti pilaatu nen. ¹⁹ Yii hente la'í wunte te kofeelte rek daa wunaaluu íllyyë yípëh míiri gina ra : bee ðéb ðë jamaa hilil ; ana fa man sun-Koo nen, wonuu safiir ; éeyë fë hilil, wonuu kalseduwaan ; iniil fa hilil na tak, wonuu émërëet ; ²⁰ iip fa luum, wonuu sardonikse ; pëenë fë luum cuy, wonuu sarduwaan ; paana fa mbaasaan ti tutaab nen, wonuu kirisolit ; peeye fa hilili tappe búlëh ti kisiñ nen, wonuu béril ; payniil fa mbaasaan ti tutaab nen, wonuu topaas ; sabboo fa hilil, wonuu kirisoparaas ; sabboo a yínë fë búlëh, wonuu yasente ; sabboo a ana fa luum luumad feey tagu, wonuu ametiste‡. ²¹ Íllí sabboo a ana ya, wa i koy suumi. Íl fi íl béeb yugusuu koy suumi yínë kut. Këemí gina nék yugusuu úris kah-kah, helenj ti pilaatu nen.

²² Mi olay Faam Koope gina nék, ndah ði fi Koo-Yíkëe daa ri Faam fa, Koope fa mín béeb rë, bani Har fa. ²³ Gina sohlaay na' sohlaay céyín niiflää, ndah ndami Koope daa na niiflil ri te Har fa daa lampaa. ²⁴ Heetta ay tilée niiflil, te buurra feey fa ay kúdf ndami wa gina. ²⁵ Íllí gina ay wërsëe wërsëe bisa béeb, wa ii lukki wodlu wodlo sah ndah elek wocce. ²⁶ Ndami heetta a alal mi wa ay kúrú ðaaha. ²⁷ Yin ii haal gini bah : yii sobete neh, bëyí na pañ yin bos neh, bëyí na fel neh. Bëewë nay naa haale ra daa wa yee tii yi wa hom téerëe bíníyú tii yi bëewë nay haale pesa na dúmëh rë, daa ri téerí Har fa.

22

¹ Filoon fi baaha, malaakaa teeþpe so' laahi mulaa na ona' pesa na dúmëh rë, bi hente helenj ti pilaatu nen, kola' ñaani Nguur ki Koope a

† 21:16 21.16 estaat :Ði húmú nataa. Estaat yínë wadti hena ganjarma jaak tímëer ana (200).

‡ 21:20 21.20 Kúlëerri la' ya bíníyú dee ra, fun oлуу wa ðeeha, ndaa ðee man la' ya ra tasa'te lan af.

Har fa, ² na hùt kèemí gina. Hanndal ki salli laaha, tal kilka na ona' pesa na dùméh rë hompe na, bee na límë' waal sabboo a waal ana kílë rë, lahaa céyín béeb dī lah koy ra. Saaffa daa na pay heetta. ³ Alkoh wocce, ñaani Nguur ki Koope a Har fa ay home filib gina, sùrgë yë jaamiyee ri. ⁴ Wa ay ot kanama, te tiyi ay bíníyú púkkí wë. ⁵ Elek wocce, wa ii sohliil lampii nay waa niññle, sohluuy na'a, ndah Koo-Yíkëe ay waa niññil, wa hom nguur ka faw.

Nimili Yéésú

⁶ Filoon fi baaha, malaakaa won so' tih : « Unni yaa wéerté te wa kaah. Koo-Yíkëe fë në sođ yonente ya Ruuhi ra daa wol malaakii teeñi sùrgë yí yee na saañ lahe te wulay wulay ra. »

⁷ Yéésú won tih : « Síkírú ! So' may nimil te ii maañ ! Lahute sos-keeñ bëewë helu nuf unnee ke Koope filib téeríi bee ra ! »

⁸ So' mi Sañ, mi kelohte te mi otte iñyaaha. Filoon fi bee kela' mi wa mi otte wa ra nék, mi yedfohte kotti malaakaa teeñ so' wa ra, ma na saañ jaamiyohi, ⁹ ndaa dī won so' tih : « Bëyít ! Ngana pañ dī ! So' mi sùrgë ti do a koy-yaayyu yonente ya, a bëyí fi helte nuf unna filib téeríi bee ra nen. Fu wadti jaamiyaa Koope kep ! »

¹⁰ Malaakaa baatte won tih : « Ngana ñap yin unnee ke Koope filib téeríi beh, ndah wahtii wa ee saañ lahe ra. ¹¹ Bëyí bosse haba pañ yin bos ; bëyí sobete homaa a sobii ; bëyí júbpé haba pañ yin júb ; bëyí selate, sùhë në. »

¹² Yéésú won tígí daaha tih : « Síkírú ! So' may nimil te ii maañ, mi yíníl ow fi ow béeb yee légéy rí rë. ¹³ Daa mi Alfaa daa mi Omegaa*, daa mi déb daa mi millë', daa mi dalaana daa mi lúsëenë. ¹⁴ Lahute sos-keeñ bëewë na hosu búubí wë rë, wa ay mín ñam na koy kilka na ona' pesa na dùméh rë, wa ñeya' illë, wa haal filib gina. ¹⁵ Bëewí bossa nék : wa fi luunna, bëewë na njaaliyuu ra, yee na bëemú ow ra, bëy yúullë a bëewë fahuu fel te dékúu në rë homun èssín.

¹⁶ « So' mi Yéésú, daa mi wol malaakii so' teeñi ñon fi bëy ílí janjaa iñyeh : So' mi sédí Dawit, te daa mi hula na niññ hağaf da. »

¹⁷ Ruuh-Peseñ a kílëegí Har fa wonu tih : « Aye ! »
Bëyí fi keloh uni baa rek wona : « Aye ! »

Bëyí fi sifiroh aya !

Bëyí fi faha' na mulaa na ona' pesa na dùméh rë meeluy na dara !

¹⁸ So' mi Sañ, mi won a ñon, ñon fi bëewë keluu Unni Koope filib téeríi bee ra béeb në : bëyí fi baat na yin, Koope ay rii baat loolla wonu filib ra. ¹⁹ Te bëyí nís në yin, Koope ay rii nísíđ wodi di koyyi kilka na ona' pesa na dùméh rë, nísíđ dī tígí di gini selaa na wonuu filib téeríi bee ra.

²⁰ Bëe' won biti iñyaa béeb kaah ra won tih : « Mantee : So' may nimil te ii maañ ! »

Démiin ! Aye Yéésú-Yíkëe !

²¹ Yéésú-Yíkëe líhë rën béeb mal !

* **22:13** 22.13 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una déb di gerek ra, omegaa daa millë'.